

DÖVLƏT İMTAHAN
MƏRKƏZİ
| dim.gov.az

III Qrup

ƏDƏBİYYAT

2025

QƏBUL İMTAHANI

ALİ TƏHSİL MÜƏSSISƏLƏRİNƏ QƏBUL
İMTAHANI MODELİNƏ UYGUN

20
VARIANT
SINAQ İMTAHANI

10 variant mövzular üzrə | 10 variant tam proqram üzrə

Müəllim, şagird və
abituriyentlər üçün
vəsait

HƏDİYYƏ KUPONU OLAN
ORİJİNAL NƏŞRİ ALIN!

KUPON 2-Cİ SƏHİFƏDƏ

ABİTURIYENT
jurnalı redaksiyası
| abiturient.az

otk distant
təhsil
| otk.az

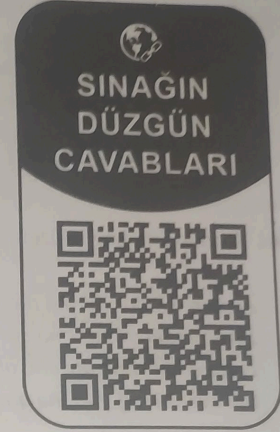

SHOT ON MI 8
AI DUAL CAMERA

SINAQ İMTAHANI №

MÖVZULAR

- ✓ Azərbaycan şifahi xalq
ədəbiyyatı

1. "Xan sarayı" əfsanəsi ilə bağlı doğru fikirləri müəyyən edin.
1. Usta xanın qabağında sözünü deməkdən çəkinmir.
 2. Usta sarayı tikərkən əməyinin qiymətləndiriləcəyinə inanırdı.
 3. Xanın vəd etdiyi qızılları vermədiyi üçün usta narazı qalır.
 4. Xan ustaya zərər verdiyi üçün peşman olur.
 5. Usta xanın tamahkarlığının qurbanı olur.
- A) 1, 2 B) 2, 3 C) 3, 4 D) 4, 5 E) 1, 5

2. "Ağıllı uşaq" nağılındakı Əhməd obrazı ilə bağlı doğru fikri müəyyən edin.
- A) Məqsədinə çatmaq üçün hər yola baş vurur, ancaq yalan danışmır.
 - B) Bacarığı və tədbiri ilə kəndi xilas edir.
 - C) Nənəsi Əhmədə qoca ilə görüşməyi məsləhət görür.

- D) Əhməd yardımsevər olduğu üçün qocanın arvadına kömək edir.
- E) Şahın verdiyi bütün sualların cavabını özü tapır.

3. Nümunəyə əsaslanaraq klasteri hansı fikirlərlə tamamlamaq mümkündür?

Mərasim nəğməsidir.

Zülf töküb üzə dilbər,
Çıxıbdı düzə dilbər,
Duvaq salın üzünə
Gəlməsin gözə dilbər.

1. Mahnılarda olduğu kimi özünəməxsus musiqi havası var.
2. Xalqın adət-ənənəsi ilə bağlı olan nümunə əcdadlarımız tərəfindən ifa edilmişdir.
3. Şifahi xalq ədəbiyyatının ən qədim nəğmələrinə aiddir.

SHOT ON MI 8
AI DUAL CAMERA

4. Yeddi hecalıdır, qafiyə quruluşu *aaba* formasındadır.

5. Nümunədə xalqın ruhu, kədəri, təbiətə məhəbbəti və s. əksini tapır.

- A) 3, 5 B) 1, 5 C) 1, 4
D) 2, 4 E) 2, 3

4. Nümunə ilə bağlı düzgün fikri müəyyən edin.

*Dedim, könül, durma dağ zirvəsində,
Bir gün düşər edər nə qara səni.
Dilin çatmaz nə bir elə, obaya,
Bürüyər nə ağ gün, nə qara səni.*

(Aşıq Əsəd)

- A) Anafora və epiforadan istifadə olunmuşdur.
B) Qıfıləndə aiddir, səmimi, pak məhəbbət tərənnüm edilib.
C) İnversiyadan istifadə edilməyib.
D) Cinas qafiyələrdən istifadə edilib.
E) İkinci misrada təşbeh işlənilib.

5. Dastan janrı ilə bağlı doğru fikirləri müəyyən edin.

1. "Şah İsmayıl", "Aşıq Qərib" kimi dastanlarda bir-birini sevən gənclərin dözümlü, sədaqət və cəsarət sayəsində qovuşmasından bəhs edilir.
2. Məhəbbət dastanlarının sonu, əsasən, cəhənnamə ilə bitir.
3. Məhəbbət dastanları ustadnamə ilə başlayır.
4. Dastanda yalnız epik növün xüsusiyyətləri əks olunur.
5. Məhəbbət dastanlarında qəhrəmanlıq motivlərinə yer verilə bilər.

- A) 1, 3, 5
B) 2, 3, 5
C) 2, 4, 5
D) 1, 4, 5
E) 1, 2, 3

6. Cədvəldə qeyd edilmiş nağıllar ilə bağlı doğru fikirləri müəyyən edin.

"Ağıllı uşaq"	"Dərzi şagirdi Əhməd"
1. Əhməd xanın ən sevimli heyvanının keçi olduğunu onun özündən öyrənir.	4. Əhməd gördüyü yuxunu zindanda Pəri Soltana danışır.
2. Əsərin ideyası "Ağıl yaşda deyil, başdadır" atalar sözü ilə səsləşir.	5. Bütün suallara cavab verilsə də, Şah Abbasın ölkəsi Firəng padşahının hücumuna məruz qalır.
3. Əsərdə Əhməd ağıllı məsləhətdən yararlanır.	6. Əhməd ən sonda yuxusunu şahə danışır.

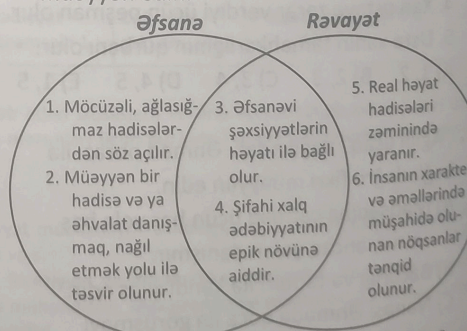
- A) 1, 2, 5 B) 2, 3, 6 C) 1, 3, 5
D) 3, 4, 6 E) 2, 4, 6

7. "Çahargah əfsanəsi" ilə bağlı **yanlış** fikirləri müəyyən edin.

1. Karvandakı insanlar alimin arxasınca gələnəri cəzalandırırlar.
2. Qüruru və xudbinliyi hökmdara alimin niyyətini başa düşməyə imkan vermir.
3. Əsərdə xalqın elm adamlarına olan laqeyd münasibəti əksini tapmışdır.
4. Əsər ağıl sahiblərinin güc sahibləri qarşısındakı məğlubiyyətini göstərir.
5. "Elmin gücü yıxar bürcü" atalar sözü əsərin ideyası ilə səsləşir.

- A) 1, 3, 4 B) 3, 4, 5 C) 1, 2, 3
D) 1, 2, 5 E) 2, 4, 5

8. Eyler-Venn diaqramındakı doğru fikirləri müəyyən edin.

- A) 2, 3, 5 B) 1, 3, 5 C) 1, 4, 6
D) 2, 4, 6 E) 1, 4, 5

9. Məişət cəhətləri
1. Dörmə
hec
2. Mü
nə
3. İkili
4. Şif
A) 1, 2

10. Dastan
1. Epik
2. Mə
m
3. Qə
ba
4. Mə
bi
sə
5. "Ş
d
A) 1, 2

11. Nö
Qoş
A) g
n
B) t
C) g
D) g
E) r
a

12. Cə
fikr
arac

Janr

Xalq oyunları

Xalq tamaşaları

A) 2
D) 3

SHOT ON MI 8
AI DUAL CAMERA

9. Məişət və mərasim nəğmələri üçün ortaqlar cəhətləri müəyyən edin.
1. Dörd misra olan və hər misrası yeddi hecadan ibarət olan nümunələri var.
 2. Müxtəlif mövsümlərlə bağlı yaranmış nəğmələrdir.
 3. İkilik və dördlük şəklində olur.
 4. Şifahi xalq ədəbiyyatının lirik növünə aiddir.
- A) 1, 2 B) 1, 4 C) 2, 3 D) 1, 3 E) 2, 4

10. Dastan janrına aid olan fikirləri müəyyən edin.
1. Epik təhkiyə ilə lirik təqdimat vəhdətdə olur.
 2. Məhəbbət dastanlarında qəhrəmanlıq motivinə yer verilmir.
 3. Qəhrəmanlıq dastanları ustadnamə ilə başlayıb duvaqqapma ilə bitir.
 4. Məhəbbət dastanlarında sevgililər qovuşa bilməyəndə dastanın sonunda cəhannamə söylənir.
 5. "Şah İsmayıl" dastanını qəhrəmanlıq dastanına nümunə göstərmək olar.
- A) 1, 4 B) 2, 4 C) 3, 5 D) 1, 5 E) 2, 3

11. Nöqtələrin yerinə yazıla **bilməz**:
- Qoşma və ...*
- A) gəraylı aşiq şeirinin ən geniş yayılmış növləridir.
 - B) tənqis on bir hecalı şeir janrlarıdır.
 - C) gəraylının qafiyə quruluşu eynidir.
 - D) gəraylıdan dastanlarda geniş istifadə edilir.
 - E) rübai daha çox lirik məzmun daşıyır, yalnız aşiqanə mövzularda işlənir.

12. Cədvəldə qarşısında rəqəmlər yazılmış hansı fikirlərin yeri dəyişdirilsə, yol verilmiş **yanlışlıq** aradan qalxar?

Janr	Janra aid fikirlər
Xalq oyunları	1. Oturaq və hərəkətli olmaqla iki yerə bölünür. 2. "Əkəndə yox, biçəndə yox, yeyəndə ortaqlar qardaş" tənbelliyin tənqidini ön plana çəkir. 3. "Dəsmal ver", "Xəndəyədüşmə" oyunlarında əşyalardan istifadə edilir.
Xalq tamaşaları	4. Uşaq orqanizminin hərəkətə, fəaliyyətə olan ehtiyacından yaranmışdır. 5. Xalq tamaşalarına meydan tamaşaları da deyilir.

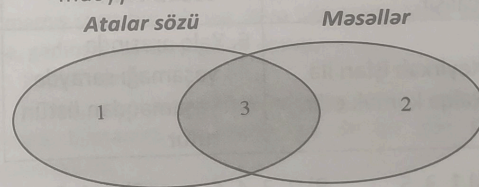
- A) 2 ↔ 4 B) 1 ↔ 5 C) 2 ↔ 5
D) 3 ↔ 5 E) 1 ↔ 4

13. Nəğmələrlə bağlı hansı fikirlər doğrudur?

1. "Qodu-qodu" nəğməsi uzun zaman yağan yağışın kəsməsi üçün oxunan mövsüm nəğməsidir.
 2. Cütçü öz ağır əməyini yüngülləşdirmək üçün sayaçı nəğmələri oxuyurdu.
 3. Məişət nəğmələri iki növə bölünür: toy və yas nəğmələri.
 4. Qəhrəmanlıq nəğmələrində xalq qəhrəmanı tərifləyir, əzm, mətanət nümayiş etdirməyə səsləyir.
 5. Nəğmələrin özünəməxsus melodiyası yoxdur.
- A) 1, 2 B) 3, 5 C) 2, 5
D) 2, 3, 4 E) 1, 4, 5

14. "Dərzi şagirdi Əhməd" və "Ağıllı uşaq" nağıllarının ortaqlar cəhətidir:
- A) Baş qəhrəman ağıllı və iradəlidir.
 - B) Baş qəhrəman hədəfinə çatmaq üçün şəhərli qüvvələrin gücündən istifadə edir.
 - C) Hökmdar ziddiyyətli obraz kimi yadda qalır.
 - D) Baş qəhrəman təcrübəsiz olsa da, böyüklərdən məsləhət alır və hökmdara qalib gəlir.
 - E) Baş qəhrəmana sevdidi qız kömək edir.

15. Eyler-Venn diaqramına uyğun fikirləri müəyyən edin.

- a. Müəyyən əhvalatla bağlı olur.
 - b. Fikir ümumiləşmiş, bitkin şəkildə ifadə edilir.
 - c. Fikrin üstüörtülü şəkildə ifadəsi mühüm tələbdir.
 - d. Xalqın əsrlər boyu qazandığı həyat təcrübəsinin ümumiləşmiş ifadəsidir.
 - e. "Müdrək sözlər", "qanadlı sözlər" də deyilir.
- A) 1 - b; 2 - a; 3 - d, e B) 1 - b, d; 2 - e; 3 - a, c
C) 1 - a, e; 2 - d; 3 - b D) 1 - b, d; 2 - a, c; 3 - e
E) 1 - a; 2 - e; 3 - b, d

16. Şifahi xalq ədəbiyyatının janrlarına əsasən uyğunluğu müəyyən edin.

1. Rəvayət 2. Əfsanə 3. Nağıl

a. "Səməndər quşu"

b. "Astiaq"

c. "Ağıllı uşaq"

d. "Xan sarayı"

e. "Nuh peyğəmbər"

A) 1 – b, e; 2 – a, d; 3 – c

B) 1 – a; 2 – e; 3 – b, d

C) 1 – a, e; 2 – d; 3 – b

D) 1 – b, d; 2 – a, c; 3 – e

E) 1 – b; 2 – a; 3 – d, e

17. Cədvələ əsasən "Çahargah" əfsanəsi ilə bağlı doğru fikirləri müəyyən edin.

Hökmədarın ətrafdakılara münasibəti	Ətrafdakıların hökmdara münasibəti
1. Qüruru və xudbinliyi hökmdara alimin niyyətini başa düşməyə imkan vermir.	4. Xalqın hökmdara olan münasibəti qərəzli deyil.
2. Elmə və alimə qiymət verməyi bacarmayan şah alimi xalqın gözündən salmağa çalışır.	5. Xalqın ona məhəbbəti ədalətə və qələbə qazanmasına səbəb olur.
3. Xeyrixah işləri ilə xalqa kömək edir.	6. Xalq arasında yaşamağı sarayda yaşamaqdan üstün tutur.

A) 1, 3, 5 B) 2, 3, 4, 6 C) 1, 4, 5

D) 2, 3, 5, 6 E) 1, 2, 4

18. Nağıl janrı ilə bağlı **yanlış** fikirləri müəyyən edin.

1. Bütün hadisələr əsas qəhrəmanla bağlı olur.

2. Nağıllar üç yerə bölünür: heyvanlar haqqında, sehirlə və məişət nağılları.

3. Məişət nağıllarında bəzən müsbət qəhrəmana qeyri-real xeyrixah qüvvələr kömək edir.

4. Nağıllar qədim dövrdən bu günümüzdə yazılı formada gəlib çatmışdır.

5. Məişət nağıllarında real hadisələrin təsviri aparıcı yer tutur.

A) 4, 5 B) 1, 5 C) 2, 5 D) 1, 3 E) 3, 4

19. Yanıltmac janrı ilə bağlı hansı fikirlər doğrudur?

1. Səs oyunu üzərində qurulmuşdur.

2. Fikrin üstüörtülü ifadəsi janr üçün əsasdır.

3. Yumoristik məzmunla malikdir.

4. Yumorla yanaşı, satira, sarkazm da olur.

5. Yalnız uşaqların nitqinin inkişafına kömək edir.

A) 1, 5 B) 3, 4 C) 1, 3 D) 2, 4 E) 2, 5

20. Nümunə ilə bağlı doğru fikirləri müəyyən edin.

Səyyad dəryalarda alar çəng ala,

Həsərət çəkər: çiskin gələ, çən gələ,

Əzrayıl sinəni çəkər çəngələ,

Qassab qaşş eləyər, ay ağa, ağa...

(Aşıq Ələsgər)

1. Bənddə inversiyadan istifadə olunub.

2. Təzad yaradılıb.

3. Təkrir işlənmişdir.

4. Məhəbbət mövzusunda.

5. Qafiyyə quruluşu qoşmadakı kimidir.

A) 2, 3, 5

B) 1, 2, 4

C) 2, 3, 4

D) 1, 3, 5

E) 1, 4, 5

21. Aşıq yaradıcılığı ilə bağlı hansı fikir doğrudur?

A) Qoşma, gəraylı, bayatı aşıqların ən çox müraciət etdikləri janrlardandır.

B) Aşıq yaradıcılığında bütün ədəbi növlərə aid nümunələr vardır.

C) Abbas Tufarqanlı, Aşıq Şəmşir ifaçı aşıqlardır.

D) Gəraylının qafiyyə quruluşu qoşmadan fərqlidir.

E) Dövrümüzdə bu sənətlə məşğul olanlara dədə, ozan, varsaq deyirlər.

22. "Dərzi şagirdi" obrazı ilə bağlı y

A) Hər sualı açm

bir tələbi olu

B) Yuxudan oya

bildirir.

C) Birinci suala

azadlığa bur

D) Yuxusu çin o

E) Şah Abbas o

əvvəldən ra

23. "Xan sarayı"

əsərlərinə aid

1. Şifahi xalq

2. Əsas qəhrə

3. Zülmkar ölk

4. Vəzir surəti

5. Baş qəhrəan

24. Nümunə ilə

edin.

Fürsət əldə ik

Həmişə əlində

Gəl givənmə

Mala, mülkə,

1. Natamam

2. Cinas qafiy

3. Lirik növdə

4. Qafiyyə qur

5. Nəsihətam

25. Lətifələrə a

1. Yalnız yum

2. Cəmiyyət

qüsurlar t

3. Xalq arasın

bağlı lətif

4. Lətifələrdə

janrındak

5. Sonluğu bə

işlənir.

22. "Dərzi şagirdi Əhməd" nağılındakı Əhməd obrazı ilə bağlı **yanlış** fikri müəyyən edin.
- Hər sualı açmağın qarşılığında padşahdan bir tələbi olur.
 - Yuxudan oyatdığı üçün ustasına etirazını bildirir.
 - Birinci suala cavab verdikdən sonra azadlığa buraxılır.
 - Yuxusu çin olmadan onu kiməsə danışmır.
 - Şah Abbas onun qızı ilə ailə qurmasına əvvəldən razı olur.

23. "Xan sarayı" və "Çahargah" əfsanəsi əsərlərinə aid ortaq məqamlardır:
- Şifahi xalq ədəbiyyatı nümunəsidir.
 - Əsas qəhrəmanı ustadır.
 - Zülmkar ölkə başçısı təsvir olunub.
 - Vəzir surəti yaradılıb.
 - Baş qəhrəman məğlub olur.

24. Nümunə ilə bağlı doğru fikirləri müəyyən edin.

*Füsrət əldə ikən yaxşılıq elə.
Həmişə əlində ixtiyar olmaz.
Gəl güvənmə dövlətinə, malına.
Mala, mülkə, ömrə etibar olmaz.*

(Ululu Kərim)

- Natamam qafiyədən istifadə olunub.
- Cinas qafiyəlidir.
- Lirik növdə, heca vəznindədir.
- Qafiyə quruluşu gəraylıdan fərqlidir.
- Nəsihətamiz məzmunudur.

25. Lətifələrə aid xüsusiyyətlərdir:

- Yalnız yumordan istifadə edilir.
- Cəmiyyət və məişət həyatında olan qüsurlar tənqid olunur.
- Xalq arasında yalnız Molla Nəsrəddin ilə bağlı lətifələr geniş yayılıb.
- Lətifələrdəki gülüşün növləri komediya janrındakı gülüşlə səsləşir.
- Sonluğu bəzən xalq arasında məsəl kimi işlənir.

26. "Ağıllı uşaq" nağılı ilə bağlı doğru fikirləri müəyyən edin.

- Xanın tapşırığını kəndə vəzir çatdırır.
- Xanın xoşladığı heyvan keçisi idi.
- Əhməd öz ağılı, bacarığı və tədbiri ilə kəndi xilas edir.
- Almaların sirrini Əhməd özü tapır.
- Xan məsləhətçisinin təklifindən sonra kəndi ələ keçirtmək üçün hiyləyə əl atır.

27. "Çahargah" əfsanəsinin qəhrəmanları ilə bağlı uyğunluğu müəyyən edin.

- Alim
- Hökmdar
- a. Saray həyatının qiymətləndirilməməsini nankorluq hesab edir.
- b. Xalq arasında böyük hörmətə malikdir.
- c. Ölkəni tərk etmək məcburiyyətində qalır.
- d. Ona təbə olmayana qarşı qərəzli mövqe tutur.
- e. Əməyi dəyərləndirir.

Mətni diqqətlə oxuyun və 28 – 30 saylı tapşırıqları yerinə yetirin.

Daşdəmirin nağılı

Daşdəmir dedi:

– Padşah sağ olsun, mən sirr sahibindən icazə almamış sənə heç bir söz deyə bilmərəm. Məni azad elə, gedim icazə alım, gəlim deyim.

Padşah dedi:

– Yox, mən səni əlimlə buraxıb, sonra ayağımla axtara bilmərəm. Ya danış, ya da bu gün səni asdıracağam.

Daşdəmir dedi:

– İstəyirsiniz, bir dəfə yox, lap beş dəfə asdırın. Mən icazə almamış sizə heç bir söz deməyəcəyəm.

Padşah əmr elədi, meydanda dar ağacı quruldu. Şəhərdə car çəkildilər ki, Daşdəmir padşahdan sirr gizlətdiyinə görə dar ağacından asılacaq.

Hər şey hazır olandan sonra camaat yığıldı. Daşdəmiri meydana gətirdilər. Padşah bir də soruşdu:

– Deyirsən, ya yox?

Daşdəmir dedi:

– Xeyr. Mən heç bir şey bilmirəm.

Padşah cəlladlara əmr verdi ki, assınlar. Elə ipi onun boynuna salanda haradansa bir atlı atı elə sürüb keçdi ki, heç kəs onun üzünü görə bilmədi. Ancaq onu gördülər ki, dar ağacına çatanda yerə bir nar vurdu. Nar parçalandı, dənələri ətrafa səpələndi. Daşdəmir cəlladlara dedi:

– Gedin, padşaha deyın ki, mən danışmağa hazıram.

Gedib padşaha xəbər verdilər. Padşah ondan soruşdu:

– Niyə indiyə kimi demirdin, indi razı oldun?

Daşdəmir nar dənələrini ona göstərüb dedi:

– Padşah sağ olsun, sirr sahibi sirrin açılmasına icazə verdi.

(“Daşdəmirin nağılı”ndan)

28. “Daşdəmirin nağılı” əsərindəki Daşdəmir və “Dərzi şagirdi Əhməd” nağılındakı Əhməd obrazlarının xarakterindəki oxşar cəhətlərini yazın.

1. _____

2. _____

29. Əsərlərin forma və janr xüsusiyyətləri əsasında cədvəli tamamlayın.

“Daşdəmirin nağılı”	“Xan sarayı”

30. Mətnə əsasən cədvəli tamamlayın.

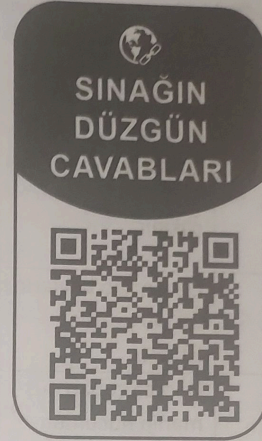
Səbəb	Nəticə
	Padşahın əmri ilə meydanda dar ağacı qurulur.
Nar parçalanır, dənələri ətrafa səpələnir.	

SINAQ
İMTAHANI
№

2

MÖVZULAR

- ✓ Qədim dövr Azərbaycan
ədəbiyyatı (ən qədim
zamanlardan XI əsrə qədər)

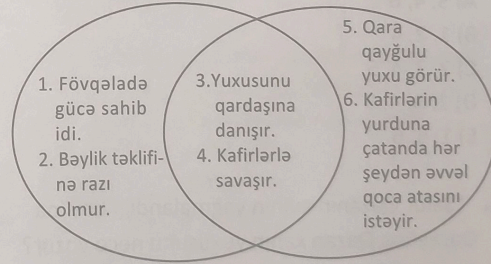

1. "Salur Qazanın evinin yağmalandığı boy"
haqqında doğru fikri müəyyən edin.
- A) Boy Bayandır xanın məclisində Qazan xanın
ov təklif etməsi ilə başlayır.
- B) Qazan xana köməyə gələn bəylər arasında
Aruz qoca yox idi.
- C) Boyda Uruzun qəhrəmanlıq göstərməsinin
təsvirinə yer verilmir.
- D) Düşmənin yurduna çatan Qazan digər
bəylərin gəlib çata bilməsi üçün Şöklü
Məliklə danışmaq aparır.
- E) Uruz yurdunu qoruya bilməyib atasının
etibarını zədələdiyi üçün özünü ölümə
layiq bilir.

2. "Salur Qazanın evinin yağmalandığı boy"a
əsasən Eyler-Venn diaqramındakı **yanlış**
fikirləri müəyyən edin.

Qaraca çoban

Qazan xan

- A) 1, 2, 3
B) 2, 4, 5
C) 3, 5, 6
D) 1, 3, 6
E) 4, 5, 6

3. "Salur Qazanın evinin yağmalandığı boy" əsasında cədvəldəki **yanlış** fikirləri müəyyən edin.

	SƏBƏB	NƏTİCƏ
1.	Qazan xan bəylərin məzəmmətindən çəkinir.	Qaraca çobanı ağaca bağlayıb özü ilə getməsinə mane olmağa çalışır.
2.	Qazan xan bəylərin ovunu pozmaq istəmir.	Yurdundan xəbər bilməyə təkdir.
3.	Qaraca çoban düşmənin hücumundan xəbər tutur.	Ehtiyat tədbirləri görür.
4.	Burla xatun tanınmasını istəmir.	Oğlunun ətindən yeməyə məcbur olur.
5.	Şöklü Məlik Qazandan heyif almaq niyyətində olur.	Onun həyat yoldaşına şərəb paylatmaq istəyir.
6.	Qazan bəylərə gizlində xəbər göndərir.	Qalın oğuz bəyləri yardıma gəlirlər.

- A) 3, 4, 6
B) 1, 2, 4
C) 2, 3, 4, 5
D) 1, 3, 4, 5
E) 1, 5, 6

4. "Salur Qazanın evinin yağmalandığı boy"da Qaragünə Qazan xanın yuxusunu necə yozur?

1. qara bulud I sənə taleyin
2. qar, yağmur II qaranlıq
3. saç III qayğı, dərd-sər
4. qan IV sənə qoşunun

- A) 1-IV; 2-I; 3-III; 4-II
B) 1-I; 2-II; 3-IV; 4-III
C) 1-II; 2-I; 3-III; 4-IV
D) 1-I; 2-IV; 3-III; 4-II
E) 1-III; 2-IV; 3-I; 4-II

5. "Salur Qazanın evinin yağmalandığı boy"da Qazan xanın yuxuda gördükləri sırasına daxil ola **bilməz**:

- A) Hündür evimin üstündə ildırım çaxır.
B) Çaylardan su yerinə qan axır.
C) Quduz qurdlar evimi dəlir.
D) Əllərimdə on barmağım qan içindədir.
E) Yumruğumda bir şahin çırpınır.

6. "Salur Qazanın evinin yağmalandığı boy" ilə bağlı uyğunluğu müəyyən edin.

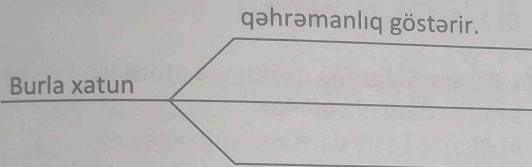
Surət	Nitqi	Niyyəti
A) Uruz	"Qalxıb yerimdən durardım, səni qaba dizimin altına salardım. Can şirinliyini sənə göstərərdim".	Atasının namusuna xələl gətirmiş anasına nifrətini göstərmək.
B) Qazan xan	Duraq gedək, a bəylər, ov ovlayaq, quş quşlayaq. Yeyib-içək, günümüzü xoş keçirək".	Oğlunu ova aparıb ona təcrübə qazandırmaq.
C) Burla xatun	"Su Allahın üzünü görmüşdür, mən bir su ilə xəbərleşim".	Yurdundan vəziyyətindən xəbər almaq.
D) Şöklü Məlik	"Qazan xanda bir heyfimiz də qaldı, a bəylər".	Qazan xanın Dərbənddəki sürüsünü ələ keçirmək.
E) Beyrək	"Çal qılincını, ağam Qazan, çatdım".	Kömək etmək.

7. "Qazan bəyin oğlu Uruz bəyin dustaq olduğu boy"un ekspozisiyasında Qazan xanın oğlunu görərkən ağlamasının əsl səbəbi nə idi?

- A) Baş kəsməyən, qan tökməyən oğlundan utanır, xəcalət çəkirdi.
B) Qəfil ölərsə, Oğuz bəylərinin Uruzu atasının taxtına layiq bilməyəcəklərindən ehtiyat edirdi.

- C) Qorxurdu ki, düşmənlər el-obaya hücum etsə, oğlunu öldürər və ya əsir apararlar.
D) Qorxaq oğlu olduğu üçün Bayandır xan, eləcə də oğuz bəyləri arasında nüfuzdan düşəcəyindən narahat idi.
E) Bəylərlə ova gedərkən el-obasını, yurdunu etibar edə biləcək bir oğlu olmadığı üçün xiffət edirdi.

8. "Qazan bəyin oğlu Uruz bəyin dustaq olduğu boy" a əsasən klasteri tamamlayan fikirləri müəyyənləşdirin.

1. ova gedənlərin dönməsi xəbərini eşidən kimi tədarük görür.
2. Qazan xanı tək görəndə narahat olur.
3. atasından qoşun istəyib Qazan xanın ardınca gedir.
4. yaralı oğlunu dağ çiçəyi ilə müalicə edir.
5. oğlu ilə ərinin namusu arasında seçim etməli olur.

- A) 3, 5 B) 1, 2 C) 1, 5
D) 2, 4 E) 3, 4

9. Cümləni tamamlayan fikri müəyyən edin.

"Qazan bəyin oğlu Uruz bəyin dustaq olduğu boy" da oğlu ilə ova gedən Qazan xan ...

- A) ov ovlayıb quş quşlamağa, bir ceyran belə vurmağa fürsət tapmır.
B) ov zamanı yuxuya gedib əsir düşür.
C) uzaqdakı toz-dumanı görəndə kimi düşmən olduğunu anlayır.
D) qara qayğılu yuxu görüb ovunu yarımçıq saxlamalı olur.
E) qarşısında anidən boyu uzun Burla xatunu görür.

10. "Qazan bəyin oğlu Uruz bəyin dustaq olduğu boy" a əsasən klasteri tamamlayan fikirləri müəyyən edin.

1. Uruz atasından düşmənlə vuruşmamağı, geri dönməyi xahiş edir.
2. Qazan xanın ovda olduğunu təkura Şöklü Məlik bildirir.
3. Oğlunu xilas etməyə gedən Qazan xan kafirlərlə döyüşə təkbaşına girir.
4. Ərinin ardınca düşmən elinə gedən Burla xatun öz kimliyini bildirmir.
5. Burla xatun həlledici döyüşdə düşmənin bayrağını qılınclayaraq yerə atır.
6. Bu boyda Uruz qırx igidi ilə birgə kafirlərə əsir düşür.

- A) 1, 5, 6 B) 2, 3, 4 C) 2, 4, 6
D) 3, 4, 5 E) 1, 3, 5

11. "Qazan bəyin oğlu Uruz bəyin dustaq olduğu boy" da dastan janrına məxsus hansı xüsusiyyəti görmək mümkündür **deyil**?

- A) Ozan (aşiq) tərəfindən yaradılması
B) Nəzm və nəsrin növbələşməsi
C) Süjet xəttində hadisələrin sürətli keçidlərdən ibarət olması
D) Əsərin nəzm hissəsinin heca vəznli şeirlərdən ibarət olması
E) Surətlərin nitqində qoşma və gəraylılardan istifadə edilməsi

12. "Kitabi-Dədə Qorqud" dastanında yer alan "qəhrəmanlıq və hünər göstərmək bəy oğlu bəyin missiyasıdır" müddəası əsasında uyğunluğu müəyyən edin.

1. Müddəanı təsdiq edir.
2. Müddəanı təkzib edir.
 - a. Qaraca çobanın göstərdiyi qəhrəmanlıq.
 - b. Qarşısına baxarkən oğlunu görən atanın qəhərlənməsi.
 - c. Sağ və sol tərəfinə baxan Qazan xanın fəxarət hissi.
 - d. Boyun sonunda Dədə Qorqudun öyüd verməsi.

- A) 1-a; 2-b,d
B) 1-b,c; 2-a
C) 1-c; 2-a,d
D) 1-d; 2-b,c
E) 1-b,c; 2-a,d

13. "Qazan bəyin oğlu Uruz bəyin dustaq olduğu boy"da hadisələrin düzgün ardıcılığını müəyyən edin.

1. Uruza qara yapıncı geyindirib onu qapı ağzında üz üstə sərməşdilər.
 2. Burla xatun Qazan xanın yardımına yetişir.
 3. Qazan xan qırx qul və cariyəni azad edir.
 4. Qazan xan oğlunu təpənin başına göndərir.
 5. Buğacıq Məliyin boynu vurulur.
- A) 4, 1, 2, 5, 3 B) 1, 3, 5, 2, 4
C) 4, 1, 2, 3, 5 D) 2, 1, 4, 5, 3
E) 3, 5, 2, 1, 4

14. "Basatın Təpəgözü öldürdüyü boy"la bağlı **uyğunsuzluğu** müəyyən edin.

1. Təpəgöz – Basatla süd qardaşı olduğunu söyləyir.
 2. Qapaqqan – iki oğlunu Təpəgözə xərək olaraq verir.
 3. Qazan – Təpəgözün çox güclü olduğunu söyləyir.
 4. Aruz – Basata qardaşının intiqamını almaq üçün xeyir-dua verir.
 5. Pəri – Təpəgözü hər kəsdən qorumaq üçün ona üzük verir.
- A) 3, 4 B) 1, 2 C) 1, 5 D) 2, 4 E) 3, 5

15. Cədvələ əsasən "Basatın Təpəgözü öldürdüyü boy"la bağlı düzgün fikirləri müəyyən edin.

Təpəgözün ətrafdakılara münasibəti	Ətrafdakıların Təpəgözüə münasibəti
1. Onunla sövdələşməyə gələn Dədə Qorquda toxunmur.	4. Çoban onu göl kənarında görəndə təpikləyir.
2. Ona aşpaz kimi göndərilmiş insanları yeyib yenilərini istəyir.	5. Aruz onu özünə götürmək üçün xandan icazə istəyir.
3. Günahsız insanları incitməkdən həzz alır.	6. Tək gözlü olduğu üçün Dədə Qorqud ona bu adı verir.

- A) 1, 3, 4, 5 B) 2, 4, 5, 6
C) 1, 3, 5, 6 D) 1, 2, 3
E) 2, 3, 5

16. "Basatın Təpəgözü öldürdüyü boy"la bağlı doğru fikirləri müəyyən edin.

1. Basat Oğuz eli yaylağa köçərkən arabadan düşüb itir.
 2. Təpəgözün qınsız qılıncı öldürülə biləcəyini Basata Dədə Qorqud deyir.
 3. Təpəgöz Basatı qocalara verib ondan kabab bişirmələrini tapşırır.
 4. Oğuz yurdu Təpəgözün əlində əsir-yesir olmuşdu.
 5. Təpəgözün tək cəzə gözünlün ətdən olmasını Basata qocalar deyir.
- A) 1, 2, 3 B) 3, 4, 5 C) 2, 3, 4
D) 1, 3, 5 D) 1, 2, 4

17. Basatın Salaxana qayasında etdikləri sırasına daxil ola **bilməz**:

- A) Bir qoç kəsib dərisini əyninə geyinir.
- B) Qardaşı Qiyan Səlcik üçün ağı deyir.
- C) Qınsız qılıncı oxla vurub yerə salır.
- D) Təpəgözü nə kimə yerə çökdürür.
- E) Təpəgözün üzüyünü barmağına taxır.

18. "Basatın Təpəgözü öldürdüyü boy" əsasən hadisələrin düzgün ardıcılığını müəyyən edin.

Təpəgöz dayələrinin canını alır.
...
Təpəgöz qayalarda məskən salır.
...
Bunlu qoca ilə Yapaqlı qocanı Təpəgözüə göndəirlər.

1. Təpəgöz anası ilə görüşür.
 2. Aruz Təpəgözü himayəsinə götürür.
 3. Dədə Qorqud gəlib Təpəgözüə ad verir.
 4. Təpəgöz Oğuz elinə hücumlar edir.
 5. Basat ata-anasının əlini öpüb onlarla halallaşır.
- A) 3, 4 B) 2, 5 C) 1, 4 D) 3, 5 E) 1, 2

19. "Basatın Təpəgözü öldürdüyü boy"da əsas boyu **qarşılaşmayan** surətləri müəyyən edin.

- A) Basat və Dədə Qorqud
- B) Basat və Qapaqqan
- C) Qazan xan və Basat
- D) Aruz və Təpəgöz
- E) Təpəgöz və Bunlu qoca

20. "Ba
surət
bənd
A) Ar
ö
B) Di
h
C) Q
y
s
D) S
c
E) Y
T

21. "K
han
A) D
B) D
C) D
D) I
E) I

22. "K
edi
A)
B)
C)
D)
E)

23. "K
1.
2.
3.
4.
5.
6.

20. "Basatın Təpəgözü öldürdüyü boy"da surətlər və onların əməlləri baxımından hansı bənddə uyğunluq gözlənilmişdir?
- A) Aruz qoca – Təpəgözün Qiyan Səlciki öldürdüyünü Basata söyləyir.
 - B) Dədə Qorqud – Təpəgözün istədiklərinin hamısını ona verməyə razı olur.
 - C) Qapaqqan – Təpəgözün Oğuz elinin yaylağa köçməsinə imkan vermədiyini söyləyir.
 - D) Sarı çoban – Gölün kənarında Təpəgözün olmasını Bayandur xana çatdırır.
 - E) Yapaqlı qoca – Oğuz elinə Basatın Təpəgözü qalib gəlməsi xəbərini çatdırır.

21. "Kitabi-Dədə Qorqud" dastanı haqqında hansı fikir **yanlışdır**?
- A) Dastan Oğuz türklərinin ortaq abidəsidir.
 - B) Dastan Oğuz türkləri və onların həyat tərzini öyrənmək üçün etibarlı mənbədir.
 - C) Dastanın əsas mövzusu Oğuz elinin qəhrəmanlıq və vətənpərvərliyi.
 - D) Dastan müqəddimə və on iki boydan ibarətdir.
 - E) Dastanda bədiilik güclü olsa da, lirizmə yer verilməmişdir.

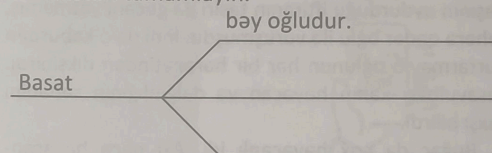
22. "Avesta" haqqında **yanlış** fikri müəyyən edin.
- A) Atəşpərəstlik dövrünün məhsuludur.
 - B) Əsərin əsas özəyini "Qatlar" adlanan hissə təşkil edir.
 - C) Xeyir və şərin mübarizəsindən bəhs edir.
 - D) Ədəbiyyat və fəlsəfədə ilk türkdilli yazılı abidədir.
 - E) İnsanları humanizmə və zəhmətsevərliyə çağırır.

23. "Salur Qazanın evinin yağmalandığı boy"da kafirlərin törətdiklərini müəyyən edin.
1. Qızıl taxtlı evləri çapıb-talayırlar.
 2. Qız-gəlini pərişan edirlər.
 3. Zəmilərdəki bol taxıla od vururlar.
 4. Qiymətli xəzinəni talan edirlər.
 5. Evi qoruyan vəfalı iti oxlayırlar.
 6. Qatar-qatar dəvələri aparırlar.

24. "Qazan bəyin oğlu Uruz bəyin dustaq olduğu boy" haqqında **yanlış** fikirləri müəyyən edin.

1. Ata ov ovlayıb, quş quşlamaq, igidlik göstərmək məqsədilə oğlunu Ala dağa aparır.
2. Qazan xan oğlunun kafirlərlə döyüşə girməsini istəmir.
3. Oğlunun qorxub anasının yanına qaçdığını düşünən ata onu cəzalandırmaq istəyir.
4. Uruz atasının atdan yıxıldığını görüb sağ cinahdan hücum etməyə qərar verir.
5. Oğlunu evdə tapmayan ata birbaşa Təkurun qalasına yollanır.

25. "Basatın Təpəgözü öldürdüyü boy" əsasında klasteri tamamlayın.

1. Canavar yuvasında böyüyür.
2. Düşmənlə təkbəşinə vuruşur.
3. Qazan xanı məzəmmət edir.
4. Qəhrəmanlıq göstərərək ad alır.
5. Səfərə gedib əlidlə qayıdır.

26. "Basatın Təpəgözü öldürdüyü boy"u "Qazan xanın evinin yağmalanması" və "Qazan bəyin oğlu Uruz bəyin dustaq olduğu boy"dan fərqləndirən xüsusiyyətlərə aid edilə bilər:

1. Dədə Qorqud adı hadisələrdə birbaşa iştirak edir.
2. Bayandur xanın adı çəkilir.
3. Qadın obrazı qəhrəmanlıq göstərir.
4. Əfsanəvi varlıq iştirak edir.
5. Qazan xan yaranır.

27. Uyğunluğu müəyyən edin.

1. "Basatın Təpəgözü öldürdüyü boy"
2. "Qazan bəyin oğlu Uruz bəyin dustaq olduğu boy"
3. "Qazan xanın evinin yağmalanması boyu"

- "Ana haqqı tanrı haqqı" bənzətməsindən istifadə edilir.
- "Atamı oğuldan öyrənər, oğulmu atadan öyrənər?!" ritorik sualı verilir.
- "Dədə Qorqudun qopuzu müqəddəsdir" iddiası irəli sürülür.
- "İnsan heyvanlarla yaşamalı deyil" fikri səsləndirilir.

Mətni diqqətlə oxuyun və 28 – 30 saylı tapşırıqları yerinə yetirin.

Ov

Qalın Oğuz bəylərindən Dirsə xan cah-calalla ova çıxmışdı. Xan da, Buğac da, yasavulbaşı da dalğın idilər. Hərənin öz düşüncələri vardı. Xan yasavulbaşının uydurduğu iftiranın təsiri ilə gecəni yatmamış, səhərə qədər oğlu ilə vuruşmuşdu. İndi də o kabusdan qurtarmayıb oğlunun hər bir hərəkətindən diksinirdi. Yasavulbaşı xanın həyəcan və dalğınlığının səbəbini yaxşı bilirdi.

Buğac da çox həyəcanlı idi. Axı necə həyəcanlanmasın? İlk dəfə idi ki, atası ilə ova çıxmışdı, özünü atasına göstərmək üçün əla fürsət düşmüşdü əlinə.

Bugünkü ovdan hərəsi ayrı-ayrı məqsədlər güdən bu iki cəngavər ovçu ilə bir hiyləgər tülkü bir-birinə zidd olan düşüncələr içində Oğuz elinin ceyran düzünə çatdılar.

Buğac ovdakı məharətini atasına göstərmək üçün qəsdən ceyranı onun yanına qovub oxu lap yaxından atırdı. Yasavulbaşı da bunu fürsət bilib pıçıldadı:

– Görürsənmi, namərd oğul oxla səni vurmaq istəyir. Amandır, cəld ol! O səni öldürmədən sən onu öldür!..

Buğac üçüncü ceyranı kəməndlə diri tutaraq atasına bu məharətini də göstərmək istəyirdi. Ceyranı hərəyib xanın lap yaxınında əlini kəməndə atdı. Bundan vahimələnən xan yayını əlinə alıb oxu kərişə qoyub dikəldi və əli əsə-əsə oxu atıb gözlərini yumdu. Ox Buğacın iki kürəyinin arasına sancıldı. İgid ani bir hərəkətlə başını çevirib əlində kaman tutmuş atasını görəndə yanıqlı fəryadı eşidildi:

– Atacan!.. ata!..

(*"Dirsə xan oğlu Buğac" boyu əsasında hazırlanmışdır.*)

28. Səbəb-nəticə əlaqəsi baxımından cədvəli tamamlayın.

SƏBƏB	NƏTİCƏ
1. Buğac ovçuluq məharətini atasına göstərmək istəyirdi.	
	2. Dirsə xan oğlunu oxla vurdu.

29. Cədvəli tamamlayın.

"Ov" mətnində Dirsə xan	"Uruz bəyin dustaq olması" boyunda Qazan xan
Ortaq xüsusiyyətlər	

30. Çərçivədəki şeiri "Ov" mətni ilə müqayisə edin. Şeirdə verilən xüsusiyyətləri mətnin obrazları ilə əlaqələndirin.

Adam var, səmimi, mehriban, mərd
Adam var, təpədən dirnağa dərd
Adam var, kökündən xain, namərd
Adam var, şər gəlməz həndəvərinə.
(Ə. Qayıboğlu)

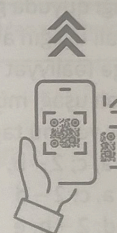
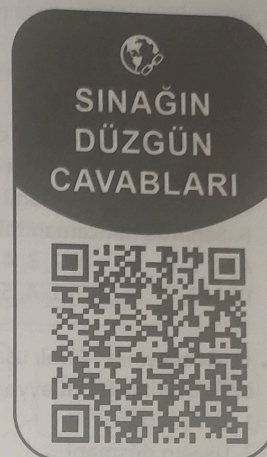
Xüsusiyyət	Obraz	Əsaslandırma
1.		
2.		

SINAQ İMTAHANI №

3

MÖVZULAR

- ✓ İNTİBAH DÖVRÜ
AZƏRBAYCAN ƏDƏBİYYATI
(XI-XII əsrlər)

1. X. Şirvaninin "Gənclərə nəsihət" şeiri haqqında doğru fikri müəyyən edin.
A) XII əsr Azərbaycan türkcəsində yazılıb.
B) Tərbiyəvi mövzuda yazılıb.
C) Müraciətlə başlayıb, müraciətlə bitir.
D) Müəllif sonuncu beytdə öz təxəllüsünü işlədir.
E) Süjetli şeirin ən gözəl nümunələrindən sayılır.
2. X. Şirvaninin "Gənclərə nəsihət" əsəri əsasında tərtib olunmuş cədvəldə hansı fikirlərin yeri dəyişdirilsə, uyğunluq bərpa olunar?

Məzmunə aid xüsusiyyətlərdir:	Formaya aid xüsusiyyətlərdir:
1. Əruz vəznində yazılmışdır.	4. Lirik növdədir.
2. Dostluqda möhkəm olmaq tövsiyə edilir.	5. Məsnəvi şəkildədir.
3. Nadanların tərifiyə aldanmamaq tövsiyə edilir.	6. Ağıl ən böyük xəzinə hesab olunur.

- A) 1↔4 B) 2↔5 C) 3↔6
D) 1↔6 D) 3↔5

3. X. Şirvaninin "Gənclərə nəsihət" əsəri haqqında **yanlış** fikirləri müəyyən edin.
1. Müəllif özünü bu sənətdə tək hesab edir.
2. Boy-buxunun hündürlüyü ürəyin böyüklüyü qədər dəyərləndirilir.
3. Kiçiklərə nəvazişin böyüklüyü azaltmayacağı fikri irəli sürülür.
4. Pis insanlar tülkü ilə müqayisə edilir.
5. Müəllifin fikrincə, hər insan tərifiyə layiq deyil.
A) 3, 4 B) 1, 2, 3 C) 1, 5
D) 2, 4 E) 3, 4, 5

4. X. Şirvaninin "Gənclərə nəsihət" əsəri əsasında **uyğunsuzluğu** müəyyən edin.
A) Ağıl – ən böyük ustadır.
B) Dostluq – cənnət çıxəyidir.
C) Etibar – cana dərmandır.
D) Fitnə – elləri dərdə salandır.
E) Hiylə – oğurluqdur.

5. X. Şirvaninin "Gənclərə nəsihət" əsərində verilən tövsiyələr:
1. Heç kimdən vəfa görməsən belə, vəfalı ol.
 2. Nəsihətlərə qulaq as.
 3. Nadanların da tərifini qəbul et, onları qırma.
 4. Övlad kimi hər zaman etibarlı ol.
 5. Piş adamlardan özünü qoru.
 6. Sənətdə hər zaman tək ol.
- A) 1, 2, 6 B) 2, 3, 4 C) 3, 4, 6
D) 1, 2, 5 D) 1, 4, 5

6. N. Gəncəvinin "Yaralı uşağın dastanı" əsəri ilə bağlı uyğunluğu müəyyən edin.
1. Uşağın dostu
 2. Uşağın düşməni
 - a. Uşağı quyuda gizlətməyi təklif edir.
 - b. Yaralı uşağın atasını köməyə çağırır.
 - c. Birgə fəaliyyət təklif edir.
 - d. Yaralı uşağı müalicəyə aparmağı təklif edir.
 - e. Çıxış yolunu tapır.
- A) 1 – a, c; 2 – b, e B) 1 – b, e; 2 – a, c
C) 1 – a, c; 2 – d D) 1 – b, d; 2 – e
E) 1 – d; 2 – b, e

7. N. Gəncəvinin "Yaralı uşağın dastanı" əsəri əsasında cədvələ uyğun fikirləri müəyyən edin.

Səbəb	Nəticə
1. Uşaqlar həmişə dəcəllik etdiyi üçün zərərçəkmiş uşağa dərs vermək istəyirlər.	Uşağın əl-qolunu bağlamağı düşünürlər.
2. Uşaqlar hadisə ilə bağlı xəcalətli qalmaqdan qorxurdular.	Zərərçəkmiş uşağı quyuya atmaq istəyirdilər.
3. Uşaqlar zərərçəkmiş uşaqdan intiqam almaq istəyirdilər.	Uşağın düşməni çıxılmaz vəziyyətə salmağa çalışırdılar.
4. Uşaqlardan biri fəlakətin onun üzərində qalacağından qorxur.	Ata oğlunun yaralanması haqqında məlumatlandırılır.

- A) 1, 2 B) 2, 3 C) 3, 4 D) 2, 4 E) 1, 3

8. N. Gəncəvinin "Yaralı uşağın dastanı" əsərinin ideyasına aid **olmayan** fikri müəyyən edin.
1. Etibarsız dostdan ağıllı düşmən yaxşıdır.
 2. Bir dəli bir quyuya daş atdı, qırx ağıllı çıxara bilmədi.
 3. Dost seçimində diqqətli ol.
 4. İstedadlı kor istedadsız ağıllıdan daha yaxşı görünür.
 5. İnsan ancaq elm və biliklə ucala bilər.
- A) 1, 4 B) 3, 5 C) 3, 4
D) 1, 2, 5 D) 2, 4, 5

9. N. Gəncəvinin "Yaralı uşağın dastanı" əsərində hansı hadisə daha əvvəl baş verir?
- Yaralı uşağın:*
- A) atasının köməyə gəlməsi
 - B) xəsarət alması
 - C) düşməninin qəti qərara gəlməsi
 - D) dostlarının qərarı
 - E) yoldaşlarının qəmə batması

10. Rübainin məzmunu "Sultan Səncər və qarı" (N. Gəncəvi) əsərinin süjetinin hansı mərhələsinə uyğundur?
- Yolda darğa mənə rast gəldi dünən,
Əlində tıdduğu çubuqla bərkdən
Döyürdü qəzəblə o, bir qadını,
Tamaşa edirdi hər yoldan ötən. (M. Gəncəvi)*
- A) ekspozisiya
 - B) final
 - C) kulminasiya
 - D) razvyazka
 - E) zavvyazka

11. N. Gəncəvinin "Sultan Səncər və qarı" əsəri ilə bağlı **yanlış** fikirləri müəyyən edin.
1. "Hökmdar aləmləri açan açar olmalıdır" fikri vurğulanır.
 2. Qarı Sultan Səncəri dövlət işlərini rüsvətxor insanlara etibar etməkdə ittiham edirdi.
 3. Qarı şaha hökmdarlıq missiyasında atası babasından qalan vətəni qorumalı olduğunu söyləyir.
 4. Qarı inanır ki, darğanın zülmündən şahın xəbəri yoxdur.

5. Şair
biçə
verə
6. Qarı
yeti
oldi
A) 1, 5,
D) 2, 4

12. N. G.
ilə bağ
A) Qar
təy
B) Qar
mə
C) Pac
vur
D) Sul
ap
E) Sul
ed

13. N. G.
əsas
1. Qa
ed
2. Da
3. Qa
ça
4. Qa
5. Pa
et
A) 2,
D) 1,

14. N. G.
əsa
müə

Qarı

1. ha
2. ölk
gö
3. özi
da

5. Şair göstərmək istəyir ki, hər kəs öz əkdini biçəcək, qiyamətdə etdiyi əməlin cavabını verəcək.

6. Qarı şahə hökmdarlıq missiyasında haraya yetişməli, yaralara məlhəm qoymalı olduğunu söyləyir.

- A) 1, 5, 6 B) 2, 3, 4 C) 1, 3, 5
D) 2, 4, 6 E) 1, 3, 4

12. N. Gəncəvinin "Sultan Səncər və qarı" əsəri ilə bağlı doğru fikri müəyyən edin.

- A) Qarı padşaha vilayətlərə vicdanlı adamlar təyin etməyi məsləhət bilir.
B) Qarı padşahın adamlarının soyğunçuluqla məşğul olduqlarını bildirir.
C) Padşahın Allahdan da üstün olduğu vurğulanır.
D) Sultan Səncər qarının evində axtarış aparıldığından məlumatlı olduğunu bildirir.
E) Sultan Səncər qarıya əziyyət verən darğanı edam etdirir.

13. N. Gəncəvinin "Sultan Səncər və qarı" əsəri əsasında **yanlış** fikirləri müəyyən edin.

1. Qarını cinayətkarı gizlətməkdə ittiham edirlər.
2. Darğa sultana güvəndiyini bildirir.
3. Qarı şahı ətrafına vicdanlı ayanlar yığmağa çağırır.
4. Qarı şahdan deyil, darğadan şikayətçidir.
5. Padşaha qarşı kəskin mövqe nümayiş etdirilir.

- A) 2, 3, 4 B) 2, 3, 5 C) 1, 3, 5
D) 1, 2, 4 E) 1, 4, 5

14. N. Gəncəvinin "Sultan Səncər və qarı" əsəri əsasında klasteri tamamlayan fikirləri müəyyən edin.

padşahı qiyamətlə qorxudur.

Qarı

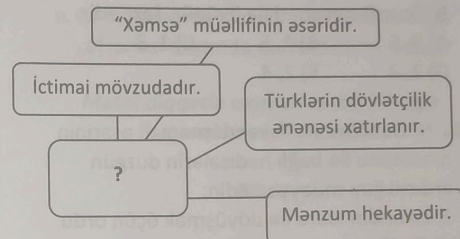
1. haqqını axtaran insan kimi təqdim olunur.
2. ölkənin abadlığını padşahın ədalətində görür.
3. özünə qarşı olan zülmü götürmür və darğanın edamını tələb edir.

4. padşahdan zülm deyil, ədalət gördüyünü söyləyir.

5. şahın taxt yolunda verdiyi fədakarlıqları sadalayır.

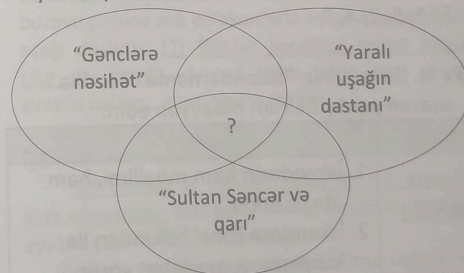
- A) 3, 5 B) 1, 2 C) 1, 5
D) 2, 4 E) 3, 4

15. Sual işarəsinin yerinə hansı əsərin adını yazmaq olar?

- A) "Gənclərə nəsihət"
B) "Sultan Səncər və qarı"
C) "Yaralı bir uşağın dastanı"
D) "Leyli və Məcnun"
E) "İskəndərnamə"

16. Eyler-Venn diaqramında sual işarəsinin yerinə yazıla **bilməz**:

1. İntibah dövrünün əsəridir.
2. Təربiyəvi məzmunudur.
3. Epik növdə yazılmışdır.
4. N. Gəncəvi yaradıcılığının məhsuludur.
5. aa, bb, cc ... şəklində qafiyələnir.
6. Hökmdar obrazı yaradılmışdır.

- A) 3, 4, 6
B) 1, 2, 5
C) 1, 4, 5
D) 2, 4, 6
E) 3, 5, 6

17. N. Gəncəvinin "İskəndərnamə" əsərindəki İskəndər və Nüşabə surətlərinin hər ikisinə aiddir:

1. Ədalətsiz olsa da, zalım deyil.
2. Müsbət obraz kimi təqdim olunur.
3. İdarəçilikdə qadın fəaliyyətinə üstünlük verir.
4. Sarayda təşkil olunan məclisin iştirakçısı olur.
5. Öz əsil-nəcabəti ilə öyünür, fəxr edir.

- A) 3, 5 B) 1, 5 C) 1, 3
D) 2, 3 E) 2, 4

18. N. Gəncəvinin "İskəndərnamə" əsərinin məzmunu ilə bağlı hadisələrin düzgün ardıcılığını müəyyən edin.

1. İskəndər Dara ilə döyüşmək üçün ordu toplayır.
2. İskəndər əhalini yəhudılardan qurtarmaq üçün şimalda sədd çəkdirir.
3. İskəndər anasına məktub yazır.
4. Misirlilər İskəndərdən kömək istəyirlər.
5. Daranın sərkərdələri İskəndərin yanına gəlirlər.

- A) 4, 1, 5, 2, 3 B) 1, 3, 5, 2, 4
C) 4, 1, 5, 3, 2 D) 3, 2, 1, 4, 5
E) 1, 5, 2, 4, 3

19. N. Gəncəvinin "İskəndərnamə" əsərinə əsasən **yanlış** fikirləri müəyyən edin.

Obraz	Əməli
Ərəstu	1. İskəndərin həm müəllimi, həm də vəziridir. 2. İskəndərə Zənci hökmdarı ilə döyüşməyi məsləhət görür.
Dara	3. İskəndərə xərac verməkdən imtina edir. 4. İskəndərə hədiyyə məqsədilə qızıl tac göndərir.
Feyləqus	5. Dara ilə sülh bağlayaraq öz xalqının azad yaşamasına nail olur. 6. Oğlunun təhsilinə önəm verdiyi üçün 7 yunan filosofunu sarayına dəvət edir.

- A) 1, 2, 3, 4 B) 1, 3, 4, 6
C) 3, 4, 5, 6 D) 1, 4, 5, 6
E) 2, 3, 4, 5

20. N. Gəncəvinin "İskəndərnamə" əsərinin məzmunu ilə bağlı **yanlış** fikirləri müəyyən edin.

1. İskəndərin gəlişini eşidən Nüşabə çətin vəziyyətə düşür.
2. Nüşabə İskəndəri öz sarayına dəvət edib onu böyük hörmətlə qarşılayır.
3. Görüşün sonunda İskəndər Nüşabə ilə sülh bağlayaraq ayrılır.
4. Nüşabə İskəndərə unudulmayacaq ibrət dərsi verir.
5. İskəndər Nüşabəni Daranın əlindən xilas edir.

- A) 1, 2, 5 B) 1, 4 C) 3, 4, 5
D) 1, 2, 3 E) 2, 4

21. N. Gəncəvinin yaradıcılığı əsasında cədvəldəki **yanlış** fikri müəyyən edin.

Əsər	Səbəb	Nəticə
A) "İskəndərnamə"	Dara İskəndərin üstünə qoşun çəkir.	İskəndər Dara ilə müharibə etməyə məcbur olur.
B) "Sultan Səncər və qarı"	Qarı evində döyülür.	Sultan Səncər ittiham edilir.
C) "Yaralı bir uşağın dastanı"	Uşağın düşməni hadisənin səbəbkarı hesab olunmaq istəmir.	Ataya oğlunun yerini göstərir.
D) "İskəndərnamə"	Nüşabə İskəndərə dərs vermək istəyir.	Ona ipək üzərindəki şəklini göstərir.
E) "Sultan Səncər və qarı"	Qarı türk oğluna ədalətsizliyi yaraşdırmır.	Onu "hindli quldur" adlandırır.

22. N. Gəncəvinin "İskəndərnamə" əsərində İskəndər "Hər yerin dovşanını elə o yerin tazısı tutar" məsəlini hansı hadisə ilə əlaqəli söyləyir?

- A) Özünün Yunandan Hində qədər əraziləri fəth etməsi ilə
- B) Bərdəyə gələrkən Nüşabənin onu tanıması ilə
- C) Daranın öz adamları tərəfindən xəyanətə məruz qalması ilə
- D) Nüşabənin ona unutmayaacağı bir dərs verməsi ilə
- E) Taxta çıxdığı ilk illərdə Daraya bac-xərac ödəməsi ilə

23. N. Gəncəvinin əsərindəki fikirlər

1. Epik
2. Mə
3. Əsə
4. İbrə
5. İkili
6. Dos

24. X. Ş. müəllim

1. Az
2. Də
3. Də
4. Də
5. Də
6. Də

25. N. Gəncəvinin əsərində

1. C
2. C
3. C
4. P
5. S

26. N. Gəncəvinin əsərində

1. k
2. b
3. b
4. b

27. N. Gəncəvinin əsərində

1. "
2. "
3. "

23. N. Gəncəvinin "Yaralı uşağın dastanı" əsərinin forma xüsusiyyətləri ilə bağlı doğru fikirləri müəyyən edin.
1. Epik növdədir.
 2. Mənzum hekayədir.
 3. Əsər atanın oğlanlara nəsihəti ilə bitir.
 4. İbrətamiz bir hadisə təsvir olunmuşdur.
 5. İkilik şəklində yazılmışdır.
 6. Dost seçimini düzgün etmək fikri aşılır.

24. X. Şirvaninin "Gənclərə nəsihət" əsərində müəllifin dostluq haqqında gəlidiyi qənaətlər sırasında verilə **bilməz**:
1. Az dostluq etmək.
 2. Dost üçün tikanlı da olsa, güllər əkmək.
 3. Dost yolunda cənnət ağacını da qırmaq.
 4. Dostluq edə bilməyənləri yanına almamaq.
 5. Dostun üz döndərdiyi adamdan üz döndərmək.
 6. Dostunun qardaşı ilə də qardaş olmaq.

25. N. Gəncəvinin "Sultan Səncər və qarı" əsəri ilə bağlı doğru fikirlərdir:
1. Qarının ittihamlarından nəticə çıxarılır.
 2. Qarı Sultan Səncərin qüsurlarını üzünə desə də, onu şahlığa layiq bilir.
 3. Qarı hökmdarı insanların ahından qorxmağa çağırır.
 4. Padşaha hökmdarlıq missiyası ilə bağlı məsləhətlər verilir.
 5. Şahın cavanlıqda göstərdiyi hünərlər xatırladılır.

26. N. Gəncəvinin "İskəndərnamə" əsərindən gətirilmiş nümunədə hansı bədii ifadə vasitələri işlənmişdir?
- İskəndər gülərək söylədi cavab:*
"Gizlində qalmağı sevməz afitab.
Yararmı döyüşdə böyük İskəndər
Adi quldur kimi qazana zəfər?"
1. kinayə
 2. təşbeh
 3. metafor
 4. bədii sual
 5. inversiya

27. N. Gəncəvinin əsərləri əsasında uyğunluğu müəyyən edin.
1. "Xosrov və Şirin"
 2. "İskəndərnamə"
 3. Leyli və Məcnun

- a. Məhəbbətin şahı dəyişdirməsi fikri əks olunmuşdur.
- b. Həyat, insan və insanın cəmiyyətdəki vəzifələri barədə elmi-fəlsəfi düşüncələr yer alır.
- c. Sənət və sənətkara məhəbbət ön planda durur.
- d. Baş qəhrəmanın ölümü ədalətin təntənəsi kimi vurğulanır.
- e. Məhəbbət mövzusunda, qədim ərəb əfsanəsi əsasında qələmə alınmışdır.

Mətni diqqətlə oxuyun və 28-30 saylı tapşırıqları yerinə yetirin.

Fitnə

Bəhram şah öz mahir ovçuluğu ilə öyünməyi sevərdi. Lakin şahın kənizi Fitnə onunla razılaşmazdı. Bu ovçuluğu illərin qazandığı vərdiş hesab edərdi.

Bir gün yenə Fitnənin şahın məharətini vərdiş adlandırması hökmdarı qəzəbləndirir, vəzirinə Fitnəni edam etdirməyi əmr edir. Fitnə yeni çiçək açmışdı, gənc və gözəl idi. Vəzirin şahdan çəkinməyən bu qızı cəza öldürməyə əli gəlir.

Vəzir Fitnəni öz sarayına gətirir. Fitnə sarayda darıxmasın deyə balaca bir buzovla oynayır. Hər gün buzovu çiyinə alıb pilləkənlərlə eyvana qaldırır, sonra aşağı düşür. (1) Günlər keçdikcə buzov böyüyüb olur div boyda. Amma Fitnə yenə onu asanlıqla eyvana qaldırır, sonra geri gətirirdi.

Bir gün vəzir şahı evinə qonaq çağırır. Onlar yeyib- içəndən sonra vəzir deyir:

– (2) Evimdə al yanaqlı gözəl bir qız yaşayır, şir kimi qüvvətlidir. Hər gün nəhəng bir öküzü boynunda eyvana çıxarır. Özü də birnəfəsə.

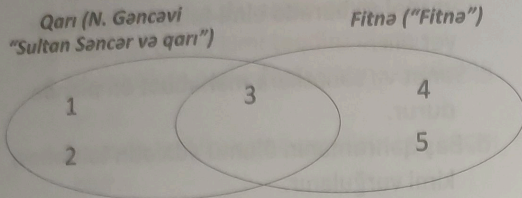
Bəhram şah bu sözə inanmır. Fitnə üzünə niqab salır, öküzü boynuna alıb düz eyvana qaldırır. Bunu gören Bəhram deyir: "Görünür, öküz balaca olandan qız bu işə vərdiş edib. Ona görə də bu, güclü olmaq deyil". Fitnə üzündən niqabını götürüb şahı deyir: "Çox qəribədir, öküzü qaldırmaq vərdişdəndir, amma ov ovlamaq məharətdən?"

Bəhram Fitnəni tanıyır, onun sağ olmasına sevinir. Sarayına gətirib Fitnə ilə evlənir.

(N. Gəncəvinin "Yeddi Gözəl" poeması əsasında hazırlanıb.)

28. Əsərlərdəki qadın obrazları əsasında Eyer-Venn diaqramını tamamlayın.

29. Altından xətt çəkilmiş cümlələrdə hansı bədii təsvir və ifadə vasitələrinin işləndiyini müəyyən edib əsaslandırın.

	Nümunə	Bədii təsvir və ya ifadə vasitəsinin adı	Əsaslandırma
1.			
2.			

30. Əsas mətnlə çərçivədəki mətni müqayisə edərək boş sahələrə uyğun fikirlər yazın.

Hünərin səfası acıdır müdam,
Odur, hünər suyu içmir bir adam.
Alçaq adamların cəhalət odu
Hünəri küləyə vermişdir tamam.
(M. Gəncəvi)

Əsərlərin məzmun oxşarlığı	Əsərlərin forma fərqi
	"Fitnə" əsəri:
	Çərçivədəki mətn:

1. i. N. fikirlər
1. C
2. Ə
3. S
4. L
5. L
- 1
- A) 1
- D) 2
2. Ş. i. Məşhur edir
- A) M
- B) M
- C) Ə
- D) M

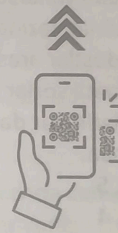
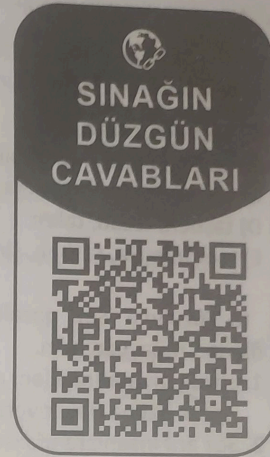

SINAQ
İMTAHANI
№

4

MÖVZULAR

- ✓ Orta əsrlər Azərbaycan
ədəbiyyatı (XIII – XVI əsrlər)

1. İ. Nəsiminin “Sığmazam” qəzəli ilə bağlı doğru fikirdir:

1. Qəzəl təriqət şeirlərindəndir.
2. Əruz vəznində ədəbiyyatımızda az istifadə olunan bəhrdə yazılıb.
3. Sufizm müddəalarının izahı verilib.
4. Lirik qəhrəman əsas fikrin ifadəçisi yerində çıxış edir.
5. Lirik qəhrəman fikirlərinin doğruluğunda tərəddüdlüdür.

- A) 1, 2, 4 B) 1, 2, 5 C) 1, 3, 5
D) 2, 3, 4 E) 3, 4, 5

2. Ş.İ. Xətayinin “Dəhnamə” əsərindəki Məşuqə obrazı ilə bağlı doğru fikri müəyyən edin.

- A) Məşuqə obrazının xarakteri haqqında aydın təsəvvür yaranmır.
- B) Məşuqə özünü dini obrazlardan birinin nəfəsinə bənzədir.
- C) Əsərdə Məşuqə obrazı özü haqqında təvazökarcasına danışır.
- D) Məşuqə əsərin bütün əlçilərini hörmət və ehtiramla qarşılayır.

- E) Şair Məşuqə obrazını yaradarkən onun gözəlliyinin təsvirinə daha çox diqqət yetirmişdir.

3. Klasteri hansı fikirlərlə tamamlamaq mümkündür?

Mövzu baxımından Avesta ilə səsləşən məqamlar var.

“Dastani-Əhməd
Hərami”

1. İlk müəllifli mənzum epik əsərdir.
 2. Doqquz məclisdən ibarətdir.
 3. Xalq əsərdə Əhmədi zalım və şərəfsiz adlandırır.
 4. Əsərdə xalq şeir dilinə xas olan ifadələr klassik poeziya ənənələrinə uyğunlaşdırılmışdır.
 5. İnsana yaraşmayan mənfi sifətlər tənqid olunur.
- A) 4, 5 B) 1, 5 C) 3, 4 D) 2, 5 E) 1, 3

SHOT ON MI 8
AI DUAL CAMERA

4. Nümunədə işlənmişdir:

Leyli demə – cənnət içrə bir hur,
Məcnun demə – zülmət içrə bir nur.

- A) metafor, təzad, təkrir
- B) epitet, metafor, mübaliğə
- C) təşbeh, metafor, təkrir
- D) təşbeh, təzad, təkrir
- E) metonimiya, təşbeh, simvol

5. M. Füzulinin "Söz" qəzəli ilə bağlı doğru fikirləri müəyyən edin.

- 1. Sözü qiymətini bilən, ona dəyər verən insan özünə dəyər vermiş olur.
 - 2. Söz arif insanlara məxsusdur və hansı qəlbə yansarsa, o qəlbə işıqlandırır.
 - 3. Söz sirlər xəzinəsinin qoruyucusudur.
 - 4. Söz dostlar arasında körpü rolunu oynayır.
 - 5. Qiymətli sözlər danış ki, öləndən sonra sözlərin hər dəfə xatırlanıqca dirilmiş olasan.
- A) 1, 3, 5
 - B) 2, 3, 4
 - C) 2, 3, 5
 - D) 1, 2, 4
 - E) 1, 4, 5

6. Ş.İ. Xətayinin "Dəhnamə" əsəri ilə bağlı doğru fikirləri müəyyən edin.

- 1. Fars dilində yazılmışdır.
 - 2. Əsər aa,bb,cc... şəklində qafiyələnmişdir.
 - 3. Məşuqə özünü İsa peyğəmbərin övlədi kimi dirildən nəfəsinə bənzədir.
 - 4. Sevənləri "əbləh" adlandıraraq onlara gülən Aşiqin həyatı Məşuqəni bağda görəndən sonra büsbütün dəyişir.
 - 5. Aşiq zülmət gecələrdə ayın ona görünməməsindən şikayətlənir.
- A) 2, 4
 - B) 1, 5
 - C) 3, 5
 - D) 1, 3
 - E) 2, 5

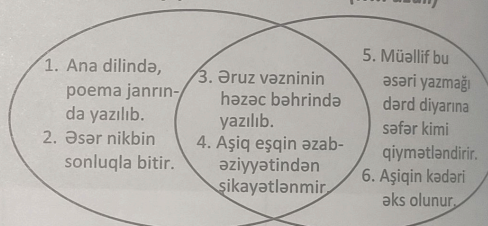
7. M. Füzulinin "Leyli və Məcnun" poeması ilə bağlı **yanlış** fikirləri müəyyən edin.

- 1. Poemanı yazma təklifini müəllif öz oğlundan alır.
 - 2. Müəllif bəxtə müraciət edib onu vəfasız olmamağa çağırır.
 - 3. Poema mövzusunun götürüldüyü dildə yazılıb.
 - 4. Müəllif bu əsəri yazmağı dərd diyarına səfər kimi qiymətləndirir.
 - 5. Poema Səfəvi şahlarından birinə ithaf edilir.
- A) 1, 3, 5
 - B) 1, 2, 5
 - C) 2, 4, 5
 - D) 1, 2, 3
 - E) 3, 4, 5

8. Eyler – Venn diaqramındakı doğru fikirləri müəyyən edin.

"Dəhnamə"
(Ş.İ. Xətayi)

"Leyli və Məcnun"
(M. Füzuli)

- A) 2, 3, 5
- B) 1, 3, 5
- C) 2, 4, 6
- D) 1, 4, 5
- E) 1, 4, 6

9. Suli Fəqih və Mustafa Zəririn "Yusif və Züleyxa" əsərləri üçün ortaq cəhətləri müəyyən edin.

- 1. Orta dövrə aid ilk Azərbaycan poemalarıdır.
 - 2. Məsnəvi şəklindədir.
 - 3. Fars dilli poeziya nümunələridir.
 - 4. Ana dilli epik poeziya nümunələridir.
- A) 1, 2
 - B) 1, 4
 - C) 2, 4
 - D) 2, 3
 - E) 1, 3

10. M. Füzulinin "Leyli və Məcnun" poemasında "Anasının Leyliyə nəsihəti" hissəsinə aid **deyil**:

- A) Qızın büt kimi bir evdə durması təqdir edilir.
- B) Qızların həmişə gizli qalması lazım olduğu deyilir.
- C) Leyli anasına məktəbdən çıxmaq istədiyini deyir.
- D) Qızın aşiq olması qəbahət sayılır.
- E) Ar-namusu itirmək dəhşətlə qarşılanır.

11. Nöqtə

Həbib

A) Kışv

və r

B) Həq

nür

C) Diril

ədə

D) Nə

E) Füz

12. Cə

fikirlə

cəndə

yanlı

Ob

Aş

Məş

A) 3

D) 3

13. O

fikir

1. A

2. M

3. A

4. A

5. A

A)

D)

11. Nöqtələrin yerinə yazıla *bilməz*:

Həbib və ...

- A) Kişvəri əsərlərində insanı dünyanın gözəllik və nemətlərindən bəhrələnməyə çağırırlar.
- B) Həqiqi eyni ədəbi dövrün nümayəndələridir.
- C) Dirili Qurbani haqsızlığa, zülmə, ədalətsizliyə qarşı etiraz səsinə ucaltmışlar.
- D) Nəsimi qəzəl, qəsidə janrlarında yazıblar.
- E) Füzuli eyni əsrlərdə yaşayıb yaradıblar.

12. Cədvəldə qarşısında rəqəmlər yazılmış hansı fikirlərin yeri dəyişdirilsə, M.Füzulinin "Məni candan usandırdı" qəzəli ilə bağlı yol verilmiş *yanlışlıq* aradan qalxar?

Obraz	Obraza aid fikirlər
Aşiq	1. Sevdiyi tərəfindən bivəfa adlandırılır. 2. Səmimi, sədaqətli və cəfakəşdir. 3. Ayrılıq gecəsi keçirdiyi hissləri mübaligə ilə təsvir edir.
Məşuqə	4. Onu sevən insanın hisslərindən xəbərsizdir. 5. Saf və dərin məhəbbətlə sevir, sevgisi yolunda sonsuz əzab-əziyyətlərə qatlaşır.

- A) 3↔4 B) 1↔5 C) 2↔4
- D) 3↔5 E) 1↔4

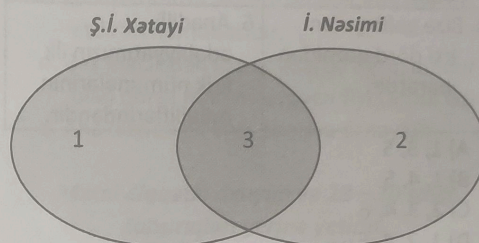
13. Orta əsrlər ədəbiyyatı ilə bağlı verilən fikirlərdən hansılar doğrudur?

- 1. Anadilli nümunələr yalnız lirik növdə yazılırdı.
 - 2. Mənəvi azadlığın müdafiəsinə çağırış motivləri var.
 - 3. Anadilli ədəbiyyatın yaranma tarixi XIV əsrə təsadüf edir.
 - 4. Allaha çatmaq, qovuşmaq bu dövrdə məhəbbət məzmunu kəsb etmir.
 - 5. Ana dili ilk epik məsnəvilər bu dövrdə yazılıb.
- A) 1, 2 B) 2, 5 C) 3, 5
 - D) 1, 4, 5 E) 2, 3, 4

14. İ.Nəsiminin hürufilik görüşlərinin əks olunduğu şeiri müəyyən edin.

- A) "Neylərəm"
- B) "Sığmazam"
- C) "Etməgil"
- D) "Yanaram"
- E) "Düşdü yenə dəli könül"

15. Eyler-Venn diaqramına uyğun fikirləri müəyyən edin.

- a. Yalnız lirik növdə yazıb.
- b. "Nəsihətnamə" məsnəvisində sufi-qızılbaş ideyalarının təbliğinə yer verib.
- c. Həm nəzmlə, həm də nəslrə əsərlər yazıb.
- d. Yaradıcılığa lirik şeirlə başlayıb, hər üç dildə yazıb-yaradıb.
- e. Əsərlərində sufi görüşlərini ifadə edən şeirlər var.

- A) 1 - b; 2 - a; 3 - d, e
- B) 1 - b, d; 2 - e; 3 - a, c
- C) 1 - a, e; 2 - d; 3 - b
- D) 1 - b, d; 2 - a, c; 3 - e
- E) 1 - a; 2 - e; 3 - b, d

16. Hansı qəzəldə insanın Allahla, maddi və mənəvi aləmlə vəhdəti fikri əks olunur?

- A) "Söz" (M.Füzuli)
- B) "Məni candan usandırdı" (M.Füzuli)
- C) "Yanaram" (İ.Nəsimi)
- D) "Sığmazam" (İ.Nəsimi)
- E) "Etməgil" (İ.Nəsimi)

17. Cədvələ əsasən doğru fikirləri müəyyən edin.

İzzəddin Həsənoğlu	Şeyx Səfiəddin
1. Dünyəvi məhəbbət, real gözəlin tərənnümünə üstünlük verib.	4. İrihəcmli divanı Azərbaycan və Rumda məşhur olub.
2. "Apardı könümü" qəzəlində sufi-mistik ideya və obrazlar əksini tapır.	5. İrfani-fəlsəfi düşüncələr qəzəllərində əksini tapmışdır.
3. Bizə gəlib çatan irsi dörd qəzəldən ibarətdir.	6. Anadilli ədəbiyyatımızın ilk lirik nümunələrinin müəlliflərindəndir.

- A) 1, 3, 5
B) 1, 4, 5
C) 2, 3, 4, 6
D) 1, 2, 4, 6
E) 2, 3, 5, 6

18. İ. Nəsiminin yaradıcılığı ilə bağlı **yanlış** fikirləri müəyyən edin.

- İlk təriqət şeirləri sufiyanə olmuşdur.
 - Şairin müxtəlif mövzularda yazdığı əsərlərində fəlsəfi fikirlər önəmli yer tutur.
 - Dini mövzuda yazdığı əsərləri də var.
 - Bədii irsində tuyuq janrına rast gəlinmir.
 - Təriqət şeirlərindəki sevgili real gerçəkliyin, maddi aləmin yetirməsidir.
- A) 1, 3 B) 2, 4, 5 C) 2, 3, 5
D) 4, 5 E) 1, 2

19. M.Füzulinin "Leyli və Məcnun" poemasında Leyli obrazı ilə bağlı hansı fikirlər doğrudur?

- Onun sevgisinə cəmiyyət əxlaqsızlıq kimi baxır.
 - Eşqini hər kəsdən gizlədir.
 - Təbiətə üz tutur.
 - Məcnuna nisbətən həyatı daha dözülməz olur.
 - İnsanlar arasında pisliyin çox olduğunu düşünüb şam, pərvanə və ayla danışır.
- A) 1, 5 B) 1, 3 C) 2, 4
D) 3, 4 E) 2, 5

20. Nümunə ilə bağlı doğru fikirləri müəyyən edin.

*Mərd odur ki, işin tuta mərd ilən,
Ər istəsən, keç namərddən, ər dilən.
Rənz anlayan, söz düşünən, dərd bilən,
Aləmlərdə şöhrətlənir, bəllənir.*

- İnsanı mərd, igid, düşünüb danışan, söz başa düşən görmək istəyir.
- Haqsızlığa, zülmə qarşı etiraz səsinə ucaldır.
- Dirili Qurbani yaradıcılığına aid şeir nümunəsidir.
- Klassik janr nümunəsidir.
- Qoşma janrında yazılmışdır.

- A) 2, 3, 5
B) 2, 3, 4
C) 1, 4, 5
D) 1, 2, 4
E) 1, 3, 5

21. Poema janrının bədii xüsusiyyətləri ilə bağlı hansı fikir doğrudur?

- Poema daxilində qəhrəmanların daxili aləminə uyğun lirik şeirlər də (qəzəl, mürəbbə) verilə bilər.
- İrihəcmli nəsr əsəri poema adlanır.
- Poemada hadisələr həmişə bir neçə xətlə inkişaf edir.
- Poemada alleqoriyadan istifadə edilmir.
- Poemada təsvir olunan hadisələrin gedişində lirik lövhələrə yer verilmir.

22. Nizami mövzularında epik şeir örnəkləri yazan nümayəndələr ilə bağlı **yanlış** fikri müəyyən edin.

- Poema janrında, məsnəvi şəklində əsərlər yazıblar.
- Əssar Təbrizi, Marağalı Əhvədi, Arif Ərdəbili bu mövzularda yazan nümayəndələrdir.
- Əsərlər, əsasən, insan haqlarının müdafiəsi mövzusunda yazılıb.
- "Fərhadnamə" (A. Ərdəbili), "Məhr və Müştəri" (Ə. Təbrizi) farsdilli poeziya nümunələridir.
- Bu mövzularda yazan nümayəndələr, əsasən, ana dilində yazıb-yaradıblar.

23. Ş.İ.Xətayinin "Bahariyyə" və M.Müşfiqin "Yağış yağarkən" əsərlərinə aid ortaq məqamlardır:

1. Təbiət təsviri aparıcıdır.
2. Məsnəvi şəklində yazılıb.
3. Göy üzündəki qara buludlar təsvir edilib.
4. Heca vəznində yazılmışdır.
5. Obyektə subyektiv baxış əksini tapıb.

24. "Apardı könlümü bir xoş qəməruz, canfəza dilbər..." misrası ilə başlayan qəzəli haqqında doğru fikirləri müəyyən edin.
Nə dilbər? Dilbəri-şahid. Nə şahid? Şahidi-sərvər.

1. Ana dilində yazılıb, müəllifi İzzəddin Həsənoğludur.
2. Real məhəbbət vəsf edilib.
3. İkiüzlülük, riyakarlıq tənqid edilir.
4. Qədim dövr Azərbaycan ədəbiyyatı nümunəsidir.
5. Aşiq sevdini gözəllərin başçısı adlandırır.

25. Ş.İ. Xətayinin "Nəsihətnamə" məsnəvisinə aiddir:

1. Maariflənməklə Allaha qovuşmağın mümkünlüyü qeyd olunur.
2. Sufi – qızılbaş ideyalarının təbliğinə geniş yer verilmişdir.
3. Əsərdə sanki dünyagörmüş, zəngin həyat təcrübəsi olan ağsaqqalın müdrik nəsihətləri eşidilir.
4. Bütün varlıqlar Allahdan qopub ayrılan zərrələr hesab edilir.
5. Əsərdə Xətayinin döyüş təcrübələri də yer almışdır.

26. M.Füzulinin "Söz" qəzəli ilə bağlı doğru fikirləri müəyyən edin.

1. Söz olmasa, söz sənətkarları gözəl əsərlər yaradıb, məşhur ola bilməzlər.
2. Söz bir xəzinədir, ondan düzgün istifadə etmək lazımdır.
3. Söz ən çox xoşa gələn bir nigardır ki, insanın könlünü alır, ona həmdəm olur.
4. Əgər hörmətinin çox olmasını istəyirsənsə, az danış, çox danışmaq insanı hörmətdən

5. Sözdən istifadə edərkən fikrini geniş izah etmək üçün çoxlu sözlər seçməlisən ki, qarşıdakı sənı anlaya bilsin.

27. Əsərlərilə bağlı uyğunluğu müəyyən edin.

1. "Məhr və Müştəri"
 2. "Dastani-Əhməd Hərami"
- a. Ədalət və insan haqları müdafiə edilir.
 - b. Əsərin finalında mənfi baş qəhrəman qadın tərəfindən öldürülür.
 - c. Epik şeirimizin Nizami ənənələrini davam etdirən nümunəsidir.
 - d. Beş məclisdən ibarət əsərdə oğru, quldur olan obraz mənəvi eybəcərliyi təmsil edir.
 - e. Ana dilində ilk epik poeziya nümunəsidir.

Mətni diqqətlə oxuyun və 28 – 30 saylı tapşırıqları yerinə yetirin.

Az danışmağın gözəlliyi

Sözün də su kimi lətafəti var,
Hər sözü az demək daha xoş olar.

Bir inci saflığı varsa da suda
Artıq içiləndə dərd verir o da.

İnci tək sözlər seç, az danış, az din,
Qoy az sözlərlə dünya bəzənsin.

Az sözün incitək mənası solmaz,
Çox sözün kərpictək qiyməti olmaz.

Əsli təmiz olan saf mirvarılar,
Suya və torpağa min bəzək vurur.

Mədənlə dolsa da hər xəzinə,
Hər kiçik zərrəsi dərməndir yenə.

Ürəyi oxşayan bir dəstə çiçək,
Yüz xırman otundan yaxşıdır, gerçək!

Yüz ulduz yansa da göylərdə, inan,
Bir Günə baş əymək xoşdur onlardan.

Göydə parlarsa da nə qədər ulduz,
Günəşdir nur verən aləmə yalnız.

(N.Gəncəvi "Leyli və Məcnundan" parça)

28. Əsərdən parça əsasında cədvəli
tamamlayan nümunələr yazın.

Bədii təsvir və ifadə vasitələri	Əsərdən nümunə

29. Əsərləri forma baxımından müqayisə
etməklə cədvəli tamamlayın.

N. Gəncəvi. "Az danışmağın gözəlliyi"	İ. Nəsimi. "Sığmazam"
1. Poemadan parçadır.	3.
2.	4.
5.	

30. Əsərlər əsasında cədvəli tamamlayan fikirlər
yazın.

Məzmun oxşarlığı
M. Füzuli. "Söz"
N. Gəncəvi. "Az danışmağın gözəlliyi"

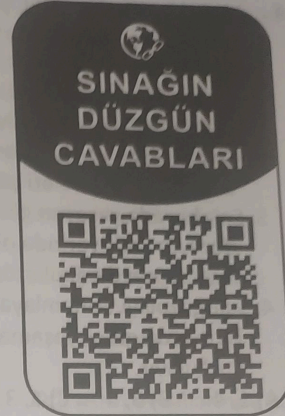

SINAQ
İMTAHANI
№

5

MÖVZULAR

- ✓ Erken yeni dövr Azərbaycan
ədəbiyyatı
(XVII – XVIII əsrlər)

1. M. P. Vaqif yaradıcılığına aid **yanlış** fikri müəyyən edin.
A) Yaradıcılığa lirik şeirlərlə başlayıb.
B) Əsərlərini yalnız lirik növdə yazıb.
C) Həm əruz, həm də heca vəznində yazıb.
D) Gəraylı janrının gözəl nümunələrini yaradıb.
E) Epik növdə və poema janrında yazmayıb.
2. M. P. Vaqifin "Görmədim" əsərinə aid doğru fikirləri müəyyənləşdirin.
1. Əruz vəznində yazılıb.
2. Süjetli lirikanın ən yaxşı nümunələrindən sayılır.
3. Zəmanəsinin əksər insan təbəqələrini nəzərdən keçirir.
4. Həyatının əvvəllərində yazılıb.
A) 1, 2
B) 2, 3
C) 1, 4
D) 2, 4
E) 1, 3

3. Klasteri tamamlayan fikirləri müəyyən edin.

Bir qızın gözəlliyindən danışılır.

"Pəri" (M. P. Vaqif)	
----------------------	--

1. Şeir el-obanın təriflədiyi bir qıza həsr edilib.
 2. Bədii xitab və bədii suallar üzərində qurulub.
 3. Kədərənən lirik qəhrəmanın intizarına da xüsusi yer verilmişdir.
 4. Pərinin tanınıb sevilməsinə səbəb ondakı müsbət keyfiyyətlərdir.
 5. Pəri "ellər yaraşığı", "ölkə gözəli" kimi qiymətləndirilir.
- A) 1, 2, 5
B) 2, 3, 4
C) 1, 4, 5
D) 2, 3, 5
E) 1, 3, 4

SHOT ON MI 8
AI DUAL CAMERA

4. M. P. Vaqifin "Hayıf ki, yoxdur" əsərinin məzmunu ilə bağlı doğru fikirləri müəyyən edin.

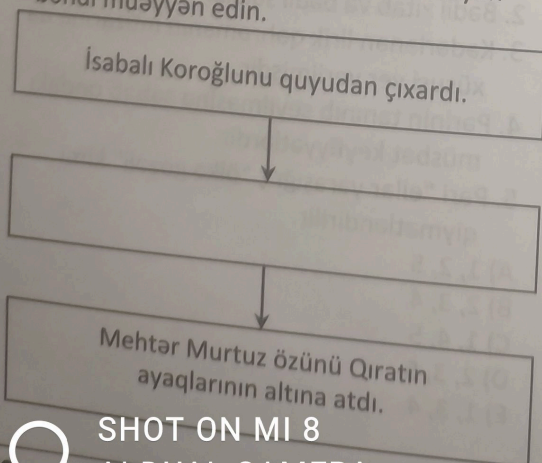
1. Şair əsrarəngiz təbii gözəlliyi olan Kür qırağını abad görmədiyinə təəssüflənir.
2. Bu cür gözəl yerdə insanlar varlı yaşasa da, zövqsüz geyinmələri şairi kədərləndirir.
3. Şair burada yaşayan gözəllərdə bəzək-düzəyin yerli-yerində olmamasını təəssüf hissi ilə qeyd edir.
4. Şair gözəlliyi tamamlayan cəhətlərdən birinin də gözəl yaşamaq olduğunu vurğulayır.

A) 1, 4 B) 3, 4 C) 1, 3 D) 2, 3 E) 2, 4

5. "Durna teli" ("Koroğlu" dastanı) qoluna əsasən cədvəldəki **yanlış** fikri müəyyən edin.

	Səbəb	Nəticə
A)	Dəmirçi oğlu sağlamışdı.	Telli xanımın kefi saz idi.
B)	Koroğlu düşünür ki, igidin başı qalda gərək.	Eyvaza icazə verir ki, getsin.
C)	Eyvaz durna ovlayır.	Düşməyə əsir düşür.
D)	Nigar xanım Eyvazın baxışına dayana bilmir.	Getməyinə icazə verir.
E)	Qoruqçu Aslan paşaya xəbər verir.	Qoşun dəlilərin üzərinə hücum edir.

6. Sxemi "Koroğlu ilə Bolu bəy" qolundakı hadisələrin ardıcılığına görə tamamlayan bəndi müəyyən edin.

- A) İsabalı əlini qılınca atıb Mehtər Murtuzu vurmaq istəyəndə Koroğlu mane olur.
- B) Qaravaş bir atın üstündə, Dünya xanım isə atın üstündə gəlirlər.
- C) Qaravaş İsabalını içəri gətirəndə qoşun böyüyü qaçıb əhvalatı Bolubəyə danışır.
- D) Koroğlu, İsabalı, Dünyaxanım və qaravaş Mehtər Murtuzu qabaqlarına qatıb Çənlibelə yola düşürlər.
- E) Koroğlu Bolubəyin təpəsinə elə bir qılınç vurur ki, iki parça olub yerə düşür.

7. "Həmzənin Qıratı qaçırməsi" qolundakı ("Koroğlu" dastanı) obrazlarla bağlı **uyğunsuzluq** müəyyən edin.

	Obraz	Nitqi
A)	Hasan paşa	Mən əhd eləyirəm ki, Toqat paşalığını ona bağışlayam, üstəlik, qızlarımdan birini ona verəm.
B)	Bolubəy	Paşa sağ olsun! Sən bilirsən ki, mən bu işin öhdəsindən gələrdəm. Ancaq mənim bir şərtim var.
C)	Xotkar	Koroğlu, doğrudan da, çox tüğyan edib. Mən indiyə kimi ona fikir vermirdim. Deyirdim, paşalar özləri onun öhdəsindən gələrlər.
D)	Hasan paşa	Koroğlu bu saat çox güclənib. Onu aldatmaqla tora salmaq olmaz. Biz gərək üç tərəfdən qoşun çəkib onu halqa-mərəkə eyləyək, hamısını bir yerdə qırıb qurtaraq.
E)	Xotkar	Nə qədər ki bu Koroğlunun səsi kəsilməyib, dünya üzündə zindəganlıq bizə haram olacaq.

8. "Düratın itməyi" ("Koroğlu" dastanı) qoluna aid hadisələrin başvermə ardıcılığını müəyyən edin.

1. Qaraxanın mehtəri Koroğluya xəbər gətirir.
2. Dəli Mehtər ilxını axtarmağa gedir.
3. Koroğlu özünü Qaraxana ilxıçı kimi təqdim edir.

4. Qaraxan özündən razılıq edir.

A) 2, 1, 3, 4 B) 2, 3, 1, 4
C) 3, 2, 1, 4 D) 2, 3, 4, 1
E) 1, 2, 4, 3

9. "Zəmə qurbə olunur"
A) "N"
B) "M"
C) "D"
D) "Y"
E) "E"

10. K

E

1.

2.

3.

4.

A

11.

d

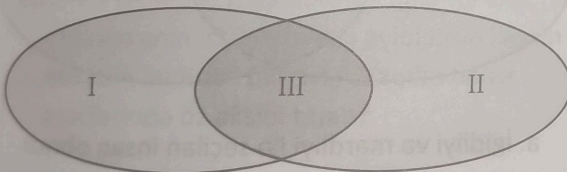
9. "Zəmanədəki ziddiyyətlərin, ədalətsizliyin qurbanı olan insanların kədərindən bəhs olunur" fikri hansı əsərə aiddir?
 A) "Nəsihətnamə" (Ş.İ.Xətayi)
 B) "Müsibətnamə" (M.V.Vidadi)
 C) "Dəhnamə" (Ş.İ.Xətayi)
 D) "Vərqa və Gülşə" (Məsihi)
 E) "Bax" (M.P.Vaqif)

10. Klasteri tamamlayan fikirləri müəyyən edin.
 XVII – XVIII əsrləri əhatə edir.

Erkən yeni dövr
 Azərbaycan
 ədəbiyyatı

1. ictimai-siyasi həyatdakı hadisələr ədəbiyyatda öz əksini tapırdı.
 2. Azərbaycan ədəbiyyatında "intibah dövrü" hesab edilir.
 3. xalq yaradıcılığının məzmunu və formaca inkişafı ilə də səciyyələnir.
 4. İlk dəfə anadilli nəsr meydana çıxır.
 A) 1, 2 B) 1, 3 C) 2, 4 D) 2, 3 E) 1, 4

11. M.P.Vaqif yaradıcılığı ilə bağlı Eyler-Venn diaqramına uyğun fikirləri müəyyən edin.
 "Görmədim" "Bax"

- a. Həyatının son günlərində qələmə alıb.
 b. İnsanları bir-bir nəzərdən keçirən şair onların eyiblərini sadalayıb.
 c. Təkcə Vaqifin yaradıcılığında deyil, ədəbiyyatımızda ictimai lirikanın ən yaxşı nümunələrindən sayılır.
 d. Zəmanəsinin ictimai-siyasi eyiblərinə kəskin etirazını bildirib.
 e. Qacarın təmsalında zalım, qəddar hökmdarların taleyindən ibrət almağa səsləyir.

- A) I – c; II – b, e; III – a
 B) I – b, e; II – d; III – a, c
 C) I – b, c; II – e; III – a, d
 D) I – c, II – b, e; III – a, d
 E) I – b, c; II – d; III – a, e

12. "Hayif ki, yoxdur" (M.P.Vaqif) əsərinin formasına aid olan fikri müəyyən edin.
 A) Təcnisdən qafiyəsinə və heca sayına görə fərqlənir.
 B) İctimai məzmununda yazılıb.
 C) Dördlük şəklindədir, cinas qafiyədən istifadə olunub.
 D) Rədifə əsasən adlandırılıb, şeir vahidi bənddir.
 E) Kür qırağının gözəlliyi təsvir olunub.

13. "Koroğlu" dastanına aid **yanlış** fikri müəyyən edin.
 A) XVI əsrin sonu – XVII əsrin əvvəllərində baş verən hərəkətlə səsləşir.
 B) Dastanda dramatik ünsürlərə rast gəlinmir.
 C) Nəzm və nəsr hissələrin növbələşməsi ilə yazılıb.
 D) Dastanda heca vəznli müxtəlif şeir janrları verilib.
 E) Xalqın bədii təfəkkürünün məhsulu kimi meydana çıxmışdır.

14. "Koroğlu" dastanına əsasən uyğunluğu müəyyən edin.

1. Dəli Həsən	a. Təmkinlidir və tədbirlidir.
2. Bəlli Əhməd	b. Təvazökardır.
3. Eyvaz	c. Səmimiliyi ilə seçilir.
4. Dəmirçioglu	d. Dözümlü və səbirlidir.

- A) 1 – a; 2 – b; 3 – c; 4 – d
 B) 1 – b; 2 – a; 3 – d; 4 – c
 C) 1 – d; 2 – c; 3 – b; 4 – a
 D) 1 – a; 2 – b; 3 – d; 4 – c
 E) 1 – c; 2 – d; 3 – a; 4 – b

15. "Durna teli" qolunda ("Koroğlu" dastanı) baş verən hadisələrin ardıcılığını müəyyən edin.

1. Qoruqçusu Aslan paşaya xəbər aparır.
 2. Koroğlu taxıl biçən kişi ilə rastlaşır.
 3. Xoca Əziz dəlilərin tutulma xəbərini gətirir.
 4. Cəllad Eyvazı dar ağacına gətirir.

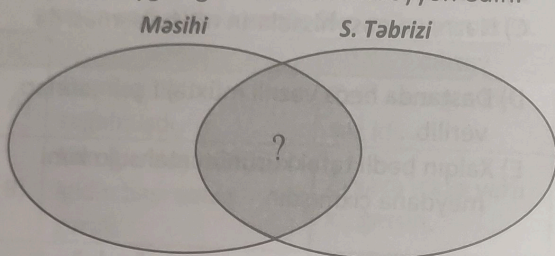
- A) 1, 3, 2, 4
 B) 1, 2, 3, 4
 C) 3, 1, 2, 4
 D) 2, 3, 1, 4
 E) 2, 4, 1, 3

16. A. Tufarqanlıya aid doğru fikirləri müəyyən edin.

1. Yaradıcılığında həyat həqiqətlərinin ifadəsi var.
2. Cəmiyyətdəki özbaşınalığa etiraz motivləri əsərlərində yer tapır.
3. Şimali Azərbaycanda anadan olan aşığın yaradıcılığına ictimai ruh hakim idi.
4. "Yaxşıdır" rədifli qoşmasında nəcabət, ləyaqət kimi müsbət keyfiyyətləri mühüm mənəvi dəyər kimi ifadə edib.

A) 1, 3 B) 1, 2 C) 2, 3
D) 3, 4 E) 2, 4

17. Eyer- Venn diaqramında sual işarəsinin yerinə uyğun gələn fikirləri müəyyən edin.

1. Əsərlərində humanist ideyalar, insana hörmət, sevgi hissləri əksini tapmışdır.
2. Dövrün zülm və haqsızlıqlarına açıq şəkildə etirazını bildirir.
3. Hər ikisi eyni dövrdə yaşayıb yaradıb.
4. Ayrılıq, vətən həsrəti əsərlərində başlıca mövzulardandır.
5. Şeirlərində Təbriz şəhərini həsrət və məhəbbətlə xatırlayır.

A) 1, 3 B) 1, 2, 4 C) 2, 5
D) 2, 3 E) 1, 4, 5

18. "Düratın itməyi" qoluna ("Koroğlu" dastanı) aid doğru fikirləri müəyyən edin.

1. Qaraxanın mehtərləri Düratı ram edirlər.
2. Koroğlu bu qolda Balıcağa səfər edir.
3. İl xını alıb qayıdanda durnalara müraciətlə şeir oxuyur.
4. Koroğlu Düratı alır, Qaraxanı öldürür.
5. Qaraxanın cəzalandırılma səbəbi il xını qaçırması idi.

A) 2, 3, 5 B) 2, 4 C) 1, 4, 5
D) 3, 4 E) 1, 3, 5

19. "Koroğlu ilə Bolu bəy" qolundan ("Koroğlu" dastanı) verilmiş parça haqqında yanlış olanları müəyyənləşdirin.

*Belimdə yoxdur qılıncım,
Müxənnətə çatmır gücüm,
Nə yorğan var, nə də cecim,
Zülüm, ay mədət, ay mədət!*

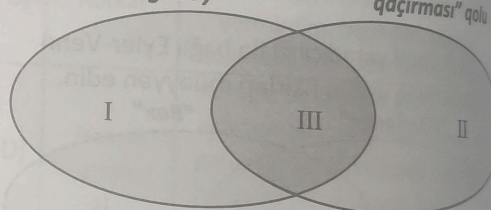
1. "Koroğlu" dastanından nəzm hissəsindən bir parçadır, gəraylı janrındadır.
2. Daxil olduğu qolun əvvəlinə aiddir.
3. Heca vəznindədir, orta bəndlərdən biridir.
4. Koroğlu dəlilərindən olan isabalinin dilindən verilib.

A) 1, 2 B) 1, 3 C) 2, 4
D) 2, 3 E) 3, 4

20. Eyer-Venn diaqramına uyğun fikirləri müəyyən edin.

"Qazan xanın evinin yağmalandığı boy"

"Həmzənin Qıratı qaçırması" qolu

- a. İgidliyi və mərdliyi ilə seçilən insan obrazı yaradılmışdır.
- b. Hadisələr məclis qurulması ilə başlayır.
- c. Hiyləgərliklə qəhrəmanlıq üz-üzə gəlir.
- d. Qəhrəman düşmənə sona kimi tək başına vuruşur.
- e. Düşmənlə döyüşdə əsas qəhrəmanla yanaşı, başqa igidlər də hünər göstərirlər.

A) I – a, b; II – c, d; III – e
B) I – c, d; II – e; III – a, b
C) I – b, c; II – d, e; III – a
D) I – d, e; II – c; III – a, b
E) I – e; II – c, d; III – a, b

21. "Koroğlu" dastanının birləşmə müəyyənləşdirin.

Eyva

Dəmi

A) tə
B) dö
C) çı
D) m
E) əd

22. M. fikri

A) id
B) x
C) x
D) q
E) q

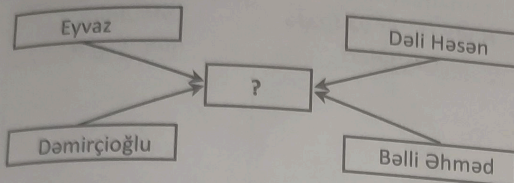
23. "H"

zəm
etir
əsə
1. "
2. "
3. "
4. "

24. X

das
1. "
2. "
3. "
4. "
5. "

21. "Koroğlu" dastanında Koroğlu dəlilərini birləşdirən ortaq xüsusiyyətləri müəyyənəldir.

- A) təvazökarlıq, mərdlik, səbirlik
- B) dözümlülük, səmimilik, səxavətlik
- C) cılızlıq, səmimilik, tədbirli olmaq
- D) mərdlik, qorxmazlıq, haqq-ədaləti müdafiə
- E) ədalətlik, sədaqət, sadəlvhlük

22. M. P. Vaqif yaradıcılığı haqqında **yanlış** olan fikri müəyyən edin.

- A) ideya-məzmun reallığı, nikbinlik
- B) xalq şeiri, aşiq şeirinin güclü təsiri
- C) xəlqilik, xalq ruhunun ifadəsi
- D) qadın gözəlliyinin realist təsviri
- E) qadın gözəlliyinə ilahi, sufi-panteist məzmun vermək

23. "Həyatının son günlərində qələmə alıb, zamanəsinin ictimai-siyasi eyiblərinə kəskin etirazını bildirib" fikri M.P.Vaqifin hansı əsərlərində öz əksini tapıb?

- 1. "Bax"
- 2. "Pəri"
- 3. "Görmədim"
- 4. "Hayıf ki, yoxdur"

24. XVII-XVIII əsrlərdə yaranmış məhəbbət dastanlarını müəyyən edin.

- 1. "Abbas və Gülgəz"
- 2. "Vərqa və Gülsah"
- 3. "Əsli və Kərəm"
- 4. "Koroğlu"
- 5. "Şah İsmayıl"

25. "Keçəl Həmzənin Qıratı qaçırması" qolu ("Koroğlu" dastanı) ilə bağlı doğru fikirləri müəyyən edin.

- 1. Koroğlunun aldadılması təsvir olunur.
- 2. Koroğlu Qıratın ardınca Bağdada gedir.
- 3. Həmzənin həm müsbət, həm də mənfi tərəfləri göstərilir.
- 4. Nigar xanım bu qolda dəlilərin tərəfini saxlayır.
- 5. Koroğlu Qıratın dalınca dəliləri ilə birgə gedir

26. Nümunədə işlənmişdir:

*Koroğlu önündə mərdanə duran,
Bənövşə bığların daldından buran,
Bir əlində yeddi içkin nal qıran,
Bu gün İsabəli burda gərəkdir.*
(*"Koroğlu" dastanı*)

- 1. epitet
- 2. mübaliğə
- 3. metafor
- 4. metonimiya
- 5. təşbeh

27. Əsərlərlə fikirlərin uyğunluğunu müəyyən edin.

- 1. "Vərqa və Gülşə"
- 2. "Abbas və Gülgəz"
- 3. "Müsibətnamə"
- a. Ciddi ictimai problemlərə qabarıq münasibət əks olunmuşdur.
- b. Xoşbəxtliyə çatmaq üçün mübarizə aparmağın vacibliyi vurğulanır.
- c. Ədalətsizliyin qurbanı olan insanların faciəsindən bəhs olunur.

Mətni diqqətlə oxuyun və 28 – 30 saylı
tapşırıqları yerinə yetirin.

Görmədim

Bivəfanın, müxənnəsin, nakəsin,
Doğru sözün, düz ilqarın görmədim.
Namərdin dünyada çox çəkdim bəhsin,
Namusun, qeyrətin, arın görmədim.

Namərdi özümə mən dost eylədim,
Yolunda canıma çox qəsd eylədim.
Söyütdən bağ saldım, peyvəst eylədim,
Almasın, heyvasın, barın görmədim.

Nəfs aldatdı, hər yetənə xan dedim,
Bihuda kollara gülüstan dedim,
Əbəs yerə bivəfaya can dedim,
Zəhmətin çox çəkdim, karın görmədim.

Huşum çaşdı, düşdüm olmaz oyuna,
Yetmədim gözəlin əsli soyuna,
Aşıq oldum simasına, boyuna,
Hayıf ki, kamalda dərin görmədim.

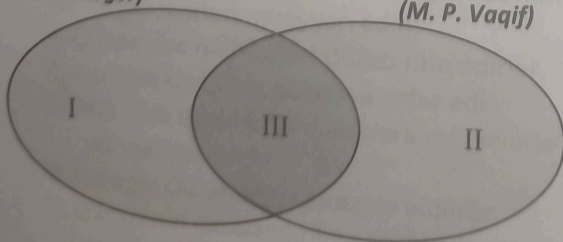
Ələsgər, elmində olma nabeləd,
Doğru söylə, sözün çıxmasın qələt.
Şahiddə iman yox, bəydə ədalət,
Qazıların düz bazarın görmədim.

(Aşıq Ələsgər)

28. Əsərlərin janr xüsusiyyətləri əsasında
Eyler-Venn diaqramına uyğun fikirləri qeyd
edin.

"Görmədim"
(A. Ələsgər)

"Görmədim"
(M. P. Vaqif)

29. Mətnin 3-cü bəndində işlənmiş bədii təsvir
və ifadə vasitələrini müəyyən edib cədvəli
tamamlayın.

Bədii təsvir və ifadə vasitələri	Mətndən nümunələr

30. M. P. Vaqifin "Hayıf ki yoxdur" və Aşıq
Ələsgərin "Görmədim" əsərlərinin məzmun
baxımından ortaq xüsusiyyətlərini yazın.

1. _____

2. _____

1. Az

döv

A) H

B) I

C) T

D) T

E) T

D) T

E) T

E) T

E) T

E) T

E) T

E) T

E) T

E) T

E) T

E) T

E) T

E) T

E) T

E) T

E) T

E) T

E) T

E) T

E) T

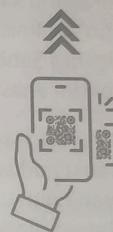
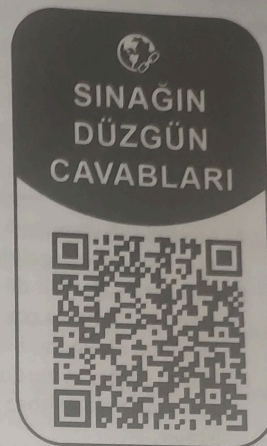
E) T

SINAQ
İMTAHANI
№

6

MÖVZULAR

- ✓ Azərbaycan ədəbiyyatında
maarifçi realizm dövrü

1. Azərbaycan ədəbiyyatında maarifçi realizm dövrünə aid doğru fikri müəyyən edin.
- A) Klassik poeziya ənənələri aradan qaldırılır.
- B) Maarifçiliyin ilk ideyalarını M.F.Axundzadə yaratmışdır.
- C) Teatrın əsası M.F.Axundzadənin 1852-ci ildə yazdığı əsər ilə qoyulur.
- D) Bu dövr ədəbiyyatında erkən realizm meydana çıxır.
- E) Yeni ədəbi növün və janrlarının əsası qoyulur.

2. N.Vəzirovun "Müsibəti- Fəxrəddin" əsərində Rüstəm bəy surəti ilə bağlı düzgün fikirləri müəyyən edin.

1. Nökərləri ilə kobud davranır.
2. Fikirləri qızının fikirləri ilə üst-üstə düşmür.
3. Mahmud bəyin onunla həmfikir olmadığından gileylənir.
4. Həm cismani, həm də mənəvi qələbə çalır.
5. Fəxrəddin bəy mülkədar oğlu Rəşidin ittiqamını almaq istəyir.

- A) 2, 4, 5
- B) 1, 4, 5
- C) 1, 3, 4
- D) 1, 3, 5
- E) 2, 3, 5

3. M.F.Axundzadənin "Aldanmış kəvakib" əsəri ilə bağlı **yanlış** fikri müəyyən edin.

- A) Yusif şah münəccimbaşılıq vəzifəsini ləğv edir, məhkəmə işlərini ruhanilərdən alıb doğru insanlara verir.
- B) Yusif şahın əmri ilə Əsəd bəy Şah Abbasın saray adamlarını Ərk qalasına aparır.
- C) Xacə Mübarək əsl həqiqəti Yusif Sərraca deyir.
- D) Axund Səməd Şah Abbasın arvadlarının boşanma siğəsini oxuyur.
- E) Fitnəkarlar xalqı üsyana qaldırıb Yusif Sərracı taxtdan salırlar.

SHOT ON MI 8
AI DUAL CAMERA

4. Klasteri tamamlayan fikri müəyyən edin.

"Hekayəti-müsyö
Jordan həkimi-nəbatat
və dərviş Məstəli şah
caduküni-məşhur"
komediyasında

Hatəmşan ağa varlı
mülkədar obrazıdır.
Şahbaz bəy maarifçi
ziyalıları təmsil edir.

- Məstəli şah və müsyö Jordan sonuncu məclisdə üz-üzə gəlirlər.
- Hatəmşan ağa "Bir dil artıq bilməklə ağır artmaz" deməklə çox dil öyrənməyin əleyhinə olduğunu bildirir.
- Müsyö Jordanın yurdu təhlükə qarşısında qaldıqda belə Şahbaz bəyi özü ilə aparmaq istəyir.
- Şəhrəbanu xanım Şərəfnisənin toy xərci üçün ayrılmış pulları Məstəli şahə verir.
- Gülçöhrə Şahbaz bəyin Parisə getmək xəbərini anasına çatdırır.

5. N.Vəzirovun "Müsbəti- Fəxrəddin"

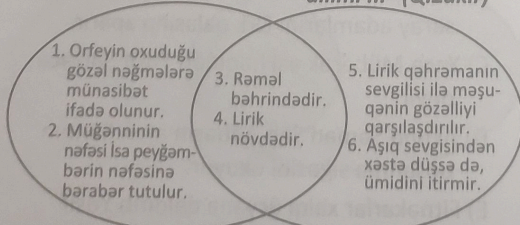
əsərindəki hadisələrin düzgün ardıcılığını müəyyən edin.

- Mahmud ölərkən Gülbaharı incitməməyi, onun xətrinə dəyməməyi vəsiyyətdir.
 - Gülbahar Rüstəm bəyin gecə vaxtı basqın edərək Fəxrəddini öldürmək istədiyini Səadət xanımə deyir.
 - Məhərrəm Fərhadin Fəxrəddini vurmasına mane olur.
 - Hacı Murad həkim və molla haqqında Fəxrəddinə məlumat verir.
 - Hürü nənə Rüstəm bəyin planının nə olduğunu Fəxrəddinə çatdırır.
- A) 2, 4, 5, 3, 1 C) 4, 5, 2, 3, 1 E) 2, 5, 1, 3, 4
B) 2, 4, 5, 1, 3 D) 5, 4, 3, 2, 1

6. Eyler-Venn diaqramındakı **yanlış** fikirləri müəyyənəldirin.

"Guş qıl ..." (S.Ə.Şirvani)

"Badi-səba, mənim dərdi-dilimi ..." (Q.Zakir)

- A) 2, 4, 6 B) 1, 3, 6 C) 2, 3, 6
D) 1, 4, 5 E) 1, 3, 5

7. Cümləni tamamlayan fikirləri müəyyən edin.
Q.Zakirin "Badi-səba, mənim dərdi dilimi ..."

- sevdini çox yüksək dəyərləndirir.
- rəqibinin məkrli hərəkətləri onda bədbin hisslər oyadır.
- ictimai mətləblərə üstüörtülü şəkildə münasibət bildirir.
- sevgilisini "yari-həmdəm" adlandırır.
- məşuqənin həsrətindən ah-naləsi göylərə ucalır.
- sevgilisinə şəhər yeli vasitəsilə öz arzularını çatdırır.

- A) 2, 4, 5, 6 B) 1, 5, 6 C) 2, 3, 4
D) 1, 3, 5, 6 E) 1, 2, 4

8. Aşiq Ələsgərin "Dağlar" ("Bir ay yarım...") qoşması ilə bağlı **yanlış** fikri müəyyən edin.

- Nikbin ovqat güclüdür, bahar fəslində dağların aldığı füsunkar mənzərə yüksək bədiiliklə əks olunmuşdur.
- Möhürbənddə aşiq əlsiz yaşaya bildiyi üçün özünü məzəmmət edir.
- Vətənin ağır günündə dağlar da sanki kədərdən don geyinir.
- Uzun müddət ermənilərin təcavüzünə məruz qalan aşiq dağlara ürək dolusu qalxıb bilmədiyini acı təəssüf hissi ilə qeyd edir.
- Dağlarla insan vəhdətdə təqdim olunur.

9. M.F.Axundzadənin "Hekayəti-müsyö Jordan həkimi-nəbatat və dərviş Məstəli şah caduküni-məşhur" komediyası əsasında "xarakterlər xəritəsi"ndəki uyğunluğu müəyyən edin.

Hatəmşan ağa		
1. Əməli	2. Nitqi	3. Xarakteri

- Varlı mülkədardır.
 - Yumşaq təbiətli.
 - Şahbaz bəyin Fransaya getməsinə razılıq verir.
 - Həkim-i-sahib, nə vəqə olubdur? Belə tez getməyə səbəb nədir?
 - Bir il çəkar gedib-gəlməyi, ziyadə çəkməz.
- A) 1-c; 2-e; 3-a,b
B) 1-c; 2-d; 3-b
C) 1-d; 2-e; 3-a
D) 1-c; 2-d; 3-a,b
E) 1-a; 2-d; 3-c

10. N.Vəzirov Səadət obrazını müəyyən edin.

- Dramat surəti
 - Ziddiyyət
 - "Bir gü"lə
 - Fəxrətli yüksək
 - O "züllət" parlayır
- A) 2, 3
D) 2, 5

11. Eyler-Venn müəyyən

"Aldanmış" (M.F. Axundzadə)

- Aid olanın janrının yətim nümunəsi
- Tarixi yə yə

- A) 2, 4
D) 1, 2

12. Nün

Ham
Dərd
Mələ
Niyə

- A) Bə
B) Bə
C) in
D) Q
E) M
o

13. M

- A) B
B) S
C) A
t

10. N.Vəzirovun "Müsibəti-Fəxrəddin" əsərində Səadət obrazı ilə bağlı **yanlış** fikirləri müəyyən edin.

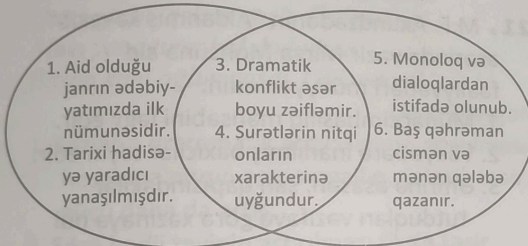
1. Dramaturgiyamızda ilk maarifçi qadın surəti kimi səciyyələndirilir.
2. Ziddiyyətli obraz kimi təqdim edilir.
3. "Bir gül ilə bahar olmaz" nəticəsinə gəlir.
4. Fəxrəddinlə həmfikir olub onun fəaliyyətini yüksək dəyərləndirir.
5. O "zülmət səltənətində" bir nur kimi parlayıb tez də sönr.

- A) 2, 3 B) 1, 4 C) 1, 4, 5
D) 2, 5 E) 2, 3, 5

11. Eyler-Venn diaqramındakı **yanlış** fikirləri müəyyən edin.

"Aldanmış kəvakib"
(M.F. Axundzadə)

"Müsibəti-Fəxrəddin"
(N. Vəzirov)

- A) 2, 4, 5 B) 1, 3, 6 C) 3, 5, 6
D) 1, 2, 6 E) 3, 4, 5

12. Nümunə ilə bağlı **yanlış** fikri müəyyən edin.

*Hanı mən gördüyüm qurğu-büsatlar?!
Dərdməndlər görsə, tez bağı çatlar;
Mələşmir quzular, kişnəmir atlar,
Niyə pərişandı halların, dağlar?!*

- A) Bədii sual və təşbehdən istifadə olunub.
B) Bədbin əhvali-ruhiyyə öz əksini tapıb.
C) İnversiyadan istifadə olunub.
D) Qoşmanın orta bəndlərindən biridir.
E) Misralardakı heca bərabərliyinə əməl olunmayıb.

13. Maarifçi-realizm dövrünə aid **deyil**:

- A) Bu dövrdə Azərbaycan milli mətbuatının əsası qoyulmuşdur.
B) Satira uğurla dramaturgiya və nəsrə köçürülmüşdür.
C) Aşıq şeiri janr-üslub, bədii forma baxımından daha da əlvanlaşmışdır.

- D) Yeni tipli bədii nəsr nümunəsi yaradılır.
E) Əsrin II yarısında satirik ədəbiyyatın əsası qoyulmuşdur.

14. "Guş qıl ..." müxəmməsi ilə bağlı **yanlış** fikirdir:

- A) Musiqidən həzz almayanlar qara daş kimi hissiyatsızdır.
B) Müğənninin səsi cansız əşyalara həyat bəxş edən Davudun gözəl səsinə bərabər tutulur.
C) Musiqidən zövq alan insanlar "əhli-bəsər" adlandırılır.
D) Şair oxucunu zahidin "əfsanə" sözlərinə uymamağa səsləyir.
E) Musiqi dinləməyi, tar çalmağı haram sayan savadsız din xadimlərinin fikirləri qəbul edilmir.

15. Q. Zakirin "Badi-səba, mənim dərdi-dilimi..." şeirinin forma xüsusiyyətləri ilə bağlı düzgün fikirləri müəyyən edin.

1. Heca vəznində, lirik növdə yazılmışdır.
2. Dərin məhəbbətlə sevnə aşiq sevdini yüksək dəyərləndirir.
3. Sevgilinin rədd cavabından aşiq mənən sarsılır.
4. Bənd şəklində, qoşma janrındadır.
5. Bütün bəndlərin daxili bölgüsü 4+4+3 şəklindədir.

- A) 2, 3, 4 B) 1, 2, 5 C) 3, 5
D) 1, 4 E) 1, 4, 5

16. M.F. Axundzadənin "Aldanmış kəvakib" əsərinə aid hadisələrin başvermə ardıcılığını müəyyən edin.

1. Müstəvfi Mirzə Yəhya ulduzların təsirini rədd etmək üçün heç bir çarə bilmədiyini deyir.
2. Yusif şah məhkəmə işlərini ruhanilərdən alıb vicdanlı insanlara verir.
3. Şah Abbasın arvadlarının boşanma talağı oxunur.
4. Yusif şah miraxur və xəzinədarı vəzifələrindən azad edir.

- A) 3, 1, 2, 4 B) 1, 3, 2, 4 C) 1, 3, 4, 2
D) 3, 1, 4, 2 E) 2, 4, 3, 1

17. Q. Zakirin yaradıcılığına aid **yanlış** fikri müəyyən edin.
- A) Ədəbiyyatımızda satiranın bir cərəyan kimi formalaşmasında böyük xidmətləri olmuşdur.
 - B) "Dəvəsi itən kəs", "Tülkü və Qurd" kimi təmsillər müəllifidir.
 - C) Heca və əruz vəznində şeirlər yazmışdır.
 - D) Satirik-tənqidi mahiyyət daşıyan mənzum hekayələr müəllifidir.
 - E) İnsan təbiətindəki qüsurları üstüörtülü şəkildə əks etdirən əsərlər yazıb.

18. Aşıq Ələsgər yaradıcılığından verilmiş nümunə ilə bağlı düzgün fikri müəyyən edin.
- Könlüm qaranquştək uçub qoynuna,
Gəzir hər yamacı, hər yalı, yaylaq!
Ruhum təzələnir, məst olur ürək,
Görəndə bu çağı, bu halı, yaylaq!*
- A) 1-ci mısradə metafor işlənilib.
 - B) Qoşmanın orta bəndlərindən biridir.
 - C) Məzmunca gözəlləmədir, *abcb* şəklində qafiyələnmişdir.
 - D) Bütün mısraların daxili bölgüsü 5+6 şəklindədir.
 - E) Heca vəznində, lirik növdədir.

19. M.F. Axundzadənin "Hekayəti – müsyö Jordan həkimi-nəbatat və dərviş Məstəli şah caduküni-məşhur" əsərində surətlər baxımından hansı bənddə uyğunluq **gözlənilməmişdir**?

- 1. Şahbaz bəy maarifçi ziyalıları təmsil edir.
 - 2. Şərəfnisə xanım satirik gülüş hədəfidir.
 - 3. Məstəli şah öz dili ilə özünü ifşa edir.
 - 4. Şəhrəbanu xanım hadisələrin sonunda avam adam kimi yumoristik gülüş obyektinə çevrilir.
 - 5. Hətəmxan ağa həyat yoldaşına münasibətdə ziddiyyətli obraz kimi səciyyələndirilir.
- A) 1, 3, 4
 - B) 2, 3, 4
 - C) 2, 5
 - D) 4, 5
 - E) 1, 3, 5

20. N. Vəzirovun "Müsibəti-Fəxrəddin" əsərində Fəxrəddin obrazı ilə bağlı düzgün fikirləri müəyyənəldirin.

- 1. "Bir gül ilə bahar olmaz" qənaətinə gəlir.
- 2. Mövcud problemlərin səbəbini tək Rüstəm bəydə görmür.
- 3. Rüstəm bəy haqqında "Hər nə desən, çıxar ondan, 5 vaxt namazdan savayı" düşüncəsindədir.
- 4. Maarifçi obraz olub təhsil almaq arzusu ilə yaşayır.
- 5. Səadət xanımdan qan tökülməsinin qarşısını almağı xahiş edir.
- 6. Yenilik, tərəqqi arzusu onu bir an da olsa, tərk etmir.

- A) 1, 2, 6
- B) 1, 2, 5, 6
- C) 3, 4, 5
- D) 1, 2, 3, 4
- E) 3, 4, 5, 6

21. M.F. Axundzadənin "Aldanmış kəvakib" əsərində vəzir Mirzə Möhsünə aid fəaliyyətləri müəyyən edin.

- 1. Münəccimbaşılıq mənsəbini ləğv edir.
- 2. Vilayətlərə inanılmış baxıcılar təyin edir.
- 3. Əmrinə əsasən, şah qapısındakılar tutduqları vəzifəyə görə xəzinəyə pul verirlər.
- 4. Onun göstərişi ilə şah kimin qapısına təşrif buyurursa, şah pul təslim edilir.
- 5. Alış-veriş edənlərə əmlakın qiymətindən xəzinənin nəfi üçün tümənə beş şahı təyin olunur.

- A) 2, 3, 5
- B) 1, 2
- C) 1, 3, 5
- D) 3, 4
- E) 1, 4, 5

22. XIX əsr ədəbiyyatımızın görkəmli nümayəndəsi Mir Həməzə Seyid Nigariyə aid **deyil**:

- A) Qarabağı təxəllüsü ilə əsər yazmışdır.
- B) Azərbaycan və Türkiyədə yazıb yaratmışdır.
- C) Sufizmə aid şeirləri hürufiliklə bağlı şeirlərindən azdır.
- D) Həm heca, həm də əruz vəznində şeirlər yazıb.
- E) Öz sələflərinin bədii irsinə dərinədən bələd olmuşdur.

23. Cədvələ əsasən M.F. Axundzadənin "Hekayəti – müsyö Jordan həkimi-nəbatat və dərviş Məstəli şah cadüküni-məşhur" əsəri ilə bağlı düzgün fikirləri müəyyən edin.

Müsyö Jordanın ətrafdakılara münasibəti	Ətrafdakıların Müsyö Jordana münasibəti
1. Şahbaz bəyi Parisə aparıb krala tanıtmağa layiq bilir.	3. Şahbaz bəyi Parisə apardığına görə Hatəm xan ağa ona qarşı əsəbidir.
2. Şərəfnisəyə söz verir ki, Şahbaz bəyi ilin tamamında geri göndərəcək.	4. Şəhrəbanu xanım onun təqsirli olduğunu düşünür.

24. Nümunədəki bədii təsvir və ifadə vasitələrinin rolunu müəyyən edin.
- Səni gördüm, al götürdüm dünyadan,
Qara gözlü, qələm qaşlı, Güləndam!
Alma yanağına, bal dodağına
Baxan kimi ağlım çaşdı, Güləndam!*
- (Aşıq Ələsgər)
- Sözlərin qrammatik ardıcılığının pozulması hesabına nitqin emosionallıq, estetik təsir gücü daha da artır.
 - Sözə bədii təyinin artırılması fikrin təsir gücünü qüvvətləndirir.
 - Əşya müəyyən əlamətinə görə özündən daha qüvvətli başqa əşyaya bənzədilir.
 - Eyni sözün təkrar olunması yolu ilə fikrin təsir gücü artırılır.

25. S.Ə. Şirvani yaradıcılığı ilə bağlı düzgün fikirləri müəyyən edin.
- Sufiyənə fikirlər qəzəllərinin əsas motivini təşkil edir.
 - Şairin yaratdığı aşıq obrazı özünü klassik aşıq obrazlarından kamil və cəfəkeş sayır.
 - "Eşşək və arılar" təmsilində elmin, biliyin təbliği, məktəbə çağırış motivləri mühüm yer tutur.
 - Şair mənzum hekayələrində tənqiddə yer verməmişdir.
 - "Təlim-tərbiyə haqqında" əsərini "Əkinçi" qəzetində çap etdirib.

26. S. Ə. Şirvaninin "Qafqaz müsəlmanlarına xitab" əsəri ilə bağlı **yanlış** fikirləri müəyyən edin.
- Maarifçi ideyalar əksini tapır.
 - Qafqaz əhlinin mədəniyyət baxımından digər xalqlardan geridə qalmasının səbəblərindən danışılır.
 - Mədəni geriliyin səbəbi nadanlıq hesab edilir.
 - Məmur, mülkədarlar əsas tənqid hədəfidir.
 - "Qafqaz müsəlmanları" dedikdə xalqı aldadan din xadimləri nəzərdə tutulur.

27. M.F. Axundzadənin "Aldanmış kəvakib" əsəri əsasında uyğunluğu müəyyən edin.
- Sərdar Zaman xan
 - Mövlana Cəmaləddin
 - Münəccimbaşını ölümdən xilas etməyə çalışır.
 - Ərk qalasında qüssədən həlak olur.
 - Şah Abbasın ulduzlarla bağlı təşvişinə son qoyur.
 - Münəccimbaşı ilə ədəvəti var idi.
 - Münəccimbaşı vəzifəsini ləğv edir.

Mətni diqqətli oxuyun və 28 – 30 saylı tapşırıqları yerinə yetirin.

İnam

Mirzə Fətəli: Hə, nə xəbərlə gəldin? Kitabların hamısını paylaya bildinmi?

Kitab paylayan: Bir müsəlman kitaba yaxın düşmədi. Hər kəsə verdim, deyir kitab oxumaq istəsək, o qədər lazımlı kitablar var ki, üstünü toz basa-basa qalıb bu şkaflarda. Bu halda bir hacı üzünü camaata tutub dedi: "Camaat, qaçın bu kitablardan. Əgər bunlar mənfəətli kitablar olsaydı, camaata müftə paylamazdılar".

Mirzə Fətəli: Bəs kitablar necə oldu?

Kitab paylayan: Sabahı günü camaat kitabların üstünə bir halətdə töküldü ki, özüm də təəccüb etdim. Dedim, aya, bir gecədə bu dəyişmə bunlarda haradan əmələ gəldi? Sonra eşitdim ki, bir molla haradan əmələ gəlib, məndən kitabları alıb, aparıb təhrikinə görə gəlib, məndən kitabları alıb, aparıb odlayıblar. Heyif olsun sizin zəhmətiniz, səyiniz.

Mirzə Fətəli: Eybi yoxdur. Bizdən qabaq da kişilər gəliblər və millət yolunda çalışıblar. Onları da müsibətlərə düşür ediblər. Öldürüblər, oda atıblar,

kitablarını mənim kitablarım kimi odlayıblar. İllər keçib, zamanələr dolanıb, o şəxslərin əkdikləri toxumlar bar verib. Vaxt olar, mənim də toxumlarım bar verir. Sən isə zəhmət çəkibsen, yorulubsan, get, rahat ol.

Kitab paylayan: Millət yolunda zəhmət çəkmək böyük rahatlıq deyilmə?

(Ə. Haqverdiyevin "Xəyalat" əsəri əsasında)

- 28.** Əsərdəki Mirzə Fətəli obrazı ilə M.F. Axundzadənin "Aldanmış kəvakib" əsərində Yusif Sərrac obrazını müqayisə edib cədvəli tamamlayın.

Mirzə Fətəli	Yusif Sərrac

- 29.** "İnam" və N.Vəzirovun "Müsiibəti-Fəxrəddin" əsərlərinin forma xüsusiyyətləri ilə bağlı ən azı iki ortaq cəhət yazın.

1. _____

2. _____

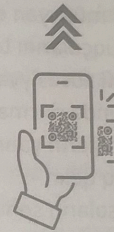
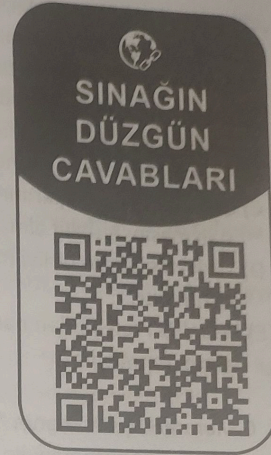
- 30.** "Kitabları yandırmaqdan daha pis şey onları oxumamaqdır" fikrini mətnlə əlaqələndirib fikrinizi ən azı iki cümlə ilə ifadə edin.

7

SINAQ
İMTAHANI
№

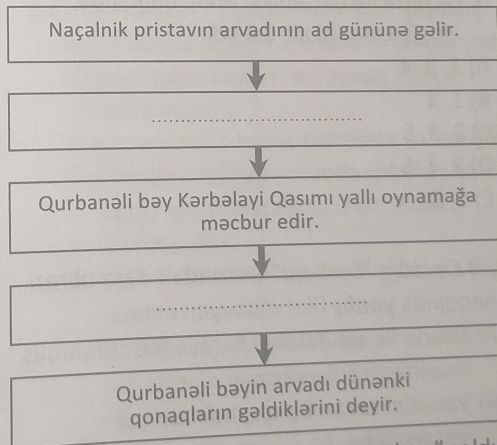
MÖVZULAR

- ✓ Azərbaycan ədəbiyyatında
tənqidi-realizm və
romantizm dövrü

1. C.Məmmədquluzadənin "Anamın kitabı" əsərindəki hadisələrin düzgün ardıcılığını müəyyən edin.
1. Rüstəm bəy Gülbaharı Aslan bəyə verməyi məsləhət bilir.
 2. Cəmiyyəti-xeyriyyənin iclasında Mirzə Zeynal ancaq ana dilində danışmaq təklifini irəli sürür.
 3. Rüstəm bəy ikinci sinifdə ədəbiyyat dərsinin çətinləşdiyini bildirir.
 4. Senzor Mirzə Cəfər qardaşların evində axtarış edir.
 5. Zivər xanım Məşədi Cəfərə pul verir.
- A) 1, 2, 3, 5, 4
B) 1, 2, 3, 4, 5
C) 2, 3, 5, 1, 4
D) 1, 4, 5, 3, 2
E) 1, 5, 2, 3, 4

2. C. Məmmədquluzadənin "Qurbanəli bəy" hekayəsində Mirzə Zeynalın ardıcılığına görə ədəbi təammlayan fikirləri müəyyən edin.

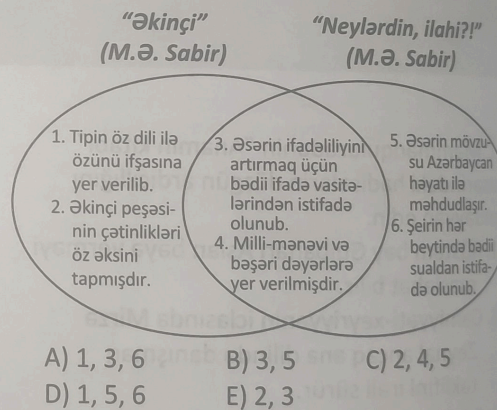
1. Qurbanəli bəy toyçulara "Uzundərə" çaldırır.
 2. Qurbanəli bəy pristavın arvadının ad günü münasibətilə kəndə gəlir.
 3. Qurbanəli bəy axurda gizlənir.
 4. Qurbanəli bəy ona içki süzülən stəkani "üskük" adlandırır.
 5. Naçalnik tövlədə Qurbanəli bəyin tərifli atına baxır.
- A) 4, 1 B) 5, 1 C) 2, 3 D) 4, 2 E) 3, 5

3. M.Ə.Sabirin "Neylərdin, ilahi?!" satirası ilə bağlı düzgün fikri müəyyən edin.
- Elm əhlinin olmaması cəmiyyətdə cəhalətin hökm sürməsinə səbəb olur.
 - Cəmiyyətin siyasi sistemindəki çatışmazlıqlar əks olunur.
 - Əkinçilərin öz haqlarının müdafiəsinə qalxmasını müəllif alqışlayır.
 - Türk xalqlarının birliyi məsələsinə də toxunulur.
 - İnsanlığın taleyindən narahatlıq hissləri əksini tapmışdır.

4. C.Məmmədquluzadənin "Qurbanəli bəy" əsərinin baş qəhrəmanı ilə bağlı düzgün fikirləri müəyyən edin.
- Qulluqçularını təhdid və təhqir edir.
 - Mənfi xüsusiyyətləri olsa da, sözünün üstündə durmağı bacarır.
 - Qonaqların yanında milli-mənəvi dəyərlərə sadıq qalır.
 - Hadisələrin sonunda gülüş hədəfinə çevrilməsi həyatındakı məhrumiyyətlərlə bağlıdır.
 - Öz nitqi ilə naəalnikin onun haqqında düşüncələrini alt-üst edir.
- 2, 3, 4
 - 1, 3
 - 2, 3, 5
 - 2, 4, 5
 - 1, 5

5. Ə.Cavadın "Səsli qız" əsərindəki Sara obrazı haqqında **yanlış** fikri müəyyən edin.
- Əsərin ilk səhifələrini Saraya həsr olunmuş mədhiyyə adlandırmaq olar.
 - Vətəninə sevən bu qız, həm də çox cəsarətlidir.
 - Saranın hökmdarı zəhərləməsi üsyanın başlamasına səbəb olur.
 - Sara həm nişanlısının, həm də xalqın qisasını alır.
 - Məğlub ölkənin şahı Saranı qalib şahə təqdim edir.

6. S.S. Axundovun "Nurəddin" əsərindəki hadisələrin ardıcılığını müəyyən edin.
- Əmiraslan meşədə Cəfərin faytonunun qabağını kəsir.
 - Əmiraslan və Gülpərinin planını eşidən Nurəddin qorxuya düşür.
 - Rəhim kişi özünü Nurəddinlə müqayisə edərək onu üstün tutur.
 - Gülpərinin Nurəddinə mehriban davranması onu təəccübləndirir.
 - Rəhim faytonla vurduğu uşağın Nurəddin olduğunu öyrənir.
- 4, 1, 2, 5, 3
 - 4, 1, 2, 3, 5
 - 1, 2, 4, 5, 3
 - 4, 2, 1, 5, 3
 - 1, 4, 2, 3, 5
7. Eylər-Venn diaqramındakı **yanlış** fikirləri müəyyən edin.

8. Ə. Haqverdiyevin "Bomba" hekayəsinə aid hansı fikri zavyazka mərhələsi hesab etmək olar?
- Pristav Kərbəlayi Zala ondan narazı olduğunu bildirir.
 - Kərbəlayi Zal işdən qovulur.
 - Feyzulla çuvalın ağzını açaraq qarpızı çıxarmaq istəyir.
 - Arvadı Kərbəlayi Zala məsləhət verir.
 - Feyzullanın evində bomba axtarışı olur.

9. Klasteri tamamlayan fikirləri müəyyən edin.

C. Məmmədquluzadənin "Anamın kitabı" əsərində Gülbahar

xalqına, vətəninə bağlıdır.

1. çobanların danışığını doğma hesab edir.
2. Mirzə Həsənlə birlikdə lüğət yazır.
3. qardaşlarının kitablarını ana dilində yazılmadığı üçün yandırır.
4. anasını üzən dərdi, atasının vəsiyyətində deyilənləri dərinəndən anlayır.
5. senzor Mirzə Cəfərə evi axtarmaqda kömək edir.

A) 2, 3 B) 3, 4, 5 C) 1, 3, 5 D) 1, 4 E) 2, 4, 5

10. Nöqtələrin yerinə yazıla bilər:

H. Cavidin "Ana" faciəsində nəslə verilən hissə ...

1. hadisələrin baş verdiyi zamanı əks etdirir.
2. rejissor və rolları ifa edən aktyorlar üçün göstəriş rolunu oynayır.
3. səhnədə göstərmək üçün nəzərdə tutulmayıb.
4. monoloq və dialoqlardan ibarətdir.
5. baş qəhrəmanın fikir və düşüncələrini ifadə edir.
6. əsərdə qaldırılan problemin mahiyyətini açıqlayır.

A) 1, 2, 3, 6 B) 1, 2, 3 C) 4, 5, 6
D) 1, 2, 4, 5 E) 3, 5, 6

11. Ə. Cavadın "Səsli qız" poeması ilə bağlı cədvələ uyğun fikirləri müəyyən edin.

Doğru	Yanlış
1. Qalib hökmdar məğlub hökmdarı öldürür.	4. Arqun vəsiyyət etdiyi üçün Sara xaqanın şərəbinə zəhər tökür.
2. Məğlub ölkənin din xadimləri qalib şahı sevinclə qarşılayırlar.	5. Qalib hökmdar məğlub hökmdarın malını, mülkünü alaraq özünü bağışlayır.
3. Qalib hökmdar əsərdə az görünür.	6. Ölkənin azadlığından sonra Sara adı xalq üçün sevimli ada çevrilir.

A) 2, 3, 4 B) 1, 3, 4 C) 2, 5, 6

D) 1, 2, 3 E) 3, 4, 5

12. A. Şaiqin "Anabacı" əsərində Anabacı ilə bağlı yanlış fikirlərdir:

- A) Bir həftə keçməsinə baxmayaraq, ona verilən kağızı yazdırı bilmir.
- B) Əsər bu obrazın dilindən nəql olunur.
- C) Ona kömək etmək istəyən şəxsin anası ilə tanış olur.
- D) Yaşadığı məhrumiyyətlər onun ruhuna toxuna bilmir.
- E) Toxuduğu corabı öz xeyirxahına hədiyyə verir.

13. S.S. Axundovun "Nurəddin" hekayəsi ilə bağlı düzgün fikirləri müəyyən edin.

1. Nurəddinin anasının ölümü onun dərslərinin zəifləməsinə səbəb olur.
2. Rəhim Nurəddini evə apardıqdan sonra onun kim olduğu aydınlaşır.
3. Nurəddin atasından qalan miras üçün mübarizə aparır.
4. Cənnətəli Nurəddini dilənməyə məcbur edir.
5. Gülpəri atasından izinsiz kəbin kəsdirib Əmiraslanı ərə g edir.

A) 1, 3 B) 3, 4 C) 2, 5
D) 1, 2, 4 E) 2, 3, 5

14. M. Hədinin "Türkün nəğməsi" şeirinin məzmununa əsasən nöqtələrin yerinə yazıla biləcək doğru fikirləri müəyyən edin.

"Türkün nəğməsi" ...

1. əruz vəzninin həzəc bəhrində yazılmışdır.
2. şeirində məfkurə yolunda tökülən qanların hədəf getməyəcəyinə inam ifadə olunmuşdur.
3. Bütün çətinlik və məhrumiyyətlərə rəğmən nikbin ruhludur.
4. şeirində Demokratik Cümhuriyyətin qurulması uğrunda çəkilən əziyyətin hədəf olmayacağı fikri aşılır.
5. şeirində şair qan ilə qazanılacaq zəfərin əldən veriləcəyindən narahatdır.
6. şeirində qadınların göz yaşının yerdə qalmayacağına inam ifadə edilir.

A) 1, 2, 5, 6 B) 2, 3, 6 C) 1, 2, 3
D) 1, 4, 5, 6 E) 3, 4, 6

15. H. Cavidin "İblis" əsəri ilə bağlı **yanlış** fikirləri müəyyən edin.

1. Əsərdə real müharibə səhnələri təsvir olunub.
2. Əsərin əsas ideyası çirkin ehtirasların tənqididir.
3. Əsər İblisin monoloqu ilə başlayıb onun monoloqu ilə də bitir.
4. Əsərdə qaldırılan problemlər sənətkarın yaşadığı dövrdə baş verən faciələrin əks-sədasıdır.
5. Əsərin sonunda Arif kamil insana çevrilir.

- A) 3, 4, 5 B) 1, 2, 3 C) 1, 5
D) 2, 5 E) 1, 3, 4

16. H. Cavidin "Ana" mənzum faciəsindəki hadisələrin başvermə ardıcılığını müəyyən edin.

1. Səlim Qanpoladın gəlişi ilə bağlı Səlmanı müjdələyir.
2. Səlmə ana oğlunun qatilini tanısa da, qaçmasına kömək edir.
3. Orxan İsmətə öz hisslərini bildirir.
4. Səlmə molların yanına gedir.
5. İsmət xəncərlə bağlı həqiqəti Səlimə deyir.

- A) 4, 1, 3, 5, 2 B) 4, 3, 5, 1, 2
C) 4, 3, 5, 2, 1 D) 4, 5, 3, 1, 2
E) 3, 5, 1, 2, 4

17. M.Ə. Sabirin "Əkinçi" şeirinin məzmunu ilə bağlı düzgün fikirləri müəyyən edin.

1. Əkinçi amansızcasına istismar olunur.
2. Əruz vəznində yazılıb.
3. Mülkədar kəndlinin az çalışıb çox yeməyindən narazıdır.
4. Əkinçi çəkdiyi əziyyətin qarşılığını ala bilər.
5. Əkinçinin borcunu qaytara bilməməsi mülkədara əsəbiləşdirir.
6. Mülkədarın əkinçiyə münasibətində təkabburçülük var.

- A) 2, 4, 5
B) 1, 3, 4, 5
C) 2, 3, 4
D) 1, 5, 6
E) 1, 2, 3, 6

18. H. Cavidin "Ana" əsərində surətlər və onların xarakteri baxımından hansı bənddə uyğunluq **gözlənilməmişdir**?

- A) Səlmə qonaqpərvər, məğrur, qürurludur.
- B) İsmət sədaqətli, gözütöx, əqidəlidir.
- C) Orxan namərd və şöhrətpərəstdir.
- D) İzzət qatil olsa da, səhvini başa düşür.
- E) Murad qorxu, günah və peşmançılıq hissləri keçirir.

19. H. Cavidin "İblis" əsərinə əsasən cədvəli tamamlayan fikirləri müəyyən edin.

Səbəb	Nəticə
1. Arif altun, qurşun sınağından çıxıb bilmir.	
.....	2. Rəna Vasifə könlünü verir.

- a. Vasif Rənanın atasının qatilinin kim olduğunu deyir.
 - b. Mənəvi saflığını qorumağa çalışır.
 - c. Haqq-ədalət axtarışı Arifi kamil insana çevirir.
 - d. Nəfsinin quluna çevrilib cinayətkar olur.
 - e. Vasif mədəniyyətə qılncdan daha çox önəm verir.
- A) 1-b, d; 2-e
B) 1-a, c; 2-b, d
C) 1-d; 2-a
D) 1-c; 2-d
E) 1-d; 2-a, e

20. "İblis" faciəsinə aid doğru fikirləri müəyyən edin.

1. İblis Arifə əvvəl atəş, indi isə bir mələk olduğunu deyir.
2. İbn Yəmin Elxandan əfv olunmasını istəyir.
3. Arif altun və qurşun sınağından çıxıb bilsə də, sonda cinayətkara çevrilir.
4. Quldurlar meşədə Ariflə Rənanın qarşısını kəsirlər.
5. Arif Tanrıdan onu göylərə qaldırmasını istəyir.
6. Arif İblisin əlini öpür.

- A) 1, 3, 5, 6 B) 2, 4, 5, 6 C) 1, 2, 3
D) 2, 4, 6 E) 3, 4, 5

21. Ə. C. Cədvəl

1. Əmə

2. Nitq

3. Xara

A) Sa

C) q

E) di

22. Kl. edin

Ə. Haqq
"Bomba
Kərb

1. F

2. F

3. F

4. A

5. A

A)

D)

23. S

tə

1.

4.

24. X

ba

1.

2.

3.

4.

5.

21. Ə. Cavadın "Səsli qız" poemasına əsasən cədvələ uyğun gələn obrazı müəyyən edin.

1. Əməli	Əhalini qılıncdan keçirir.
2. Nitqi	"Mən Saranın əlindən istəyəm bir qədər mey!"
3. Xarakteri	zülmkar

- A) Sara B) Arqun
C) qalib hökmdar D) məğlub hökmdar
E) din xadimləri

22. Klasteri tamamlaya bilən fikirləri müəyyən edin.

Ə. Haqverdiyevin "Bomba" əsərində Kərbəlayi Zal	Feyzullanın evində bomba olduğunu düşünür.

- Feyzulla ilə köhnədən ədavəti olduğu üçün onu ələ verib pristavın yanında hörmət qazanmaq istəyir.
 - Pristavın sözlərindən böyük narahatlıq hissi keçirir.
 - Evdə arvadına pristavın dediyi sözlərdən danışır.
 - Arvadının dükan açmaq təklifini qəbul etmir.
 - Xalqına fayda vermək üçün dövlət qulluğundan çıxmaq istəmir.
- A) 1, 3 B) 1, 5 C) 2, 4
D) 2, 3 E) 4, 5

23. S.S. Axundovun "Nurəddin" əsərində tənqid edilən xüsusiyyətləri müəyyən edin.

1. pislik 2. cəhalət 3. simiclik
4. nankorluq 5. paxıllıq

24. XX əsrin əvvəlləri Azərbaycan ədəbiyyatı ilə bağlı fikirləri müəyyən edin.

- Romantizm ədəbi cərəyan kimi meydana çıxmışdır.
- İlk satirik jurnal nəşrə başladı.
- İlk mənzum allegorik pyes yazıldı.
- Satirik publisistika meydana çıxmışdır.
- Faciə janrının ilk nümunəsi yazılmışdır.

25. Cədvələ uyğun fikirləri müəyyən edin.

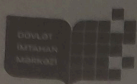
Ətrafdakıların Qurbanəli bəyə münasibəti	Qurbanəli bəyin ətrafdakılara münasibəti
1. Qurbanəli bəyin qonaqpərvərliyinə heyran olurlar.	4. Nökəri və aşpazı ilə kobud rəftar edir.
2. Kərbəlayi Qasım Qurbanəli bəyin bütün əmrlərinə tabe olur.	5. Sonda naçalnikdən üzr istəyir.
3. Pristav Qurbanəli bəyi fanatik müsəlman hesab edir.	6. Naçalnik və pristavın xoşuna gəlmək üçün hər cür vəziyyətə düşür.

26. Ə. Cavadın "Azərbaycan bayrağına" şeiri ilə bağlı **yanlış** fikirləri müəyyən edin.

- "Allahın yıldızı o gözəl pəri" misrasında bayrağımızdakı ulduza işarə edilmişdir.
- Vətənimizin durna gözlü bulaqları, cənnət kimi oymaqları, yaylaqları tərənnüm edilmişdir.
- Sovet dövründə yazılmışdır.
- Qoşma kimi qafiyələnmişdir.
- Lirik qəhrəmana görə nəinki bayraq, hətta onun kölgəsi düşən yer də öpülməyə layiqdir.

27. Uyğunluğu müəyyən edin.

- Mirzə Məhəmmədəli
 - Rüstəm bəy
 - Səməd Vahid
- a. Fikirlərini ifadə etmək üçün daha çox Osmanlı türkcəsində olan sözlərdən istifadə edir.
- b. Çobanların danışığını, söhbətini doğma hesab edir.
- c. İranda təhsil alan bu obraz öz kobudluğu ilə də seçilir.
- d. Ailədə nüfuz və söz sahibi kimi qəbul edilməli olduğu halda, ehtiyatlı davranmağa məcburdur.
- e. Lüzumsuz işlərlə məşğul olduqlarını etiraf edir.

Mətni diqqətlə oxuyun və 28 – 30 saylı
tapşırıqları yerinə yetirin.

Çırpınırdı Qara dəniz

Çırpınırdı Qara dəniz
Baxıb Türkün bayrağına!
"Ahl..." deyərdim, heç ölməzdim
Düşə bilsəm ayağına –
Ayrı düşmüş dost elindən,
İllər var ki, çarpar sinən!..
Vəfalıdır gəldi, gedən,
Yol ver Türkün bayrağına!
İncilər tök, gəl yoluna,
Sırmalar səp sağ, soluna!
Fırtınalar dursun yana,
Salam Türkün bayrağına!
"Həmidyyə" o Türk qanı!
Heç birinin bitməz şanı!
"Kazbek" olsun ilk qurbanı!
Heyran Türkün bayrağına!
Dost elindən əsən yellər,
Bana şeir, salam söylər.
Olsun bütün Turan ellər
Qurban Türkün bayrağına!
Yol ver Türkün bayrağına!

(Əhməd Cavad)

28. Ə. Cavadın "Çırpınırdı Qara dəniz" və
M.Hadinin "Türkün nəğməsi" şeirlərinin
məzmunu ilə bağlı ortaqlar cəhətlər yazın.

1. _____
2. _____

29. Ə. Cavadın "Çırpınırdı qara dəniz" və
M.Ə.Sabirin "Əkinçi" şeirlərinin ortaqlar forma
xüsusiyyətləri ilə bağlı fikirlər yazın.

1. _____
2. _____

30. Nümunədə işlənmiş bədii ifadə vasitələrini
müəyyən edib yazın.

1. _____
2. _____

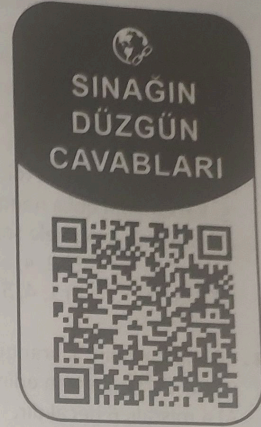

SINAQ
İMTAHANI
№

8

MÖVZULAR

- ✓ Cənubi Azərbaycan
ədəbiyyatı; Sovet dövrü
Azərbaycan ədəbiyyatı
(1920-1991-ci illər)

1. M. İbrahimovun "Gələcək gün" əsəri ilə bağlı
uyğunluğu müəyyən edin.

1. "A kişi, sənin gözündən xəyanət
tökülür!".
2. "Bu ağanın danışığından siyasət iyi gəlir".
 - a. Firidun ərbabın oğlunu vurduğu üçün
ərbabın Firidunun atasına dediyi sözlərdir.
 - b. Bu sözdən sonra Firidunun və ailəsinin
çətin günləri başlayır.
 - c. Musa kişini oğurluqda ittiham etdikləri
vaxt deyilmişdi.
 - d. Fikirlər Firidun haqqında deyilmişdi.
 - e. Taxıl bölgüsü zamanı Hikmət İsfahani
demişdir.

- A) 1 – a, b; 2 – c, d
- B) 1 – a, b; 2 – d
- C) 1 – d, e; 2 – a, c
- D) 1 – a, e; 2 – b, d
- E) 1 – b; 2 – a, d

2. Tərkibində epitet işlənmiş cümlələrdən biri
M. İbrahimovun "Azad" hekayəsinə aiddir:

- A) Çöllərdən, təpələrdən hələ biçilib
qurtarmamış və başını aşağı dikmiş
zəmilərdən hava sünbüllərin qoxusunu
xırmana gətirirdi.
- B) Təbiətən və tərbiyəsinə görə insanpərvər
olan qoca müəllim Firidunu küçələrə
atmadı.
- C) İkinci Dünya müharibəsi başlamış,
Azərbaycanın istər şəhər, istərsə də
kəndlərində camaat hərəkətə gəlmişdi.
- D) Demokratları öldürür, ayaqlarını nallayır,
alınlarına odlu dəmir basırdılar.
- E) Mən ayağa durdum, üzlərində sərt bir
ifadə, gözləri qəzəblə yanan fədailərə
baxdım.

3. Ə. Məmmədخانlının "Qızıl qönçələr" əsəri
ilə bağlı **yanlış** fikirləri müəyyən edin.

1. Sürəyya ata-anası öldüyü üçün babası ilə
yaşayırdı.

2. Qoca Firuzu hər gün xalça karxanasının qabağında daha ağır yük gözləyirdi.
3. Soyuq qış günündə babasını görməyən Sürəyya təəccüblənmədi, çünki bu hadisə bir neçə dəfə təkrar olunmuşdu.
4. Sürəyyanın gördüyü yuxu da həyatı kimi bədbin və rəngsiz idi.
5. Karxananın qoca nəqqası Sürəyyanı tapanda uşaq hələ sağ idi.
A) 1, 3, 4 B) 2, 4, 5 C) 3, 5
D) 2, 3 E) 1, 4, 5

4. Ə. Kürçaylının "Qaranquş" şeiri ilə bağlı **yanlış** fikri müəyyən edin.
A) 4 misralı, 6 hecalıdır.
B) Müəllif qaranquşu "zərif quşcuğaz" adlandırır.
C) Hadisə yazda baş verir.
D) Heca vəznində, bəndlər şəklindədir.
E) Qaranquş maneələri ilə rastlaşır.

5. C. Novruzun "Mən bizim anaları Günəşlə tən tuturam" şeiri ilə bağlı cədvələ uyğun fikirləri müəyyən edin.

Doğru	Yanlış
1. Müəllif əyilməz anaların qarşısında əyilmək istəyir.	4. Müəllif anaları "həyat səsi", "dağ zirvəsi" adlandırır.
2. Təsvir olunan analar zəhmətkeşdir.	5. Oğul yolu gözləyən analar təsəllini qonşularda tapır.
3. Nəğməkar, bəstəkar analar günəşlə bərabər tutulur.	6. Müəllif özünü bütün analara övlad hesab edir.

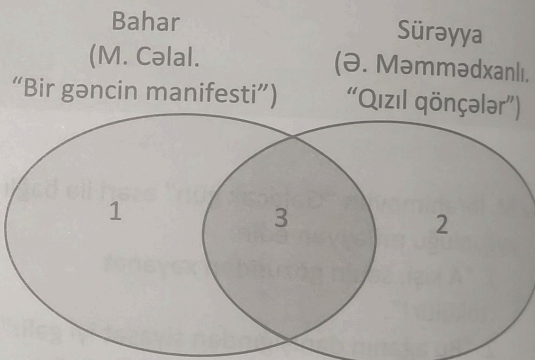
- A) 2, 5, 6 B) 2, 3, 4 C) 1, 2, 5
D) 1, 2, 3 E) 4, 5, 6

6. C. Cabbarlının "Ana" şeirinin lirik qəhrəmanına aid **deyil**:
A) Qiyamət gününün dəhşətlərindən qorxmur.
B) Ana tərəfindən gələ biləcək bəlanı istirahət hesab edir.
C) Yalnız ananın laylayı qarşısında ruhu pərvazlanır.
D) Cəlladın qılıncı qarşısında aciz deyil.
E) Müqəddəs adın qarşısında özünü gücsüz və günahkar hiss edir.

7. M. Cəlalin "Açıq kitab" romanına əsasən **uyğunsuzluğu** müəyyən edin.

Obraz	Obrazın xüsusiyyəti
A) Verdiyev	Tələbələrin taleyi onu maraqlandırır.
B) Vahid	Qələbəni sədaqət və məhəbbətdə görürdü.
C) Səttarzadə	Gənclərə Füzuli sevgisi arzulayırdı.
D) Gəldiyev	Yaltaqlıqla insanların qılığına girirdi.
E) Vəzirbəyli	Peşəsini sevən, qiymətləndirməyi bacaran mühəndis idi.

8. Obrazilara əsasən Eyler-Venn diaqramına uyğun fikirləri müəyyən edin.

- a. Ədalətsiz cəmiyyətin, kasıblığın qurbanı olur.
b. "Mehriban" adama rast gəldiyi üçün sevinir.
c. Qarlı qış əlavə dərd gətirir.
d. Ölüm anında sevdiyi və gördüyü işləri xəyalında canlandırır.
e. Kasıb olduğu üçün təhsilini yarımçıq qoyur.
A) 1 – b, e; 2 – c; 3 – d
B) 1 – b; 2 – d; 3 – a, c
C) 1 – e; 2 – c, d; 3 – a
D) 1 – a, b; 2 – c, 3 – d, e
E) 1 – b; 2 – a, c; 3 – d, e

9. M. Cəlalin "Vətən yaraları" hekayəsinin məzmunu ilə bağlı doğru fikri müəyyənləşdirin.
- A) Müharibə və dinc həyat yalnız əsgərin xatirələrində mövcuddur.
 - B) Bədii əsərdə təsvir və ifadə vasitələrindən geniş istifadə olunmuşdur.
 - C) Əsərdə müharibə səhnələri geniş şəkildə verilmişdir.
 - D) Dostlar eyni kənddə böyümüş, eyni məktəbi bitirmişdilər.
 - E) Əsərdə dostluq, birlik, vətənpərvərlik kimi hisslər aşılır.

10. R. Rzanın "Çinar ömrü" şeiri ilə bağlı **yanlış** fikri müəyyən edin.

Şairə görə:

- A) Çinarın ölümü birdən-birə olmamışdı.
- B) Çinar heç zaman heç nədən şikayət etməmişdi.
- C) Çinar əyilməzlik, vüqar rəmzidir.
- D) Hər bir insan çinar ömrü qədər ömür yaşamalır.
- E) Ağacın qurumağı hamını kədərləndirdi.

11. C. Cabbarlının "Oqtay Eloğlu" faciəsinə əsasən klasteri hansı fikirlərlə tamamlamaq mümkündür?

*Yaşamaq istəyiriksə,
yaratmalıyıq.*

Oqtay

- 1. Sən çalış, gələr bir gün ki, zavallı kütləni də həmin yüksəklikdə görərsən.
 - 2. Səadətini tanrım qədər sevdiyim xalq birçə səni də yaşada bilmədi.
 - 3. Biz analarımızı çarşab içində cəhalətdə saxlamışıq ... Sabah başqaları mənə də bir vəhşi deyərlər.
 - 4. Teatr bir məktəbdir.
 - 5. Mən də xalq üçün çalışıram. Yoxsa xalq! ...
Mən özümü unudacağam ki ...
- A) 1, 3 B) 4, 5 C) 3, 5
D) 1, 2 E) 2, 4

12. "Cədvəldəki doğru fikirləri müəyyən edin.

M. Seyidzadə. "Əqrəb və Çanaqlı bağa"	H. Ziya. "Kərgədan və Qarışqa"
1. Qəhrəmanlar dostluq edirlər.	3. Əsərdə tənqid edilən obraz lovğa və özündənrazıdır.
2. Zəhmətkeşlik təbliğ olunur.	4. Xəyanətkarlıq pislənir.
5. Sonda hər kəs öz səhvini başa düşür və nəticə çıxarır.	

- A) 1, 3 B) 2, 3, 4 C) 2, 3, 5
D) 1, 2, 5 E) 1, 4

13. M. Hüseynin "Odlu qılınc" əsərində obrazların dilindən verilmiş fikirlərlə bağlı **uyğunsuzluğu** müəyyən edin.

- A) Urmuz – Böyük hökmdarımız! Mən artıq yetkin cəngavərəm. Sərkərdəlik qılıncını mənə verin.
- B) Varaz – Sərkərdəlik qılıncını adama hökmdar yox, döyüş meydanı verir.
- C) Cavanşir – Bu ölkə heç vaxt məğlub olmayacaq, övladlarım!
- D) Elçi – Böyük sərkərdəmizin odlu qılıncı vəhşi düşmənin başını qara dirnaqlı atının ayaqları altına atdı.
- E) Cavahir xatun – İndi vuruş meydanına gedirsən. Çalış ki, düşmən səni arxadan vurmasın.

14. Şeirdə epitetdən istifadə edilmişdir:

*Mən səndən bir yaşıl budaq istədim,
Sən mənə bəxş etdin zümrüd meşələr.
Mən səndən kiçik bir otaq istədim,
Sən mənə bəxş etdin dilbər guşələr.*

- A) I misrada
- B) II və IV misralarda
- C) III misrada
- D) I və II misralarda
- E) III və IV misralarda

15. H.Ziyanın "Qarabağda" şeirin forma xüsusiyyətləri ilə bağlı doğru fikirləri müəyyən edin.

1. Şuşa Qarabağın "zümrüd tacı" adlandırılır.
2. Bütün bəndlərdə eyni misra təkrarlanır.
3. Əsərdə həm musiqi, həm də poeziya nümayəndələrinin adı çəkilir.
4. Şeir bənd şəklində, müxəmməs janrındadır.
5. Heca vəznində yazılmış bu şeirdə bədii təsvir və ifadə vasitələrindən geniş şəkildə istifadə edilmişdir.

- A) 1, 3 B) 1, 4, 5 C) 2, 5
D) 3, 5 E) 2, 3, 4

16. M. Müşfiqin "Yağış yağarkən" şeiri ilə bağlı doğru fikirləri müəyyən edin.

1. Şeirdə yağışın yağmasına insanın münasibəti də əksini tapıb.
2. Şeirin məzmunu "Yağışdan qaçan doluya düşər" atalar sözü ilə səsləşir.
3. Şeirdə təsvir olunan qız şeir qoşaraq qaçır.
4. Müəllif öz adını çəkmir.
5. Bir neçə yerdə müraciətdən istifadə olunub.
6. Şeir əruz vəznində, məsnəvi formasında yazılıb.

- A) 1, 3, 5 B) 3, 4, 6 C) 1, 4, 5
D) 2, 3, 6 E) 2, 4, 5

17. A. İldırımın "Əsir Azərbaycanım" şeiri ilə bağlı **yanlış** fikri müəyyən edin.

- A) Milli dövlətin rus işğalçıları tərəfindən devrilməsindən sonra yazılıb.
- B) Vətənin azadlığa qovuşması üçün təbiətdən kömək istənilir.
- C) Heca vəznində, beşlik şəklindədir.
- D) Vətən müqəddəs yer adlandırılır.
- E) Sonuncu bənddə özünə müraciət edən şair bəxtini kor adlandırır.

18. M. Şəhriyarın "Heydərbabaya salam" poeması ilə bağlı hansı hökmlərin yeri dəyişdirilsə, uyğunluq bərpa edilər?

I hissəyə aid hökm	II hissəyə aid hökm
1. Təbiət təsvirləri, xalq mərasimləri var.	3. "Sarı gəlin" mahnısından "Çoban qaytar quzunu" misrası verilib.

2. Kəndlilərin acınacaqlı vəziyyətindən söhbət açılır.

- A) 1 ↔ 3 B) 2 ↔ 3 C) 2 ↔ 4
D) 1 ↔ 4 E) 1 ↔ 5

4. "İynə bəzər xalqı, özü lüt gəzər" deyimi işlənib.

5. Dağı Yaquba, özünü Yusif peyğəmbərə bənzədir.

19. C. Cəbbarlının "Oqtay Eloğlu" faciəsi ilə bağlı düzgün səbəb-nəticə əlaqəsini müəyyən edin.

- I – səbəb II – nəticə
A) I – Tamaşada rol alan aktyorların hamısı məsuliyyətlidir.
II – Azərbaycan səhnəsi yaranır.
B) I – Oqtay Sibirə sürgün olunur.
II – Anası və bacısı Sevər küçələrdə dilənçilik etməyə məcbur olur.
C) I – Oqtay sarsılır.
II – Firəngiz ona xəyanət edir.
D) I – Oqtay özünü "səfillər padşahı" hesab edir və özünü belə adlandırmağa başlayır.
II – O, teatr uğrunda mübarizədə "müvazinətini itirir".
E) I – Firəngiz Səməddən Oqtayı tapmağı xahiş edir.
II – Oqtay uzun müddətdən sonra səhnəyə qayıdır.

20. S. Rüstəmin "Təbrizim" şeiri ilə bağlı doğru fikri müəyyən edin.

- A) Güllü-çiçəkli Təbriz bağları xatırlanır.
- B) Böyük nəsihəti dinləyən igidlərin sayı çoxdur.
- C) "Təbrizim" sözü həm xitab, həm təkrir, həm də metonimiya kimi istifadə olunub.
- D) Şeirdə Azərbaycanın ikiyə bölünməsi xatırlanır.
- E) Təbrizin gözəlliyinə heyran olan şair eyni zamanda şəxsi dərdlərindən də söhbət açır.

21. Cümləni tamamlaya bilər:

- S. Vurğunun "Vaqif" dramındakı İbrahim xan obrazı Qacar kimi ...
A) qəddar və düşüncəsizdir.
B) ölkəsinin taleyi ilə qətiyyətlə maraqlanmır.
C) həyata baxışı, xalqına münasibəti ilə oxşardır.
D) istilaçı və nadandır.
E) şeiri, sənəti dəyərləndirir.

22. C. Novrın tən tutur şeirinə aiddir.
A) Obyekt tapmışdır.
B) Heca vəznində yazılıb.
C) Balalaika obrazıdır.
D) Az da dərslərdir.
E) Əsərin canını

23. S. Vurğunun ardıcılığı yazılacaq

ilyas

Vaqiflə

Çoban

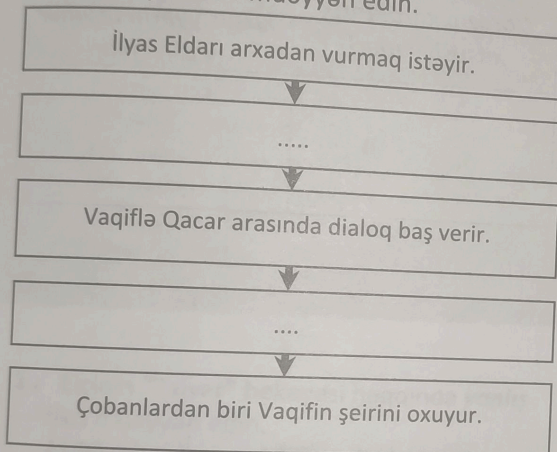
1. Vaqifin hiddəti
2. Vaqif "E"
3. Əli bəy Eldara
4. Cəllad V
5. Vaqif Xü günahla

24. R. Rzanın bağlı doğru fikri müəyyən edin.
1. Əsərdəki daha xarakterik obrazıdır.
2. Müşfiq o xüsusiyyətləri ilə xarakterizə edilir.
3. Əsərdə ümumiyyətlə, 4. Əsər boyu 5. Müşfiqin onu axtarır.

22. C. Novruzun "Mən bizim anaları Günəşlə
tən tuturam" və Ə. Kürçaylının "Qaranquş"
şeirinə aid ortağ məqamıdır:

- Obyektə subyektiv münasibət öz əksini
tapmışdır.
- Heca vəznində, 4-lük şəklindədir.
- Balaları tərəfindən yolu gözlənilən ana
obrazı yaradılmışdır.
- Az da olsa, müəllif təhkiyəsinə yer verilmişdir.
- Əsərin əsas ideyası "Ana bala yolunda
canını fəda edər" atalar sözü ilə səsləşir.

23. S. Vurğunun "Vaqif" pyesindəki hadisələrin
ardıcılığını nəzərə alaraq nöqtələrin yerinə
yazılacaq fikirləri müəyyən edin.

- Vaqifin yazdığı məktub Qacarı
hiddətləndirir.
- Vaqif "Bax" qəzəlini deyir.
- Əli bəy İbrahim xanın qaçmaq xəbərini
Eldara xəbər verir.
- Cəllad Vaqiflə oğlu Əli bəyi edama aparır.
- Vaqif Xuramanın ölümündə zəmanəni
günahlandırır.

24. R. Rzanın "Qızılgül olmayaydı" poeması ilə
bağlı doğru fikirləri müəyyən edin.

- Əsərdəki hadisələr müəllif tərəfindən bir
daha xatırlanır.
- Müşfiq obrazının xarakteri, səciyyəvi
xüsusiyyətləri də öz əksini tapıb.
- Əsərdə üç şair obrazına rast gəlinir.
- Əsər boyu Dillərin nitqinə yer verilməyib.
- Müşfiqin gəlməməyi şairi narahat edir və
onu axtarmağa başlayır.

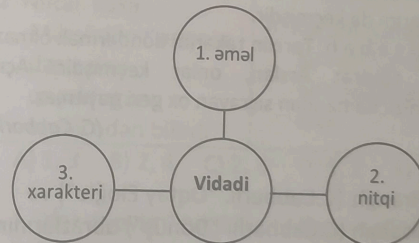
25. M. Hüseynin "Odlu qılınc" əsərində
Cavanşirin elçisinin nitqindən məlum olur:

- Düşmənin sayı az olduğundan Cavanşirin
qalib gəlmə ehtimalı daha çoxdur.
- Quduz düşmənin qılıncı Girdman
cəngavərlərindən birinin qolunu kəsib atıb.
- Cavanşirin qılıncı düşmənin başını atın
ayaqları altına atıb.
- Düşmənin sərkərdəsi qorxudan qaçıb.
- Düşmənlər Kür suyundan içə bilməyib.

26. M. Müşfiqin "Həyat sevgisi" şeiri ilə bağlı
düzgün fikirləri müəyyən edin.

- Süjetli lirika nümunəsidir.
- Müəllif təbiəti həm varlı, həm də xəsis
adlandırır.
- Müəllifin repressiya qurbanı olmuş dostları
xatırlanır.
- Şeirin məzmununda bir narahatlıq və tələş
duyulur.
- Bir çox misraların arxasında gizli mətləblər
ifadə olunmuşdur.

27. S. Vurğunun "Vaqif" pyesi əsasında
"xarakterlər xəritəsindəki" uyğunluğu
müəyyən edin.

- Sədaqətli dostdur.
- Qızılı udsa da, qara torpaqlar
Yenə qiymətini özündə saxlar.
- Daim xalqı müdafiə etdiyi üçün İbrahim
xanla münasibətləri pozulur.
- Vicdanlıdır.
- Sadə və minnətsiz ömür sürmək üçün
saraylarda yaşamağı rədd edir.

**Mətni diqqətlə oxuyun və 28 – 30 saylı
tapşırıqları yerinə yetirin.**

Dönüş

G ü l ə r. Bunlar çox güman ki, bütün gecəni sənə yalvarmışlar. Sən indi həyatını, öz gənc ürəyini bunların yalvarışına qurban verirsən. Sən azad bir qadın kimi işləyib cəmiyyətin sağlam və dəyərli bir üzvü ola bilərsən, verdiyin qurban çox böyükdür. O sənin həyatındır. Biz hamısını bilirik. Düşün, doğru cavab ver! Sən buna getmək istəmirdin?

T u r a c. Qoy nə olursa olsun, mən doğrusunu deyəcəyəm. Yox, mən getmək istəmirdim.

Q ü d r ə t (lojada yerindən sıçrayaraq). Bəsdir, saxlayın! Örtün pərdəni, mənim kitabımda bu sözlər yoxdur. Mənim kitabımda qızı güclə verirlər və aparırlar. Örtün pərdəni!

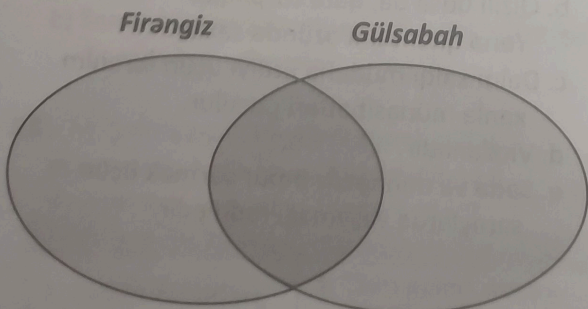
G ü l s a b a h. Bəs qanun, bəs hökumət, bəs inqilab, bəs qadınlara verilən azadlıq, sizin gözləriniz bunları görmür? Çıxın səhnəyə, baxın salona! Bunlar hamısı dünən çadralarda çürüyən, günəşə həsrət qalan gücsüz qadınlardır. Zaman dəyişmiş, əsrlər toqquşmuş, iplər qırılmış, hamısı həyata çıxmışdır. Həyat, hərəkət, sürət, temp, inqilab, sən bunları görmürsən. Sənin gördüyün və tanıdığın həyat isə keçmişdir.

Q ü d r ə t. Onlar hamısı keçmiş isə, mənim yazdıqlarım da keçmişdir.

G ü l s a b a h. Tarixin təkərini döndərmək olmaz, yoldaş Qüdrət Arslan, onlar keçmişdir. Açın gözlərinizi. Kamandan sıçrayan ox geri qayıtmaz.

(C. Cabbarlı)

- 28.** Firəngiz (C.Cabbarlı. "Oqtay Eloğlu") və Gülsabah (C.Cabbarlı. "Dönüş") obrazlarının müqayisəsi əsasında Eyler-Venn diaqramına uyğun fikirləri qeyd edin.

- 29.** Əsərin aid olduğu növün əsas xüsusiyyətlərini yazın.

1. _____
2. _____

- 30.** Mətndəki Gülsabah obrazı əsasında cədvəli tamamlayan nümunələr yazın.

Obrazın xarakterik xüsusiyyətləri	Obrazın nitqində bu xüsusiyyətin təzahür etdiyi fikir

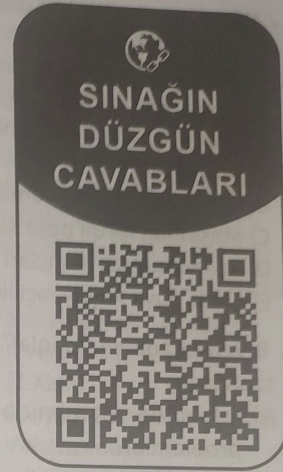

SINAQ İMTAHANI №

9

MÖVZULAR

- ✓ Milli mənəvi özünüdərk və istiqlal mərhələsi (XX əsrin 60 – 90-cı illəri);
- ✓ Müstəqillik dövrü çoxmetodlu Azərbaycan ədəbiyyatı (1991-ci ildən bu günə qədər)

1. Elçinin "Talvar" hekayəsi haqqında **yanlış** fikri müəyyən edin.
- A) Əliabbas kişiye deyilmişdi ki, tut ağacının yüz yaşı tamam olanda yerə tökülən tutları yığmaq günahdır.
- B) Əliabbas kişinin oğlanları müharibədə iştirak etmiş və sağ qayıtmışdılar.
- C) Hamı bu fikirdə idi ki, Əliabbas kişinin yaşı da həyətlərindəki xartut kimi yüzü ötcək.
- D) Əliabbas kişinin atası neftçi olsa da, o bu peşəni yox, dülgərliyi seçmişdi.
- E) Əliabbas kişinin alətləri satmağa aparmaqda məqsədi pul qazanmaq deyildi.

2. İ.Şıxlının "Namərd gülləsi" hekayəsi ilə bağlı uyğunluğu müəyyən edin.

Doğrudur	Yanlışdır
1. Niftalı koxalığa keçəndən sonra səksəkəli yaşayırdı.	3. Kərəm Mürşüdü Niftalı koxanı vurduğuna görə dəstəsindən 8 zəqaqlaşdırdı.

2. Niftalı koxa Mürşüdü Kərəmin dəstəsinə qoşulduğunu əvvəlcədən bilirdi.

A) 1, 3 B) 2, 4 C) 2, 3 D) 1, 2 E) 1, 4

4. Kərəm Niftalı koxanı kəndə aparmağa ehtiyat etdi.

3. İ. Əfəndiyevin "Xurşidbanu Natəvan" əsəri ilə bağlı **uyğunsuzluğu** müəyyən edin.
- A) Şahzadə – Böyük İran səltənəti şeiri, sənəti qiymətləndirməyi bacarır. Xüsusən də şeir bu qədər nəfis xanımın qəlbindən zahir olur.
- B) Seyid Hüseyn – Xurşidbanu bəyim, sizin xalq adlandırdığınız qaragüruhun əksəriyyəti günahkarlardan, canılərdən ibarətdir...
- C) Məliküldövlə – Məgər məndə azərbaycanlılıqdan bir əlamət qalmışmıdır?
- D) Natəvan – Nə qədər ki Azərbaycan xalqı yaşayır, Azərbaycan dili də yaşayacaq.
- E) Hidayət xan – Axı sən nə işin var siyasətlə, niyə "xalq, xalq" deyib vardan-yoxdan çıxırsan?

4. Nöqtələrin yerinə hansı fikir yazıla bilər?

Z. Xəlilin "Zeynalabdin" əsərindəki Zeynalabdin surəti Elçinin "Talvar" hekayəsindəki Əliabbas kimi ...

- A) əməyini yüngülləşdirmək üçün nəğmə oxuyardı.
- B) uşaq yaşlarından işləməyə məcbur olmuşdu.
- C) atasından fərqli peşə sahibi olur.
- D) özünəməxsus inancları var idi.
- E) ömür boyu xeyriyyəçiliklə məşğul olur.

5. B. Vahabzadənin "İstiqlal" poemasında əksini tapmışdır:

- A) Xalqımızla, vətənimizlə bağlı taleyüklü problemlər.
- B) Bədbinlik, gələcəyə ümitsizlik.
- C) Səttarxan hərəkatının xalqın taleyində rolu.
- D) Fikir və şəxsiyyət azadlığı problemi.
- E) Türkmənçay müqaviləsinin acı təsiri.

6. Cədvəldə qarşısında rəqəmlər yazılmış hansı fikirlərin yeri dəyişdirilsə, İ. Əfəndiyevin "Xurşidbanu Natəvan" əsəri ilə bağlı yol verilmiş **yanlışlıq** aradan qalxar?

Xurşidbanu Natəvan	Knyaz Xasay xan
1. Xaricə gedib orada yaşamaq istəyir.	4. Bir müddət vətəndən kənarda yaşamalı olur.
2. Mənsub olduğu kübar cəmiyyətinə "əlvida" deyərək xalqına sığınır.	5. Bütün mülklərindən, torpaqlarından əl çəkib kəndlilərə verir.
3. Təhsilin xalqın gələcəyi üçün əhəmiyyətini dərk edir.	6. Xalqının taleyinə biganə qaldığı üçün özünü günahkar sayır.

- A) 2 ↔ 5
- B) 3 ↔ 4
- C) 1 ↔ 5
- D) 1 ↔ 4
- E) 2 ↔ 6

7. Ə. Səmədlinin "Qanlı bənövşə" hekayəsi ilə bağlı doğru fikri müəyyən edin.

- A) Baş verəcək hadisələrlə Zərifin yuxusu ziddiyyət təşkil edir.
- B) Zərif gördüyü yuxusunu və həmin gün baş verənləri anasına danışaraq "düşmən" sözünün mənasını soruşur.
- C) Erməni uşaqları Zəriflə oynamaq istəsələr də, Zərif onlara qatılmırmırdı.

- D) Suren Zərifin atasının qarşısını kəsib demişdi ki, üç günə kəndi tərk etsinlər.
- E) Atasını Zərifə milli kimliyimiz, tariximiz haqqında məlumat verir.

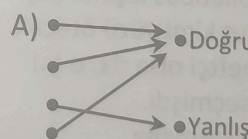
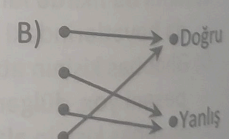
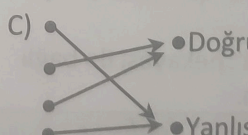
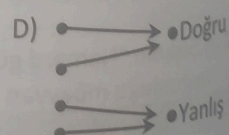
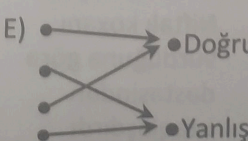
8. B. Vahabzadənin "Vətəndaş" şeirindən verilmiş nümunə ilə bağlı **yanlış** fikri müəyyənəldir.

Vətəndaş! Nə gözəl səslənir bu söz,
Vətən əbədidir, gedəriyik biz.
İnsan qüvvətlidir öz vətəninə.
Bilirik, dünyaya biz niyə gəldik.
O bizi yaradan, biz ona bəndə,
Yaradan uğrunda ölməyə gəldik.

- A) Bəndə təzaddan istifadə olunmuşdur.
- B) Tərənnüm əsasında yazılmışdır.
- C) Misradaxili bölgüsü bütöv söz prinsipinə əsaslanır.
- D) İnversiya işlənib.
- E) Təşbeh və mübaligədən istifadə olunub.

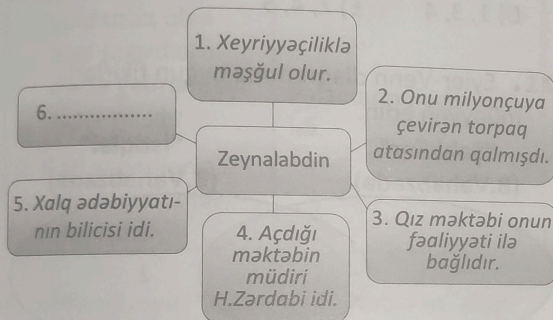
9. S. Əhmədlinin "Dərs" hekayəsi ilə bağlı uyğunluğu müəyyən edin.

1. Direktor müəllimlərin düşdüyü vəziyyətdə özünü günahkar bilsə də, bunu etiraf etmir.
2. Direktor vəziyyəti uşaqlara bildirmək üçün yığıncaq keçirir.
3. Gülzar müəllim Məqsədin gətirdiyi daş mərmisini sərgiyə qoymağa razı olmur.
4. Edilən zülm Gülzar müəllimin şagirdlərinin ailəsindən də yan keçmir.

- A) Doğru Yanlış
- B) Doğru Yanlış
- C) Doğru Yanlış
- D) Doğru Yanlış
- E) Doğru Yanlış

10. Əli Kərimin "Qaytar ana borcunu" şeiri ilə bağlı **yanlış** fikri müəyyən edin.
- A) Sadə zəhmət adamının obrazı yaradılmışdır.
- B) Müəllif gənc nəsli xalqımıza xas olan mənəvi dəyərlərə sadıq olmağa səsləyir.
- C) Oğulun anaya laqeyd münasibəti onun savadsızlığından, cahilliyindən irəli gəlirdi.
- D) Müəllif oğula qarşı qəzəblidir və onu ittiham edir.
- E) Oğulun xarici görkəmi ilə daxili aləmi ziddiyyət təşkil edir.

11. Z.Xəlilin "Zeynalabdin" hekayəsi ilə bağlı məntiqi ardıcılığı tamamlayan fikri müəyyən edin.

- A) Azərbaycan qadınlarını savadlı görmək istəyirdi.
- B) Qız məktəbi sonradan seminariyaya çevrilir.
- C) Şollar suyunun çəkilməsi onun adı ilə bağlıdır.
- D) Yaşadığı ev hazırda muzey kimi fəaliyyət göstərir.
- E) Onun qız məktəbi açmaq ideyası hamı tərəfindən dəstəklənir.

12. B.Vahabzadənin "Şəhidlər" poemasının məzmunu ilə bağlı **yanlış** fikri müəyyən edin.

- A) Əsərdə düşmən "tunc zirehli ilan" adlandırılır.
- B) Baş verən hadisələri insanlara unudurmaq üçün küçələr təmizlənir, onsuz da ağlayan millət gülməyə məcbur edilir.
- C) Meydan mübarizəsində şəhid olanlar sanki Nəsiminin, Babəkin xeyir-duasını alırlar.
- D) Rusiya uğrunda can verən şəhidlərlə şənbə gecəsinin şəhidləri müqayisə edilir.
- E) Millət düşməndən intiqam almaq üçün qırx gün matəm saxlayır, işə çıxmır.

13. Əsərlərdən birində həyat hadisələri obrazların danışq və hərəkətlərinin vəhdəti yolu ilə təqdim olunsada, lirik ünsürlərdən də istifadə olunub:

- A) "Zəhər" (İ.Hüseynov)
- B) "Azərbaycan – dünyam mənim" (M.Araz)
- C) "Keçən ilin son gecəsi" (Anar)
- D) "Şəhidlər" (B.Vahabzadə)
- E) "Qaytar mənim qüdrətimi, Azərbaycan!" (X.R.Ulutürk)

14. Zəhmətkeşliyi və xeyirxahlığı özündə birləşdirən obrazın yaradıldığı əsərdir:

- A) "Zeynalabdin" (Z.Xəlil)
- B) "Azərbaycan - dünyam mənim" (M.Araz)
- C) "Vətəndaş" (B.Vahabzadə)
- D) "Dərs" (S.Əhmədli)
- E) "Qanlı bənövşə" (Ə.Səmədli)

15. İ.Sıxılının "Dəli Kür" əsəri ilə bağlı doğru fikri müəyyənəldirin.

- A) Xalqın tarixi taleyini əks etdirən ilk əsərdir.
- B) Əsərdə yeniləşməyə meyillilik öz əksini tapmamışdır.
- C) Molla Sadıq bütün din xadimlərinin ümumiləşmiş obrazıdır.
- D) Cahandar ağanın faciəsini şərtləndirən əsas səbəblər həm tarixi hadisələr, həm də şəxsi həyatındakı mənəvi sarsıntılardır.
- E) Cahandar ağa əylməzliyini sübut etmək üçün sona qədər mübarizə apara bilmir.

16. İ. Əfəndiyevin "Xurşidbanu Natəvan" əsərinin qəhrəmanı ilə bağlı klasteri tamamlayan fikirləri müəyyən edin.

Hər iki imperiyanın məkrli "parçala, hökm sür" siyasətinin mahiyyətini dərk edir.

Natəvan

1. Xalqın oyanışını, tərəqqisini ilk növbədə təhsillə, elmlə bağlayır.
2. İnsanın öz vətəninə, öz məniyinə, ləyaqətinə, vicdan azadlığına sahib olmasını xoşbəxtlik hesab edir.
3. Sonda Knyaz Xasay xanın təklifi ilə razılış uzaqlara getmədiyinə görə peşman olur.
4. Arazdan Mil düzünə çəkdirdiyi su arxına görə kəndlilər tərəfindən alqışlanır.
- A) 3, 4 B) 1, 2 C) 1, 3 D) 2, 4 E) 2, 3

17. Cədvələ uyğun **olmayan** bəndi müəyyən edin.

A) Ə.Kərimin "Qaytar ana borcunu" şeirinin birinci hissəsində müəllif oğul obrazına qəzəblənir, onu günahlandırır.	Yanlış
B) M.Arazın "Əsgər məktubu" şeirində əsgərin dilindən müharibə dəhşətləri xatırlanır.	Doğru
C) B.Vahabzadənin "İstiqlal" əsərinə görə, ana dili yüksək məclislərdə yasaq olsa da, xalqın dilində və kəndlərdə yaşayırdı.	Doğru
D) M.Arazın "Azərbaycan – dünyam mənim" şeirində müəllif mərd oğulları Vətən uğrunda mübarizəyə çağırır.	Yanlış
E) B.Vahabzadənin "Vətəndaş" şeirində hər bir vətəndaşın bir-birinə qardaş, vətənin isə ana olması fikri aşılıb.	Doğru

18. İ. Hüseynovun "Zəhər" hekayəsi ilə bağlı düzgün fikirləri müəyyən edin.

Ehtimal	Fakt
1. Yayın qızmar istisi ürgənin pis vəziyyətə düşməsinə səbəb olmuşdu.	3. Meşəbəyinin oğlu bənd tikintisində işləyirdi.
2. Mirqasım yeni salınacaq meşədə meşəbəyi olacaqdı.	4. Şəhər ziyalisinə oxşayan gənc Mirqasımı tanıdığından onunla mehriban davranırdı.

A) 1, 3 B) 2, 3 C) 1, 4 D) 3, 4 E) 2, 4

19. Nümunənin ilk iki misrasında işlənmişdir:

İllər olub, kürələrdə dəmir olmuşuq,
Sərhədlərdə dayanmışıq küləkdən ayıq.
Od gölündə, buz gölündə gəmi olmuşuq,
Biz Bakının ilk səadət carçılarıyıq.

(M.Araz)

- A) metonimiya, təşbeh
B) metonimiya, inversiya
C) metafor, epitet
D) metafor, metonimiya
E) təşbeh, metonimiya

SHOT ON MI 8
AI DUAL CAMERA

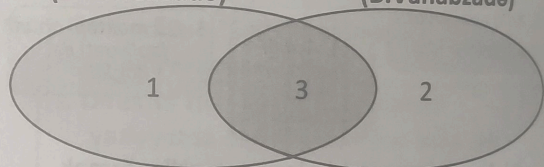
20. Müqayisə cədvəlində doğru fikirləri müəyyən edin.

Q.İlkin. "İntiqam"	Ə.Samədli. "Qanlı bənövşə"
1. Xəzangülün həyat yoldaşı Gədəbəyə vuruşmağa getmişdi.	3. Qorxunc yuxu görülmüşdü.
2. İnsanlığa sığmayan erməni vəhşiliyi təsvir olunur.	4. Əsərdə vaxtilə dostluq etdiyi qonşusunun xəyanətinə məruz qalan obraz yaradılıb.
5. Valideyn övlad ölümünün şahidi olur.	

A) 2, 3, 5 B) 1, 2, 3 C) 1, 4, 5
D) 1, 3, 4 E) 2, 4, 5

21. Eyler-Venn diaqramına uyğun fikirləri müəyyən edin.

"Şəhidlər" (B.Vahabzadə) "İstiqlal" (B.Vahabzadə)

- a. Dil mövzusunə da toxunulmuşdur.
b. Yasaq edilmiş bayraq əllərdə gəzdi.
c. Tarixi hadisələrə toxunulmuşdur.
d. Gülmək qadağan olunmuş bu ölkədə ağlamaq da yasaq olundu.
e. Müəllif düşünür ki, su gələn arxa bir də gələr.
A) 1 – b; 2 – a,e; 3 – c B) 1 – a; 2 – b,e; 3 – d
C) 1 – d; 2 – a,e; 3 – c D) 1 – c; 2 – b,d; 3 – e
E) 1 – c; 2 – a,b; 3 – d

22. "Keçən ilin son gecəsi" (Anar) əsəri ilə bağlı uyğunluğu müəyyən edin.

Həmidənin ətrafdakılara münasibəti	Ətrafdakıların Həmidəyə münasibəti
1. Övladlarının bütün hərəkətlərinə həmişə haqq qazandırır.	3. Evinə gələn hər kəs onunla mehriban davranır.
2. Eynəkli kişi ilə fikirləri üst-üstə düşür.	4. Dahi sənətkar onun istedadını yüksək dəyərləndirmişdir.

A) 1, 4 B) 2, 3 C) 2, 4 D) 1, 2 E) 1, 3

23. S.Əhmədlinin "Dərs" hekayəsi ilə bağlı cədvəldəki düzgün fikirləri müəyyən edin.

Səbəb	Nəticə
Direktor qorxurdu ki, onu vəzifədən çıxararlar, partibiletini alarlar.	3. Yuxarılara yarımaq üçün əlindən gələni edirdi. 4. Şagirdlər yolda maneələrlə rastlaşırlar deyə, tapşırırmışdı ki, heç kim dərsə gəlməsin.
1. Gülzar müəllimə yolu uzaq olan bəzi şagirdlərə dərsə gəlməməyi tapşırırmışdı. 2. Bəzi şagirdlərin ailəsində itkilər olmuşdu.	Partaların bəzisi boş idi.

24. İ.Əfəndiyevin "Xurşidbanu Natəvan" əsəri ilə bağlı fikirlərin ardıcılığını müəyyən edin.

1. Seyid Hüseyn sığınacaq istəyir.
2. "Məclisi-üns"də Mamayının şeiri müzakirə olunur.
3. Məliküldövlə şahzadənin evlilik təklifini çatdırır.
4. Natəvan mülklərini tələb etmək üçün Qafqaz canişinliyinə gedir.
5. Qoca Knyaz Şuşaya gəlir.

25. X.R. Ulutürkün "Qaytar mənim qüdrətimi, Azərbaycan!" əsərinin məzmununa aid doğru fikirləri müəyyən edin.

1. "Od torpağı" həm rədif, həm də metonimiyadır.
2. Düşmən ilana, hörümçəyə bənzədilir.
3. Müəllif özünü Həzrət Əli qılıncına bənzədir.
4. Müəllif şəhidlər üçün göz yaşı tökür, inamını itirir.
5. Bəndlərdə misra sayı eyni deyil.
6. Müəllif əbədi əl qıyvasının darmadağın ediləcəyinə inanır.

26. İ.Hüseynovun "Zəhər" hekayəsinin mənfi obrazına aid olan fikirləri müəyyən edin.

1. Mirqasımın əlindən yanıqlı idi.
2. Ziyalı insanlara xüsusi hörməti vardı.
3. Hər şeyin həlli yolunu rüşvətdə görürdü.
4. Mirqasıma südü pulla satmağa razı olur.
5. Meşənin su altında qalması onu narahat etmirdi.

27. Obrazlarla bağlı uyğunluğu müəyyən edin.

1. Əliabbas kişi

(Elçin "Talvar" hekayəsi)

2. Meşəbəyi Mirqasım

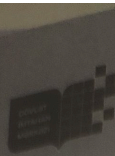
(İ.Hüseynov "Zəhər" hekayəsi)

- a. Biz gəldi-gedərik, sən yaşa, dünya!
- b. Həm gözlərim görsün səni, həm könlüm nübar eyləsin.
- c. Çərşənbə günündə, çeşmə başında, gözüm bir alagöz xanıma düşdü.
- d. İskəndərə qalmayan dünya kimə qalacaq?
- e. Yerin altından çıxan pullarım yerin üstünü bəzəməlidir.

Mətni diqqətlə oxuyun və 28 – 30 sayılı tapşırıqları yerinə yetirin.

Bir qarış vətən torpağı

Düşmən kəsdi qapını
ağır şərtləri ilə...
Keçib qədim sazişin,
əhd-peymanın üstündən
gəldilər tufan kimi
qaraxəbər elçilər.
Nizələrin ucunda
çırpıdılar qapılara
dava eləməməkçin
içilmiş köhnə andı.
Hökmdarın qanında
qəzəb odu dolandı.
Ancaq boğdu hirsini –
Dinlədi düşmənin
ilk hiyləgər şərtini...
Qılınc zərbəsi kimi
əli yardı havanı.
Güldü: "Deyin qonşuma,
dayandırın davanı!

Bəxşşdi, istəyibse
od qanadlı ürgəni.
Mənim atıma görə
zəmilər tapdalansa,
qisas odu qalansa,
xalqım qınayar məni!...
...Elçilər çapıb getdi
qızıl ürgəylə birgə
O qaldı, bu hökmünə
dikəlib heyrat ilə
arxasında dayanan
abad ölkəylə birgə!...
Gözlədi intizarla,
bildi at bəhanədi.

Yenə ordu şəhəri
zəncir kimi sarıdı.
Yenə də baş endirib
dilləndilər elçilər:
"Əl çəkdik biz də daha
müharibə fikrindən.
Sonuncu şərtimiz də
çox asandı, çox asan:
Ölkəmiz arasında
on addımlıq o bomboş,
o gərəksiz torpağı
bizə bağışlamalısan...
Elçilərin son sözü
donda ağızlarında,
Hökmədar qalxdı birdən,
Dedi: "Ey düşmənlərim,
döyüşə hazıram mən!
Mənim özümün idi –
qurban verdim atımı,
"hədiyyə" getdi yarım...
Ancaq torpaq verməyə
Mənim nə ixtiyarım?!
Nədir sizin həddiniz?
Nə cürətlə altında
ulu babalarımın
ruhu yatan torpağa
gərəksiz söylədiniz?!"
...Sıyırdı qılıncını,
özü getdi qabağa.
Yurdun ot bitirməyən
Bir qarış torpağı üçün
Vətən qalxdı ayağa!...

SHOT ON MI 8
AI DUAL CAMERA (S.Rüstəmxanlı)

28. Şeirə əsasən hökmədar obrazının xarakteri
ilə bağlı klasteri tamamlayın.

Hökmədar	vətənpərvərdir

29. Şeir əsasında cədvəli tamamlayın.

Bədii təsvir və ifadə vasitələri	Mətnədən nümunə

30. S.Rüstəmxanlının "Bir qarış vətən torpağı"
və X.R.Ulutürkün "Qaytar mənim qüdrətimi,
Azərbaycan" əsərlərinin məzmunu ilə bağlı iki
ortaq xüsusiyyət yazın.

1. _____
2. _____

SINAC
İMTAHAN

MÖVZUL

✓ Dünya ədə
seçmələri
Ədəbiyyat

1. İvan Krilov
tamamlayın

Ağac

1. müdrik
2. düşüncə
3. kəndli
4. külək

A) 3, 4

2. Ç. Aytm

əsarində

A) Hər t

mev

B) Qaza

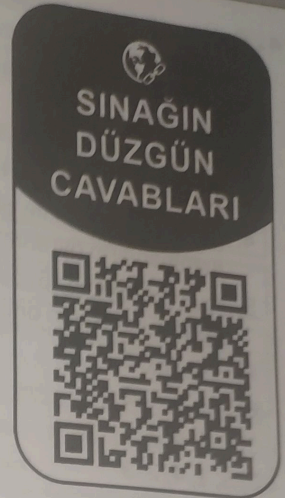
bilm

SINAQ
İMTAHANI
№

10

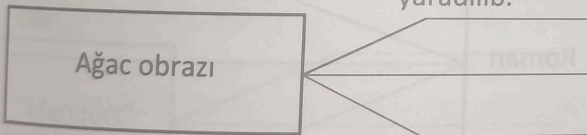
MÖVZULAR

- ✓ Dünya ədəbiyyatından
seçmələr;
Ədəbiyyat nəzəriyyəsi

1. İvan Krilovun "Ağac" əsəri ilə bağlı klasteri
tamamlayan fikirləri müəyyən edin.

Alleqorik üsulla
yaradılıb.

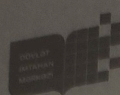

1. müdrik insanları təmsil edir.
 2. düşünür ki, ətrafındakı ağaclar onun
ucalmasına mane olur.
 3. kəndlinin köməyindən sonra istədiyi
nəticəyə çata bilmir.
 4. küləklə ədavət edir və onu ağılsız kimi
qiymətləndirir.
- A) 3, 4 B) 1, 3 C) 2, 4 D) 2, 3 E) 1, 2
2. Ç. Aytmatovun "Gün var əsrə bərabər"
əsərində Yedigey obrazına aid edilə **bilməz**:
- A) Hər bir hadisəyə insanlıq və vicdan
meyarları ilə yanaşır.
- B) Qazanqapı vəsiyyət etdiyi yerdə dəfn edə
bilməyi üçün daxili əzab çəkir.

- C) Manqurtluğa, yaddaşsızlığa qarşı
yaradılmış obrazdır.
- D) Ana-Beyitlə bağlı Sabitcanla söhbət etməsi
zamanı gümanı puça çıxırmı, çünki onun
necə biri olduğunu bilir.
- E) Sabitcanla bağlı təzadlı duyğular keçirir.

3. Ernest Heminqueyin "Qoca və dəniz"
povestində əksini tapmışdır:

1. Təbiət qarşısında aciz qalmamaq, var gücü
ilə çarpışmaq əsərdə təbliğ olunan əsas
fikirdir.
 2. Yazıçı qoca dənizçinin məğlubiyyətinin
səbəbini kasıb insanların taleyinə yazılan
qismət kimi göstərmişdir.
 3. Uğursuzluqlar qoca balıqçını bir qədər
kobudlaşdırmışdı.
 4. Santyaqo Qolfstrimdə ikiavarlı balaca qayıq-
da təkbaşına balıq tutmaqla məşğul olurdu.
 5. Balaca balıqçı Santyaqonu çox sevdi, onunla
balıq ovuna getməyi xoşlayırdı.
- A) 2, 3, 5 B) 1, 2, 4 C) 1, 2, 3
D) 3, 4, 5 E) 1, 4, 5

4. Ç. Aytmatovun "Manqurt" əsərindən verilmiş hadisələrin düzgün ardıcılığını müəyyən edin.

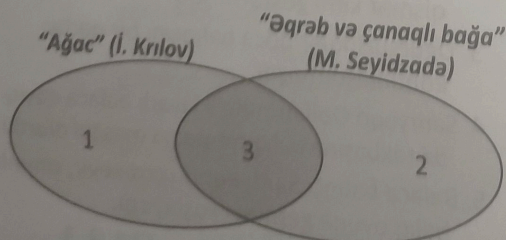
1. Nayman-Ananın səhrada tapdığı oğlunu tanıması
 2. Anasının Jolamana layla deməsi
 3. Nayman-Ananın oğlu tərəfindən vurulması
 4. Nayman-Ananın kim olduğunu juanjuanların öyrənməsi
 5. Nayman-Ananın sövdəgərdən təsadüfən eşitdiyi hadisənin onda şübhə yaratması
- A) 3, 4, 5, 1, 2
B) 5, 1, 2, 4, 3
C) 1, 3, 4, 2, 5
D) 5, 1, 4, 2, 3
E) 1, 2, 4, 3, 5

5. Ç. Aytmatovun "Manqurt" əsərində Nayman-Ana obrazı ilə bağlı hansı fikirlər doğrudur?

1. Oğlu Jolamanın ölümünə inana bilmir, onun sağ olduğuna ümid edir.
2. Səriözək çöllərinə oğlunu axtarmağa getməsi onda ana məhəbbətinin sonsuz olduğunu göstərir.
3. Döyüş zamanı atının Jolamansız geri qayıtması ananın oğlunun sağ qaldığına ümidini artırır.
4. Oğlunun manqurtlaşdığını görən ananın təəssüf hissi keçirərək bu yoldan dönmək istəyi real boyalarla təsvir olunur.
5. Ana oğlunun kimliyini, uşaqlığını az da olsa, ona xatırladır, yada salır.

- A) 1, 2 B) 2, 5 C) 2, 3, 4
D) 3, 5 E) 1, 4, 5

6. Eyler-Venn diaqramına uyğun fikirləri müəyyən edin.

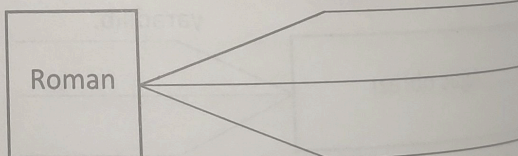
- a. Təmsil janrında yazılıb.
 - b. Dostluqda sədaqətli olmaq tövsiyə edilir.
 - c. Özünü sevmək, başqalarına xor gözlə baxmaq pislənir.
 - d. Nəzmlə yazılıb, əxlaqi tərbiyəvi xaraktera malikdir.
 - e. Həm insan, həm də heyvan obrazı var.
- A) 1 – c, e; 2 – b; 3 – a, d
B) 1 – b, d; 2 – e; 3 – a, c
C) 1 – a; 2 – e; 3 – b, d
D) 1 – a, e; 2 – d; 3 – b
E) 1 – b, d; 2 – a, c; 3 – e

7. Povest janrı ilə bağlı doğru fikri müəyyən edin.

- A) Hekayə ilə müqayisədə hadisələr bir xətlə inkişaf edir.
- B) Həcmcə hekayədən böyük, romandan kiçik olur.
- C) Həm nəslrlə, həm də nəzmlə yazılır.
- D) Ədəbiyyatımızda ilk nümunəsi C. Məmmədquluzadəyə məxsusdur.
- E) İnsan həyatının konkret bir sahəsi və ya müəyyən hadisənin yığcam şəkildə təsviridir.

8. Klasteri tamamlaya bilən fikirləri müəyyən edin.

Əsasən, nəslrlə yazılsa da, nəzmlə də olur.

1. Ədəbiyyatımızda nəslrlə yazılan nümunələri XIX əsrin sonları – XX əsrin əvvəllərində yaranmışdır.
 2. Xalq həyatının geniş epik təsvirini verən romanlara tarixi romanlar deyilir.
 3. Tarixi, məişət, fantastik, psixoloji məzmunlarda yazılır.
 4. Ana dilində yazılan ilk nümunələrindən biri S. Vurğunun "Aygün" əsəridir.
- A) 1, 2 B) 2, 3 C) 2, 4
D) 1, 3 E) 1, 4

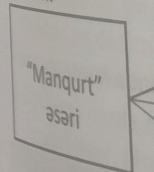
9. "Manqurt" əsəri ilə bağlı fikirləri müəyyən edin.

Səbəb	
Ana oğlun- dan bir xəbərlər öyrənmək ümidini ilə aşağı tərk edir.	1. Aul sakin- ləri. 2. Ana oğlu 3. Ehtiyatlı juanjuan 4. Oğlu tə 5. Ümidli
A) 2, 3, 4 D) 1, 2, 4	B) 2, 3 E) 1, 4

10. Ç. Aytmatovun "Gül" əsərindən verilmiş hadisələrin düzgün ardıcılığını müəyyən edin.

1. Dəfn üçün gedən çəkilmiş çəpərlər
 2. Yedigeyin arvadı xəbərini çatdırır
 3. Leytenant Tansil
 4. Dəfn üçün gedən
- A) 2, 1, 3, 4
C) 3, 2, 1, 4
E) 1, 4, 2, 3

11. Klasteri tamamlayın.

1. Bir ananın bə
 2. Ananın ölümü
 3. İnsanın yadda
 4. Əsərin sonun
 5. İfadə olunan
- A) 1, 2, 3
D) 1, 3, 4

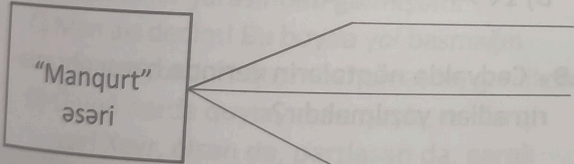
9. "Manqurt" əsəri ilə bağlı cədvəldəki doğru fikirləri müəyyən edin.

Səbəb	Nəticə
Ana oğlundan bir xəbər öyrənmək ümidi ilə aulu tərk edir.	1. Aul sakinləri onun arxasınca gəlirlər. 2. Ana oğlunu tapa bilir. 3. Ehtiyatsızlıq edən ana juanjuanların diqqətini çəkir. 4. Oğlu tərəfindən qətlə yetirilir. 5. Ümitsiz vəziyyətdə geri qaydır.
A) 2, 3, 4	B) 2, 4, 5
O) 1, 2, 4	C) 3, 4, 5
	E) 1, 2, 3

10. Ç. Aymatovun "Gün var əsrə bərabər" əsərindən verilmiş hadisələrin düzgün ardıcılığını müəyyən edin.

1. Dəfn üçün gedənlərin tikanlı məftildən çəkilmiş çəpərlə rastlaşması
 2. Yedigeyin arvadının Qazanqapın ölüm xəbərini çatdırması
 3. Leytenant Tansıkbayovun gəlib çıxması
 4. Dəfn üçün gedənlərin gözetçi ilə qarşılaşması
- A) 2, 1, 3, 4 B) 1, 3, 4, 2
C) 3, 2, 1, 4 D) 2, 1, 4, 3
E) 1, 4, 2, 3

11. Klasteri tamamlaya bilən fikirləri müəyyən edin.

1. Bir ananın başına gələn faciə əks olunub.
 2. Ananın ölümündə özü günahkardır.
 3. İnsanın yaddaşsızlığının acı nəticələri təsvir olunur.
 4. Əsərin sonunda əfsanə janrına xas xüsusiyyətə yer verilib.
 5. İfadə olunan fikirlər bütün işğalçılara şamil edilir.
- A) 1, 2, 3 B) 2, 4, 5 C) 3, 4, 5
D) 1, 3, 4 E) 1, 2, 5

12. E. Heminqueyin "Qoca və dəniz" əsəri əsasında doğru fikirləri müəyyən edin.

1. Qoca onunla zarafat edənlərə etinasız yanaşır.
2. Təvazökarlığına görə qocaya hörmətlə yanaşırlar.
3. Hər kəs qocanı uğursuz hesab edir.
4. Qocanın halına acıyan, lakin bunu bürüzə verməyənlər var.
5. Qoca kiçik balıqçının valideynlərini nankorluqda qınayır.

- A) 1, 2, 4 B) 1, 3, 5 C) 2, 4, 5
D) 1, 2, 3 E) 3, 4, 5

13. E. Heminqueyin "Qoca və dəniz" əsərindən verilmiş hadisələrin düzgün ardıcılığını müəyyən edin.

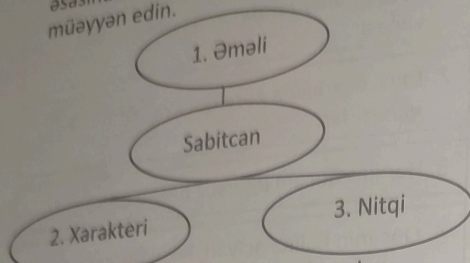
1. Oğlan qocaya bundan sonra yenə də onunla birgə dənizə gedəcəyini deyir.
 2. Oğlan və qoca "Terras" restoranına gedirlər.
 3. Qoca oğlanın onun oğlu olmadığına təəssüf edir.
 4. Sübh tezdən qoca uzaq dəniz səfərinə başlayır.
- A) 1, 2, 3, 4 B) 2, 3, 1, 4 C) 1, 3, 2, 4
D) 4, 1, 2, 3 E) 2, 1, 4, 3

14. Nöqtələrin yerinə yazıla biləcək sözü və ona uyğun nümunəni müəyyən edin.

Bədi əsərdə mənanı qüvvətləndirmək, müəyyən bir cəhəti diqqətə daha qabarıq çatdırmaq üçün həmin fikri ifadə edən sözün əvvəlinə artırılan qüvvətləndirici təyinedici sözə ... deyilir.

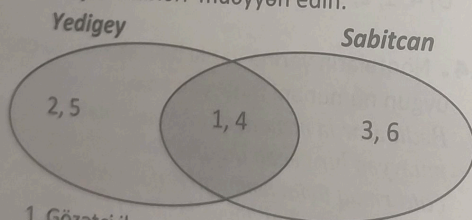
- A) metafor – Düşmənlə alayının səbri tükəndi.
B) təşbeh – Araz ancaq haray çəkir insan kimi.
C) epitet – Açılmaq bilməyir zalım səhər.
D) metonimiya – Bütün Azərbaycan sizinlə fəxr etməlidir.
E) inversiya – Ağ saqqallı qocaları çox ağlatmışam, Ağ saqqalın qarğışımı tutdu ola, gözüm, səni?

15. Ç. Aytmatovun "Gün var əsrə bərabər" əsəri əsasında xarakter xəritəsindəki uyğunluğu müəyyən edin.

- a. Atasının Ana-Beyitdə yox, ele aulun yaxınlığında dəfn edilməsini istəyir.
b. Dünyada olmayanların unudulması, xatirələrdən silinməsi onun üçün təbii haldır.
c. Mən də xidmətdə olmuşam. Bəzi qanun-qaydalardan mənim də başım çıxır.
d. Dostunun ölümündən sarsılan Yedigeyin dərin kədəri onun üçün heç bir əhəmiyyət kəsb etmir.
e. Mən axı dedim! Bu boyda yol basmağın mənası yoxdur! Bu, mövhumatdır, gerilikdir!
- A) 1 – a; 2 – b, d; 3 – c, e
B) 1 – b, e; 2 – a, d; 3 – c
C) 1 – b, d; 2 – c, e; 3 – a
D) 1 – a; 2 – b, d; 3 – e
E) 1 – a, b; 2 – d; 3 – c, e

16. Ç. Aytmatovun "Gün var əsrə bərabər" əsərinə əsasən Eyler-Venn diaqramına uyğun *olmayan* fikirləri müəyyən edin.

1. Gözətçi ilə rastlaşma səhnəsində iştirak edən
 2. Müdrikdir, dərin düşüncəli, zəhmətkeş
 - insandır.
 3. Hər bir hadisəyə insanlıq və vicdan
 - meyarları ilə yanaşır.
 4. Ətrafda baş verən hadisələrə münasibətdə
 - öz şəxsi mənafeyindən çıxış edir.
 5. Dəmiryolu məntəqəsində işləyir.
 6. Orta təhsil belə yoxdur.
- A) 3, 4, 6 B) 2, 4, 5 C) 1, 3, 6
- D) 2, 3, 5 E) 1, 4, 6

17. İ. Krilovun "Ağac" təmsilinə əsasən uyğunluğu müəyyən edin.

1. Ağac 2. Kəndli 3. İlan
a. Günəşə və küləyə paxıllıq edir.
b. Təkəbbürlü və lovğadır.
c. Müdrikdir.
d. Yardımseverdir.
- A) 1 - b; 2 - d; 3 - c B) 1 - a; 2 - b; 3 - c
C) 1 - d; 2 - a; 3 - b D) 1 - a; 2 - b; 3 - c
E) 1 - c; 2 - a; 3 - d

18. Cədvəldə qarşısında rəqəmlər yazılmış hansı fikirlərin yeri dəyişdirilsə, E. Heminqvayın "Qoca və dəniz" əsərində Santyaqo obrazı ilə bağlı yol verilmiş **yanlışlıq** aradan qalxar?

Doğru	Yanlış
1. İşindən heç vaxt narazı qalmamışdı.	4. Əvvəlcə tilovunda düşən kiçik balığı buraxır.
2. Kiçik balıqçının öz oğlu olmadığına görə təəssüflənir.	5. Dənizi heç vaxt lənətləmir və onun səxavətli sayır.
3. Tutduğu iri balığın bəhrəsini görə bilmədiyi üçün peşəsindən əl çəkir.	

A) 3↔5 B) 2↔5 C) 3↔4
D) 1↔4 E) 1↔5

19. Cədvəldə nöqtələrin yerində hansı obrazların adları yazılmalıdır?

<i>Əsər</i>	<i>Problem</i>	<i>Obrazlar</i>
Ç. Aytmatov "Gün var əsrə bərabər"	Soykökündən, milli mənlilik şüurundan uzaq- laşmaq acınacaqlı nəticələr verir.	1. 2.

- A) Tansıkbayev, Yedigey
B) Cumaəli, Cəydaq Ədilbəy
C) Sabitcan, Yedigey
D) Sabitcan, Tansıkbayev
E) Tansıkbayev, Cumaəli

20. Ç. Aytmatovun "Gün var əsrə bərabər" əsərində Sabitcan obrazı ilə bağlı **yanlış** fikri müəyyən edin.
- A) Atasının ölüm xəbərini laqeydliklə qarşılayır.
- B) Hadisələrə münasibətdə öz şəxsi mənafeyini üstün tutaraq mənəvi puçluğunu göstərir.
- C) Qəbiristanlıqda yaranmış çətinlik onun manqurt, yaddaşsız olduğunu aşkara çıxarır.
- D) Ətrafındakı insanlarla həmişə təmkinli və mədəni tərzdə danışır.
- E) Unutmaq, xatirələrdən silmək ona yad deyil.

21. Cədvəldə sual işarəsinin yerinə hansı fikir uyğundur?

Obraz	Xarakter	Bu xarakterin təzahür etdiyi nitqi
"Gün var əsrə bərabər" əsərində Sabitcan	Ətrafda baş verən hadisələrə münasibətdə şəxsi marağını üstün tutur.	?

- A) Mənim ailəm, uşaqlarım, işim-gücüm var. Onu istəyirsən ki, burdan bir zəng çalsınlar, orda da dalıma bir təpik vurub atsınlar bayıra?
- B) Axı ağzımda deyirəm ki, yoldaş gözetçi, həmkarlar şurasından gəlmişəm.
- C) Mən axı dedim! Bu boyda yol basmağın mənası yoxdur! Bu, mövhumatdır, gerilikdir!
- D) Ölünü harda quylayırsan quyla, nə fərqi var! Xeyr, ölsən də, partlasan da, gərək Ana-beyit ola!
- E) Traktorları işə salın! Necə gəlmişik, elədə qayıdaq.

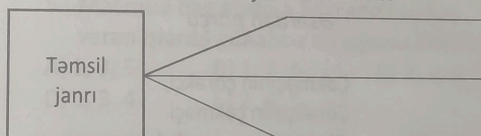
22. "İnsan övladı məğlubiyyət üçün yaranmayıb. Onu məhv etmək olar, amma məğlub etmək olmaz" deyimini hansı əsərin ideyası ilə əlaqələndirmək olar?

- A) "Qoca və dəniz" (E. Heminqvay)
- B) "Ana" (C. Cəbbarlı)
- C) "Manqurt" (Ç. Aytmatov)
- D) "Ağac" (İ. Krilov)
- E) "Keçən ilin son gecəsi" (Anar)

23. Ç. Aytmatovun "Manqurt" əsərinə əsasən düzgün əlaqələndirməni müəyyən edin.

Səbəb	Nəticə
Nayman-Ana sövdəgərlərdən Sarı-Özək düzündə cavan bir manqurt oğlan gördüklərini eşidir.	1. Nayman-Ana naymanları toplayıb bunun onun oğlu Jolaman olduğunu, oğlunun ölmədiyini bildirir. 2. Heç kəsə demədən tək-tənha Ağmaya dəvəsinə minərək Sarı-Özək düzünə gedərək oğlunu tapır. 3. Oğlu Jolamana başa sala bilir ki, o, naymanlardandır.
4. Ana oğlu ilə söhbət edərək ona keçmişini xatırlatmağa çalışır. 5. Juanjuanlar ona yay-ox verib nişan almağı öyrədirlər. 6. Juanjuanlar Jolamanı aldadaraq həmin qadının onun düşməni olduğunu bildirirlər.	Jolaman Nayman-Ananı ox ilə vurub öldürür.

24. Klasteri tamamlayan fikirləri müəyyən edin.
- Epik növün ən qədim janrlarındandır.

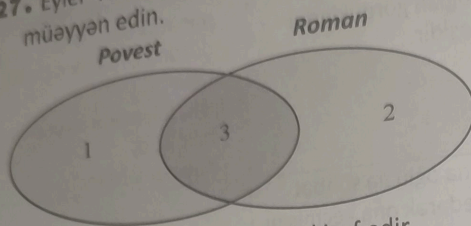
1. Nəzm və nəsrə yazılır.
2. Şifahi ədəbiyyatda da istifadə olunur.
3. Alleqoriyadan istifadə mütləq şərtidir.
4. Geniş süjet əlamətinə malik olur.

25. Ç. Aytmatovun "Gün var əsrə bərabər" əsərinin təhlili ilə bağlı uyğun fikirləri müəyyən edin.

Təbliğ olunur	Tənqid olunur
1. Milli-mənəvi dəyərlər.	4. Adət-ənənəyə ifrat dərəcədə bağlılıq.
2. Ana dilinin qorunmasının vacibliyi.	5. Milli kimliyini, soykökünü unudan insanlar.
3. Çar Rusiyasının idarəçilik sistemi.	

26. Nümunədə işlənmişdir:
Gözəl kötük, sızıldama, göynəmə,
Nə baltalar, nə bıçaqlar qalacaq.
Ucalıqdan yixilsan da, qəm yemə,
Sən yixilan ucalıqlar qalacaq. (R. Rövşən)
1. metafor 2. kinayə 3. təkrir
4. metonimiya 5. təşbeh

27. Eyler-Venn diaqramına uyğun fikirləri müəyyən edin.

- a. Hadisələr bir neçə xətlə inkişaf edir.
b. Ədəbiyyatımızda ilk nümunəsi "Aldanmış kəvakib" əsəri sayılır.
c. Həm nəzm, həm də nəsrə yazılır.
d. Çox vaxt vahid süjet xətti olmur.
e. Tarixi, məişət, fantastik və psixoloji məzmunlarda olur.

Mətni diqqətlə oxuyun və 28-30 sayılı tapşırıqları yerinə yetirin.

Durnabalıqı və Məstan
Əsərdən parça

Çəkməçinin çörəkçi,
Çörəkçinin çəkməçi
Olması nə yamandır!
Sınanılıb min dəfə,
Demirəm sözgəlişi,
Getmə belə gedışı.
Əl çalarlar, gülərlər,
Səni dəli bilərlər.
Aqillərə qulaq as.
Məsləhətin, öyüdü
Hikmətinə söz olmaz.

Bir gün Durnabalıqı
İstədi ömür sürsün
Dostu Məstan sayağı.
Xahiş etdi Məstandan
Onu ova aparsın.
O da kəmərlərin
Yolunu qoparsın.

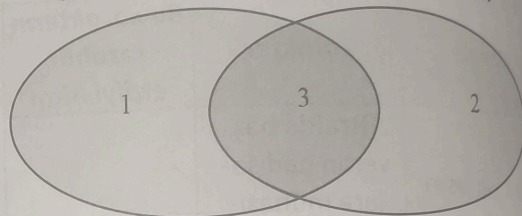
Görən, Durnabalıqı
Niyə düşüb bu fikrə?
Başa düşmək çətindi,
Paxıllıqımı, həsədimi?
Ayırd elə gəl indi.
Bəlkə, balıq yeməkdən,
Ürəyi bulanırdı.
Nəsə... Durnabalıqı
Özünə güvənirdi,
Özünə inanırdı...

(İ.A. Krilovdan tərcümə)

28. Mətnlərin məzmunu əsasında Eyler-Venn diaqramına uyğun fikirləri qeyd edin.

"Kərgədan və Qarışqa"
(Hikmət Ziya)

"Durnabalıqı və Məstan"
(İvan Krilov)

29. Nümunəni mətnin məzmunu ilə əlaqələndirib bir ortaq cəhət yazın.

Kamil bir palançı olsa da insan,
Yaxşıdır yarımçıq papaqçılıqdan.

(N. Gəncəli)

30. Mətnə əsasən klasteri tamamlayın.

Durnabalıqına
aid
xüsusiyyətlər

SINAQ
MTAHANI
№2

ÜMUMİ SIN

1. İ. Əfəndiyevir
dəki hansı m
etmir?

- A) Seyid Hü
fəaliyyət
B) Xurşidbə
C) Mamayır
D) Xurşidbə
söhbəti
E) Xurşidbə

2. N. Vəzirov
bağlı **yanl**

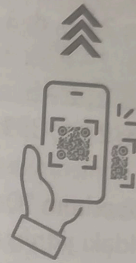
1. Rüstər
Heydə
2. Səadət
planla
nənər
3. Rüstə
intiqlı
gönd

SINAQ
İMTAHANI
№

11

ÜMUMİ SINAQ

SINAĞIN
DÜZGÜN
CAVABLARI

1. İ.Əfəndiyevin “Xurşidbanu Natəvan” əsərin-
dəki hansı məqamlar müəllif mövqeyini ifadə
etmir?

- A) Seyid Hüseynin Cənubi Azərbaycandakı fəaliyyəti
- B) Xurşidbanunun Şuşaya çəkirdiyi bulaq
- C) Mamayının “Məclisi-üns”də oxuduğu şeir
- D) Xurşidbanunun Şuşada canişinlə olan söhbəti
- E) Xurşidbanunun maarifpərvər fəaliyyəti

2. N. Vəzirovun “Müsibəti-Fəxrəddin” əsəri ilə
bağlı *yanlış* fikirləri müəyyən edin.

- 1. Rüstəm bəy Rəşidin intiqamını almaq üçün Heydər bəyi öz əlləri ilə öldürmüşdür.
- 2. Səadət xanım Fəxrəddini atasının intiqam planlarından xəbərdar etmək üçün Hürü nənəni onun yanına göndərir.
- 3. Rüstəm bəy Fəxrəddinin ailəsindən intiqam almaq üçün Gülbaharı atası evinə göndərir.

4. Cahangir bəy Rüstəm bəydən qorxduğu üçün Səadəti qaçırmıqdan çəkinir.

5. Mahmud bəy atasına Fəxrəddinin baş verən işlərdə günahsız olduğunu bildirir.

- A) 1, 3, 5 B) 1, 2, 5 C) 2, 3, 4
- D) 1, 3, 4 E) 2, 4, 5

3. “Həmzənin Qıratı qaçırməsi” qolu (“Koroğlu” eposu) ilə bağlı doğru fikirləri müəyyən edin.

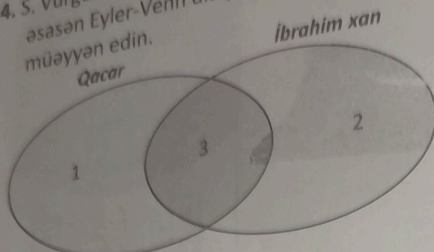
- 1. Xotkar şəhər adamlarının onun Koroğlunun əlində aciz qalmasını düşünməklərindən narahatdır.
- 2. Eyvaz Koroğlunun Qıratın dalınca tək getmək fikrini dəstəkləyir.
- 3. Qarı Hasan paşanın mehtərlərinin Qıratın əlində aciz qaldıqlarını Koroğluya xəbər verir.
- 4. Hasan paşa Qıratı ələ keçirdiyinə görə igid olması ilə qürrelənir.
- 5. Bolu bəy atasının razılığı olmadığı üçün Dünya xanıma qovuşa bilməmişdi.

- A) 2, 3, 5 B) 2, 4, 5 C) 1, 2, 4
- D) 1, 3, 5 E) 1, 3, 4

SHOT ON MI 8
AI DUAL CAMERA

Ali təhsil müəssisələrinə qəbul imtahanı modelinə uyğun (III ixtisas qrupu)

4. S. Vurğunun "Vaqif" əsərindəki obrazlara əsasən Eylər-Venn diaqramına uyğun fikirləri müəyyən edin.

- a. işğalçı hökmdardır.
b. Dərd düşəndə aradan çıxır.
c. Çətinliyə düşəndə Vaqifdən məsləhət istəyir.
d. Qan tökməkdən həzz alır.
e. Şeyxin xidmətindən yararlanır.
- A) 1 – a, d; 2 – b, c; 3 – e
B) 1 – c; 2 – b, d; 3 – a, e
C) 1 – b; 2 – a, e; 3 – c, d
D) 1 – d, e; 2 – b, c; 3 – a
E) 1 – a; 2 – c, d; 3 – b, e

5. C. Cabbarlının "Oqtay Eloğlu" əsəri əsasında cədvəldəki **yanlış** fikirləri müəyyən edin.

Oqtayın həyat qayəsi	Qayəsinə çatmaq yolu
1. Sevdidiyi insana qovuşmaq	3. Firəngizi Aslan bəyin təzyiqlərindən qurtarmaq
2. Milli teatr yaratmaq	4. Hər şeyini fəda edərək çox çalışmaq 5. Firəngizin teatr səhnəsinə gelişini dəstəkləmək

- A) 1, 2, 4 B) 2, 3, 5 C) 1, 4, 5
D) 1, 3, 5 E) 2, 3, 4

6. Nöqtələrin yerinə uyğun gələn fikri müəyyən edin.

S. Rüstəmin "Təbrizim" şeirində lirik qəhrəman ...

- A) doğma torpağın bəxtsizliyindən şikayət edir.
B) yaşadığı sürgün həyatının onu əyə bilməyəcəyini söyləyir.
C) Təbrizin dərdlərindən xəbərsiz yaşadığı üçün təəssüf hisslərini ifadə edir.
D) Təbrizin sevincini-kədərini öz şəxsi hissləri hesab edir.
E) Azadlıq uğrunda döyüşlərdə möhkəm, pərvər insandır.

7. M.F.Axundzadənin "Aldanmış kəvakib" povestinə əsasən doğru səbəb-nəticə əlaqəsini müəyyən edin.

1. Axund Səmədin Mirzə Sədrəddinlə ədavəti vardır – O, münəccimbaşını öldürtməyə çalışır.
 2. Müstəvfi Mirzə Yəhya qoşun əhlinin məvacibinin verilməsinin qarşısını alır – Dövlət xəzinəsinin pulu azalmır.
 3. Yusif Sərrac özünü ulduzların qəzəbindən qorumaq istəyir – O, münəccimbaşını vəzifəsini ləğv edir.
 4. Mövlana Cəmaləddin hakimiyyətə ölümə layiq bir adamın gətirilməsini lazım bilir – O, Yusif Sərracı hakimiyyətə gətirməyi təklif edir.
 5. Sərdar Zaman xan düşmən hücumunun qarşısını həmişəlik almaq istəyir – O, dağılmış yerləri bərpa etməməyi əmr edir.
- A) 1, 3, 5
B) 1, 2
C) 2, 3
D) 1, 3, 4
E) 2, 4, 5

8. Ç. Aytmatovun "Gün var əsrə bərabər" romanı ilə bağlı **yanlış** fikirləri müəyyən edin.

1. Yedigey Qazanqapın ölüm ayağında olması ilə bağlı oğluna teleqram vurduğunu Ukubalaya xatırladır.
 2. Əhalinin yurd-yuvasından təxliyyə edilməsi Yedigeyi Mərkəzə getmək haqqında düşünməyə vadar edir.
 3. Dəfnə gələnələr Sabitcanın təhqiramiz danışığını susmaqqla qarşılayırlar.
 4. Yedigey özünün də Qazanqapın məzarı ilə yanaşı dəfn olunmasını vəsiyyəti edir.
 5. Ana-Beyitə girə bilməyənlər cənaza ilə Boranlıya dönmək məcburiyyətində qalırlar.
- A) 1, 2, 4
B) 3, 4
C) 2, 4, 5
D) 1, 5
E) 2, 3, 5

9. İ. Hüseynovun "Zəhər" romanı tamamlaya bilən fikri

Məşəyi
Mirqasım

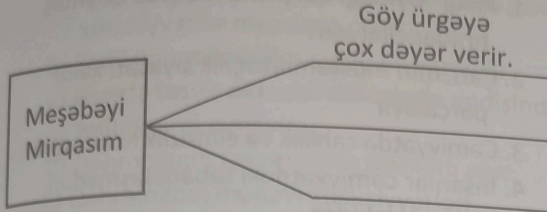
1. meşəyə gələn ziyalı
 2. meşə su altında qalan nərədir.
 3. vaxtilə Daşdəmirin olmuştur.
 4. bir vaxtlar Daşdəmir
- A) 1, 3 B) 2, 3
D) 1, 2 E) 3, 4
10. Nümunədə hansı vasitələri işlənməmişdir?
Bayaq nəğmə idi s
İndi hər dalğadan
Dənizin elə bil do
Dənizə soyumuş u

1. təşbeh
 2. metonimiya
 3. mübaliğə
 4. metafor
 5. inversiya
- A) 1, 2, 5
D) 2, 3, 5

11. M.Arazın "Azərbaycan" şeiri ilə bağlı y

1. Böyük Füzunu
 2. Xalqın azad
 3. Lirik qəhrəman
 4. Vətənin bütövlüyü
- A) 1, 3
D) 2, 4

9. İ. Hüseynovun "Zəhər" hekayəsi ilə bağlı klasteri tamamlaya bilən fikirləri müəyyən edin.

1. meşəyə gələn ziyalılara xüsusi hörmət edir.
 2. meşə su altında qalacağı üçün oğullarından narazıdır.
 3. vaxtilə Daşdəmirin verdiyi qonaqlıqlarda olmuşdur.
 4. bir vaxtlar Daşdəmirlə sovxozda çalışmışdır.
- A) 1, 3 B) 2, 3 C) 1, 4
D) 1, 2 E) 3, 4

10. Nümunədə hansı bədii təsvir və ifadə vasitələri işlənmişdir?

*Bayaq nəğmə idi suların səsi,
İndi hər dalğadan bir qorxu baxır.
Dənizin elə bil donub nəfəsi,
Dənizə soyumuş ulduzlar axır...*

(N. Kəşəmənli)

1. təşbeh
 2. metonimiya
 3. mübaliğə
 4. metafor
 5. inversiya
- A) 1, 2, 5 B) 1, 4, 5 C) 1, 3, 4
D) 2, 3, 5 E) 2, 3, 4

11. M.Arazın "Azərbaycan – dünyam mənim" şeiri ilə bağlı **yanlış** fikirləri müəyyən edin.

1. Böyük Füzuli və Sabirin adları çəkilir.
 2. Xalqın azadlıq mübarizəsinin öncülləri hörmətlə xatırlanır.
 3. Lirik qəhrəman yurdunun mayasını, qayəsini nur adlandırır.
 4. Vətənin bütövlüyü problemi qaldırılır.
- A) 1, 3 B) 2, 3 C) 1, 4
D) 2, 4 E) 3, 4

12. M.Ə. Sabirin yaradıcılığı əsasında uyğunluğu müəyyən edin.

1. Uşaq şeirləri
 2. Satirik şeirlər
 - a. "Yaz günləri"
 - b. "İstiqbalımız lağlağıdır"
 - c. "Hörümçək və ipəkqurdu"
 - d. "Uşaqdır"
 - e. "Molla Nəsrəddin və oğru"
- A) 1 – a; 2 – b, d B) 1 – c; 2 – b, d
C) 1 – b, e; 2 – a, c D) 1 – a, d; 2 – e
E) 1 – c, d; 2 – b, e

13. N. Gəncəvi yaradıcılığı əsasında müqayisə cədvəlindəki doğru fikirləri müəyyən edin.

"İskəndərnamə"	"Sultan Səncər və qarı"
1. Başqa xalqların da taleyini düşünən hökmdar obrazı yaradılmışdır.	3. Dövlətin idarə edilməsində ədalətin vacibliyi vurğulanır.
2. Hökmdar ona verilən nəsihətlərə hörmətlə yanaşır.	4. Dövlət məmurlarının özbaşınalığının səbəbinin hökmdardan qaynaqlandığı fikri önə çəkilir.

5. Baş qəhrəman yürüş zamanı dünyasını dəyişir.
 6. Cəsarətli qadın obrazı yaradılmışdır.
- A) 1, 2, 4, 5 B) 2, 3, 4, 5 C) 1, 2, 4, 6
D) 3, 4, 5, 6 E) 1, 3, 4, 6

14. M. Füzulinin "Leyli və Məcnun" əsəri ilə bağlı hadisələrin ardıcılığını müəyyən edin.

1. Məcnun Leylinin İbn Səlamla nikah edilməsi xəbərini alır.
 2. Leylinin atası qızını Məcnuna layiq bilmir.
 3. Leylinin anası qızının məhəbbətindən xəbər tutanda onu məktəbə buraxmır.
 4. Nofəl Leylinin atası ilə döyüşə girir.
- A) 2, 1, 4, 3 B) 3, 4, 1, 2
C) 1, 4, 3, 2 D) 3, 2, 4, 1
E) 1, 3, 4, 2

15. X.Şirvaninin "Gənclərə nəsihət" şeirindən nümunədə hansı fikir ifadə olunmuşdur?
*Dost müttəhim edib kimi etsə rədd,
Qardaşın olsa da, önünə çək sədd.*

1. Doğma qardaşı dəstəkləmək hər zaman vacibdir.
 2. Əsl dostluğun dəyəri qohumluq bağlarından da yüksəkdir.
 3. Problemi zorakılıqla həll edən dostu dəstəkləmək olmaz.
 4. Dostluğun əsasında qarşılıqlı inam dayanır.
- A) 3, 4 B) 2, 3 C) 1, 3
D) 2, 4 E) 1, 2

16. Mir Cəlalın "Açıq kitab" əsəri əsasında cədvəldəki doğru fikirləri müəyyən edin.

Hökm	Hökmü əsaslandırır
Siyasi şüarlar əzbərləyib ictimai fəal cildinə girən insanların bəd əməlləri cəmiyyətdə problemlər yaradır.	1. Vahidin institutdan xaric edilməsi. 2. Ali məktəblərdə dərslərin briqada üsulu ilə keçirilməsi. 3. Arıçıların kolxozu cəlb edilməməsi. 4. Layihələrlə bağlı saxtakarlığa yol verilməsi.

- A) 1, 3 B) 2, 3 C) 1, 4
D) 1, 2 E) 3, 4

17. M. Şəhriyarın "Heydərbabaya salam" poeması ilə bağlı doğru fikirləri müəyyən edin.

1. Xalqın adət-ənənələrindən söhbət açılır.
2. Vahid süjet xətti var.
3. Şair valideynlərini itirdiyi günləri kədərlə xatırlayır.
4. Misradaxili bölgüsü bütöv söz prinsipinə əsaslanır.
5. Kənd əhalisinin kasıb həyat tərzini də əksini tapmışdır.

- A) 1, 4, 5 B) 2, 3, 5 C) 1, 3, 4
D) 1, 2, 5 E) 2, 3, 4

18. S.Ə. Şirvaninin "Qafqaz müsəlmanlarına xitab" əsərinin məzmunu ilə bağlı deyil:

1. Xalqı soymağı qarşısına məqsəd qoymuş fərqləndiricilər var.
2. Çarizmin müstəmləkəçilik siyasəti xalqı parçalayır.
3. Cəmiyyətdə cahillik və elmsizlik hökm sürür.
4. İnsanlar cəmiyyətdəki təbəqələşmədən əziyyət çəkirlər.
5. Mülkədar ağalığı hər yerdə hökm sürür.

- A) 2, 3, 5 B) 1, 2, 3 C) 1, 4
D) 1, 5 E) 2, 4, 5

19. Nöqtələrin yerinə uyğun gələn fikirləri müəyyən edin.

İ. Şıxlinin "Dəli Kür" romanında Molla Sadıq obrazı Cahandar ağa obrazından fərqli olaraq, ...

1. mövhumatın, fanatizmin müdafiəçisidir.
2. çar hökumətinin camaatın torpaqlarını mənimsəməsinə etirazını bildirir.
3. ailə namusunu qorumaq üçün əlini qana bulamağa belə hazırdır.
4. kənd uşaqlarının Qori Seminariyasında təhsil almasının əleyhinədir.

- A) 3, 4 B) 2, 3 C) 1, 4
D) 2, 4 E) 1, 2

20. H. Cavidin "İblis" əsərində İblisin Arifə ünvanladığı "Bir gün gəlir, əlbəttə, şu ızan ilə sən də Bazicə olursun qoca İblisin əlində" sözləri əsərdəki hansı məqamlarda öz təsdiqini tapır?

Arif...

1. mədəni aləmi buraxıb bədəvi mühitdə yaşayanda
2. öz məhəbbəti uğrunda qardaş qatlinə çevriləndə
3. altun və silah sınağından çıxma bilməyəndə
4. İblisi bəşəri fəlakətlərin səbəbkarı kimi ittiham edəndə

- A) 2, 4 B) 1, 3 C) 1, 4
D) 3, 4 E) 2, 3

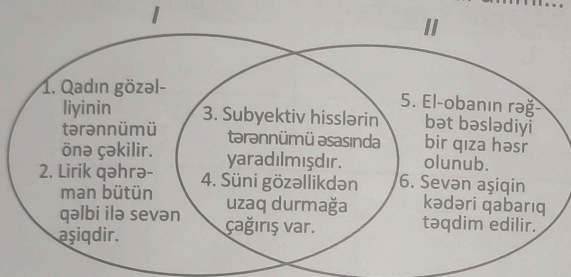
21. Povest janrının qəhrəmanı hekayənin qəhrəmanından nə ilə fərqlənir?

- A) Qəhrəmanın hərəkət və davranışında fərdi xüsusiyyətlər meydana çıxır.
- B) Bədii ümumiləşdirmə yolu ilə yaradılır.
- C) Əsərdə təsvir olunan hadisələrin gedişində mühüm rol oynayır.
- D) Qəhrəmanın təsviri daha təfsilatlı olur.
- E) Qəhrəmanın mənəvi xüsusiyyətləri haqqında da müəyyən dərəcədə məlumat verilir.

22. Eyler-Venn diaqramına uyğun fikirləri müəyyən edin.

I M.P. Vaqif. "Pəri"

II Q. Zakir. "Badi-səba, mənim dərdi dilimi..."

- A) 1, 2, 6
- B) 1, 3, 6
- C) 2, 4, 5
- D) 3, 4, 5
- E) 1, 2, 3

23. R. Rzanın "Qızılgül olmayaydı" poemasında Müşfiq obrazı ilə bağlı **yanlış** fikirləri müəyyən edin.

1. Uşaq təbiətli insan kimi təqdim olunur.
2. Rəqiblərinə qarşı hər zaman yumşaq davranır.
3. Eşitdiyi sözlərdən tez təsirlənir.
4. Xoş münasibətə tez aldanandır.
5. Heç vaxt təmkinini pozmur.

24. Nümunə ilə bağlı doğru fikirləri müəyyən edin.

Ay işığı düşdü göydən,
Canımdan-qanımdan keçdi.
Gözümün içindən keçdi,
Özümün içindən keçdi.
Keçdi, dabanımdan keçdi,
Az qaldı ki,
İki yerə bölə məni,
Başımdan göyə mıxladı,
Dabanımdan yerə məni.

Heç bilmədim...

(R. Rövşən)

1. Çarpaz qafiyələnmə üstünlük təşkil edir.
2. Sərbəst şeirdə qələmə alınmışdır.
3. Mübaligədən istifadə olunub.
4. Heca vəzninin təsiri hiss olunur.
5. Metafordan istifadə olunub.
6. Misradaxili bölgü bütün misralarda sabitdir.

25. Ə. Kərimin "Qaytar ana borcunu" şeiri ilə bağlı **yanlış** fikirləri müəyyən edin.

Oğul ...

1. sonda öz əməlinə görə peşman olur.
2. təhsildə uğur qazanmışdır.
3. atasızlığın bütün əzab-əziyyətini hiss etmişdir.
4. atasız böyüdüüyü üçün bədbin insana çevrilmişdir.
5. şairin ittihamına məruz qalır.

26. B. Vahabzadə yaradıcılığında hansı mövzular aparıcıdır?

1. Xalqın azadlıq mübarizəsi
2. İctimai-fəlsəfi düşüncələr
3. Fəşizmə qarşı mübarizə
4. Ana dilinə sevgi
5. İctimai eyiblərin tənqidi

27. "Kitabi-Dədə Qorqud" dastanı əsasında uyğunluğu müəyyən edin.

1. Basat
2. Uruz
- a. Dostları ilə birgə düşməyə qarşı döyüşür.
- b. Əsirlikdən qaçmağa müvəffəq olur.
- c. Yardım almaq üçün ona müraciət edilir.
- d. Oğuz elinin intiqamını almaq üçün düşməni üzərinə gedir.
- e. Bir neçə dəfə əsirlikdə olmuşdur.

Sizə təqdim olunmuş mətni diqqətlə oxuyun və orada verilmiş məlumatlardan istifadə edərək 28-30 sayılı tapşırıqları yerinə yetirin.

Yolüstü söhbət
(əsərdən parça)

Xeyli vaxt idi ki, iki yad adam: qırıq baxışlı qoca və qarı çiyinlərində bağlamaları bazarda hərlənirdilər. Gözlərinin ora-bura baxmağından bilinirdi ki, kimisə axtarırlar. Kişinin nəzərləri öküzlərə qoşulmuş arabani yola düşmək üçün sazlayan arabacıya sataşanda durdu:

– Oğul, bizi də apararsanmı? Haqqını da verərik.
Oğlan yad adama baxıb gülümsündü.
– Apararam, əmi, niyə aparmıram, – onları bir az nəzərdən keçirib dedi, – bura adamına oxşamırsınız.
Kişi təəccüblə soruşdu:

– Oxşamırıq?
– Yox, oxşamırsınız. Bura adamı olsanız, belə söyüş söyməzdiniz.

Qoca çaşqınlıqla oğlanın üzünə baxdı:
– Oğul, bu nə sözdür, deyirsən? Mənim ağzımdan elə qələt çıxmayıb axı!

Oğlanın üzündə yumşaq təbəssüm dolaşdı:
– Sən elə deyəndə mən də belə deyərəm də. Yolçu götürəndə bizim yerlərdə arabaya kirə almırlar, ay əmi!

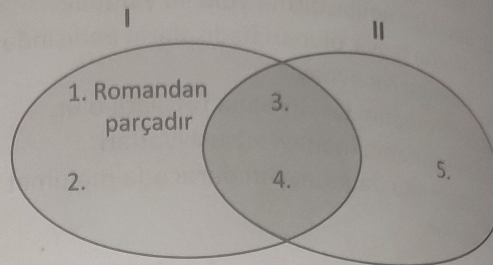
Kişi nədə səhv etdiyini indi anladı, oğlandan üzr istədi.

(Ş.Əsgərov)

28. Əsərlər əsasında cədvəldə nöqtələrin yerinə uyğun fikirlər yazın.

Obrazlar	Xarakterik xüsusiyyəti
"Yolüstü söhbət" əsərində arabacı oğlan	...
İ. Hüseynovun "Zəhər" əsərində arabacı oğlana zidd xarakterə malik obraz:	...
...	...

29. Eyler-Venn diaqramını əsərlərin forma və janrı xüsusiyyətləri əsasında tamamlayın.
I Ş. Əsgərov. "Yolüstü söhbət"
II A. Bakıxanov. "Hikmətin fəziləti"

30. Mətn əsasında cədvəli tamamlayan fikirlər yazın.

Bədii təsvir vasitələri	Parçadan nümunə
1.	
2.	

SINAQ
İMTAHANI
№

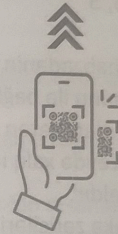
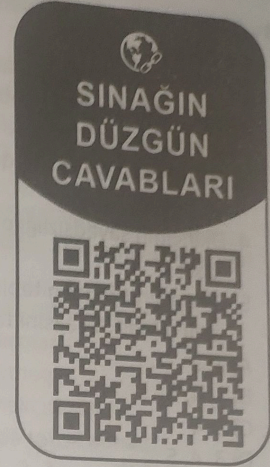
ÜMUMİ SIN

1. "Basatın Təpəgə"
Dədə Qorqud
bağlı doğru fi
1. Təpəgöz
cazalandı
2. Oğul ölüm
3. Basatı qar
göndərir
4. Oğuz bəy
götürür.
5. Bəzi məc
olmağa
A) 1, 3, 5
B) 2, 4, 5
C) 1, 2, 4
D) 1, 2, 3
E) 3, 4, 5

SINAQ
İMTAHANI
№

12

ÜMUMİ SINAQ

1. "Basatın Təpəgözü öldürdüyü boy" da (Kitabi-Dədə Qorqud" eposu) Aruz qoca obrazı ilə bağlı doğru fikirləri müəyyən edin.

1. Təpəgözü qeyri-insani davranışlarına görə cəzalandırır.
2. Oğul ölümünün acısını yaşayır.
3. Basatı qardaşının intiqamını almaq üçün göndərir.
4. Oğuz bəylərinin tapdığı uşağı övladlığa götürür.
5. Bəzi məqamlarda Qazan xanı ehtiyatlı olmağa çağırır.

- A) 1, 3, 5
B) 2, 4, 5
C) 1, 2, 4
D) 1, 2, 3
E) 3, 4, 5

2. N. Gəncəvinin "İskəndərnamə" poeması ilə bağlı klasteri tamamlayan fikirləri müəyyən edin.

oğlunu şahzadəyə tapşırır.

Niqumaş

1. Ərəstu və İskəndəri Feyləqusun siyasətinə zidd tərbiyə edir.
2. İskəndərə var-dövlətə qul olmamağı məsləhət görür.
3. İskəndərin hər gizlin biliyi əldə etməsinə nail olur.
4. oğlu və İskəndərdən ölkəni ağır xəracdan xilas etmələrini gözləyir.

- A) 1, 3
B) 2, 4
C) 1, 4
D) 2, 3
E) 3, 4

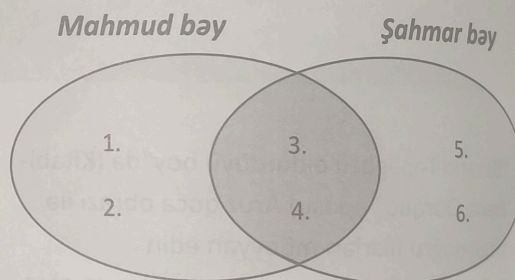
3. M.Ə. Sabirin "Əkinçi" şeiri ilə bağlı **yanlış** fikirlərdir:
1. Satirik gülüş ön plandadır.
 2. Əkinçinin haqqını tələb etməsi mülkədarın hiddətinə səbəb olur.
 3. Mülkədar əkinçiye həqarətli münasibət bəsləyir.
 4. Əkinçinin savadsızlığı onun öz nitqində üzə çıxır.
 5. Əkinçinin rifahının təbiət hadisələrindən asılı olması da əksini tapmışdır.
- A) 1, 2
B) 1, 4, 5
C) 2, 4
D) 3, 4, 5
E) 2, 3, 5

4. B. Vahabzadənin "İstiqlal" poemasının məzmunu ilə bağlı **səhv** fikri müəyyən edin.
- A) Bir olan Vətən ikiyə bölünür.
B) Quzeydə xalq imperiyaya qarşı etiraz səsinə ucaldır.
C) Afrika zənciləri yadelliləri öz torpaqlarından qovub çıxarır.
D) Xalqımızın doğma dilinin unudulması üçün qadağalar qoyulur.
E) Sərhəd dirəkləri qəlblərdən keçən körpünü də bağlayır.

5. Nümunə ilə bağlı doğru fikirləri müəyyən edin.
- Yalan çəkinmədən öz böhtanını
Deyər həqiqətin üzünə qənşər.
Gerçəksə, dişinə tutub canını,
Yalanın yerinə xacəlat çəkər.* (B. Vahabzadə)
1. Birinci misrada bədii təyin işlənmişdir.
 2. Şeir bədii təzad üzərində qurulmuşdur.
 3. Metafordan istifadə edilmişdir.
 4. Üçüncü və dördüncü misralarda təşbeh vardır.
 5. İkinci misradakı inversiya emosionallığı daha da qüvvətləndirmişdir.
- A) 1, 3, 4
B) 1, 2, 4
C) 2, 4, 5
D) 2, 3, 5
E) 1, 3, 5

6. S.Ə. Şirvaninin "Guş qıl..." mükəmməsi ilə bağlı doğru fikirdir:
1. Şeir din xadimlərinə – zahidə xitabən başlayır.
 2. Musiqinin gizli sirlərindən agah olmaq üçün qəflət pambığını qulaqdan çıxarmağın zəruri olduğu ifadə olunur.
 3. Musiqinin insanı dünyanın qəmindən uzaqlaşdırdığı fikri əksini tapmışdır.
 4. Musiqini anlayan insanlar nəfəsi ilə cansızlara can verən Davud peyğəmbərə bənzədilir.
 5. Lirik qəhrəman tarın qadağan edilmiş alət sayılması fikrini böhtan hesab edir.
- A) 1, 3, 5
B) 1, 2, 4
C) 2, 3, 5
D) 1, 4, 5
E) 2, 3, 4

7. N.Vəzirovun "Müsibəti-Fəxrəddin" əsəri əsasında Eyler-Venn diaqramına uyğun **olmayan** fikirləri müəyyən edin.

1. Nahaq qan tökülməsinin, intiqam almağın əleyhinədir.
 2. Vaxtsız ölümü ilə faciənin baş qəhrəmanı səviyyəsinə yüksəlir.
 3. Qardaşı qan davasının qurbanı olur.
 4. Fəxrəddinin mübarizəsinin mahiyyətini anlayır.
 5. Doğma adamının öldürülməsinə görə intiqam almaq istəyir.
 6. Qardaşının intiqamını almağa müvəffəq olur.
- A) 1, 3, 5, 6
B) 2, 4, 6
C) 1, 4, 5
D) 2, 3, 5, 6
E) 2, 3, 4

8. Aşağıdakı şeirin "Beyəndə..." qoşma versiyası ilə bəzi təfərrüatları müqayisə etdikdə, aşağıdakılardan hansı yanlışdır?

1. Dəsləmlərin bəzi versiyaları bəzi təfərrüatları müqayisə etdikdə, aşağıdakılardan hansı yanlışdır?
2. İnsan və təbiət arasında münasibətlər.
3. Müxtəlif dağların bəzi təfərrüatları müqayisə etdikdə, aşağıdakılardan hansı yanlışdır?
4. Bəzi təbiət hadisələrinin bəzi təfərrüatları müqayisə etdikdə, aşağıdakılardan hansı yanlışdır?
5. Ələsgərin özünü qəhrəmanla müqayisə etdikdə, aşağıdakılardan hansı yanlışdır?

A) 1, 3, 5
D) 2, 3, 5

9. M. Füzulinin "Müəyyən" əsərində verilən müəyyən edilən Anası Leylini dardlı Macnu ilə müqayisə etdikdə, aşağıdakılardan hansı yanlışdır?

1. bir neçə həftəyə qədər qəhrəmanı qəhrəmanla müqayisə etdikdə, aşağıdakılardan hansı yanlışdır?
2. məktəbi təhsil qəhrəmanı qəhrəmanla müqayisə etdikdə, aşağıdakılardan hansı yanlışdır?
3. dardını çəkmə qəhrəmanı qəhrəmanla müqayisə etdikdə, aşağıdakılardan hansı yanlışdır?
4. gecə-gündüz dolaşmaq qəhrəmanı qəhrəmanla müqayisə etdikdə, aşağıdakılardan hansı yanlışdır?

A) 1, 3 B) 2, 4

10. C. Məmmədovun "Müəyyən" əsəri ilə bəzi təfərrüatları müqayisə etdikdə, aşağıdakılardan hansı yanlışdır?

1. Pristavın bəzi təfərrüatları müqayisə etdikdə, aşağıdakılardan hansı yanlışdır?
2. Süjet bəzi təfərrüatları müqayisə etdikdə, aşağıdakılardan hansı yanlışdır?
3. İnsanlar bəzi təfərrüatları müqayisə etdikdə, aşağıdakılardan hansı yanlışdır?
4. Yerli mənşəli bəzi təfərrüatları müqayisə etdikdə, aşağıdakılardan hansı yanlışdır?
5. Yadelli bəzi təfərrüatları müqayisə etdikdə, aşağıdakılardan hansı yanlışdır?

A) 1, 5
D) 2, 5

11. H. Cəfərovun "Müəyyən" əsərində bəzi təfərrüatları müqayisə etdikdə, aşağıdakılardan hansı yanlışdır?

1. Qadın bəzi təfərrüatları müqayisə etdikdə, aşağıdakılardan hansı yanlışdır?
2. Sağ bəzi təfərrüatları müqayisə etdikdə, aşağıdakılardan hansı yanlışdır?
3. Özü bəzi təfərrüatları müqayisə etdikdə, aşağıdakılardan hansı yanlışdır?

obra

8. Aşıq Ələsgərin "Bir ay yarım novbahardan keçəndə..." qoşmasında əksini tapmışdır:
1. Dağların bütün fəsillərdə aldığı görkəm.
 2. İnsanı valeh edən yaylaqların kimsəsiz qalması.
 3. Müxtəlif dağların adı çəkilməklə vəsf edilməsi.
 4. Bəzi təbiət hadisələrinə yer verilməsi.
 5. Ələsgərin özünü klassik ədəbiyyatın qəhrəmanlarından birinə bənzətməsi.
- A) 1, 3, 5 B) 1, 2, 4 C) 1, 4, 5
D) 2, 3, 5 E) 2, 3, 4

9. M. Füzulinin "Leyli və Məcnun" poeması əsasında verilmiş fikri tamamlayan bəndləri müəyyən edin.
- Anası Leylini məktəbə buraxmayandan sonra dərddli Məcnun ...*
1. bir neçə həmsöhbətinin təşviqi ilə səhraya gəzməyə çıxır.
 2. məktəbi tərk edir, evdən çölə çıxmır, özünə qapanır.
 3. dərddini çəməndəki yaşıl otlara açır.
 4. gecə-gündüz Leylinin evinin qarşısında dolaşaraq onu görməyə çalışır.
- A) 1, 3 B) 2, 4 C) 1, 4 D) 2, 3 E) 3, 4

10. C. Məmmədquluzadənin "Qurbanəli bəy" əsəri ilə bağlı doğru fikirləri müəyyən edin.
1. Pristavın Qurbanəli bəyi məclisə dəvət etməkdə siyasi məqsədi var idi.
 2. Süjet boyu əhalinin aclıqla sınağa çəkildiyi müşahidə olunur.
 3. İnsanlar əyləncə vasitəsinə çevrilirlər.
 4. Yerli mülkədarlar çuğulçuluğa yönləndirilir.
 5. Yadelli ağaların arvadlarının yerli xanımların həyatına marağı üzə çıxır.
- A) 1, 5 B) 3, 5 C) 1, 4, 5
D) 2, 5 E) 2, 3, 4

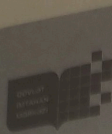
11. H. Cavidin "Ana" əsəri ilə bağlı doğru fikirləri müəyyən edin.
1. Qadın obrazları oxuyub-yazmağı bacarmırlar.
 2. Sağ buraxılmağı üçün mərhəmət istəyən qatıl obrazı var.
 3. Özü sevsə də, sevan insanı anlamayan obrazı yaradılmışdır.

4. Qızların azad sevgi əsasında ailə qurmaq hüququ yoxdur.
 5. Ana obrazı üçün verilən sözə əməl etmək qisas duyğusundan yüksəkdə dayanır.
- A) 2, 3, 5 B) 1, 2, 4 C) 1, 4, 5
D) 1, 3, 5 E) 2, 3, 4

12. Mir Cəlalin "Vətən yarıları" əsərində təhkiyəçi ilə Nəsrəddin arasında ortaq cəhət sayıla bilər:
1. Qısamüddətli məzuniyyətə getmək.
 2. Tar çalmağı bacarmaq.
 3. Döyüşdə yaralanmaq.
 4. Komandirin köməkçisi olmaq.
 5. Eyni universitetdə təhsil almaq.
- A) 2, 4, 5 B) 1, 2, 3 C) 3, 4
D) 2, 3, 5 E) 1, 5

13. Ə. Cavadın "Səsli qız" poeması ilə bağlı **yanlış** fikri müəyyən edin.
- A) İşğal pəncəsində olan xalqın heysiyyəti tapdalanır.
 - B) Müxtəlif təbəqələrdən olan insanlar vətənin işğalına münasibətdə yekdil mövqedədirlər.
 - C) Ölkənin hökmdarı xalqın çətin günündə öz mənafeyini düşünür.
 - D) Qalib hökmdar məğlub ölkənin hökmdarının canını hakimiyyətdən, var-dövlətindən keçməsi müqabilində bağışlayır.
 - E) Bir qızın cəsarəti yerli xalqın mübarizə əzminin coşmasına səbəb olur.

14. İ. Nəsimi və Ş.İ. Xətayinin yaradıcılığı üçün ortaq cəhətləri müəyyən edin.
1. Həm lirik, həm epik növlərdə yazılmış əsərləri vardır.
 2. Əsərlərində sufi ideyalarına da yer verilmişdir.
 3. Məhəbbəti tərənnüm edən əsərlər yazmışlar.
 4. Təriqət şeirləri yaradıcılığında mühüm yer tutur.
 5. Həm əruz, həm də heca vəznində yazılmış əsərləri vardır.
- A) 1, 3, 5 B) 1, 2, 4 C) 1, 4, 5
D) 2, 3, 5 E) 2, 3, 4

15. C. Cabbarlının "Oqtay Eloğlu" əsəri ilə bağlı doğru fikirləri müəyyən edin.

1. Tamaranın səhnədə rol ala bilməsinin səbəbi Azərbaycan dilini mükəmməl bilməsidir.
2. Şəkinski Oqtayın dönüşünü təsdiqləyən tamaşanın baş tutmaması üçün əlindən gələni edir.
3. Oqtayı sürgündə yaşadan Firəngizə qovuşmaq arzusu olmuşdur.
4. Xaspoladın Oqtayı səhnəyə qaytarmağının arxasında təmənnalı niyyəti var idi.
5. Firəngiz əvvəllər tanış olmadığı rolunu ifa etmək üçün səhnəyə çıxmaqdan çəkinmir.

- A) 1, 4 B) 2, 3, 5 C) 4, 5
D) 1, 2, 3 E) 2, 4

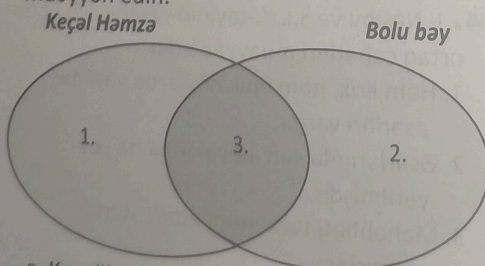
16. Nümunədəki bədii təsvir və ifadə vasitələrini müəyyən edin.

*Vətən bir budaqdır,
yaşıl bir budaq,
Ümiddən asılı yarpağam mən də,
Ayağım altında çırpınır torpaq,
Yeriyən,
Düşünən torpağam mən də...*

(N. Kəsəmənli)

1. metonimiya
 2. təşbeh
 3. təzad
 4. inversiya
 5. metafor
- A) 1, 3, 5 B) 1, 2, 4 C) 2, 4, 5
D) 2, 3, 5 E) 1, 3, 4

17. "Koroğlu" dastanındakı obrazlara əsasən Eyler-Venn diaqramına uyğun fikirləri müəyyən edin.

- a. Koroğluya zərbə vurmaq üçün Qıratı qaçıрмаğı təklif edir.
- b. Hasan paşanın qızını ona verəcəyi vədinə etibar etmir.
- c. Koroğlunu çətin vəziyyətə salmağa nail olur.

d. Koroğluya verdiyi sözün üstündə durur.
e. Çənlibeldə Koroğlu ilə qarşılaşanda onu tanımır.

- A) 1 - d, c; 2 - e; 3 - b
B) 1 - c; 2 - b, d; 3 - a, e
C) 1 - b; 2 - a, e; 3 - c
D) 1 - c, e; 2 - b, d; 3 - a
E) 1 - d; 2 - e; 3 - b, c

18. Yanıltmaclar və lətifələr üçün ortaq cəhətlər deyil:

1. Təhkiyə əsasında yaranır.
 2. Nəzm və nəsr formasında olur.
 3. Yumoristik məzmunlu ola bilər.
 4. İnsan xarakterindəki nöqsanlar tənqid olunur.
 5. Səs oyunu üzərində qurulur.
- A) 1, 3, 5 B) 1, 2, 4 C) 2, 4, 5
D) 2, 3, 5 E) 1, 3, 4

19. X.R. Ulutürkün "Qaytar mənim qüdrətimi, Azərbaycan!" şeiri ilə bağlı doğru fikirləri müəyyən edin.

1. Azərbaycanın qələbəsinə inam ifadə olunub.
2. Şəhidlərin və ədəbi şəxsiyyətlərin adları xatırlanır.
3. Turan ellərini haqq işi uğrunda savaşa çağırış vardır.
4. Lirik qəhrəman özünü Həzrət Əli qılıncına bənzədir.
5. Başqa xalqların azadlıq mücadiləsinə qibta hissi öz əksini tapır.

- A) 1, 3, 4 B) 2, 5 C) 1, 3, 5
D) 4, 5 E) 1, 2, 4

20. Cümləni tamamlaya biləcək fikirləri müəyyən edin.

- Şah Abbas obrazı (M.F. Axundzadə.
"Aldanmış kəvakib") Qacar obrazından
(S. Vurğun. "Vaqif") fərqli olaraq, ...*
1. zalim hökmdardır.
 2. saray əyanlarının məsləhətinə möhtacdır.
 3. milli mənsubluğuna həqarətlə yanaşır.
 4. hakimiyyətdən qısa bir müddətə uzaqlaşır.
- A) 1, 3 B) 2, 4 C) 1, 4
D) 2, 3 E) 3, 4

21. İ. Əfəndiyevin dram əsərlərini müəyyən edin.

1. "Atayevlər ailəsi"
2. "Mahnı dağlarda qaldı"
3. "Söyüdlü arx"
4. "Geriyə baxma, qoca"
5. "Məhv olmuş gündəliklər"

- A) 1, 2, 5 B) 1, 2, 4 C) 3, 4, 5
D) 2, 3, 5 E) 1, 3, 4

22. E. Heminqueyin "Qoca və dəniz" əsərində hadisələrin ardıcılığını müəyyən edin.

1. Oğlan başqa qayığa atasının təkidi ilə keçdiyini deyərək özünə bəraət qazandırmğa çalışır.
2. Oğlan qocaya bundan sonra balıq tutmağa onunla gedəcəyini söyləyir.
3. Oğlan qocaya onun üçün sardina tutacağını bildirir.
4. Qoca və oğlan pivə içmək üçün "Terras"a gedirlər.

- A) 1, 2, 3, 4 B) 2, 1, 4, 3 C) 1, 3, 4, 2
D) 2, 4, 1, 3 E) 1, 2, 4, 3

23. R. Rzanın "Çinar ömrü" şeirində təbliğ edilən dəyərlərdir:

1. əyilməzlik
2. təmənnəsiz həyat
3. xatirələrdə izi qalan ömür
4. fədakarlıq
5. cəsarət

24. Müqayisə cədvəlindəki **yanlış** fikirləri müəyyən edin.

M. İbrahimov. "Azad"	M. İbrahimov. "Gələcək gün"
1. Xalqın azadlıq mübarizəsindən bəhs edilir.	3. Baş qəhrəman hələ uşaqlıqdan etirazçı ruhu ilə diqqəti cəlb edir.
2. Ölümü belə azadlıq mübarizəsinin davam edəcəyinə inam yaradır.	4. Uşaq əməyinin istismarı problemi qabarıq təqdim edilir.
5. Zülmə qarşı etiraz əksini tapmışdır.	
6. Maarifçilikdir.	

25. İ. Əfəndiyevin "Xurşidbanu Natəvan" əsərində Seyid Hüseyn obrazı ilə bağlı **yanlış** fikirləri müəyyən edin.

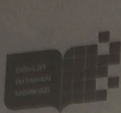
1. Cənubi Azərbaycandan didərgin salınmışdır.
2. Knyaz Xasayın şübhələri onu narahat edir.
3. Şuşada olan İran şahzadəsindən qurtulmaq üçün plan hazırlayır.
4. Hidayət xanın həqarətli münasibəti ilə üzləşir.
5. Yazdığı şeirlər Xurşidbanu və Nəvvab tərəfindən təqdir edilir.

26. İ. Şıxlının "Dəli Kür" romanında konfliktin tərəfləridir:

1. maarifçilər – köhnəfikirlilər
2. ruspərəstlər – millətçi qüvvələr
3. torpağın müdafiəsinə qalxanlar – çar hökumətinin nümayəndələri
4. yerli mülkədarlar – haqqı tapdalanan kəndlilər

27. Uyğunluğu müəyyən edin.

1. "Qanlı bənövşə" (Ə. Səmədli)
2. "İntiqam" (Q. İlkin)
- a. Ermənilərin öz uşaqlarını nifrət ruhunda tərbiyə etmələri əks olunur.
- b. Erməni obrazları acgöz xislətləri ilə də yadda qalırlar.
- c. Qadın obrazı ağır sınaq qarşısında qalır.
- d. Körpənin xilasını işıqlı gələcəyin olacağına inam kimi mənalandırılır.
- e. Dost xəyanətinin acısını yaşayan obraz yaradılmışdır.

Mətni diqqətlə oxuyun və 28-30 saylı tapşırıqları yerinə yetirin.

**Təqib
(əsərdən parça)**

Çərkəz Dilboz madyanını satmağa çıxarmışdı. Alıcıların arasından bir nəfər çıxıb:
– Atın müştərisi – mən, – dedi, – nə istəsən, verəcəyəm, amma bir minib yoxlayım.

Atın sahibi cilovu ona uzatdı. Müştəri atın belinə atıldı, heyvanın sarğısına acılı bir şallaq çəkdi, at düzənliyə doğru götürüldü.

Çərkəzi tanıyanlardan biri yüyürüb onun yanına gəldi:

– Bilmirsən ki, o, aləmdə bəlli oğru Cəlildir?!

Qoymayın, atı apardı!

Bir gənc də quş kimi öz köhləninin belinə qonub oğrunun ardınca çapdı.

Məmməd atını oğru Cəlilin dalınca qarabaqara sürmədi, onun görə bilməyəcəyi tirələrin daldası ilə çapdı, meşəyə də aşağıdan girdi. Hündür bir ağacın başına çıxıb Cəlilin hərəkətlərini izlədi. Onun atın yüyənindən tutub Kürə salmaq istədiyini görəndə suyun şap-şupundan yaxınlaşanı eşitməyəcəyinə əmin oldu, ağacdən tez sıvrilib düşdü, çaya tərəf addımladı. Aynalını üzünə götürməsi ilə: "Tərpənmə!" – deyə əmr etməsi bir oldu.

Gün dönəndə Məmməd oğrunu Dilbozun üstünə sarıyıb qaytardı at bazarına. Bütün bazar Çərkəzin başına yığışb onları heyətdə qoyan işin sonunu gözləmişdi. Gələnləri görəndə Çərkəz minnətdarlıqla Məmmədi qucaqladı.

(Ş. Əsgərov)

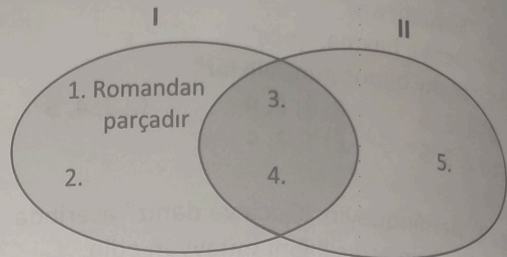
28. Əsərlər əsasında cədvəldəki nöqtələrin yerinə uyğun fikirlər yazın.

Obrazlar	Xarakterin oxşar cəhəti
1. "Təqib" əsərində oğru Cəlil obrazı	...
2. "Koroğlu" dastanında uyğun obraz:	
...	

29. Əsərlərin forma və janr xüsusiyyətləri əsasında Eyler-Venn diaqramını tamamlayın.

I Ş. Əsgərov. "Təqib"

II N. Gəncəvi. "Yaralı uşağın dastanı"

30. Əsər əsasında cədvəli tamamlayan fikirlər yazın.

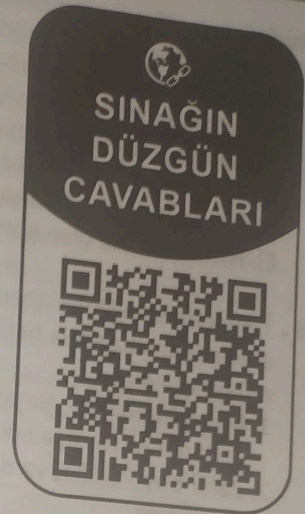
Bədii təsvir və ifadə vasitələri	Parçadan nümunə
1.	
2.	

1. Ağillı uşa
tapşırıqlar
səbəb olu
1. Camaat
qalxmı
2. Əhməd
başlar
3. Kənd c
qurtu
4. Xanın
etmə
5. insanlı
məslə
6. Məhib
A) 3, 6
D) 1, 6
2. "Açıq ki
narahatlı
məsyyə
1. Şər v
ama

SINAQ
İMTAHANI
№

13

ÜMUMİ SINAQ

1. "Ağıllı uşaq" nağılında Əhmədin xanın sual-tapşırıqlarına dəqiq cavab verməsi nələrə səbəb olur?

1. Camaatın xanın zülmünə qarşı etiraza qalxmasına.
 2. Əhmədin xanın sarayında yaşamağa başlamasına.
 3. Kənd camaatının talan olunmaqdan qurtulmasına.
 4. Xanın baş məsləhətçisini vəzifəsindən azad etməsinə.
 5. İnsanların bütün məsələlərdə Əhmədlə məsləhətləşməsinə.
 6. Məhbus qocaların azad edilməsinə.
- A) 3, 6 B) 1, 2, 5 C) 3, 4, 5
D) 1, 6 E) 2, 4, 6

2. "Açıq kitab" (Mir Cəlal) romanında müəllif narahatlığını ifadə edən əsas məsələləri müəyyən edin.

1. Şər və böhtanla məşğul olan insanların bəd əməlləri.

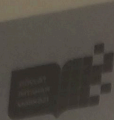
2. 1930-cu illərin repressiyalarının acı nəticələri.
 3. Cəmiyyətdəki dələduzluq və riyakarlıq halları.
 4. İstedadlı insanların özünütəsdiqi üçün şəraitin olmaması.
 5. Bəzi insanların başqalarını əzmək, ayaqlamaqla mənsəbə çatmaq cəhdləri.
- A) 3, 4 B) 1, 2, 5 C) 1, 4
D) 1, 3, 5 E) 2, 4, 5

3. B. Vahabzadənin "İstiqlal" poeməsindən verilmiş bənddəki əsas fikri müəyyən edin.
*Özündən, sözündən qaçaq dilimiz
İslanıb üşüdü qarda, çisəkdə.
Yüksək məqamlarda yasaq dilimiz
Qovulub yaşadı kənddə-kəsəkdə.*

1. Hakim millətin dilinə üstünlük verilməsi.
 2. Ana dilinin dövlət dili kimi işlənməməsi.
 3. Ana dilimizin sıxışdırılması.
 4. Ana dilinin yenidən yüksəlişi.
 5. Ana dilini sadə xalqın qoruyub yaşatması.
- A) 1, 3, 4 B) 2, 3, 5 C) 1, 2, 3
D) 2, 4, 5 E) 1, 4, 5

SHOT ON MI 8
AI DUAL CAMERA

Ali təhsil müəssisələrinə qəbul imtahanı modelinə uyğun (III ixtisas qrupu)

4. İ. Şıxlının "Namərd gülləsi" hekayəsində "Gəlmə Mürşüd"ün kənddə möhkəmlənib qalmasına səbəb nə olur?
- Niftalının atasının vəsiyyəti.
 - Kənddə vəzifəyə təyin olunması.
 - Özünün işgüzarlığı və çalışqanlığı.
 - Kərəmlə yaxınlıq etməsi.
 - Niftalının ona olan köməyi və dəstəyi.

5. İ. Əfəndiyevin "Xurşidbanu Natəvan" əsərindəki obrazlarla bağlı uyğunluğu müəyyən edin.

- Mirzə Ruhullah – Natəvana Seyid Hüseynlə evlənməyi tövsiyə edir.
- Zahir bəy – Millət və din anlayışlarını qarşıdır.
- Natəvan – Məliküldövlənin onunla evlənmək təklifini rədd edir.
- İran şahzadəsi – Taxta çıxan kimi Məliküldövləni vəzir-i-əzəm edəcəyinə söz verir.
- Canışın – Fərac bəyin Natəvanın sarayına gəlməkdə qəbahət iş tutduğunu təsdiqləyir.

- A) 3, 4, 5 B) 1, 2, 3 C) 2, 4, 5
D) 1, 3, 5 E) 1, 2, 4

6. Klasteri tamamlayan fikirləri müəyyən edin. yaradıcılığında sərbəst şeir xüsusi yer tutur.

R.Rzanın

- "Vəfa" əsərinin qəhrəmanının prototipi müəllifin özünün müasiridir.
- "Çinar ömrü" şeiri təbiətin ekoloji problemlərinə həsr edilmişdir.
- "Qızılgül olmayaydı" poemasında müəllifin etiraflarına – özünügünahlandırmalara da yer verilmişdir.
- "Bəxtiyar" şeirində müharibənin törətdiyi faciələr ürək ağrısı ilə təsvir edilmişdir.
- "Bolşevik yazı" şeiri ədəbiyyata fərqli üslubda yazan gəncin gəlişindən xəbər verirdi.

- A) 1, 2, 3 B) 1, 3, 5 C) 3, 4
D) 1, 2, 5 E) 2, 4

7. Ə. Cavadın "Səsli qız" poemasının bədii xüsusiyyətləri ilə bağlı **səhv** fikirləri müəyyən edin.

- Heca vəznində yazılmış poemadır.
- Epik təhkiyə sırasında lirik hissələr də verilmişdir.
- Ölkənin işğal edilməsinin təsvir edildiyi səhifələri əsərin proloqu saymaq olar.
- Poema bütünlüklə dördlük bəndlər üzərində qurulmuşdur.
- Saranın şərqisində "bağlar" sözü həm rədlif, həm də simvol kimi işlədilmişdir.
- "Cənnət kimi bir ölkə məzarlığa dönmüşdür" ifadəsi bədii təzadə nümunədir.

- A) 3, 4 B) 2, 4, 5 C) 1, 2, 6
D) 3, 5 E) 1, 4, 6

8. "Həmzənin Qıratı qaçırması" qolundakı ("Koroğlu" eposundan) hadisələrlə bağlı **uyğunsuzluğu** müəyyən edin.

	Səbəb	Nəticə
1.	Həmzə yük yabısına yaxşı qulluq edib onu kökəldir.	Koroğlu Dürata baxmağı Həmzəyə tapşırır.
2.	Hasan paşa qızını Həmzəyə verəcəyini vəd edir.	Həmzə Qıratı qaçırib Toqata gətirir.
3.	Koroğlu Qırata minərkən Həmzə ehtiramla atın üzəngisini tutur.	Hasan paşa ata minən aşığın, əslində, Koroğlu olduğunu başa düşür.
4.	Dəyirmançı Həmzənin yalanlarına inanır.	O, həyatını itirmək təhlükəsi ilə üzləşir.
5.	Koroğlu aldanıb Düratı əldən verir.	Dəlilər onu dindirmir.

- A) 3, 5 B) 1, 5 C) 2, 4, 5
D) 3, 4 E) 1, 2, 3

9. M. Şəhriyarın "Heydərbabaya salam" əsərində əks olunmuşdur:

1. Təbiət gözəllikləri və xalq adət-ənənələri.
 2. Şairin Təbrizdə keçən günlərinin təəssüratları.
 3. Xalq etnoqrafiyasına aid məlumatlar.
 4. Anasının ölümü ilə bağlı şəxsi kədəri.
 5. Nakam gənclik məhəbbətinin acıları.
- A) 1, 3 B) 1, 5 C) 2, 3
D) 2, 4 E) 4, 5

10. Yanıltmaclara aid edilə bilən fikirləri müəyyən edin.

1. Folklorun lirik növünə aid janrlardandır.
 2. Xeyirlə şərin mübarizəsi bu janr üçün səciyyəvidir.
 3. Həm nəsr, həm də nəzm şəklində olur.
 4. Yumoristik məzmunu malik olur.
 5. Uşaqların nitqinin inkişafına kömək edir.
 6. Əşya və hadisənin əlamətinin üstüörtülü şəkildə təqdimi əsas yer tutur.
- A) 1, 3, 6 B) 2, 3, 5 C) 3, 4, 5
D) 4, 5, 6 E) 1, 2, 4

11. C. Cabbarlının "Oqtay Eloğlu" əsərindəki obrazlarla bağlı doğru fikirləri müəyyən edin.

1. Xaspolat səmimi dost və bacarıqlı teatr təşkilatçısıdır.
 2. Sevrin həyatı himayə olunmağa məcburiyyət içində keçir.
 3. Oqtay Aslan bəyi təhqir etdiyinə görə sürgün edilir.
 4. Şəkinski istedadsız, xudbin bir mənsəbpərəstdir.
 5. Səməd bəy Oqtayın şöhrətindən öz maraqları üçün istifadə etmək istəyir.
 6. Aslan bəy qubernatorun əli ilə Oqtayı sürgün etdirəcəyini deyib ona hədə-qorxu gəlir.
- A) 2, 3 B) 2, 4 C) 1, 4, 5
D) 1, 2, 6 E) 3, 5, 6

12. C. Məmmədquluzadənin dram əsərləri ilə bağlı uyğun fikirləri ardıcılıqla müəyyən edin.

* "Ölülər"

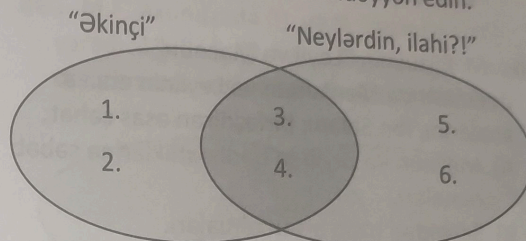
* "Kamança"

* "Dəli yığıncağı"

* "Dənizbəy"

1. Maarifçiliyin milli zəmində inkişafı öz əksini tapır.
 2. Fanatizm və cəhalətin törətdiyi bəlalər ifşa edilir.
 3. Cəmiyyətin əqidə, əməl və əxlaq dünyası bədii şəkildə təhlilə cəlb edilir.
 4. Bədnam qonşuların xəyanətindən doğan faciələr əks olunur.
- A) 1, 2, 3, 4 B) 3, 4, 2, 1 C) 2, 4, 1, 3
D) 3, 2, 4, 1 E) 2, 4, 3, 1

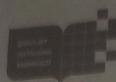
13. M.Ə. Sabirin əsərləri əsasında Eyler-Venn diaqramına uyğun fikirləri müəyyən edin.

1. Bəy və mülkədarların müftəxorluğu və istismarçılığı tənqid edilir.
 2. Əruz vəzninin həzəc bəhrində yazılmışdır.
 3. Bədii sual və rədif yaradılmışdır.
 4. Mənfi tipin dilindən təqdim olunur.
 5. Bədii gülüşün həm satira, həm də yumor növlərindən istifadə edilmişdir.
 6. Milli və bəşəri bəlalər qovuşuq şəkildə təqdim olunmuşdur.
- A) 2, 4 B) 1, 3, 5 C) 3, 6
D) 3, 4, 5 E) 1, 2, 6

14. Uyğunluğu müəyyən edin.

1. "Türkün nəğməsi" (M. Hadi)
 2. "Azərbaycan bayrağına" (Ə. Cavad)
 - a. Lirik qəhrəman bədbin hislərin əsiridir.
 - b. Xalqın sülhpərvər əməllərdən əl çəkməyəcəyi vurğulanır.
 - c. Bakını azad edərək bayrağımızı dalğalandıran türk ordusu alqışlanır.
 - d. Türkünstan ellərinin ağır vəziyyətinə işarə edilir.
 - e. Başqa millətlərdən yüksək səviyyədə yaşamaq istəyi ifadə olunur.
- A) 1 – b, e; 2 – d B) 1 – a, c, e; 2 – b, d
C) 1 – a, b; 2 – c, d D) 1 – b; 2 – a, e
E) 1 – e; 2 – a, b

15. N. Gəncəvinin "Sultan Səncər və qarı" əsərlərindəki qarı obrazı haqqında **səhv** fikri müəyyən edin.
- Özünə qarşı baş vermiş məmur özbaşınalığından şikayət edir.
 - Hökmdarı ədalətli olmağa çağırır.
 - Ölkədəki zülm və haqsızlıqlara görə hökmdarı tənqid edir.
 - Zülmün üsyan doğura biləcəyini şahın nəzərinə çatdırır.
 - Hökmdarın bir gün öləcəyini və qiyamət günündə ondan hesab çəkiləcəyini xətilədir.

16. M. Füzulinin "Leyli və Məcnun" poemasında Məcnunun və Leylinin ata və analarını, İbn Səlamı birləşdirən əsas cəhət:
- Məcnun və Leylinin bədbəxtliklərinə səbəb olmaları.
 - Sevgidən uzaq insan olmaları.
 - Övladlarını sevən valideyn olmaları.
 - Var-dövlət hərisi olmaları.
 - Dövrün tələblərinə, adət-ənənələrinə kor-koranə əməl etmələri.

17. Cədvələ əsasən M.F. Axundzadənin "Aldanmış kəvakib" povestindəki obrazlarla bağlı **uyğunsuzluğu** müəyyən edin.

	Obraz	Əməl
1.	Mövlana Cəmaləddin	Onun təklifi Mirzə Sədrəddini ölümdən qurtarır.
2.	Mirzə Möhsün	Məmurları şaha və xəzinəyə peşkəş verməyə təşviq edir.
3.	Xacə Mübarək	Yusif Sərraca şahlığa gətirilməsi barədə həqiqəti söyləyir.
4.	Sərdar Zaman xan	Hərbi qulluqçuların maaşlarının verilməməsi barədə göstəriş verir.
5.	Yusif Sərrac	Ailəsini yaşamaq üçün saraya gətirir.
6.	Axund Səməd	Yusif Sərracın şahlığa namizədliyini təklif edir.

- A) 1, 2, 6 B) 2, 5 C) 3, 4 D) 4, 5 E) 1, 3, 6

18. S. Vurğunun "Vaqif" dramı ilə bağlı **yanlış** fikirləri müəyyən edin.

- Xuraman və Vidadi İbrahim xanla Vaqifin münaqişəsindən narahat olur.
- Qacar sadə xalq nümayəndələrinə təbəbbürlü münasibət bəsləyir.
- Əli bəy edam səhnəsində cəlladdan öncə onu öldürməsinə xahiş edir.
- Qacarın yaxın ətrafında onun zülmündən narazı olan insanlar da vardır.
- Eldar həmvətəni İlyasın xəyanətindən sarsılır.

- A) 1, 5 B) 1, 3, 4 C) 3, 5 D) 2, 3 E) 2, 4, 5

19. S.Ə. Şirvaninin əsərləri və onların səciyyəvi cəhətləri ilə bağlı uyğunluq hansı bənddə pozulmuşdur?

- "Şirvanın təzə bəyləri" – tənqid hədəflərinin çoxluğu
- "Müctəhidin təhsildən qayıtməsi" – yalançı ruhaniliyin tənqidi
- "Guş qıl..." – musiqidən zövq almağa çağırış
- "Eşşək və arılar" – zəhmətin qədrini bilməyən tənbel insanların tənqidi
- "Qafqaz müsəlmanlarına xitab" – maarifi görüşlərin təbliği

20. Ş.İ. Xətayinin "Dəhnamə" məsnəvisindəki Məşuqə surəti haqqında fikirlərdən biri **səhvdir**:

- Mifik obraz olsa da, şair onu əsər boyu adi insana xas cəhətlərlə təqdim edir.
- Məğrur və gözəlliyi ilə öyünən surətdir.
- Sonadək məhəbbətin qədrini bilməyən bir obrazdır.
- Aşıqın göndərdiyi məktublardan qəzəblənir.
- Aşıqın səbirli və dözümlü olmasını bəyanır, tərəfləyir.

21. A. Şaiqin "Anabacı" hekayəsinə aid hadisələrin başvermə ardıcılığını müəyyən edin.

- Anabacı gənc müəllimin anası ilə tanış olur.
- Gənc müəllim Anabacının evinə gəlir.
- Atababanın istədiyi məktub yazılır.
- Gənc müəllim ona müraciət edən qadının adını öyrənir.

- A) 1, 4, 2, 3 B) 4, 1, 2, 3 C) 1, 2, 4, 3 D) 4, 2, 3, 1 E) 2, 4, 3, 1

22. H.Cavidin "İblis" əsərinin obrazları ilə bağlı fikirlərdəki uyğunsuzluğu müəyyən edin.
1. Arif haqq-ədalət axtarışına çıxsa da, cinayətlərə bulaşır.
 2. İxtiyar şeyx Turanı yalnız mədəniyyətin xilas edəcəyini düşünür.
 3. İblis Ariflə müxtəlif səhnələrdə fərqli qiyafətlərdə üzləşir.
 4. Mələk vəhşiliyin yer üzünü bürüməsindən olduqca narahatdır.
 5. İbn Yəmin Ariflə ilk dəfə qarşılaşdıqda onun Rənanı tanımasından təşvişə düşür.
 6. Elxanın Vasiflə birgə fəaliyyəti xain İbn Yəminin cəzalanması ilə nəticələnir.
- A) 2, 6 B) 2, 5 C) 2, 3, 6
D) 1, 4, 5 E) 1, 3, 4

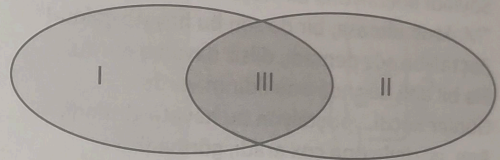
23. Ç. Aytmatovun "Manqurt" ("Gün var əsrə bərabər" romanından) əsərindəki Jolaman obrazı ilə bağlı **yanlış** fikirləri müəyyən edin.
1. Atası ilə birgə getdiyi döyüşdə juanjuanlar tərəfindən əsir alınmışdı.
 2. Anasının laylası onda yurduna qayıda bilmək ümidi yaradır.
 3. Əsirlikdən qaçmaq fikri ilə sahibinə sədaqət hissi arasında tərəddüd keçirir.
 4. Sahibinin əmrlərinə sözsüz əməl edir.
 5. Anasının dərdi-kədəri ona qətiyyə təsir etmir.
 6. Əsirliyəqədərki bütün vərdişlərini itirmişdir.

24. Cədvələ əsasən "Basatın Təpəgözü öldürdüyü boy"la ("Kitabi-Dədə Qorqud" eposu) bağlı uyğun fikirləri müəyyən edin.

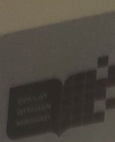
Doğrudur	Yanlışdır
1. Basatı uşaqkən Oğuzun çobanları böyüdü.	4. Boyun sonunda Dədə Qorqud igidlik etdiyinə görə Aruzun oğluna Basat adını verir.
2. Sarı çoban tapılmış qəribə uşaq haqqında Bayandır xana məlumat verir.	5. Qazan xan Təpəgözlə anlaşımağa gedir.
3. Qazan xan Basatı təhsil səfərindən qaytararkən Aruzla tanış olur.	6. Təpəgözü evinə gətirən və qovan Aruz olur.

25. Hansı nümunələrdə həm epitet, həm də metafor işlənmişdir?
1. Uca dağlar, nə dayanıb susarsan? (Qaracaoğlan)
 2. Qoca Muğan fikrə getmiş bir Loğman kimi. (S. Vurğun)
 3. Gözləyir yaşıl meşə, geniş üfük, qızıl dan. (N. Xəzri)
 4. Bu günümdən sabaha boylanır şeirim mənim. (B. Vahabzadə)
 5. Birdən çinar dilə gəldi, dedi: – Bax. (R. Rza)
 6. Öpdü gözüyaşlı çiçəklər məni. (H. Cavid)

26. M.F. Axundzadə (I) və N. Vəzirovun (II) yaradıcılığı ilə bağlı hansı fikirlər Eyler-Venn diaqramının kəsişməsində yazılmalıdır?

1. Əsərlərində maarifçilik ideyalarını təbliğ etmişdir.
 2. Komediya janrında əsərlər yazmışdır.
 3. Povest janrına müraciət etmişdir.
 4. Pulu həyatının mənası hesab edən obraz yaratmışdır.
 5. Kapitalist mühitinin tənqidinə həsr edilmiş pyesi də vardır.
 6. Realizmin nümayəndəsidir.
27. Ə. Məmmədخانlının "Qızıl qönçələr" əsəri ilə bağlı uyğunluğu müəyyən edin.
1. Firuz
 2. Qoca nəqqaş
 3. Sürəyya
 - a. Həyatın zalım və ədalətsiz gedişatına son veriləcəyinə ümid edir.
 - b. Mənəvi yükü fiziki yükündən daha ağır idi.
 - c. Dostlarının onu soyuqda tək qoyub getmələrindən inciyir.
 - d. Sənətini sevir, azyaşlı işçilərin məşəqqətinə ürəyi yanır.
 - e. Günəşi gözləyən solğun qönçəyə bənzədilir.

**Mətni diqqətlə oxuyun və 28-30 saylı
tapşırıqları yerinə yetirin.**

Ana və poçtalyon
(ixtisarla)

Dörd ay vardı, ananın gözləri yol çəkirdi,
Başqa bir dərdi yoxdu, oğul dərdiydi dərdi.
Sorurdu: – “Balam hanı?” – Hər cəbhədən gələndən
Ondan xəbər gəlməyir, xəbər gəlir öləndən.
Qəlxirdi yatağından dan yeri söküləndə...
Hər qapı açılında, hər qapı döyüləndə,
Dikilirdi ananın gözləri bir nöqtəyə.
Sevinirdi: – “Oğlumdan, bəlkə, məktub var!” – deyə.
Tanımayan tapılmaz məhlədə poçtalyonu,
Hamı istərdi onu, hamı sevərdi onu.
Anaya şad xəbərlər gətirmişdi vaxtilə,
İndi kağız almayan ana gələrək dilə,
Söylədi poçtalyona bir neçə acı kəlmə:
“Məktub olmasa, bir də sən bu həyətə gəlmə!”
Poçtalyon söz demədi, dilsiz dayanıb durdu,
Elə bil dağ başında onu ildırım vurdu...
Günlər keçdi... poçtalyon bu həyətə girmədi,
Ana, gözüylə onu çox aradı, görmədi...
Bir gün küçə qapısı açıldı çox sürətlə,
Qonşular çıxdı evdən təəccüblə, heyrətlə.
Gördülər ki, poçtalyon əlində məktub gəlir,
Elə bil caynağında qartal ov tutub gəlir.
Zilləyib gözlərini ananın gözlərinə,
Poçtalyon qanad taxdı öz şirin sözlərinə:
– Bundan neçə gün əvvəl məndən kəsən, inciyən,
“Məktub olmasa, bir də bu evə gəlmə!” – deyən
Mərhəmətli, möhtərəm anayadır bu kağız!..
Hamı bir səslə dedi: “Gözlərin aydın, ay qız! ...”
(S. Rüstəm)

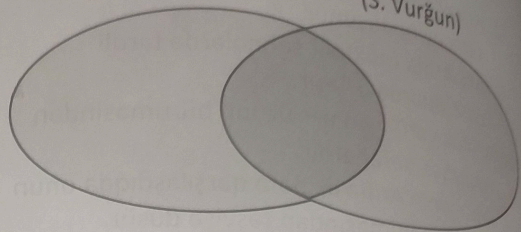
28. Cədvəldə S. Rüstəmin “Ana və poçtalyon”,
H. Cavidin “Ana” əsərlərindəki ana obrazları
ilə bağlı ortaqlar məqamlar yazın.

1.	
2.	

29. Əsərlərin forma və janr xüsusiyyətləri
əsasında Eyler-Venn diaqramına uyğun
fikirləri qeyd edin.

“Ana və poçtalyon”
(S. Rüstəm)

“Vaqif”
(S. Vurğun)

30. Mətn əsasında uyğun fikirləri qeyd edin.

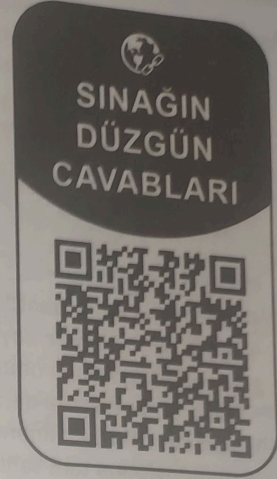
Fərqli bədii təsvir və ifadə vasitələri	Parçadan nümunə
1.	
2.	
3.	

SINAQ
İMTAHANI
№

14

ÜMUMİ SINAQ

1. "Dərzi şagirdi Əhməd" nağılının məzmunu ilə bağlı verilmiş hadisələrdə hansı rəqəmlərin yeri dəyişdirilsə, ardıcılıq bərpa olunar?

1. Əhməd yuxusunu açmayacağını Pəri Soltana bildirir.
2. Əhmədlə Pəri Soltanın kəbini kəsilir.
3. Əhməd Firəng padşahının göndərdiyi 20 oğlanla 20 qızı ayırd edir.
4. Əhməd almaların hansı ilin məhsulu olduğunu müəyyənləşdirir.
5. Əhməd gördüyü yuxunu Şah Abbasa danışır.

- A) 1↔5
B) 3↔4
C) 1↔2
D) 2↔4
E) 2↔3

2. Ə. Cavadın "Azərbaycan bayrağına" şeirində öz əksini tapmışdır:

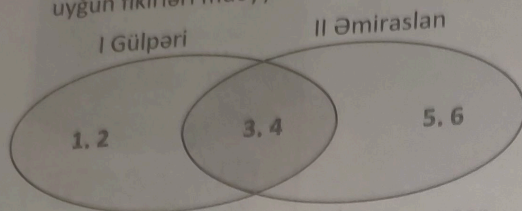
1. Azərbaycanın milli dövlət quruculuğu
2. Bayrağın dalğalanmasından doğan milli qürur və sevinc hissi
3. Bayrağın ifadə etdiyi bütün rəmlər və atributlar
4. Türklərin mübarizliyi və sülhpərvər əməlləri
5. Vətənə, torpağa sonsuz məhəbbət və türk xalqlarının birliyi arzusu
6. Şəhid məzarlarının üzərində dalğalanan bayrağın müqəddəsliyi

- A) 1, 3, 4
B) 2, 5
C) 2, 3
D) 3, 5
E) 1, 4, 5

SHOT ON MI 8
AI DUAL CAMERA

3. S.S. Axundovun "Nurəddin" hekayəsindəki obrazlara əsasən Eyer-Venn diaqramına uyğun fikirləri müəyyən edin.

1. Nurəddinə münasibətdə davranışı əsər boyu bir neçə dəfə dəyişir.
 2. Nurəddini görəndə onun sağ olduğunu təəccüb və nifrətlə qarşılayır.
 3. Nurəddin ölmüş bilindən sonra onun mal-dövlətinə tam sahib olur.
 4. Əlində olan bütün mülkləri satıb tələf edir.
 5. Ata-anası vəfat etdiyinə görə təhsili yarımçıq qalır.
 6. Tutduğu pis əməllərin nəticəsi olaraq taleyi faciəvi sonluqla bitir.
- A) 1, 3, 6 B) 2, 4, 6 C) 1, 2, 3, 5
D) 3, 4, 5 E) 1, 2, 4, 5

4. Əsərlər üçün ortaq cəhətləri müəyyən edin.

- "Dərs" (S. Əhmədli)
- "Hikmətin fəziləti" (A. Bakıxanov)
- "Zeynalabdin" (Z. Xəlil)

1. janrı
2. ədəbi növə aidliyi
3. süjet xəttinə malik olması
4. tarixi mövzuda yazılması
5. lirik ünsürlərə yer verilməsi

- A) 3, 4 B) 1, 2, 3 C) 1, 4, 5
D) 2, 4 E) 3, 5

5. "Basatın Təpəgözü öldürdüyü boy"da ("Kitabi-Dədə Qorqud" eposu) hadisələrin səbəb-nəticə əlaqəsi ilə bağlı uyğunluğu müəyyən edin.

Səbəb	Nəticə
1. ...	Aruz Təpəgözü evdən qovdu.
Oğuz yurdu Təpəgözün əlində əsir-yesir qaldı.	2. ...

- a. Basat Təpəgözü öldürmək üçün yola düşür.
b. Camaat Aruza Təpəgözün davranışı ilə bağlı şikayət edir.

- c. Təpəgöz dayəsinin canını alır.
d. Təpəgöz Aruzun sözlünə baxmır.
e. Dədə Qorqud Təpəgözlə danışığı gedir.

- A) 1 – a, e; 2 – d
B) 1 – b, c; 2 – e
C) 1 – a, d; 2 – b
D) 1 – a, c; 2 – d
E) 1 – b, d; 2 – e

6. Anarın "Keçən ilin son gecəsi" əsərində Həmidə obrazı ilə bağlı doğru fikirləri müəyyən edin.

1. Ünsiyyətdə olduğu insanlarla mehriban münasibəti vardır.
2. Övladlarının bayram gecəsi ona olan etinasızlığından sarsılır.
3. Gözəl səsi olsa da, sənətin ardınca gedə bilmədiyi üçün təəssüf hissi keçirir.
4. Qəzənfərin səs yazısını dinləməsi ona mənəvi rahatlıq gətirir.
5. Poçtalyonu övladlarına laqeydlilikdə və işinə məsuliyyətsizlikdə qınayır.
6. Övladlarının bir-birinə olan etinasızlığından narahatdır.

- A) 2, 3, 4, 5 B) 1, 2, 6
C) 1, 3, 4 D) 1, 5, 6
E) 2, 3, 4, 6

7. M. İbrahimovun "Gələcək gün" əsərinə əsasən cədvəldəki **səhv** fikirləri müəyyən edin.

Firidun Tehrana gələndə	Firidun Tehrandan gedəndən sonra
1. Yazıb-oxumaq öyrənmişdi.	3. Kənddə dər-qüssədən başqa bir şeyin olmadığı qərarına gəlir.
2. Atasının istəyi ilə darülfünunda oxumaq qərarına gəlir.	4. Dayısı Musa kişini döyülməkdən xilas edir.
5. Ərbabın yeni məhsul bölgüsünə öz etirazını bildirir.	6. Fiziki əməklə məşğul olur, zəhmətə alışır.

- A) 1, 4, 5 B) 2, 3, 4 C) 2, 5
D) 1, 4, 6 E) 2, 6

8. M.F. Axundovun "Nəbi-nab" hekayəsindəki obrazlara əsasən Eyer-Venn diaqramına uyğun fikirləri müəyyən edin.

Rüstəm bəy

1. cəmiyyətə
 2. bacısı
 3. sonuncu
 4. çoban
 5. iclas
 6. dilin
- A) 1, 5

10. "Durn" əsərindəki obrazlara əsasən Eyer-Venn diaqramına uyğun fikirləri müəyyən edin.

1. Xotkə
2. Adını
3. Müb
4. Hərək

8. M.F. Axundzadənin "Hekayəti-müsyö Jordan həkimi-nəbatat və dərviş Məstəli şah caduküni-məşhur" komediyasındakı obrazlarla bağlı düzgün fikirləri müəyyən edin.

1. Şahbaz nəbatat elmini öyrənərək yaxşı bir qulluq sahibi olacağına ümid edir.
 2. Şərəfnisə Şahbazın Parisə deyil, Tiflisə gedib orada qulluq etməsinə razıdır.
 3. Şəhrəbanu xanım Şahbaz bəyin Parisə getməsinə mane olmaqda israrlıdır.
 4. Xanpəri öz istəyini həyata keçirməyə çalışan Şəhrəbanu xanıma yardımçı olur.
 5. Hatəm xan ağa Şahbazın fransız dilini öyrənməyini faydalı hesab edir.
- A) 1, 4, 5 B) 2, 4, 5 C) 1, 3, 5
D) 2, 3, 4 E) 1, 2, 3

9. C. Məmmədquluzadənin "Anamın kitabı" əsəri ilə bağlı klasteri tamamlaya bilən fikirləri müəyyən edin.

zahirən təmkinli, demokrat
fikirli adam təsiri bağışlayır.

Rüstəm bəy

1. cəmiyyəti-xeyriyyənin iclasında müzakirə olunacaq məsələləri elan edir.
 2. bacısı Gülbaharın Mirzə Baxşəliyə verilməsi tərəfdarıdır.
 3. sonuncu məclisdə Qənbər və digər çobanları evdən qovur.
 4. sensorla danışığında ona məxsus bütün kitabların rus dilində olduğunu təsdiqləyir.
 5. iclasda təklif edir ki, çıxış edənlər rus dilində danışsın.
- A) 1, 5 B) 3, 4 C) 1, 2 D) 2, 4 E) 3, 5

10. "Durna teli" qolu ("Koroğlu" eposu) əsasında Koroğlu və Giziroğlu Mustafa bəy obrazları üçün ortaq fikirləri müəyyən edin.

1. Xotkar atasını edam etdirmişdir.
2. Adının hər zaman tək çəkilməsini istəyir.
3. Mübarizəyə şəxsi intiqam zəminində başlamışdır.
4. Hərəkətlərində mərd davranışa önəm verir.

5. Ətrafında igidlərlə bərabər, ona rəğbət bəsləyən xanımlar da var.

6. Özünəməxsus silahı var.

- A) 1, 2, 4, 5 B) 1, 2, 3 C) 2, 4, 5, 6
D) 3, 5 E) 3, 4, 6

11. H. Cavidin "İblis" faciəsinin məzmunu ilə bağlı **səhv** fikirdir:

- A) Əsərin qəhrəmanı olan Arifi ilk pərdədə əzablı düşüncələr içində çırpınan görürük.
- B) Rəna İbn Yəminin xəyanətkar olduğunu təsdiqləyən sənədləri Arifə verir.
- C) Remarkalarda top, tüfəng, güllə səsləri verilsə də, əsərdə canlı döyüş səhnələri yoxdur.
- D) İbn Yəmin öz əməllərinə görə Elxandan əfv edilməsini istəyir.
- E) Arif Vasiflə ilk dəfə üz-üzə gələndə onun qardaşı ola biləcəyini düşünür.

12. R. Rzanın "Qızılgül olmayaydı" poeməsindəki müəllif obrazı əsasında cədvəle uyğun fikirləri müəyyən edin.

Doğrudur	Yanlışdır
1. Müşfiqlə olan dostluğu yaradıcılıq münasibətlərinə əsaslanır.	4. Repressiyaya məruz qalmışdır.
2. Olmuş hadisələri, keçirdiyi duyğuları və düşüncələrini müraciətlə danışır.	5. Müşfiqin obrazı onun dilə gətirdiyi xatirələr əsasında yaranır.
3. Geniş dinləyici kütləsi tərəfindən alqışlanır.	6. Oxucu üçün gözlənilməz olan səmimi etiraflarını da dilə gətirir.

- A) 2, 3, 5 B) 2, 4, 5 C) 1, 3, 4
D) 1, 3, 5 E) 1, 2, 4

13. M.P. Vəqifin "Hayıf ki, yoxdur" qoşması haqqında **səhv** fikri müəyyən edin.

- A) Lirik qəhrəmanın saraya qayıtmağa can atdığı hiss olunur.
- B) El gözəllərinin təqdimində qarşılaşdırmadan istifadə edilir.
- C) Bir çox ictimai mətləblərə toxunulur.
- D) Lirik qəhrəmanın dünyanın etibarsızlığına aid düşüncələrinə də yer verilir.
- E) Doğma təbiətin gözəlliyinə heyranlıq öz əksini tapmışdır.

14. İ. Şıxlının "Dəli Kür" əsəri ilə bağlı **səhv** fikirləri müəyyən edin.

Cahandar ağa:

1. Milli xarakteri dolğun şəkildə təcəssüm etdirən obrazdır.
2. Göytəpəli gənclərin təhsil alması üçün çalışanlara yardım edir.
3. Mələyi qaçıraraq evinə gətirməklə bağlı səhvini heç vaxt dərk etmir.
4. Zərnigarın küsməsi və övladının evdən getməsinə görə iztirab çəkir.
5. Kəndlilərlə sinfi təbiətinə uyğun davrandığı üçün el qınağına məruz qalır.

- A) 4, 5 B) 2, 4 C) 1, 3, 4
D) 3, 5 E) 1, 2, 3

15. "Ananın öyüdü" (S. Vurğun) və "Ana və şəkil" (B. Vahabzadə) əsərləri üçün ortaq **olmayan** fikirləri müəyyən edin.

1. Övladını cəbhəyə yola salan ana obrazı yaradılmışdır.
2. Eyni dövrün ovqatını əks etdirir.
3. Nəzmlə qələmə alınmışdır.
4. Epik tərzdə yazılmışdır.
5. Ana övladının cəbhədəki igidliklərini alqışlayır.

- A) 2, 3, 5 B) 1, 5 C) 1, 3, 4
D) 1, 2, 4 E) 4, 5

16. İ. Əfəndiyevin "Xurşidbanu Natəvan" əsərində Şahzadə obrazı ilə bağlı **səhv** fikri müəyyən edin.

- A) Əsas məqsədi İran taxtına sahib olmaqdır.
B) Rus hökuməti ilə siyasi əlaqələr qurmağa çalışır.
C) Xurşidbanu ilə evlənməyi azərbaycanlılarla qohum olmaq kimi düşünür.
D) Taxta çıxan kimi Məliküddövləni özünə vəzir edəcəyinə söz verir.
E) Cənubi Azərbaycanlılarla yaxın münasibət yaratmağı taxta çıxmaq üçün ən yaxşı vasitə hesab edir.

17. Janr baxımından cərgəni tamamlayın.

1. "Səyavuş" (H. Cavid)
2. "Od gəlini" (C. Cabbarlı)
3. ...

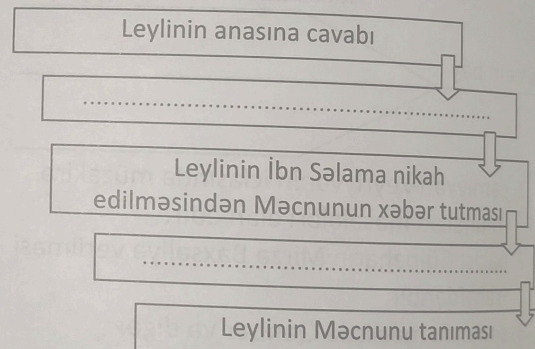
- A) "Fəryad" (B. Vahabzadə)
B) "Xurşidbanu Natəvan" (İ. Əfəndiyev)
C) "Keçmişdə qaçaqlar" (N. Vəzirov)
D) "Vaqif" (S. Vurğun)
E) "Kişmiş oyunu" (C. Məmmədquluzadə)

18. Q. Zakir və S. Ə. Şirvani yaradıcılığı üçün ortaq **olmayan** cəhətləri müəyyən edin.

1. Həm klassik, həm də aşiq şeiri üslubunda lirik şeirlər müəllifidir.
2. Epik növə aid mənzum hekayə və təmsilləri vardır.
3. Satirik şeirləri yaradıcılığında xüsusi yer tutur.
4. Mətbuatda maarifçi şeirləri ilə çıxış etmişdir.
5. Ədəbiyyat tariximizdə maarifçi-realist sənətkar kimi mövqeyə malikdir.

- A) 1, 4, 5 B) 2, 4, 5 C) 1, 3, 5
D) 2, 3, 4 E) 1, 2, 3

19. M. Füzulinin "Leyli və Məcnun" əsərindən verilən hadisələrin ardıcılığı sxemini tamamlayın.

1. Məcnunun öz dərdini Nofələ bildirməsi.
 2. Leylinin Məcnunun davranışını bəyənməsi.
 3. Leylinin dəvə ilə dərdləşməsi.
 4. Məcnunun Leyliyə etinasızlığı.
- A) 2, 4 B) 1, 2 C) 2, 3 D) 1, 3 E) 3, 4

20. İ. Nəsiminin "Sığmazam" əsəri ilə bağlı **səhv** fikirləri müəyyən edin.

1. Şairin təriqət şeirlərinə aid bu qəzəldə lirik qəhrəman söylədiklərini hökm şəkildə dilə gətirir.
2. Bəzi misralarında daxili qafiyələrdən istifadə edilmişdir.
3. Fikrin ifadəsində bədii suallara geniş şəkildə müraciət edilmişdir.

4. Lirik qəhrəmanın varlığa və məkana sığmamasının bir səbəbi də onun məkansız gövhər olmasıdır.

5. Süjet əlamətləri onu ritm və ahəng cəhətdən daha da təkmilləşdirir.

- A) 1, 3, 4 B) 3, 5 C) 2, 3, 4
D) 1, 5 E) 2, 4, 5

21. Ç. Aytmatovun "Gün var əsrə bərabər" əsərində Boranlı Yedigey obrazı ilə bağlı düzgün fikirləri müəyyən edin.

1. Qazanqapın qəfil ölüm xəbərini eşidəndə mütəəssir olub nə edəcəyini bilmir.
2. Ana-Beyit qəbiristanlığına girişin qadağan olması ilə barışa bilmir.
3. Sabitcanın valideyninə layiqli övlad olmamasında Qazanqapı qınayır.
4. Cəmiyyətdə milli birliyin olmamasına görə narahatlıq hissi keçirir.
5. Bütün səylərinə baxmayaraq, Qazanqapın vəsiyyətini yerinə yetirə bilmir.

- A) 1, 4, 5 B) 3, 5 C) 1, 3
D) 1, 2, 4 E) 2, 5

22. N. Gəncəvinin "İskəndərnamə" əsərindəki İskəndər obrazı ilə bağlı *səhv* fikirləri müəyyən edin.

1. Taxta çıxan kimi köhnə qanunları ləğv edərək yeni qanunların tətbiqinə başlayır.
2. Müəllimi Niqumaşın tövsiyələrinə əməl edir.
3. Nüşabənin ağıllı və sağlam fikirli olmasını alqışlayır.
4. Onun şərəfinə açılan süfrədə Nüşabəyə "O zaman dəyərli olardı sözün, Öncə bu daş-qaşdan qaçaydın özün", – deyir.
5. Peyğəmbərlik səfərinə çıxarkən taxt-tacını anasına əmanət edir.
6. Daranın iki sərdarına qızıl verərək onu öldürtməyə nail olur.

- A) 1, 6 B) 1, 2, 3 C) 5, 6
D) 1, 2, 4 E) 3, 4, 6

23. C. Cabbarlının "Oqtay Eloğlu" əsərindəki obrazlarla bağlı doğru fikirləri müəyyən edin.

1. Səməd bəy – Tamaşanın baş tutmaması üçün Dərya bəy Şəkinskiyə pul göndərdiyini Firəngiz bilməz.

2. Aslan bəy – Oqtayı Sibirə sürgün etdirməyə nail olur.

3. Xaspolat – Firəngizlə Oqtay arasında olan sevgi münasibətinin necə yarandığını Səməd bəyə danışır.

4. Oqtay – Aslan bəyə ondan deyil, özündən intiqam alacağını deyir.

5. Hacı Zaman – əvvəllər Firəngizin teatr tamaşalarına getməsindən xəbərsiz olur.

6. Mazandaranski – Şəkinskinin rejissor kimi yetişməsində Oqtayın böyük əmək sərf etdiyini ona xatırladır.

24. Nümunə ilə bağlı doğru fikirləri müəyyən edin.

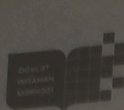
*Sən getdin ömrümdən ilk bahar kimi,
Çiçəklər çəmənə çıxanda qayıt!
Həsrətin neysanı tükənməz daha,
Buludlar gözünü sıxanda qayıt!*

(N. Kəsəmənli)

1. Lirik növün qoşma janrına aid şeirdən birinci bənddir.
2. İkinci və dördüncü misralarda rədif işlənmişdir.
3. Birinci və üçüncü misralarda təşbeh işlənilib.
4. İkinci və dördüncü misralarda metafor işlənmişdir.
5. Bütün misralarda inversiya vardır.

25. B. Vahabzadənin verilmiş əsərləri ilə bağlı cədvələ uyğun fikirləri müəyyən edin.

"Şəhidlər" poeması ilə bağlı doğru fikirlər	"İstiqlal" poeması ilə bağlı doğru fikirlər
1. Ölümə hazır olmayan millətin azadlığa hazır olmadığı vurğulanır.	4. Parçalanmış millətin həsrətin üstündən körpü saldığı vurğulanır.
2. İşğalçı dövlət uğrunda vaxtilə can verən vətən övladlarının olduğu təəssüf hissi ilə xatırlanır.	5. "Azadlıq verilmir, alınır" fikri ifadə olunmuşdur.
3. "Gülüstan" adlı müqavilə ifritəyə və tikanlı məftilə bənzədilir.	6. Ana dilinə millətin varlığının ən vacib amili kimi dəyər verilir.

26. N. Vəzirovun "Müsibəti-Fəxrəddin" faciəsin-də Mələk xanım və Şahmar bəy obrazları üçün ortaq **olmayan** cəhətlərini müəyyən edin.

Hər ikisi:

1. Fəxrəddin bəy qan davasına qoşmaq fikrindədir.
2. Fəxrəddin bəyin maarifçi arzularını dəstəkləyir.
3. Cəhalət mühitinin tipik nümayəndəsidir.
4. Fəxrəddin bəyin Səadət xanımla ailə qurmaq arzusuna qarşıdır.
5. Fəxrəddin bəy ölüm ayağında olarkən Səadət xanımı dayısıgildən çağırtdırır.

27. Uyğunluğu müəyyən edin.

1. Epitet 2. Metafor 3. Təşbeh
- a. Könlümdə təsəlli, gözümdə ülfət,
bu dünya sərgidir, sərgiyə gəldim.
(N. Həsənzadə)
- b. Hərdən susmaq istəyirəm, qayalar da
heyrət etsin bu sükuta. (M. Gülgün)
- c. Laçınım var, tərənəm var,
Çoxlu şirin dastanım var. (Ə. Cavad)
- d. Çəkir varlığımı dara gözlərin,
Aparır ruhumu hara gözlərin? (N. Kəsəmənli)
- e. Torağay torpağı ayaqlarıyla
Çörək üzü kimi naxışlayıbdır. (Ə. Kürçaylı)

Mətni diqqətlə oxuyun və 28-30 saylı tapşırıqları yerinə yetirin.

Duz-çörək
(İxtisarla)

İnsanın şərəfi, bəzəyi, mənə,
Deyildir nə ipək, nə tirmə, oğlum!
Yaxşıdan yaxşı ol ellər içində,
Dostuna bir ziyan yetirmə, oğlum!

Yersiz gülümsəmə, yersiz ağlama,
Bir könül də qırma, sinə dağlama,
Sırrını ellərdən gizli saxlama,
Dilinə yalan söz gətirmə, oğlum!

Yel qanadlı illər ömürdən gedir,
İnsan zəhmətilə kamala yetir,

Bağında nərgizlər, lalələr bitir,
Tikanlar, qanqallar bitirmə, oğlum!
Oxu öyüdüümü sən sətir-sətir,
Qoy yağsın hər zaman dilindən ətir,
Qazancını itir, malını itir,
Ancaq duz-çörəyi itirmə, oğlum!
(Süleyman Rüstəm)

28. Cədvəl əsasında əsərləri forma baxımından müqayisə edin.

S. Rüstəm. "Duz-çörək"	A. Bakıxanov. "Hikmətin fəziləti"

29. S. Rüstəmin "Duz-çörək" və Ə. Xaqaninin "Gənclərə nəsihət" əsərlərinin məzmun baxımından oxşar xüsusiyyətlərini yazın.

1. _____
2. _____

30. Mətnin III və IV bəndləri əsasında cədvəli tamamlayın.

Fərqli bədii təsvir və ifadə vasitələri	Parçadan nümunələr
1.	
2.	

1. Hansı folk
göstərilmə

1. "Aşıq Qə
2. "Apardı
3. "Tomris
4. "Gün ç
5. "Şah is
6. "Qodu
- A) 1, 3, 6
- D) 3, 5

2. Orta b
müəyyə

"Dar g
Müxənn
Bir iyic
Kəsilər

- A) göz
- C) ust
- E) tə

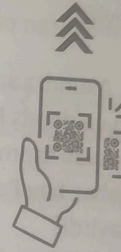
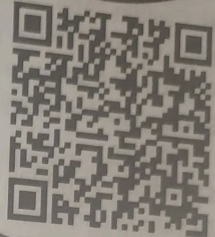

SINAQ
İMTAHANI
№

15

ÜMUMİ SINAQ

SINAĞIN
DÜZGÜN
CAVABLARI

1. Hansı folklor nümunələrinin janrı düzgün **göstəriləməyib**?

1. "Aşıq Qərib" – məhəbbət dastanı
2. "Apardı sellər Saranı" – mahnı
3. "Tomris" – rəvayət
4. "Gün çıx" – mövsüm nəğməsi
5. "Şah İsmayıl" – qəhrəmanlıq dastanı
6. "Qodu-qodu" – mərasim nəğməsi

- A) 1, 3, 6 B) 2, 4, 5 C) 4, 6
D) 3, 5 E) 5, 6

2. Orta bəndi verilmiş aşıq şeirinin janrını müəyyən edin.

"Dar günümdə yetiş", -dedim, ay ağa.
Müxənnətə göydən bəla a yağa.
Bir iyid ki, enə başdan ayağa
Kəsilər dostların ayağı belə.

(Aşıq Ali)

- A) gözəlləmə B) qıfılənd
C) ustadnamə D) gəraylı
E) təcnis

3. Ə. Xaqaninin "Gənclərə nəsihət" əsərində insan xarakterindəki hansı cəhətlər pislənir?

1. acizlik
2. fitnəkarlıq
3. hiyləgərlik
4. yaltaqlıq
5. vəfasızlıq
6. xəsislik

- A) 1, 4, 5 B) 2, 3, 5 C) 1, 2, 3
D) 3, 4, 6 E) 2, 5, 6

4. Nöqtələrin yerində yazıla **bilməz**:

İ. Nəsiminin "Sığmazam" rədipli qəzəlində lirik qəhrəman...

1. insanın Allahla, bütün maddi və mənəvi aləmlə bir olması fikrindədir.
2. məkansız gövhərə, gizli xəzinəyə bənzədilir.
3. əsas fikrin ifadəçisi mövqeyində əminliklə çıxış edir.
4. dünyada yalnız cahillərdən çəkdiyini dilə gətirir.

SHOT ON MI 8

AI DUAL CAMERA

Ali təhsil müəssisələrinə qəbul imtahanı modelinə uyğun (III ixtisas qrupu)

5. ustadının – mürşidinin yolundan dönməyəcəyini qətiyyətlə bəyan edir.
6. onu şərh etmək istəyənlərə susmaq barədə xəbərdarlıq edir.
- A) 4, 5 B) 1, 3, 6 C) 2, 5, 6
D) 3, 4 E) 1, 2, 5

5. H. Cavidin "Ana" əsərindəki İsmət obrazı ilə bağlı **səhv** fikri müəyyən edin.
A) Müəyyən gərgin anlarda tərəddüd edir.
B) Qanpoladın vəsiyyətini bir an belə pozmaq istəmir.
C) Sadəliyi və iradəli olması ilə seçilir.
D) Yalan danışmağa məcbur olur.
E) Mənəvi sarsıntı keçirdiyindən intihar etmək istəyir.

6. M.F. Axundzadənin "Hekayəti-müsyö Jordan və dərviş Məstəli şah" əsərində hansı suala cavab tapmaq **olmaz**?
A) Şahbaz bəy Parisə nə üçün getmək istəyirdi?
B) Dərviş Məstəli şah fırladağını həyata keçirə bilirmi?
C) Şahbaz bəy nə üçün əmisi Hatəmxan ağanın himayəsində yaşayırdı?
D) Xanımların Məstəli şahı çağırmaqda məqsədi nə idi?
E) Şərəfnisə niyə ağlayırdı?

7. Cümləni hansı fikirlərlə tamamlamaq olar?
S.Ə. Şirvani də M. Füzuli kimi ...
1. məhəbbət mövzusunda poema yazmışdır.
2. qəzəl janrına üstünlük vermişdir.
3. epik əsərlər müəllifidir.
4. allegorik əsərlər yazmışdır.
5. ədəbi-nəzəri fikirlərini təzkirədə ifadə etmişdir.
- A) 2, 3, 4
B) 1, 4, 5
C) 1, 2, 3
D) 2, 4, 5
E) 1, 3, 5

8. M. Şəhriyarın yaradıcılığı ilə bağlı fikirlərdən biri **səhvdir**:
A) Əsərlərini həm lirik, həm də epik növdə yazmışdır.
B) Bütün əsərləri əruz vəznində yazılmışdır.
C) Poemalarını həm Azərbaycan, həm də fars dillərində yazmışdır.
D) "Azərbaycan" şeiri *aa, ba, ca, ...* şəklində qafiyələnmişdir.
E) "Şeir və hikmət" poemasında şair insanları xeyirxah əməllərə çağırır.

9. R.Zananın "Qızıl gül olmayaydı" poeması ilə bağlı fikirlərdən biri **səhvdir**:
Əsərdə:
A) müəllifin özünün də obrazı yaradılıb.
B) Müşfiqin "Oxu tar" şeirindən bəzi misralar verilmişdir.
C) müəllifin Müşfiq haqqında lirik-emosional düşüncələrinə geniş yer verilmişdir.
D) xalqımızın əsl düşmənlərinin kimliyinə üstüörtülü işarələr edilir.
E) müəllifin özünün etirafları da əksini tapmışdır.

10. Cədvələ əsasən M. Cəlalin "Vətən yarıları" əsərində hadisələri nəql edən obrazla bağlı uyğun fikirləri müəyyən edin.

<i>Doğrudur</i>	<i>Yanlışdır</i>
1. Evə gələcəyini anasına məktubunda sevinclə bildirir.	4. İnsanların firavan və sülh içində yaşamasını arzu edir.
2. Xəstəxanada özünə gəldikdə ilk olaraq anasının öyüd-nəsihətləri yadına düşür.	5. Döyüş tapşırığını yerinə yetirmədən yaralandığına təəssüf edir.
3. Dinc dövrdəki həyatının şirin xatirələri barədə düşünür.	6. Dostlarının məktublarını analarına çatdırıb bilmədiyi üçün təəssüf hissi keçirir.

- A) 3, 5, 6 B) 2, 3, 4 C) 1, 3, 6
D) 1, 2, 5 E) 4, 5, 6

11. "Qazan bəyin oğlu Uruz bəyin dustaq olduğu boy"a ("Kitabi-Dədə Qorqud" eposu) aid hadisələrin başvermə ardıcılığını müəyyən edin.

1. Burla xatun oğlunun taleyi üçün narahat olur.
 2. Qazan xan oğlunu cəzalandırmaq fikrinə düşür.
 3. Uruzun igid yoldaşları şəhid olurlar.
 4. Qazan xan düşmənlə təkbaşına döyüşür.
 5. Burla xatun ovdan qayıdan Qazan xanı qarşılayır.
- A) 3, 2, 5, 1, 4
B) 2, 4, 3, 5, 1
C) 3, 5, 2, 1, 4
D) 4, 3, 2, 5, 1
E) 2, 3, 1, 4, 5

12. İ.Əfəndiyevin "Xurşidbanu Natəvan" əsərində Natəvan obrazı ilə bağlı **yanlış** fikri müəyyən edin.

- A) Şair kimi ədəbi yaradıcılığı haqqında müəyyən təsəvvür yaradılır.
B) İctimai-siyasi səbəblərdən Şuşadan kənara səfərə çıxır.
C) Xainin öldürülməsinə imkan vermir.
D) Müəllif onu ideallaşdırmış, qüsursuz əks etdirmişdir.
E) Sosial mövqeyinə və nüfuzuna baxmayaraq, dövrünün hakim dairələrinin təzyiqi ilə üzləşir.

13. B. Vahabzadənin "Vətəndaş" şeirində hansı fikirlər irəli sürülür?

1. İnsanlar vətənin xoşbəxtliyi üçün cavabdehlik daşıyırlar.
2. Vətənin ən böyük düşməni milli birliyə düşmən olanlardır.
3. Vətənin ikiye parçalanmış torpaqlarını birləşdirmək uğrunda mübarizə vətəndaşın borcudur.
4. İnsan öz vətəninə qüvvətlidir.
5. Vətəndaş ana dilinin sıxışdırılması ilə barışmamalıdır.

A) 2, 4, 5 B) 1, 3, 5 C) 2, 3 D) 1, 4 E) 3, 5

14. Nöqtələrin yerinə yazıla biləcək bəndləri müəyyən edin.

M. Arzun "Əsgər məktubu" şeirinə görə, əsgər məktubları ... ifadə edir.

1. vətənpərvərlik duyğularını
 2. düşməne qarşı üsyankarlıq
 3. məhəbbət, dəyanət
 4. intizar və həsrət
 5. müəyyən hərbi məlumatlar
- A) 1, 2, 3 B) 2, 3, 5 C) 1, 4, 5
D) 1, 3, 4 E) 2, 4, 5

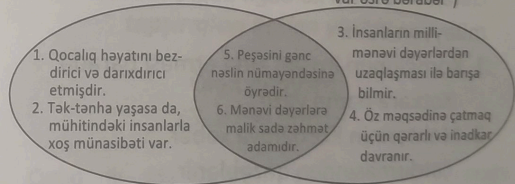
15. Elçinin "Talvar" əsərində Əliabbas kişi obrazı ilə bağlı **yanlış** fikri müəyyən edin.

- A) Skamya düzəldərkən çəkilən və balta ilə əlini zədələyir.
B) Alətlərinin yaxşı ustaya nəisib olmasını istəyir.
C) Oğlanlarının narazılığı ilə qarşılaşır.
D) Maddi imkansızlıq üzündən alətlərini satmaq qərarına gəlir.
E) Əliqulu onun əməksevərliyini tərifləyir.

16. Eyler-Venn diaqramında obrazlarla bağlı düzgün fikirləri müəyyən edin.

Qoca baliqçı
(E. Heminquey.
"Qoca və dəniz")

Yedigey
(Ç. Aytmatov. "Gün
var əsrə bərabər")

- A) 1, 2, 3, 5 B) 3, 4, 6 C) 2, 3, 6
D) 2, 4, 5 E) 1, 4, 5, 6

17. Ə. Kürçaylının "Qaranquş" şeirində əks olunmamışdır:

1. İldırımların çaxmasının təsviri.
 2. Yağışın yaratdığı çətinliklər.
 3. Yemlənən qaranquş balalarının məmnunluğu.
 4. Payız fəslinin çiskinli bir günü.
 5. Ana və övlad münasibəti.
 6. Lirik qəhrəmanın heyranlığı.
- A) 3, 4 B) 1, 4, 6 C) 3, 5
D) 1, 2, 5 E) 2, 6

18. M.Füzulinin "Leyli və Məcnun" poemasına aid hadisələr arasında səbəb-nəticə münasibətləri baxımından uyğunluğu müəyyən edin.

	Səbəb	Nəticə
1.	Zeyd İbn Səlamın ölüm xəbərini Məcnuna çatdırır.	Məcnunda Leyliyə qovuşmaq ümidi yaranır və o sevinir.
2.	Qeyslə Leylinin bir-birinə aşiq olması xəbəri yayılır.	Anası Leyliyə nəsihət edir və onu məktəbdən çıxardır.
3.	Qeys xalq arasında "Məcnun" adı ilə tanınır.	Leylinin atası Məcnunun elçilərinə rədd cavabı verir.
4.	Leylinin atası qızını Məcnuna vermək istəmir.	O, Leylini İbn Səlamla nikahlayır.
5.	Atası Məcnuna kömək etməsi üçün Nofələ müraciət edir.	Nofəl Leylinin atası ilə sərt danışır və onun qəbiləsi ilə döyüşür.

- A) 3, 5 B) 2, 4 C) 1, 2, 5
D) 1, 3, 4 E) 2, 3

19. "Düratın itməyi" ("Koroğlu" eposu) qolunda Qara xan obrazı ilə bağlı doğru fikirləri müəyyən edin.

- Koroğlunun ilxısını əldə etməsi barədə Xotkara namə yazır.
- Mehtərinin Koroğluya xəbər çatdırmasından qəzəblənir.
- Özündənrazi, lovğa və çox tamahkar adamdır.
- Koroğlunun ilxısını qaçırdığı üçün cəzalandırılır.
- Özünü İran şahının qohumu kimi təqdim edirdi.
- Həç bir ilxıçını Koroğlunun ilxısına baxmağa razı sala bilmir.

- A) 3, 5, 6
B) 1, 3, 5
C) 1, 2, 4
D) 2, 4, 6
E) 3, 4, 5

20. N. Vəzirovun "Müsibəti-Fəxrəddin" əsəri ilə bağlı hansı fikirlərlə klasteri tamamlamaq **olmaz**?

Rüstəm bəy — mühafizəkar və qəddar adamdır.

- qan tökməyə qarşı çıxan Mahmud bəyin mövqeyini biqeyrətlik hesab edir.
- nökərləri ilə ata kimi davranır.
- mənəvi məğlubiyyətini əsər boyu dərk etmir.
- Fəxrəddinin maarifçi ideyalarına qarşı çıxır.
- Fəxrəddin bəyin əməllərini vilayətdən didərgin salmışdır.

- A) 3, 4 B) 1, 2, 5 C) 2, 3
D) 1, 3, 5 E) 4, 5

21. C. Cəbbarlığının əsərlərində əks olunan məsələlərlə bağlı **uyğunsuzluğu** müəyyən edin.

- "1905-ci ildə" — rus çarizminin müstəmləkəçilik siyasəti
- "Od gəlini" — milli azadlıq uğrunda mübarizə
- "Sevil" — qadınların hüquq əldə etməsi
- "Almaz" — elmi-texniki tərəqqi
- "Aydın" — "altun dünyasının" əzici qaydalarının tənqidi

22. S.Vurğunun "Vaqif" dramında süjetin zavyazka mərhələsi nə zaman başlayır?

- Vaqifin Qacarla üzləşməsi ilə
- Qacarin öldürülməsi və Vaqifin azad olunması ilə
- Vaqifin Qazaxa — Vidadinin evinə gəlişi ilə
- Eldarın Əli bəyin toyuna gəlişi və İbrahim xanın qəzəblənməsi ilə
- Xuramanın peşman olması ilə

23. Şeir nümunəsi ilə bağlı doğru fikirləri müəyyən edin.

Gedirəm, yənə də əl edir mənə
Körpə budağını ayən ağaclar.
Şəfəqlə yuyunub, qarla örtülən
Gah dalğın ağaclar, gah şən ağaclar.

(H.Arif)

1. "Ağaclar" sözü həm təkrir, həm də rədif kimi işlənmişdir.
2. Söz sırasının pozulması fikrin bədii təsir gücünü artırır bədii təsvir vasitəsi yaratmışdır.
3. Anlayışların qarşılaşdırılmasına yer verilmişdir.
4. Sözü artırılan məcazi mənalı söz bədiliyi qüvvətləndirmişdir.
5. Həm bənzəyənin, həm də bənzədilənin iştirak etdiyi bədii təsvir vasitəsi işlənmişdir.
6. Müəyyən əşyanın əlaməti müqayisə əsasında digər əşyanın üzərinə köçürülmüşdür.

24. Nizami Gəncəvinin "İskəndərnamə" əsərindəki İskəndər obrazı ilə bağlı **yanlış** fikirləri müəyyən edin.

1. Döyüşdən qabaq ordu başçıları ilə məşvərət edir.
2. Taxta çıxdıqdan sonra hər işdə müəllimi Niquməşlə məsləhətləşir.
3. Məktubunda anasına oğlu İskəndərusun hökmdar kimi himayə edilməsini tapşırır.
4. Var-dövlətinin və qoşununun onu ölümdən qurtara bilməyəcəyini düşünür.
5. Ərəstunun məsləhəti ilə zəncilərlə döyüşə qərar verir.
6. Xalqı maarifləndirmək üçün alimlərə nəsihətnamələr yazdırır.

25. M.P.Vaqifin "Pəri" və Q.Zakirin "Badi-səba, mənim dərdi-dilimi..." şeirlərinin ortaq cəhətlərini müəyyənəldirin.

1. Aşıqın iztirabları təsirli dillə ifadə olunur.
2. Dili sadə və xəlqidir.
3. Lirik qəhrəman taleyindən narazıdır.
4. Müraciət üzərində qurulmuşdur.
5. Rədif işlənmişdir.
6. Əsərdə fikir ardıcıl olaraq sual şəklində ifadə edilir.

- 26.** Ə.Cavadın "Səsli qız" poeməsindəki hadisələrin ardıcılığını müəyyən edin.
1. Din xadimləri xalqı işğalçı şahı itaətə çağırırlar.
 2. Həmyerliləri Saranı qalib şahın hüzuruna gətirib ona təqdim edirlər.
 3. Hökmdar işğal etdiyi ölkədə ağlamağı qadağan edir.
 4. Sara xaqanın şərəbinə zəhər qatır.
 5. Məğlub şah qalib şahı qarşılayan insan kütləsinin arasında görünür.

- 27.** C.Məmmədquluzadənin "Anamın kitabı" əsərindəki obrazların xarakterləri ilə bağlı uyğunluğu müəyyən edin.
1. Zahirən təmkinli, demokratik fikirli adam təsiri bağışlayır.
 2. Qatı mühafizəkarlığı, kobudluğu ilə seçilir.
 3. Həlim təbiətli adam təsiri bağışlasa da, yersiz inadkarlıq edir.
- a. Səməd Vahid
 - b. Aslan bəy
 - c. Mirzə Məhəmmədəli
 - d. Mirzə Cəfər bəy
 - e. Rüstəm bəy

Mətni diqqətlə oxuyun və 28-30 saylı tapşırıqları yerinə yetirin.

Ölən dünyam
(Əsərdən parça)

Qıtlıq ili idi. Anaları uşaqları ovundurmağa çalışırdısa da, qarnı ac tifillərin hıçqırığı kəsilmirdi. Biçarələr sabah açılana qədər mələşirdilər...

Allaha pənah deyib, bəyin qapısına yollandım. Ora çatıb tərəddüdlə qapını döydüm. Nökər qapını açsa da, "bəyin qonağı var", – deyib məni içəri buraxmadı. İkinci mərtəbənin eyvanında stol açmışdılar. Doğrudan da, bəyin qonaqları vardı. Halay bəy eyvandan nökrə səsledi:

– A bala, nə olub orda?

– Bir adamdı, sizi görmək istəyir, amma buraxmıram.

– Niyə?

– Axı qonağınız var.

– Nə olar, burax gəlsin.

Mən içəri girdim. Halay bəy pilləkəni enib qabağıma gəldi. Üzümə baxıb gülümsündü və mənə ürək-dirək verdi:

– Utanma, bala, nəyə gəlibsən, de.
Mən udquna-udquna sözə başladım:
– Halay bəy, məni çevir balalarının başına. Əgər mümkünə, mənə bir-iki çörək ver. Uşaqlar üç gündü damın altında acdılar. Gümanım bircə sizə gəldi.
Mənə elə gəldi ki, bəyin gözü yaşardı, səsi də titrədi.

– Yaxşı, bala, elə şeydən ötrü kövrəlmə. – Diqqətlə çiyindəki balaca heybəyə baxdı. – Bəs çörəyi nədə aparacaqsan? Bir iri qab gətirəmmirdinmi?

Bəyin tapşırığı ilə az keçmiş hər iki gözü dolu bir xurcunu gətirib çiyinə aşırıdılar. Çaşqınlıqla nə edəcəyimi bilmirdim. Birdən əyilib bəyin əlindən öpmək istədim. Qoymadı.

Evdə xurcunu açanda gördüm ki, bir gözündə təndir çörəyi, o biri gözündə isə yağ, pendir, hətta qənd, çay da var. O gün uşaqların da, özümüzün də qarnı doydu. Axşamüstü qara damımızın qarşısında bir araba dayandı. Halay bəy üç çuval taxıl göndərmişdi. Həmin taxılla ailəmi də, dul bacımın ailəsini də yazı çıxardım.

(İ.Şıxlı)

28. Halay bəy və M.Ə. Sabirin “Əkinçi” şeirindəki mülkədar obrazlarına əsasən cədvəli doldurun.

Halay bəy obrazının fərqli cəhətləri ("Ölən dünyam")	Mülkədar obrazının fərqli cəhətləri ("Əkinçi")
1.	1.
2.	2.

29. Əsərləri forma və janr xüsusiyyətləri baxımından müqayisə edin.

"Ölən dünyam" (İ. Şıxlı)

1. Romandan parça

2. _____

"Əkinçi" (M.Ə. Sabir)

1. _____

2. _____

30. Əsərin ideya və məzmununa uyğun gələn atalar sözü və ya aforizmi müəyyən edin (✓) və məndən hər hansı iki faktla seçiminizi əsaslandırın.

☐ Çörəyi ver çörəkçiyə, birini də üstəlik.

☐ Ac qılınca çapar.

☐ Ehtiyacı olana əl tutarlar.

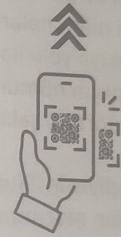
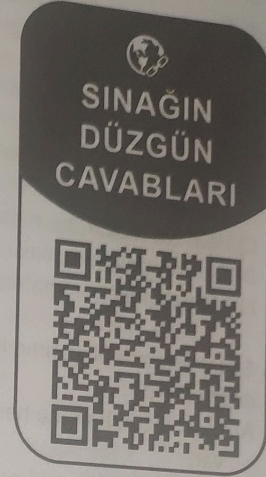

SHOT ON MI 8
AI DUAL CAMERA

SINAQ
İMTAHANI
№

16

ÜMUMİ SINAQ

1. Klasteri tamamlayan fikirləri müəyyən edin.
Sövdəgərlərin cavan manqurt haqqında dedikləri ürəyində ümid yaratdı.

Nayman - Ana

1. Əri Naymanlar arasında ad çıxarmış, sayılan kişilərdən idi.
2. Düşünürdü ki, oğlu köhnə yerləri görsə, bəlkə də, yaddaşı yerinə gələ bilər.
3. Oxuduğu layla oğlunun xoşuna gəlməmişdi.
4. Oğlu tərəfindən vurulanda yaylığını açıb atır.
A) 1, 2 B) 3, 4 C) 2, 3 D) 1, 3 E) 2, 4

2. M. Şəhriyarın "Heydərbabaya salam" əsərinin təhlili ilə bağlı doğru fikri müəyyənləşdirin.
A) Epik poemadır.
B) Bəndlər formasında, müxəmməs janrında yazılmışdır.

- C) Hər bəndin ilk üç misrası öz arasında, sonrakı iki misra isə öz arasında qafiyələnir.
D) Canlı xalq dili təsiri əsərdə özünü göstərmir.
E) Əsər fars dilində qələmə alınaraq onun möhtəşəmliyini təsdiq edən poetik abidədir.

3. C. Məmmədquluzadənin "Anamın kitabı" əsərinin məzmunu ilə bağlı **yanlış** fikri müəyyənləşdirin.
A) Mirzə Zeynal cəmiyyəti-xeyriyyənin iclasında Rüstəm bəyin rusca açılış etməsinə etiraz edir.
B) Rüstəm bəy bildirir ki, hər kəs mümkündürsə, müsəlmanca danışsın.
C) Cəmiyyəti-xeyriyyənin gündəliyində dörd məsələ müzakirə edilməli idi.
D) Məşədi Cəfər usta cəmiyyəti-xeyriyyəyə ərizə vermişdir.
E) Teymur bəy bildirir ki, acların ərizələrinə mütləq baxılmalıdır.

4. E. Heminqueyin "Qoca və dəniz" əsərindəki qoca balıqçı obrazı ilə bağlı fikirlərdən biri doğrudur:
A) Yanındakı oğlanın valideynlərinə görə, o, uğursuz adamdır.
B) O bilir ki, oğlan onun yanından öz xoşu ilə ayrılıb.
C) Həm təvazökar, həm də qorxaq adamdır.
D) Dənizə rəqib kimi baxır.
E) Köpəkbalıqlarının hamısını öldürür.
5. Şifahi xalq ədəbiyyatının lirik növünə aid doğru fikirdir:
A) Həm nəzm, həm də nəsrə yazılan janrları var.
B) İkilik və dördlük şəklində yazılan janrı var.
C) Bəzi nümunələri "qanadlı sözlər" adlanır.
D) Təhkiyə yolu ilə yaranır.
E) Bir qisim nümunələr və hadisə haqqında üstüörtülü şəkildə məlumat verir.
6. İ.Əfəndiyevin "Xurşidbanu Natəvan" dramının məzmununa aid **yanlış** fikri müəyyən edin.
A) Seyid Hüseynin Şuşa şəhərində sakin olması üçün qala rəisinin icazəsi olmalıdır.
B) Knyaz Xasay əmisinin gəldiyini bilib onu qarşılamağa gedir.
C) Knyaz Xasay bulağın açılışında iştirak etmir.
D) Qoca Knyaz yolda bilir ki, Xurşidbanu səfərə çıxıb.
E) Knyaz Xasayı əmisi oxutdurmuşdu.
7. Birinin şeir vahidi fərqlidir:
A) "Söz" (M. Füzuli)
B) "Azərbaycan – dünyam mənim" (M. Araz)
C) "Qarabağda" (H. Ziya)
D) "Qaranquş" (Ə. Kürçaylı)
E) "Hayıf ki, yoxdur" (M.P. Vaqif)
8. "Salur Qazanın evinin yağmalanması boyu"nda ("Kitabi-Dədə Qorqud" dastanı) hansı suala cavab **yoxdur**?
A) Qazan xan ailəsinin xəbərini ilk dəfə kimdən soruşur?
B) Burla xatunun şərab paylaması təklifini kim irəli sürür?

- C) Qabangücü və Dəmirgücünün son arzusu nə olur?
D) Ova getmək təklifini kim irəli sürür?
E) Oğuz igidlərinin ova getməsi xəbərini Şöklü Məliyə kim çatdırır?

9. M. Cəlalin "Vətən yaraları" əsəri əsasında klasteri tamamlayan fikirləri müəyyən edin.
Döyüşdə yaralanmışdı.

Lətif

- Anası kənddə nümayəndə idi.
 - Evə əsgər yoldaşı ilə şəkil göndərir.
 - Əsgərliyə universitetdən çağırılmışdır.
 - Evdən gələn bağlamayı açmağa qoymur.
 - Komandir köməkçisi idi.
- A) 4, 5 B) 1, 2 C) 1, 3
D) 3, 5 E) 2, 4

10. "Ana" (H. Cavid) və "Keçən ilin son gecəsi" (Anar) əsərlərinin ortaq cəhəti kimi verilə **bilməz**:
A) Əsər ananın ümitsizlik ifadə edən nitqi ilə bitir.
B) Əsərdə rejissor və aktyorlara kömək məqsədilə yazılan sözlərdən istifadə olunmuşdur.
C) Övlad məhəbbəti əsərin əsas qəhrəmanının səciyyəvi cəhətidir.
D) Obrazların hərəkəti və danışığının vəhdətində qələmə alınıb.
E) Ananın oğlu nişanlı idi.

11. "Həmzənin Qıratı qaçırməsi" qolunun ("Koroğlu" eposu) məzmunu ilə bağlı doğru fikri müəyyənləşdirin.
A) Toqat qalası hər tərəfdən su ilə əhatə olunmuşdur.
B) Koroğlu qaladan çıxmağın neçə yolu olduğunu Həmzədən öyrənmişdi.
C) Həmzə Çənlibelə gəldiyi ilk gündən özünü sevdilir.
D) Həmzə Koroğlu ilə Ballicada qarşılaşır.
E) Düratın tövlədə olmadığını Mehtər Murtuz xəbər verir.

12. Ç. Aytmatovun "Gün var əsrə bərabər" romanından Boranlı Yedigey obrazına aid doğru fikirləri müəyyənləşdirin.

1. Əsərin baş qəhrəmanıdır və dəmiryol fəhləsidir.
2. Ətrafda baş verən hadisələrə münasibətdə öz şəxsi mənafeyindən çıxış edir.
3. Dünyada olmayanların unudulması, xatirələrdən silinməsi onun üçün təbii haldır.
4. Onun fikrincə, ölmüş insanın harada dəfn olunmasının heç bir fərqi yoxdur.
5. Hər bir hadisəyə insanlıq və vicdan meyarları ilə yanaşır.

A) 1, 5 B) 3, 5 C) 1, 2, 3

D) 1, 4 E) 2, 3, 4

13. R. Rzanın "Qızılgül olmayaydı" əsərinin məzmununa aid doğru fikri müəyyən edin.

- A) Poema janrındadır, nəzmlə yazılmışdır.
- B) Təhkiyəçi Dilbərin özüdür.
- C) Müşfiqlə tanışlıq tamaşa salonunda olmuşdur.
- D) Müşfiq sadə, kövrək, cüssəcə zəif və əsəbi idi.
- E) Müşfiqin işçilərlə görüşdə oxuduğu "Həyat sevgisi" şeirinə görə bir qoca səhnəyə çıxır və onu qucaqlayır.

14. Ə.Məmmədخانlının "Qızıl qönçələr" əsəri ilə bağlı doğru fikirləri müəyyənləşdirin.

1. Firuz hambal işləyirdi.
2. Sürəyyanın anası atasından ayrılmışdı.
3. Sürəyya xalça karxanasında işləyirdi.
4. Firuzun oğlu Sibirə qazanc dalınca getmişdi.
5. Sürəyyanın toxuduğu qönçələr bütün karxanada məşhur idi.

A) 1, 3, 5

B) 4, 5

C) 1, 2

D) 3, 4, 5

E) 2, 4

15. N.Gəncəvinin "İskəndərnamə" poeması ilə bağlı doğru fikirləri müəyyənləşdirin.

1. N.Gəncəvi ideal hökmdar obrazı yaratmaq istədiyi üçün İskəndərin qüsurlarını gizlətməyə çalışmışdır.
2. İskəndərin mükəmməl təlim-tərbiyə almasında Niqumaşın böyük əməyi var.
3. İskəndər atasından fərqli olaraq, Daraya xərac verməyi qəbul edir.
4. Nizami qəhrəmanını əsər boyu inkişafda verir.
5. Əsərdə döyüş səhnələrinin canlı, real təsvirinə yer verilməmişdir.

A) 1, 3

B) 4, 5

C) 3, 5

D) 1, 2

E) 2, 4

16. M. Ə. Sabirin "Neylərdin, ilahi?!" əsərinə əsasən doğru fikri müəyyən edin.

- A) Satirada milli və bəşəri bəlalər qovuşuq şəkildə təqdim olunmuşdur.
- B) Əsərdə tənqid olsa da, kəskin tənqid səciyyəvi xarakter daşımır.
- C) Məzlumun səbirli davranışı şairə təsir etməirdi.
- D) Müəllif haqsızlıq və ədalətsizliklə barışdığını gizlədirdi.
- E) Şeir əruzun rəməl bəhrində yazılmışdır.

17. Nöqtələrin yerinə yazıla **bilməz**:

İ.Krıllovun "Ağac" təmsilinə əsasən ağac...

- A) alleqorik obrazdır.
- B) düşünür ki, böyük ağaclar onun böyüməsinə mane olur.
- C) öz inkişafı naminə ağacların məhvində hökm verir.
- D) ilan dediklərinə qəzəblənsə də, səhv iş gördüyünü boynuna alır.
- E) öz mənafeyi üçün başqalarını əzən insanların ümumiləşmiş obrazıdır.

18. C. Cabbarlinın "Oqtay Eloğlu" əsəri ilə bağlı **yanlış** fikirdir:

- A) Şəkinski Danyar bəyin Oqtayın səhnəyə çıxışına yol verilməməsi üçün pul göndərdiyini Tamaraya deyir.
- B) Səməd bəy qurulan oyundan Firəngizi xəbərdar edir.
- C) Firəngizin səhnəyə çıxışına Aslan bəy də mane ola bilmir.
- D) Şəkinski tamaşaya gələnlərə bildirir ki, Tamara Pavlovna xəstə olduğu üçün bu gecə oyun olmayacaq.
- E) İnqilabdan sonra azadlıq alan Oqtaya böyük bir vəzifə təklif edirlər.

19. M. İbrahimovun "Gələcək gün" əsəri ilə bağlı hansı fikir doğrudur?

- A) Fəridun əlifbanı ərəb uşaqlarından öyrənmişdir.
- B) Yeni ərəb çox həlim təbiətə malik idi.
- C) Yeni ərəbin oğlu da dörd il məktəbə getmiş və əlifbanı öyrənmişdir.
- D) Fəridunla yeni ərəbin oğlu mehriban yola gedirdilər.
- E) Fəridunun anası Təbrizdə dünyasını dəyişir.

20. Anarın "Keçən ilin son gecəsi" əsəri ilə bağlı fikirlərdən biri **yanlışdır**:

- A) Həmidə xala Rüstəmə nişanlısı ilə barışmağı məsləhət görür.
- B) Həmidə xala yeni ili həmişə evdə qeyd edib.
- C) Dilarənin konsertdə oxumağını Səkinə xala unutmamışdır.
- D) Tofiq və dostları yeni ili Vəqifgildə qarşılamaq qərarına gəlirlər.
- E) Eynəkli kişi Tofiq, Şamil və Çingizi danlayıb telefon budkasından çıxarır.

21. H. Cavidin yaradıcılığı ilə bağlı **yanlış** fikri müəyyən edin.

- A) "Mənim Tanrım gözəllikdir, sevgidir" qayəsi fəlsəfi-lirik şeirlərində də öz əksini tapmışdır.
- B) Süjetli lirikaya aid əsər müəllifidir.

C) Hər üç ədəbi növün həm nəzm, həm də nəsr formasında əsərləri var.

- D) Tarixi şəxsiyyətlərə, hadisələrə müraciət olunan əsərlər müəllifidir.
- E) Ədəbiyyatımızda mənzum romantik dramaturgiyanın banisidir.

22. M. Ə. Sabirin yaradıcılığı ilə bağlı doğru fikirdir:

- A) Həm mənzum hekayə, həm də təmsil müəllifidir.
- B) Satiranın əsasını qoyub.
- C) Satirik əsərlər yazmasına baxmayaraq, felyetonlarına rast gəlinmir.
- D) "Niyə məni döyürsünüz?" məqaləsinin müəllifidir.
- E) "Qadın" şeirində qadın əsarətinin tənqidi özünü göstərir.

23. M. Cəlalin "Açıq kitab" əsərinə aid doğru fikirləri müəyyənləşdirin.

1. İdeya-bədii keyfiyyətləri ilə seçilən satirik romandır.
2. Vahidin, Rübabənin Gəldiyev və Verdiyev kimiləri ilə apardığı prinsipial mübarizə şəxsi mahiyyət daşıyır.
3. Gəldiyev riyakar, saxtakar və mənəviyyətsizdir.
4. Vahid, Rübabə müasir gəncliyi təmsil edir.
5. Yalnız Rübabə Vahidin əməl dostu hesab olunur.

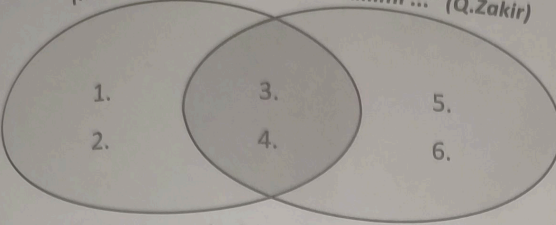
24. S. Vurğunun "Vəqif" dramı ilə bağlı doğru fikirlərdir:

1. Qacar vətənpərvər bir qəhrəmanın vurduğu zərbədən yaralanır.
2. Şeyx Qarabağ vəzirinin oğlu tərəfindən öldürülür.
3. Çoban Əli bəyin edamına mane olur.
4. Misri qılınc Eldara Vəqif tərəfindən verilir.
5. Eldar Qacarı Misri qılıncı öldürür.

25. Eyler-Venn diaqramına uyğun fikirləri müəyyən edin.

"Məni candan usandırdı..."
(M.Füzuli)

"Badi-səbə, mənim dərdi-
dilimi ..." (Q.Zakir)

1. Aşiq dərin məhəbbətlə sevir.
2. Aşiq sədaqətlidir.
3. Aşiq ah, nalə çəkir.
4. Aşiqin kədər və həyəcanı ilə sevgilinin gözəlliyi qarşılaşdırılaraq təzad yaradılmışdır.
5. Həsərat içində qovrulan aşiq xəstə düşsə də, ümitsiz deyildir.
6. Məşuqənin cəfasından aşiqin gözlərindən qanlı yaş axır.

26. İ. Sıxılının "Dəli Kür" əsəri ilə bağlı doğru fikirləri müəyyən edin.

1. Şamxal Mələyi döydüyü zaman Cahandar ağa ovdan qayıdır.
2. Şamxal atasının üstünə atılır.
3. Allahyar Güləsəri öldürməyə cəhd edir.
4. Qori seminariyasının müsəlman şöbəsinin açılmasını Aleksey Osipoviç irəli sürür.
5. Pristavın yerli əhaliyə münasibəti dəyişir, davranışı sərtləşir.

27. İ.Əfəndiyevin "Xurşidbanu Natəvan" əsəri ilə bağlı uyğunluğu müəyyənləşdirin.

1. Xurşidbanu Natəvan
2. Knyaz Xasay
- a. "Parçala, hökm sür" siyasətinin mahiyyətini aydın dərk edir.
- b. Üzərinə lənətlər yağdırılacağından narahatdır.
- c. Xalqın haqq işi uğrunda mübarizə aparmaq üçün yeni nəslin yetişməsinə arzulayır.
- d. Şəhərdə açılan məktəbdə müəllim işləyir.
- e. Ata-babasının vurdurduğu tək qoymamaq üçün ailəsindən ayrılmamaq məcburiyyətində qalır.

Mətni diqqətlə oxuyun və 28 – 30 saylı tapşırıqları yerinə yetirin.

Durnalar

Qatar-qatar olub qalxıb havaya,
Nə çıxıbsız asımına, durnalar!
Qərib-qərib, qəmgün-qəmgün ötərsiz,
Üz tutubsuz nə məkana, durnalar?!

Təsbih kimi qatarınız düzərsiz,
Havalanıb ərs üzündə süzərsiz,
Gah olur ki, danə-xurə gəzərsiz,
Siz düşərsiz pərişana, durnalar!

Ərz eləyim, bu sözümün sağdır,
Yollarınız həramidir, yağıdır,
Şahin-şunqar sürbənizi dağıdır,
Boyanarsız qızıl qana, durnalar!

Əzəl başdan Bəsrə, Bağdad eliniz,
Bəylər üçün ərməqandır teliniz,
Oxuduqca şirin-şirin diliniz,
Bağrım olur şana-şana, durnalar!

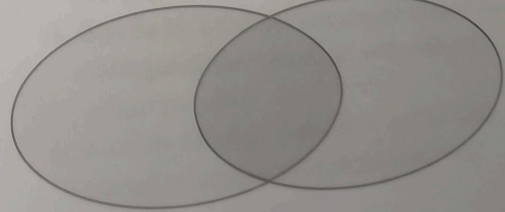
Bir baş çəkin dərməndənin halinə,
Ərzə yazsın, qələm alsın əlinə,
Vidadi xəstədən Bağdad elinə
Siz yetirin bir nişana, durnalar!

(Molla Vəli Vidadi)

28. Şeirləri forma baxımından müqayisə edərək Eyler-Venn diaqramına uyğun fikirləri qeyd edin.

"Durnalar"

İskəndər səhraya çəkinca ordu
Çadırlar başını əflakə vurdu.
Gördü bir şənliklə yığrulmuş cənnət
Etdi əkinlərə, çaylara heyrat.

29. Şeirləri məzmun baxımından müqayisə edin.

"Durnalar" (Molla Vəli Vidadi)	"Durnalar" (Qasım bəy Zakir)

30. Şeirə əsasən müəllifin əhvali-ruhiyyəsinə ifadə edən fikirlər yazın.

1. _____

2. _____

3. _____

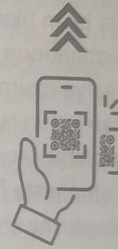
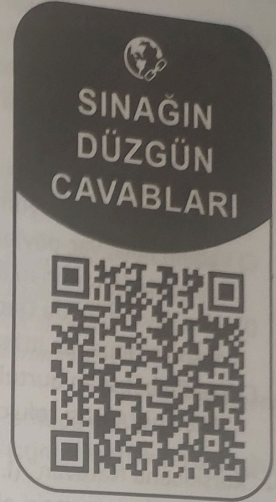

SHOT ON MI 8
AI DUAL CAMERA

SINAQ
İMTAHANI
№

17

ÜMUMİ SINAQ

1. İ. Əfəndiyevin “Xurşidbanu Natəvan” əsərinin baş qəhrəmanı ilə bağlı verilənlərdən biri doğrudur:

- A) Azərbaycanın iki böyük dövlət tərəfindən bölünməsinə acı bir təəssüf hissi ilə vurğulayır, onu millətin faciəsi hesab edir.
- B) Azərbaycan oğullarının igidliyinə heyran olduğunu xüsusi nəzərə çatdırır, sanki Tanrı tərəfindən onların igidliyinin Qarabağ atları ilə mükafatlandırıldığını xüsusi qeyd edir.
- C) Əmisi oğlu Hidayətin narazılığına baxmayaraq, Seyid Hüseynin Şuşada sakin ola bilməsinə icazə verir.
- D) Knyaz Xasay xanın şəxsi nüfuzundan faydalanmağı özünə sığışdırmır, onun köməyindən imtina edir.
- E) Dili xalqın milli varlığı hesab etməklə yəni xalqın milli varlığının əhəmiyyətini nə vaxtsa dünya dillərinə tərcümə ediləcəyinə böyük inan bəsləyir.

2. “Qızılgül olmayaydı” (R. Rza) poeması ilə bağlı doğru fikirləri müəyyən edin.

- 1. Müəllifin M. Müşfiqlə birlikdə bədii tərcümə ilə məşğul olduğu müəyyən detallarla göstərilir.
- 2. Poemada yeri gəldikcə M. Müşfiqin şeirlərindən də istifadə edilir.
- 3. Müəllif təhkiyəçi kimi çıxış edir – keçmişə qayıdır və baş vermiş hadisələri öz sözləri ilə təqdim edir.
- 4. Əsərdə M. Müşfiqin təmsalında vətəninə didərgin düşən insanların ümumiləşmiş obrazı yaradılıb.
- 5. Müəllifin Müşfiqin həbs edilməsi ilə bağlı yüksək orqanlara şikayətinin səmərəsiz olması da əksini tapır.

- A) 1, 2, 3
- D) 2, 3, 4

- B) 3, 5
- E) 1, 5

- C) 2, 4, 5

3. S. Vurğunun "Vaqif" əsərinin məzmunu ilə bağlı fikirlərdən biri **yanlışdır**:
- Müəllif yeri gəldikcə M. P. Vaqifin müxtəlif janrlarda və vəzlərdə olan əsərlərindən istifadə etmişdir.
 - İbrahim xanla Eldarın ilk qarşıdurması Vaqifin oğlunun toyunda baş verir.
 - Vaqifin pula, var-dövlətə biganə münasibəti Xuraman üçün anlaşılmazdır.
 - Həm Şeyx, həm də Qacar Vaqifi dinə düşmən olmaqda ittiham edirlər.
 - Vaqifin həbsdən qurtulmasında dostu Vidadinin xüsusi rolu olur.
4. "Xurşidbanu Natəvan" (İ. Əfəndiyev) əsərində İran şahzadəsinin vəziri olan Məliküldövləyə aid edilə bilən fikirləri müəyyənləşdirin.
- Xurşidbanunun cavanları dəstə-dəstə Rusiyaya oxumağa göndərməyindən onun rusları üstün tutduğu qənaətinə gəlir.
 - İranda taxt-tac uğrunda gedən çəkişmələrdə fəal iştirak edir.
 - Farslaşdırma siyasətini alqışlayır, azərbaycanlılar üçün faydalı hesab edir.
 - Cənubda yaşayan azərbaycanlıların İran taxt-tacı uğrunda gedən mübarizədə böyük rol oynaya biləcəkləri fikrindədir.
 - Şahzadənin ölümündə dolayısı ilə əli olduğu aydın olur.
- A) 1, 2, 3 B) 3, 4, 5 C) 1, 3, 5
D) 1, 2, 4 E) 2, 4, 5
5. M.Ə. Sabirin "Neylərdin, ilahi?!" əsəri ilə bağlı verilənlərdən hansı doğrudur?
- Bəşəri dəyərlərdən daha çox milli dəyərlər önə çəkilir, müəllif onların qoruyucusu mövqeyində dayanır.
 - Haqsızlıq və ədalətsizliklə barışmayan şair xilas yolunu milli-mənəvi oyanış və özünüdərkə görür.
 - Əsərin rəməl bəhrində yazılması onun ideya-məzmununun başa düşülməsinə təsir edir.
 - İnsanlığın taleyindən narhatlığını ifadə edən şair xalqı mübarizəyə səsləyir.
 - İnsan taleyi ilə amansız rəftarla yanaşı, şairin özünə qarşı edilən ədalətsizliklər də əsərinə əks olunur.
6. H. Cavidin "İblis" əsərinin məzmunu ilə bağlı fikirlərdən hansı **yanlışdır**?
- Əsərdə ixtiyar şeyx Ariflə söhbətində bütün bəşəriyyətin İblisin tələsinə düşdüyünü söyləyir və onu sakitləşdirməyə çalışır.
 - İblis Ariflə dialoqunda Adəmi sayğısız adlandırır, onun tərəfindən ləkələndiyini söyləyir.
 - Mələk insanın İblislə eyni siyasət yeritdiyi qənaətinə gəlir.
 - İblis Elxanla dialoqunda yalnız Allahın ona rəqib ola biləcəyini vurğulayır.
 - Vasif türk ordusunun İrana və Qafqaza yardım etdiyini xüsusi fəxr və qürurla dilə gətirir.
7. "Qazan bəyin oğlu Uruz bəyin dustaq olduğu" boyda Uruz obrazı ilə bağlı doğru fikirləri müəyyən edin.
- Atasının sözünü dinləmədiyi üçün özünü və yoldaşlarını təhlükəyə atır.
 - İlk dəfə olaraq döyüşə qatılması və təcrübəsizliyi səbəbindən əsir düşür.
 - Atasından kafirin "tərif"ini eşitdikdə narahatlıq hissi keçirir.
 - Onu əsirlikdən xilas etməyə gələn atasından döyüşə girməməyi, geri dönməyi xahiş edir.
 - Uruz əsirlikdə ağacla dərdləşərək ağlayır.
- A) 2, 3, 4 B) 1, 4 C) 2, 4, 5
D) 3, 5 E) 1, 3
8. M. İbrahimovun "Azad" hekayəsinin baş qəhrəmanı haqqında deyilənlərdən hansı **yanlışdır**?
- Azərbaycanı cənublu və şimalı – vahid bir dövlət şəkildə görmək istədiyi üçün uca bir yerdə dəfn olunmağını vəsiyyət edir.
 - Gələcək nəsillərin azad və firavan yaşayacağına inam və nikbinlik ifadə edir.
 - Az yaşayıb tez öldüyü üçün Vətənə çox faydalı ola bilmədiyini düşünür.
 - Həyatın mənasını vətənin səadəti üçün çalışmaqda görür.
 - Doğma torpağı əzəli və əbədi bir beşik hesab edir.

9. A. Bakıxanovun "Hikmətin fəziləti" əsəri ilə bağlı verilənlərdən hansı doğrudur?

- A) Müdrik qoca şahın "Ən xeyirli nədir?" sualına "Hünərdir" cavabını verməyini belə əsaslandırır ki, dünyada hünərsiz bir şeyə nail olmaq olmaz.
- B) Bütün suallara doğru cavab verən müdrik qoca şahın vəzirinin paxıllığı ilə üzləşir.
- C) Müdrik qoca "Hər şeydən yaxşıdır yaxşılıq özü" cavabını belə əsaslandırır ki, yaxşılıq olmayan yerdə nizam-intizam olmaz, dünya yaxşılıq üzərində qurulur.
- D) Müəllif əsəri şahidi olduğu bir əhvalat əsasında qələmə aldığını qeyd edir.
- E) Şah həkimin vəsiyyətini icra edərkən vəzirindən və divanələrdən ehtiyat edirdi.

10. B. Vahabzadənin "Şəhidlər" poeması ilə bağlı doğru fikirləri müəyyən edin.

- 1. Poemada ölüm, qan-qada "azadlığın elçisi" kimi təqdim edilir.
- 2. Əsərdə vətən uğrunda həlak olmuş şəhidlərimizdən "ana torpağın bağrına azadlıq toxumu səpən" milli qəhrəmanlar kimi söz açılır.
- 3. Şəhidlərin timsalında şair Azərbaycanın parçalanmasını xəyanət sayır.
- 4. Müəllifin "Nahaq şəhid oldu bizim cavanlar, Ömrü ucuz verdi....bir iş görmədən" qənaətinə gəlməsi millətin hələ azadlığa hazır olmaması fikrindən qaynaqlanırdı.
- 5. Poema xalqın toparlanaraq yenidən azadlıq uğrunda mübarizəyə qalxmasında böyük rol oynamışdır.

- A) 1, 2, 3 B) 3, 4, 5 C) 2, 3, 4
- D) 1, 4, 5 E) 1, 2, 5

11. Elçinin "Talvar" əsərinin baş qəhrəmanı ilə bağlı **yanlış** fikri müəyyən edin.

- A) Dünyanı etibarsızlıqda günahlandırırsa da, onun öz qayda-qanunları olduğu ilə razılaşır.
- B) Xartutun parçalandığı gün kənddə keçirdiyi uşaqlıq illərini xatırlayır, sanki o illəri yaşadığı həyatla qarşılaşdırır.
- C) Xartutun parçalanmasından sonra yenə dülgərlik etməyə çalışır, lakin uzun müddət sənətindən uzaq düşdüyü üçün hətta əlini zədələyir.

- D) Balacaxanımın arzusuna uyğun olaraq hərəkət edir.
- E) Xartutun yüz yaşı tamam olan gecə alətlərinin bir qismini satmaq qərarına gəlir.

12. Nümunənin təhlili ilə bağlı doğru fikri müəyyənləşdirin.

*O küskün xatirələr
Susacaq, dinməyəcək.
Bahar dönəcək yenə,
Bu sevgi dönməyəcək.*

(N. Kəsəmənli)

- A) Bədii təzaddan istifadə edilib.
- B) Lirik motivlərlə ictimai motivlərin qarışığı aydın sezilir.
- C) Təşbehdən istifadə şəirin bədii təsir gücünü artırmaqla yanaşı, şairin daxili emosiyalarının da ifadəçisinə çevrilib.
- D) Birinci misrada epitet, sonuncu misrada simvoldan istifadə edilib.
- D) Nümunə heca vəznində, daxili bölgüsü bütün misralarda 3+4 şəklindədir.
- E) Şeirdə nikbin ruh, gələcəyə inam öz əksini tapıb.

13. "Basatın Təpəgözü öldürdüyü boy"un məzmunu ilə bağlı **yanlış** fikri müəyyən edin.

- A) Basat heyvanlar arasında böyümüşdür.
- B) Aruz oğlunun Təpəgözün üzərinə getməsinə etiraz edir.
- C) Təpəgözü necə öldürmək lazım olduğunu Basata qocalar söyləyirlər.
- D) Təpəgöz ilk dəfə ona süd verən qadının canını alır.
- E) Təpəgöz Qiyan Səlcüklə yanaşı, başqa oğuz igidlərini də öldürmüşdür.

14. H. Ziyanın "Qarabağda" şeirində belə bir məqam **vurğulanmır**:

- A) Qarabağ təbiətinin xüsusi bir gözəlliyə malik olması
- B) Qarabağ atlarının dünyaca məşhur olması
- C) Qarabağın qədimdən bir türk yurdu olması
- D) Qarabağ camaatının qonaqpərvər və xoşlähcəli olması
- E) Qarabağın şeir, sənət və musiqi diyarı olması

15. R. Rzanın "Çinar ömrü" şeiri ilə bağlı doğru fikirləri müəyyən edin.

1. İnsanların yaddaşında çinardan müxtəlif xatirələr qalır.
2. Çinarın laqeydlik nəticəsində quruması şairi narahat edir.
3. Çinarın "əsl insanlıq simvolu" kimi qəbul edilməsi müəllifin insanlara ötürmək istədiyi əsas ideyadır.
4. Çinarın quruması gözlənilməz bir hadisə olduğu üçün insanlar sanki nə edəcəklərini bilmirlər.

5. "Məqsəd insanlara çinarın timsalında özlərini tanıtmadır" fikri şeirdəki əsas məqamlardan biridir.

- A) 1, 3 B) 2, 4, 5 C) 2, 3, 4
D) 1, 4 E) 3, 5

16. "Gələcək gün" (M. İbrahimov) əsərinin təhlili ilə bağlı verilənlərdən hansı **yanlışdır**?

- A) Tehrana gəldiklərinin ilk aylarında Firudunun ailəsi acı və ağır həyat yaşamışdır.
- B) Firidun dünyadakı bütün fəlakətlərin səbəbini cəhəldə görür.
- C) Firidunun Tehrana qayıtmaqda məqsədi darülfünuna daxil olmaq idi.
- D) Firidun biçin vaxtı uşaqlıq və yeniyetməlik dövrünü göz önünə gətirir.
- E) Mübaşir Məmməd kənddə Hikmət İsfahaninin vəkili idi, onun əmrlərini icra edir, ona hesabat verirdi.

17. "Dərzi şagirdi Əhməd" nağılındakı Əhməd obrazı ilə bağlı **yanlış** fikirdir:

- A) Əhməd Pəri xanımın evləndikdən sonra almaların sirrini açır.
- B) Baş verən hadisələrə yalnız öz mənafeyinə yanaşmır.
- C) Əhmədin təkcə zahiri yox, həm də xarakteri Pəri xanımı cəlb edir.
- D) Pəri xanımın kəbin kəsirdikdən sonra yuxunun sirrini açır.
- E) Gördüyü yuxunu heç kimə danışmamağı onun gələcək taleyini dəyişir.

18. **Yanlış** fikri müəyyən edin.

"*Namərd gülləsi*" (İ. Şıxlı) əsərində Niftalı koxa.

- A) Mürşüdü öz dəstəsinə qəbul etdiyi üçün Kərəmi qınayır.
- B) Atasının Mürşüdü evə qəbul etdiyi üçün təəssüf hissi keçirir.
- C) Vəzifəni boyunduruq hesab edir.
- D) El yaylağa qalxdıqdan sonra kənddə tək qalmaqdən ehtiyatlanır.
- E) Koxalığa keçəndən sonra istəsə də, istəməsə də, xətrə dəyməli olur.

19. Q. Zakirin "Badi-səba, mənim dərdi-dilimi..." şeiri ilə bağlı doğru fikirləri müəyyənləyiniz.

1. Lirik qəhrəman
2. Sevgilisindən ayrı düşməsində rəqibi günahlandırır.
3. Sevgilisindən şad xəbər alacağı günü gözləyir.
4. Özünü Məcnunla müqayisə edərək məhəbbətinə sadiqlikdə ondan heç də geri qalmadığını əminliklə söyləyir.
5. Sevgilisini "bütü-ziba", "yer üzünün qibləgahı" adlandırır.

- A) 3, 4, 5 B) 1, 3, 5 C) 2, 5
D) 1, 4 E) 2, 3

20. "Zəhər" (İ. Hüseynov) hekayəsindəki Mirqasım obrazı ilə bağlı doğru fikri müəyyənləyiniz.

- A) Meşənin su altında qalmasını bilsə də, yeni meşələrin salınacağına inanır.
- B) Ovqatını düzəltmək və kədərə qalib gəlmək üçün gah Ələsgərdən, gah da Xəstə Qasımdan şeirlər söyləyir.
- C) Meşənin su altında qalmasını böyük itki hesab edir, yaşıllığın məhvini gələcəyin məhvi kimi düşünür.
- D) Meşəni son dəfə gəzdirdi üçün gözləri tez-tez dolub-boşalır, sanki ayrılığın, ölümün yaxında olduğunu hiss edir.
- E) Gələcəkdə digər meşələrin də bu cür məhv ediləcəyindən narahatdır.

21. M. Şəhriyarın "Türkün dili" əsərinin məzmunu ilə bağlı doğru fikirdir:

- A) Bu dildən, bu dildə yaranan sənət əsərlərindən digər xalqların da bəhrələndiyini özünəməxsus şəkildə vurğulayır.
- B) İmkanlı insanların xalqın problemlərinə diqqət yetirməsi alqışlanır.
- C) Gözəl sənət əsəri yaratmaqda mütaliənin rolundan da danışılır.
- D) Sabirin öz şeirləri ilə dünya ədəbiyyatında parlaq bir yer tutduğunu qürur hüssi ilə dilə gətirir.
- E) Müəllif dilin saflığını korlayanlara qarşı qisasçı mövqeyində dayanır.

22. Nümunələrlə bağlı uyğunluğu müəyyən edin.

1. *Xəyal gah dağdadır, gah da aranda,
Gah göyə yüksəlir, gah enir insan.*
(B. Vahabzadə)

2. *Gecələr şam kimi mən də yanımışam,
Duyduqca çöllərin xoş nəfəsini.*
(S. Əlizadə)

- a. Hər iki misrasında təzaddan istifadə edilib.
- b. İkinci misrasında epitet işlənilib.
- c. Metafor və təşbeh işlənilib.
- d. Birinci misrasında mübaligə var.
- e. Hər iki misrasında inversiyadan istifadə edilib.

- A) 1 – a; 2 – c,e
- B) 1 – a,c; 2 – b,e
- C) 1 – a; 2 – b,e
- D) 1 – b,c; 2 – a,d
- E) 1 – b; 1 – c,e

23. "Keçən ilin son gecəsi" (Anar) əsərində Həmidə xanım eynəkli kişini qınayır:

- 1. Təkəbbürlü davranmaqda
- 2. Acı danışmaqda
- 3. İnsanlara laqeydlikdə
- 4. Gənclərə inamsızlıqda
- 5. Başqalarına paxıllıq etməkdə

24. Ə. Cavadın "Səsli qız" əsəri ilə bağlı doğru fikirləri müəyyən edin.

- 1. Şair bu əsəri oxuduqları əsasında yazdığını qeyd edir.
- 2. Saranın nişanlısı Arqun şəhərin müdafiəsi zamanı həlak olmuşdur.
- 3. Məğlub şahın öz ölkəsinin insanları ilə həmişə ədalətli davrandığı vurğulanır.
- 4. Sara oxuduğu mahnıda öz bəxtindən və taleyindən şikayətlənir.
- 5. Poemada əsas əhvalatlar obrazların dilindən verilir.

25. Q. Zakirin "Badi-səba, mənim dərd-dilimi ..." əsərinin təhlili ilə bağlı doğru fikirləri müəyyənləşdirin.

- 1. Bədii suallardan məharətlə istifadə edilməsi şeirin təsirliliyini, emosionallığını daha da artırır.
- 2. "Büti-ziba", "gözləri-şəhla", "xublar-şahlı" kimi məcazlarla məşuqənin gözəlliyini diqqətə çatdırır.
- 3. Məşuqənin başqasına meyil etməsi aşiqi kədərləndirir.
- 4. Aşiqin məktubunun cavabsız qalması onun iztirablarını artırır.
- 5. Şeirdə aşiqin ah-naləsinin asimana çıxdığını söyləməklə güclü bir mübaligə yaradılır.

26. Doğru cavabları müəyyənləşdirin.

"Müsibəti-Fəxrəddin" (N. Vəzirov) əsərində Fəxrəddin:

- 1. Rüstəm bəyin onu öldürmək fikrini biləndə əlinə silah götürür və bu günə qədər yanlış düşündüyünü etiraf edir.
- 2. Xalqın islamın və şəriətin buyurduqlarına əməl etmədiyini acı bir təəssüflə vurğulayır.
- 3. Məktəb və azarxana işlərini yoluna qoyduqdan sonra Rüstəm bəylə barışıq etmək niyyətində olduğunu söyləyir.
- 4. Vaxtında Səadəti özü ilə birlikdə Almaniyaya aparmadığına peşman olduğunu söyləyir.
- 5. Cəhəlat və نادانlığa qarşı mübarizədə yeri gələndə fiziki gücdən də istifadə etməyi məqbul hesab edir.

27. "Hekayəti-müsyö Jordan həkimi-nəbatat və dərviş Məstəli şah caduküni-məşhur" (M. F. Axundov) əsərinin qəhrəmanları ilə bağlı uyğunluğu müəyyən edin.

1. Şəhrəbanu xanım
2. Şərəfnisə xanım
- a. "Parislilər"i günahsız sayır, onların evlərinin, imarətlərinin dağıdılması ilə öncə razılaşmır.
- b. Müsyö Jordanı yalnız birçə məsələdə – Şahbazı yoldan çıxarmaqda ittiham edir.
- c. İnsanların təkçə mərifət və qulluq ilə xoşbəxt ola biləcəyini qəbul etmir.
- d. Şahbazın Tiflisdə və başqa şəhərlərdə qulluq etməsinə razıdır, ancaq Parisə getməsinə razı deyil.
- e. Parisin dağıdılmasını cüzi – kiçik bir iş yox, çox böyük və çətin bir iş hesab edir.

Mətni diqqətlə oxuyun və 28 – 30 sayılı tapşırıqları yerinə yetirin.

Mirzə Səfər
(*əsərdən parça*)

Usta Zeynalın dükanında Mirzə qəzəllər oxuyub, sonra oxuduğu qəzəlləri rus dilinə tərcümə edərdi. Usta Zeynal həmçinin bir arif kişi idi. O da gözəl şeirlər oxuyardı. O idi ki, Mirzə Səfərin həmişə onunla söhbəti tutardı. Dəftərxanada Mirzənin hörmətini gözlərdilər. Çünki sair mirzələr bir abbasi, altı şahı hər işə gələndən rüşvət alardı, amma Mirzə öz maaşına kifayət edib qəpik də olsun rüşvət almazdı və deyərdi: "Rüşvət almaq adamı qorxaq və gözükölgəli edər, rüşvət aldığı adamların hansını görsən, gərək ikiqat baş əyəsen... Nə lazım? Qulluğumda təmiz olaram, maaşıma qənaət edəyəm, bir kəsə ehtiyacım olmaz, həmişə də başıuca gəzərəm, iyirmi beş manat məvacibim var, ayda bir on manat da evə gəlib ərizə yazdıranlardan qazanıram, bu da mənim başımdan girib ayağımdan çıxar". ... Mirzə qazandığı para ilə dolanıb oğlanlarına da tərbiyə verərdi. Dünyada yaltaqlıq nə olduğunu Mirzə bilməzdi. Bir bəyə, bir xana etina etməzdi və deyərdi: "Nə vaxt qapılarına çörəyə getsəm, verməsinlər".

(Ə. Haqverdiyev)

28. Klasteri tamamlaya biləcək fikirlər yazın.

Dəftərxananın digər işçilərindən fərqli olaraq Mirzə Səfər	gözütox insandır.

29. Sxemi tamamlayın.

Mətndəki ilə eyni problemlərin tənqid olunduğu əsər:

1. "Aldanmış kəvakib" (M. F. Axundov)
2. "Müsibəti-Fəxrəddin" (N. Vəzirov)
3. "Bomba" (Ə. Haqverdiyev)

Seçiminizi faktlarla əsaslandırın.

30. Əsərlərin forma və janr xüsusiyyətləri əsasında cədvəli tamamlayın.

Ə. Haqverdiyev "Mirzə Səfər"	M. Ə. Sabir "Əkinçi"

1. Q.Zakirin
diagramını

"Durnal"

1. Lirik qəhrəman qürbət, həyatından ağırlıq düşmək azabı
2. Cənanından ağıla bilməyən ağırlıq, narahatlığı gətirir.

- A) 1, 2, 6
- B) 3, 4, 5
- C) 1, 3, 5
- D) 2, 4, 6
- E) 1, 3, 4

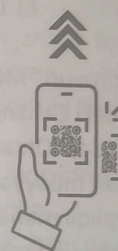
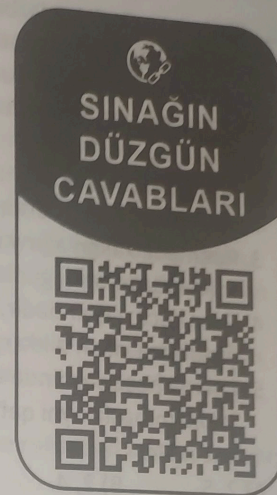
SHOT ON MI 8
AI DUAL CAMERA

Sınaq imtahanı №17

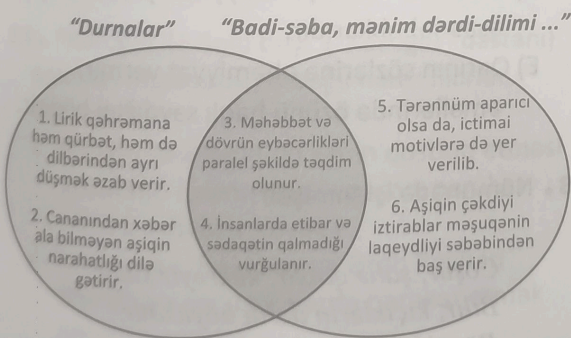
SINAQ
İMTAHANI
№

18

ÜMUMİ SINAQ

1. Q.Zakirin əsərləri ilə bağlı Eyler-Venn diaqramındakı doğru fikirləri müəyyən edin:

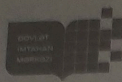

- A) 1, 2, 6
B) 3, 4, 5
C) 1, 3, 5
D) 2, 4, 6
E) 1, 3, 4

2. Doğru fikri müəyyənəldir.

C. Cəbbarlığın "Ana" əsərində...

- A) şeirin məhz ilk bəndlərindən başlayaraq şairin anaya böyük məhəbbətindən danışılır.
- B) lirik qəhrəmana görə, nə qorxu hissi, nə də var-dövlət hərisliyi baş əymək, təzim etmək üçün səbəb ola bilər.
- C) bəndlər üzərində qurulan bu əsər rəcəz bəhrində yazılmışdır.
- D) ananın övladına sonsuz məhəbbətinin təsvirinə də yer verilmişdir.
- E) lirik qəhrəmanın coşqun və emosional hisslərini ifadə edən fikirlər oxucunun təhkiyə edilənlərə münasibətini formalaşdırır.

3. M. Şəhriyarın "Heydərbabaya salam" əsəri ilə bağlı doğru fikirləri müəyyənləşdirin.
1. Əsərin qafiyə quruluşu S. Vurğunun "Azərbaycan" şeirinin qafiyə quruluşu ilə eynidir.
 2. Əsərdə əsas hadisələr müəllifin dilindən xatirələrə əsaslanaraq nəql edilir.
 3. Poemada xalqın ağır yaşayışından kədərli-nən müəllif ötən günləri həsrətlə xatırlayır.
 4. Əsər heca vəznindədir, xalq danışığı üslubuna yaxın dildə qələmə alınmışdır.
 5. Poema heca vəznində qələmə alınıb, müxəmməsə eyni qafiyə quruluşuna malikdir.
- A) 2, 5 B) 2, 4 C) 1, 3, 4
D) 1, 5 E) 1, 2, 3

4. N. Vəzirovun "Müsibəti-Fəxrəddin" əsərindəki Cahangir və H. Cavidin "Ana" faciəsindəki Orxan obrazları ilə bağlı orta q cəhətləri müəyyən edin.
1. Qarşılıqlı məhəbbətin qurbanına çevrilir.
 2. Məqsədinə çatmaq üçün gücdən istifadə etməyə qərar verir.
 3. Qarşı tərəflə mübarizədə dostlarına güvənir və onların köməyindən istifadə edir.
 4. Rəqib saydığı şəxsin ölümünə bais olur.
 5. Ad-sanı, var-dövləti ilə öyünür və bununla sevdiyi qızın məhəbbətini qazanacağına ümid edir.
- A) 2, 3 B) 3, 5 C) 1, 2, 4
D) 2, 4, 5 E) 1, 5

5. M. Ə. Sabirin "Əkinçi" şeiri ilə bağlı **yanlış** fikirdir:
- A) Əkinçinin mülkədara borclu qaldığının ilk dəfə olmadığı məlum olur.
 - B) Şair mülkədarla əkinçinin həyat tərzini qarşılaşdırmaqla güclü bir təzad yaradır.
 - C) Əvvəlki borcuna görə yorğanını satan əkinçi hazırkı borcuna görə palazını satmağa qərar verir.
 - D) Mülkədarın nəzərində əkinçinin çox çalışıb az yeməsində təəccüblü heç nə yoxdur.
 - E) Öz haqq və hüquqlarını bilmədiyi üçün əkinçi mülkədara yalvarmaqla kifayətlənir.

6. A. Ələsgərin "Dağlar" ("Bahar fəslı, yaz ayları gələndə...") şeiri ilə bağlı uyğunluğu müəyyən edin.
1. Gahdan qeyzə gələr, nahaq qan eylər.
Dinşəmər haramı, halalı dağlar. – metafor
 2. Ələsgər Məcnuntək yardan yaralı, Gəzər səndə dərdli, nalalı, dağlar. – təşbeh
 3. Ağ xalat bürünər, zərnişan geyməz. – metafor
 4. Bahar fəslı, yaz ayları gələndə, Süsənli, sünbüllü, lalalı dağlar. – epitet
 5. Çəşməsindən abi-həyat car olur. – metonimiya.
- A) 1, 2, 3 B) 2, 4, 5 C) 1, 2, 4
D) 3, 4, 5 E) 1, 3, 5

7. "Sultan Səncər və qarı" (N. Gəncəvi) əsərindəki Sultan Səncər obrazı ilə bağlı **yanlış** fikri müəyyən edin.
- A) Onun əməlləri nəticəsində şəhərlinin evi dağılmış, əkinçinin xırmanı dənsiz qalmışdır.
 - B) Talançılığı və zalımlığı ilə məşhurlaşmış.
 - C) Yetimlərin malına göz dikməkdə və insanları acından qırdırmaqda ittiham olunur.
 - D) Ölkədə acınacaqlı vəziyyətin yaranmasının əsas səbəbkarıdır.
 - E) Qarının sözlərinə əhəmiyyət vermir, əməllərində özünü haqlı saydığını bildirir.

8. Nümunədə işlənmişdir:

*Coşur, şahə qalxır, kükrəyir sular,
Bilir, kiçiklərin dərdi böyükdür.
Böyüklük adında bir ucalıq var,
Kiçiklik, Xəzərim, ağır bir yüküdür.*
(N. Kəşəmənli)

- A) metafor, inversiya, təşbeh
- B) metonimiya, təşbeh, epitet
- C) epitet, metafor, təşbeh
- D) metafor, inversiya, epitet
- E) təşbeh, epitet, mübaligə

9. C. Məmmədquluzadənin "Anamın kitabı" əsərinin məzmunu ilə bağlı doğru fikri müəyyən edin.

- A) Qardaşlardan fərqli olaraq, Gülbaharın təhsil almaması ona öz fikrini açıq ifadə etməyə mane olur.
- B) Qardaşların hər biri analarına bir-biriləri ilə nə üçün yola gedə bilmədiklərini izah edərkən özünü haqlı göstərməyə cəhd edir.
- C) Gülbaharın qardaşlarının kitablarını yandırması, əslində, yad düşüncə tərzinə qarşı mübarizədir.
- D) Sensor Mirzə Cəfərin qardaşların kitablarını yoxlaması onların əsl kimliyini gizlətmək məqsədi daşıyır.
- E) Xeyriyyə cəmiyyətində müzakirə zamanı aclara yardım verilməsi qardaşların müsbət əməli kimi dəyərləndirilə bilər.

10. "Guş qıl" və "Qafqaz müsəlmanlarına xitab" (S.Ə. Şirvani) əsərləri üçün ortaq cəhət kimi götürülə bilər:

- A) Eyni janrdə olması
- B) Milli geriliyin səbəblərindən bəhs edilməsi
- C) Epik məqamların özünə yer tapması
- D) Satirik gülüşdən istifadə edilməsi
- E) İctimai məzmun daşması

11. "Koroğlu ilə Bolu bəy" ("Koroğlu" dastanı) qolunun məzmunu ilə bağlı hansı fikirlər doğrudur?

- 1. Koroğlu ilə Ələmqulu xanın dostluq etməsi xəbərinin toqatlı Hasan paşanı narahat etməsi səbəbsiz deyildir.
- 2. Hasan paşa, Bolu bəy və Ərəb Reyhan Koroğluya qarşı bir yerdə hərəkət etmək qərarına gəlirlər.
- 3. Bolu bəy və Ərəb Reyhan boyda fəal iştirak edən mənfi surətlərdəndir.
- 4. Koroğlunun düşməndən xilas olmasında bir neçə nəfərin rolu olur.
- 5. Hasan paşa qurduğu planın baş tutmadığını görüncə bütün günahları Bolu bəyin üzərinə atmağa çalışır.

A) 1, 5 B) 2, 4 C) 2, 5
D) 1, 3, 4

12. "Aldanmış kəvakib" (M. F. Axundzadə) əsərində Yusif şahın hakimiyyətə gəldikdən sonra gördüyü işlər sırasındadır:

- A) Susuzluqdan əziyyət çəkən Qəzvin əhalisini su ilə təmin etməyə nail olur.
- B) Avropa dövlətləri ilə əlaqə qurmaq üçün ora öz nümayəndələrini göndərir.
- C) Qəzvin bəylərbəyi, miraxuru vəzifədən çıxarıb yerinə tanıdığı münasib adamları təyin edir.
- D) Ruhanilərin bir çox işlərdə saxtakarlığını müşahidə etdikdən sonra o zümrə ilə əlaqəsini kəsir.
- E) Münəccimliyi və ruhaniliyi tamamilə ləğv edir.

13. Şifahi xalq ədəbiyyatının janrları ilə bağlı doğru fikirləri müəyyənləsdirin.

- 1. Tapmacalara fikrin üstüörtülül ifadəsi xasdır.
- 2. Nəğmələr həmişə sabit janr-forma xüsusiyyətlərinə malik olur.
- 3. Nazlamalar həm dördlük, həm də ikilik şəklində qurula bilər.
- 4. Qəhrəmanlıq nəğmələri heca vəznə ilə yanaşı, əruz vəznində də olur.
- 5. Qəhrəmanlıq nəğmələri, adətən, dastanlarda olur.

A) 1, 2, 5 B) 2, 4, 5 C) 1, 3, 5
D) 1, 3, 4 E) 2, 3, 4

14. "Bahariyyə" (Ş. İ. Xətayinin "Dəhnamə" poemasından) haqqında **yanlış** fikirləri müəyyən edin.

- 1. Aşıqın bahar fəslində davranışının təsvirlərinə yer verilir.
- 2. Poemanın yazıldığı vəzn, bəhr və qafiyə quruluşuna uyğundur.
- 3. Baharın gəlişi ilə təbiətdə baş verən canlanma incəliklərinə qədər əks etdirilir.
- 4. Əsərdə baharın gəlişi aşıqda xoş duyğular yaradır.
- 5. Poemanın kompozisiyasına daxildir, peyzağ nümunəsi hesab edilə bilər.

A) 1, 4 B) 3, 4, 5 C) 2, 5
D) 1, 3 E) 2, 3, 4

15. "Qızıl qönçələr" (Ə. Məmmədخانlı) əsəri ilə bağlı doğru fikri müəyyən edin.

- A) Sürəyya lap körpə vaxtından ata və anasını itirir.
- B) Firuz baba iş olduğu günlərdə də Sürəyyanın qazancına möhtac qalır.
- C) Sürəyya öz qəmli mahnıları ilə yaşadığı həyatı əks etdirərdi.
- D) Sürəyya onu şaxtılı havada küçədə tək qoyan yoldaşlarından inciyir.
- E) Qoca nəqqaşın fikirləri yazıçının gələcəyə olan nikbinliyinin ifadəsidir.

16. "Vaqif" (S. Vurğun) pyesində İbrahim xanla Vaqifin münəqişəsindən kimlər narahat olur?

- 1. Əli bəy 2. Xuraman
- 3. Vədadi 4. Eldar
- 5. Gülnar 6. qoca kəndli
- A) 2, 3, 4 B) 1, 2, 3 C) 2, 4, 6
- D) 3, 4, 5 E) 1, 5, 6

17. "Odlu qılınc" (M. Hüseyn) əsəri ilə bağlı doğru fikir **deyil**:

- A) Qoca Varaz artıq ölkəyə rəhbərlik edə bilmədiyi üçün yeni başçı seçməyə ehtiyac yaranır.
- B) Qoca Varazın hakimiyyət illərində Girdman ölkəsinin azad, firavan və nüfuzlu bir ölkə kimi tanındığı məlum olur.
- C) Əsərin əsas mövzusu Vətənin azadlığı uğrunda mübarizədir.
- D) Birinci və ikinci elçilərin gətirdiyi xəbərlər qoca Varazı narahat edir.
- E) Cavahir xatunun döyüşə gedən Cavanşirə: "Çalış ki, düşmən səni arxadan vurmasın. Sənədən aldığı yaradan sənə ölüm yoxdur", – deməsi səbəbsiz deyildi.

18. Q. Zakirin "Durnalar" şeiri ilə bağlı doğru fikirləri müəyyən edin.

- 1. Lirik qəhrəman Qarabağın dilbər guşəsindən – Laçından olmasını qürur hissi ilə dilə gətirir.
- 2. Şeirdən lirik qəhrəmanın uzun müddət qütbətdə olduğu məlum olur.
- 3. Aşıqın tez-tez məşuqəyə müraciət etməsi ondan uzun düşüncəli rəhbər verir.

4. Lirik qəhrəman özünü "qəribü zar" adlandırmaqla durnalarla müqayisə edir.

5. "Ötən zamanlar"dan söz açan şair onları bir də geri qaytarmağın mümkünsüzlüyündən şikayətçidir.

- A) 3, 5 B) 2, 4 C) 1, 4
- D) 1, 3 E) 2, 5

19. "Durna teli" ("Koroğlu" dastanı) qolundan verilmiş hadisələrin düzgün ardıcılığını müəyyən edin.

- 1. Xoca Əzizin Bağdadda Qıratı satın alması
- 2. Dəlilərin qoca kişinin taxılını biçməsi
- 3. Dəlilərin Bağdad bağları yaxınlığında Koroğluya çatması
- 4. Dəlilərin Aslan paşadan qalan qızılları bölüşdürməsi
- 5. Koroğlunun Giziroğlu Mustafa bəyi tərif etməsi
- A) 1, 2, 3, 4, 5 B) 1, 3, 2, 5, 4
- C) 1, 3, 2, 4, 5 D) 3, 2, 1, 4, 5
- E) 1, 5, 4, 2, 3

20. "Dəli Kür" (İ. Sıxılı) əsərindəki Cahandar ağa obrazı ilə bağlı doğru fikirləri müəyyən edin.

- 1. Mələyə əl qaldırdığı üçün oğlu Şamxalı döyür və evdən qovur.
- 2. Şamxalla müqayisədə Əşrəfi daha ağıllı hesab edir.
- 3. Onun qarşılaşdığı maneələr, əsasən, şəxsi mahiyyət daşıyır.
- 4. Arvadı Zərnigarın küsməsi, oğlu Şamxalın ailədən getməsi Cahandar ağanın izzətlərini artırır.
- 5. Qarşılaşdığı bütün maneələri dəf etmək üçün son nəfəsinədək mübarizə aparır.
- A) 1, 3, 5 B) 2, 4, 5 C) 1, 3, 4
- D) 1, 2, 3 E) 2, 3, 5

21. Hansı dövrə aid ədəbi hadisə **verilməyib**?

- 1. Satirik hekayələrin yazılması
- 2. Anadilli epik şeirin yaranması
- 3. Realist əsərlərin yazılması
- 4. Satirik şeirin meydana çıxması
- A) orta əsrlər
- B) intibah dövrü
- C) tənqidi realizm və romantizm dövrü
- D) maarifçi realizm dövrü
- E) erkən yeni dövr

Mətni diqqətlə oxuyun və 28 – 30 saylı tapşırıqları yerinə yetirin.

Aslan və Fərhad
(*əsərdən parça*)

Onlar kiçik, soyuq bir daxmada tək qaldılar... Evin böyük uşağı Aslan qoçaq, çalışqan bir uşaq idi. Bütün günü küçələri gəzdi ki, özünə bir iş tapsın, mümkün olmadı. Son qəpiqlərini də xərcləyib qurtardı. Nökər durmaq istədi, uşaq olduğu üçün heç kəs ona beş manatdan artıq pul vermədi. Utandığından da heç kəsə dərini açıb deyə bilmirdi.

Yenə axşam oldu. Evə qayıtdı. Pul yox... çörək yox. ... Yetimlər məlul-məlul Aslanın əlinə baxdılar. Aslan onların üzünə baxmağa utanırdı. Hərdən qaşını qaldırıb nəzəri uşaqların solğun üzünə düşəndə bütün əzası inildəyirdi; nəhayət, o tab gətirməyib gizli-gizli ağlamağa başladı. Aslan uşaqların başını dizi üstündə qoyub ovundurmağa çalışırdı: "Ağlamayın, Fərhad, Züleyxa... Sabah sizin üçün çoxlu-çoxlu şey alacağam". Uşaqlar bir-iki saniyə sakit olur, sonra yenə ağlayırdılar. Aslan daha məhzun bir halda qardaşına və bacısına baxır, gah da onların halına çarə arayırmış kimi məlul-məlul ətrafını süzürdü. ...

Yavaş-yavaş sübh açılırdı. Aslan tez qalxıb, "uşaqlar oyanmasın" deyə bir tək olan köhnə yorğanları ilə üstlərini bərk örtüdü.

(C. Cəbbarlı)

28. Mətndəki əsas problemi müəyyən edin və fikrinizi əsaslandırmaq üçün iki fakt yazın.

Problem:

Faktlar:

1.

2.

29. Mətndəki Aslan obrazına aid xarakterik xüsusiyyət yazın və fikrinizi əsaslandırın. Xarakterik xüsusiyyət:

Əsaslandırma:

30. Mətnin və "Qızıl qönçələr" (Ə. Məmmədخانlı) əsərinin məzmunu ilə bağlı oxşar məqamları qeyd edin.

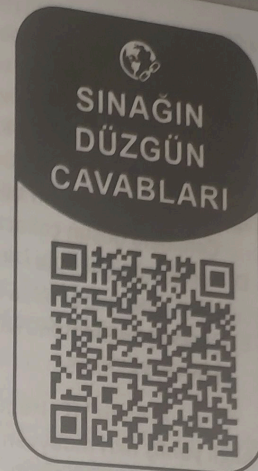
1.

2.

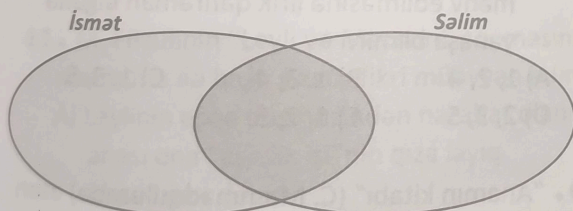
SINAQ
İMTAHANI
№

19

ÜMUMİ SINAQ

1. H. Cavidin "Ana" faciəsindəki obrazların müqayisəsi zamanı hansı fikirlər Eyler-Venn diaqramının mərkəzinə yazıla bilər?

1. Səlimin mənəvi böyüklüyünü, alicənablığını yüksək dəyərləndirir.
 2. Orxanın İsmətə qarşı etdiklərinin bir sirr kimi saxlanılmasının tərəfdarı olur.
 3. Qanpoladın qatilinin cəzalandırılmasına çalışır.
 4. Orxanın etdiyi haqsızlığa görə bir gün mütləq cəzalandırılacağını söyləyir.
 5. Muradın bağışlanmasının tərəfdarı olur.
- A) 3, 5 B) 1, 2, 4
C) 2, 3 D) 1, 5
E) 1, 3, 4

2. Nöqtələrin yerinə yazıla **bilməz**:

X. Şirvaninin "Gənclərə nəsihət" əsərində müəllif...

- A) ağılı ən böyük ustad hesab edir.
B) özünün sənət aləmindəki qüdrətindən söz açır.
C) insanda səy göstərməyi yüksək qiymətləndirir.
D) dostluq etməyin bir sıra şərtlərini sayır və az dostluq etmək tövsiyəsinə verir.
E) istər nadan, istər müdrik olsun – heç kimin tərifiyə aldanmamağı nəsihət edir.

3. M. Füzulinin "Söz" qəzəli ilə bağlı doğru fikri müəyyən edin.

Şairin fikrinə:

- A) Əsl söz ustası sözlərdən nəqş vuran rəssam kimidir.
B) Söz gözəl nigar sənətkar işə aşiq kimidir.
C) Sözdən lazım olan zaman istifadə edilməlidir.
D) Söz ölünü diriltməyə qadirdir.
E) Söz sirlər xəzinəsinin qapılarını açmaq olar, bağlamaq da.

SHOT ON MI 8
AI DUAL CAMERA

4. "Koroğlu ilə Bolu bəy" ("Koroğlu" eposu) qolunda hansı suala cavab **yoxdur**?
- A) Bolu bəyin Koroğlunu tutub apardığını Xoca Əzizə kim xəbər verir?
 - B) Bolu bəy qoruqçunun Koroğlunun özü olduğuna əvvəlcə nə üçün inanmırdı?
 - C) Aşıq Cünun haradan bilirdi ki, Bolu bəy Çənlibelə qoşun çəkəcək?
 - D) Koroğlu özünü Bolu bəyə təslim etdiyinə görə peşmanlıq hissi çəkirdimi?
 - E) Qaravaş nə üçün Koroğlu və İsabalıya kömək edirdi?
5. "Qoca və dəniz" (E. Heminqvey) əsəri ilə bağlı **yanlış** fikri müəyyən edin.
- A) Qoca dənizə ilahə kimi baxır, onu çox səxavətli və lütfkar hesab edirdi.
 - B) Əsər bir müddət Kubada yaşayan yazıçının canlı müşahidələri əsasında qələmə alınıb.
 - C) Yazıçının özünün də tez-tez balıq ovuna getməsi balıqçılıq peşəsi ilə bağlı hadisələri çox incə və ətraflı şəkildə təsvir etməyə zəmin yaradıb.
 - D) Qoca oğlanla söhbətində ovu uğurlu almayanların dənizi lənətləməsini tənqid edir.
 - E) Köpəkbalıqları ilə mübarizədə əzilib məğlub edildiyini anlayan qoca balıqçı artıq hər şeyin geridə qaldığını anlayır, yalnız evə çatmaq arzusunda olur.
6. "Dərzi şagirdi Əhməd" nağılı ilə bağlı doğru fikirləri müəyyən edin.
- 1. "Təmkinli, səbirli və dözümlü insan bütün çətinliklərin öhdəsindən gələ bilər" fikri əsərin ideyasını təşkil edir.
 - 2. Əhməd onu müdafiə etməsinə görə vəzirə razılıq edir.
 - 3. Nağılda Əhməd ağıl və fərasətinə görə hökmdarlara qarşı qoyulur, onlardan üstün tutulur.
 - 4. Humanizm, insan hüquqlarının tapdalanması və azad sevgi kimi məsələlər əsərin əsas mövzusunı təşkil edir.
 - 5. Əhmədin öz sevgisi uğrunda çəkinmədən və sonadək mübarizə aparmasına görə Pəri Soltan xanım atasından onu azad etməsini xahiş edir.
- A) 1, 3 B) 2, 3, 4 C) 2, 3, 5 D) 1, 5 E) 1, 2, 4
7. N. Gəncəvi və M. Füzuli yaradıcılığı üçün ortaq cəhət kimi götürülə bilər:
- A) Bədii nəsrin gözəl nümunələrini yaratmaq.
 - B) Müxtəlif dillərdə epik şeir nümunələrini ərsəyə gətirmək.
 - C) Müxtəlif ədəbi növlərdə dəyərli nəzm nümunələri yaratmaq.
 - D) Həm heca, həm də əruz vəznində əsərlər yazmaq.
 - E) Həm epik, həm də lirik poema janrında qələmlərini sınamaq.
8. M. P. Vaqifin "Hayıf ki, yoxdur" qoşması ilə bağlı doğru fikirləri müəyyən edin.
- 1. Kür qırağının gözəl, gəzməli yerləri olsa da, lirik qəhrəman bunu hələ yetərli saymır.
 - 2. Lirik qəhrəman Kür qırağının təbii gözəlliklərindən danışarkən heç Çinü Maçində belə gözəl məkanların olmadığını qənaətinə gəlir.
 - 3. Əsərdə gözəllərin bəzəkədən istifadə etməməsi təəssüflə qarşılır.
 - 4. Müəllif Kür qırağını "cümlə-cahanın gözü" hesab edir, lakin bu gözəlliyyənin natamam olması onu narahat edir.
 - 5. Təbiətin qorunmaması, ondan səmərəsiz istifadə edilməsi və yaşılbaş sonaların məhv edilməsinə lirik qəhrəman biganə yanaşa bilmir.
- A) 1, 2, 4 B) 1, 3, 4 C) 1, 3, 5
D) 2, 3, 5 E) 1, 2, 5
9. "Anamın kitabı" (C. Məmmədquluzadə) əsəri ilə bağlı doğru fikirləri müəyyənləşdirin.
- 1. Gülbaharın kitabları yandırması və Zəhrabəyim ananın ölümü qardaşları sarsıdır, onlar səhv düşüncədə olduqlarını etiraf edirlər.
 - 2. Sensor Mirzə Cəfərin qardaşlarla bağlı gəldiyi yekun qənaət qardaşların milli ziyalı adından çox uzaq düşdüklərini bir daha təsdiq edir.
 - 3. Sensorun gedişindən sonra Rüstəm bəyin Mirzə Məhəmmədəli ilə dialoqu əsərin kulminasiya nöqtəsi sayıla bilər.

4. Qardaşlar fərqli məslək sahibləri olsalar da, vətən, millət haqqında düşüncələri və fəaliyyətləri onları birləşdirən ortaq cəhət kimi qəbul edilə bilər.

5. Gülbahar təkə düşüncəsi və əməli fəaliyyəti ilə yox, həm də nitqi ilə qardaşlara qarşı əks mövqedən çıxış edir.

- A) 1, 3, 4
- B) 4, 5
- C) 1, 2, 4
- D) 2, 5
- E) 1, 3, 5

10. N. Gəncəvinin "İskəndərnamə" əsərinin qəhrəmanı ilə bağlı **yanlış** fikri müəyyən edin.

- A) İskəndər taxt-taca sahib olan gündən Dara onu ciddi bir rəqib kimi görməyə başlayır.
- B) İskəndər təkə öz xalqının yox, bütün dünyanın xoşbəxtliyi haqqında düşünür.
- C) Nüşabə İskəndər haqqında məlumatlı olsa da, İskəndər ilk dəfə onun haqqında Bərdəyə gələrkən məlumat alır.
- D) Nüşabənin onu qızıl, var-dövlət düşkünü olmaqda ittiham etməsinə qarşı cavabsız qalmır.
- E) Anasına yazdığı məktubda fəryad qoparmamağı tövsiyə edir.

11. M. Füzulinin "Leyli və Məcnun" poemasının məzmunu ilə bağlı **yanlış** fikri müəyyən edin.

- A) Leylinin eşqə düşməsindən narahat olan anası ona "aşıqlıq işi"nin qıza layiq olmadığını deyir.
- B) Anasının ittihamına qarşı Leyli sevdini danır.
- C) Leyli sevdini inkar edərkən anası Leylinin dediklərinə inanır, lakin onu məktəbdən çıxarmağı ən düzgün yol hesab edir.
- D) Leylinin atası Qeysin "məcnunluğ"unu səbəb göstərərək qızı ona verməyi rədd edir.
- E) Məcnunun əhvalatından xəbərdar olan Zeyd vəhşilərdən uzaq dursa, ona kömək etməyini tövsiyə edir.

12. R.Rzanın "Qızılqul olmayadı" poeması ilə bağlı doğru fikri müəyyən edin.

Müəllif:

- A) Müşfiqin bir şair kimi yetişməsində Dilbərin əsas rol oynadığını vurğulayır.
- B) Müşfiqin yaradıcılığın danışıarkən onun müxtəlif vəznərdə gözəl şeirlər yazdığını söyləyir.
- C) Müşfiqin özünü repressiyadan niyə qorunmadığını anlamaqda çətinlik çəkir.
- D) Repressiya dövrünün faciələrini təsvir etməklə totalitar rejimin qeyri-insani siyasətini ifşa edir.
- E) Müşfiqin həyatını geniş, hərtərəfli təsvir etməklə onun ədəbiyyatımızdakı mövqeyini təsdiqləmiş olur.

13. M. Arazın "Əsgər məktubu" əsəri haqqında **səhv** fikri müəyyənəldir.

- A) Əsər Vətən sərhədlərini qoruyan əsgərin tərənnümü üzərində qurulub.
- B) Əsgər məktubunda narahatlıq, səksəkə ilə yanaşı, həm də bir qaya təkmini var.
- C) Əsgər öz məktubunda Vətəni inam və qeyrətlə qoruduğunu yazır.
- D) Müəllif əsgər məktubunda Vətənin öz əksini tapdığını söyləyir.
- E) Yeni şeirlərini əsgərlə bölüşən şair bununla öz vətəndaşlıq borcunu yerinə yetirdiyini söyləyir.

14. Doğru fikirləri müəyyən edin.

B. Vahabzadənin "Vətəndaş" şeirində müəllif:

- 1. Vətəni əbədi, insanı müvəqqəti sayır.
- 2. Vətəni möhtəşəm və mənəvi heykəl hesab edir.
- 3. İnsanın öz vətəninə qüvvətli olduğunu vurğulayır.
- 4. Vətəndaşları eyni ananın övladlarına bənzədir.
- 5. Qurub-yaratmağı vətəndaşın əsas vəzifəsi hesab edir.

- A) 1, 3, 4
- B) 2, 3, 4
- C) 1, 3, 5
- D) 1, 2, 4
- E) 1, 2, 5

SHOT ON MI 8
AI DUAL CAMERA

15. "Vətən" şeirində (Ə. Kürçaylı) şairin gəldiyi qənaətləri müəyyən edin.

1. Vətən bir ana qədər səxavətlidir.
2. Vətənin borcu ödənilməz.
3. Vətən ona xidmət edənləri unutmur.
4. Vətən onu tərənnüm edən sənətkarları mükafatlandırır.
5. Vətən bizə mənəvi baxımdan ən böyük dəstəkdir.

- A) 1, 3, 4 B) 1, 2, 5 C) 2, 4, 5
D) 1, 3, 5 E) 1, 2, 4

16. "Kərgədan və qarışqa" (H. Ziya) və "Qaranquş" (Ə. Kürçaylı) əsərləri üçün ortaq cəhətdir:

- A) Təsvir və təhkiyəyə yer verilmişdir.
- B) Allegoriya üsulu aparıcıdır.
- C) Nəsihətamiz fikirlər əks olunur.
- D) Tərənnüm üzərində qurulmuşdur.
- E) Əsərdə müəllif də obraz kimi iştirak edir.

17. "Zəhər" (İ. Hüseynov) hekayəsi ilə bağlı verilənlərdən hansı **yanlışdır**?

- A) Daşdəmir Mirqasımın atının ağıya düşdüyünü bilir və südü qəsdən aşırıb yerə tökür.
- B) Meşəbəyi Daşdəmirin insani keyfiyyətlərinə yaxşı bələd olduğu üçün ondan yenidən süd istəməyi mənasız hesab edir.
- C) Meşəbəyi Mirqasım atının üzləşdiyi problemin səbəbini dəqiqləşdirə bilmir.
- D) Daşdəmir etdiyi əməllərdə bir təmənnə, məqsəd güddüyünü, yeri gələndə rüşvət verdiyini etiraf edir.
- E) Meşəbəyi Daşdəmirin etdiyi hərəkəti görəndə nahaq ora gəldiyini anlayır.

18. B. Vahabzadənin "İstiqlal" poeması ilə bağlı doğru fikirləri müəyyən edin.

1. Əsərdə şəhidlərimizin qanı bahasına əldə edilmiş müstəqillik və azadlıqdan qürurla danışılır.
2. Poemada xalqımızla, vətənimizlə bağlı tələyüklü məsələlərin gələcəkdə öz həllini tapacağına nikbinliklə yanaşılmışdır.
3. Əsərdə Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin süqutu təəssüf hissi ilə xatırlanır.

4. Bu əsərə görə müəllif təqib və təzyiqlərə məruz qalır, ona millətçi damğası vurulur.

5. Əsərdə Azərbaycanı işğal edən tərəflər yad hesab edilir, Quzey Azərbaycan kimi Güneyin də yadlardan qurtulma zamanının gəldiyi söylenilir.

- A) 1, 2, 4
B) 3, 5
C) 1, 2, 5
D) 1, 3
E) 2, 4, 5

19. S. Rüstəmin "Təbrizim" şeiri ilə bağlı doğru fikri müəyyənəldirin.

- A) Əsərdə siyasi mətləblərə yer verilməmişdir.
- B) Şeirdə metonimiya, inversiya və bədii sualdan istifadə edilmişdir.
- C) Təbrizin ən qədim dövrlərdən bəri həmişə paytaxtımız olması qürur hissi ilə dilə gətirilir.
- D) Şeirdə Təbrizin işğalı əsas problem kimi qabardılır.
- E) Şeir ədəbiyyatımızda süjetli lirikanın gözəl nümunələrindən hesab edilir.

20. M. Hədinin "Türkün nəğməsi" əsəri ilə bağlı doğru fikirdir:

- A) Şeirdə XX əsrin əvvəlində türk xalqlarına qarşı törədilən repressiya hadisələrinə də toxunulub.
- B) "Qan ilə qazandıq zəfəri, verməriz əldən", – misrasında şair "zəfər" deyərək Azərbaycan və digər türk xalqlarının müstəqilliyini nəzərdə tutur.
- C) Şair türk xalqlarının gələcək böyük uğurlarının təməlini onların birliyində görür.
- D) Məfkurə yolunda tökülən qanların nə vaxtsa öz bəhrəsini verəcəyinə şair əminlik ifadə edir.
- E) Cahan tərsinə fırlansa belə, türklər Böyük Turan ideyasından əl çəkməyəcəklər.

21. Nümunədə işlənmiş bədii təsvir və ifadə vasitələrini müəyyən edin.

Bütün sevinclərin bir üzü kədər,
Bütün ağ günlərin bir üzü qara.
Ömrü görüşlərə çəkən yelkənlər
Sonra da açılır ayrılıqlara.

(S. Rüstəmخانli)

1. metafor
2. təşbeh
3. anafora
4. kinayə
5. bədii təzad
6. metonimiya
7. epitet

- A) 1, 3, 5, 7 B) 2, 3, 4, 6 C) 1, 4, 5, 7
D) 2, 4, 5, 6 E) 1, 2, 3, 7

22. A. İldırımın "Əsir Azərbaycanım" şeiri ilə bağlı doğru fikirləri müəyyən edin.

1. Qəhrəman oğulları olan Vətənin bir gün mütləq azadlığa qovuşacağına əminlik ifadə edilir.
2. Lirik qəhrəmanın ikiye mülünmüş Vətənin birləşəcəyinə inamı ifadə olunur.
3. Vətənsiz ən ali dəyərlərin belə öz mənasını itirdiyi qənaətinə gəlinir.
4. Qürbət nə qədər gözəl olsa da, müəllif onu "neft qoxuyan gülə" – Bakıya dəyişmək fikrində deyil.
5. Çarəsiz qalan lirik qəhrəman Vətənin azadlığa qovuşması naminə təbiətdən kömək istəyir.

- A) 3, 5 B) 2, 3, 4 C) 1, 5
D) 1, 3, 4 E) 2, 5

23. Doğru fikirləri müəyyən edin.

"Aldanmış kəvakib" (M. F. Axundzadə)

əsərində mollabaşı Axund Səmədin nitqindən məlum olur ki, Yusif Sərrac:

1. Ruhanilərin və şəriət xadimlərinin zərərinə və pisliyinə danışır.
2. Kəndxudalardan tutmuş padşahadək bütün mənəb sahiblərini zülmkar və quldur hesab edir.
3. Dini hökmləri yerinə yetirməyi lazımsız hesab edir.
4. Xəzinədarın padşahlıq pulunun içinə çox qəlp pul qatıb xalqa dağıtdığını söyləyir.
5. Qəzvinin küçələrinin natəmiz saxlanılmasından narazılıq bildirir.

24. "Müsibəti – Fəxrəddin" (N. Vəzirov) və "Qafqaz müsəlmanlarına xitab" (S.Ə. Şirvani) əsərləri üçün orta qəhətlər hesab edilə bilər:

1. Millətin elmdən, sənətdən geriliyi onun faciəsi hesab edilir.
2. İnsanların dinin, şəriətin mənasını anlamamağından narazılıq bildirilir.
3. Qan davasının xalq arasında hələ də aktual qalmasından narahatlıq ifadə edilir.
4. Qadın hüquqsuzluğundan şikayət edilir.
5. Ziyalıların xalqa can yandırmaması tənqid edilir.

25. H. Ziyanın "Qarabağda" şeiri haqqında doğru fikirləri müəyyən edin.

1. Qarabağ xanlığının yaranması ilə bağlı tarixi keçmiş xatırlanır.
2. Şeirdə insanların öz doğma torpağından – Qarabağdan didərgin düşməsi ürək ağrısı ilə əks olunur.
3. Əsərdə Qarabağın təbiəti, maddi və mənəvi sərvətləri böyük sevgi ilə tərənnüm obyektinə çevrilir.
4. Şeirdə ayrılıq, onun bədii ifadəsi məharətlə və təsirli bir dillə çatdırılır.
5. Əsərdə "Vətəndən pay olmaz" fikri vurğulanıb.

26. "Qazan bəyin oğlu Uruz bəyin dustaq olduğu boy"dakı ("Kitabi-Dədə Qorqud" dastanı) surətlərin təhlili ilə bağlı doğru fikirləri müəyyən edin.

1. Qazan bəy – oğlunun igidlik göstərmədiyini üçün gələcəkdə taxt-taca sahib ola bilməyəcəyindən narahatdır.
2. Uruz – atasından onu da ova aparmasını xahiş edir.
3. Burla xatun – oğlu Uruzu düşmən əlindən azad edərək əllərini açır. keçməsinə Qazan xanı günahlandırır.
4. Oğuz bəyləri – Uruz haqqında yanlış qənaətə gəlir, onu atasının gözündən salırlar.
5. Kafirlər – Uruza atası ilə danışmağa imkan verirlər.
6. Qazan bəy – Uruzun ovdan qayıtmadığını eşidincə onun dustaq olduğunu anlayır.

27. Mir Cəlalın "Vətən yaraları" əsərinin qəhrəmanları ilə bağlı uyğunluğu müəyyənləşdirin.

1. Hadisələri danışan şəxs

2. Nəsrəddin

3. Lətif

a. Komandir sirləri onunla bölüşür və təhlükəli yerlərə onu özü ilə aparır.

b. Anaların sovgatı olan bağlamanın dostların hamısı yığışmayınca açılmasına razılıq vermir.

c. Başaşağı, üzüyoladır, yoldaşlarının qulluğunda durur.

d. Müharibəni dinc həyatla müqayisə edir, onun törətdiyi fəlakətlərin necə dəhşətli olduğunu düşünür.

e. Müvəqqəti olaraq geriye – evlərinə qayıdan dostu ilə şəklini anasına göndərir.

Mətni diqqətlə oxuyun və 28 – 30 sayılı tapşırıqları yerinə yetirin.

Şairlərə borcumuz
(Əsərdən parça)

Arazın tikanlı məftillərindən
Sıyrılib çıxdığı yerdə
Üzü cənuba
"qardaş" harayı ağzında donmuş
Bir şair heykəli qoymasa,
İnsafı yoxdur bu millətin.

İnsafı yoxdur bu millətin
Yaddan çıxarsa əgər,
Bu gün meydanları silkələyən
"millət", "azadlıq" sözlərini,
Nə vaxtsa şairlərin ehtiyatlı
pıçıltısından öyrəndiklərini.

Bir şair heykəli...
Araz qırağında ... üzü güneyə
Dilində "qardaş" harayı,
"Vətən", "Birlik" nidası!

(S. Rüstəmxanlı)

28. Əsərdən parça əsasında cədvəli tamamlayın.

Əsas problem	Problemi göstərən ifadələr

29. Əsərdə müəllif nə üçün şairlərə heykəl qoyulmasının vacibliyindən danışır? Fikrinizi yazın.

30. S. Rüstəmxanlının "Şairlərə borcumuz" və B.Vahabzadənin "İstiqlal" əsərlərinin müqayisəsi əsasında cədvəli tamamlayın.

Məzmun oxşarlığı	Forma fərqi
	"Şairlərə borcumuz"
	"İstiqlal"

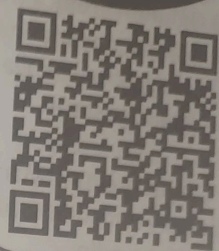
SHOT ON MI 8
AI DUAL CAMERA

SINAQ
İMTAHANI
№

20

ÜMUMİ SINAQ

SINAĞIN
DÜZGÜN
CAVABLARI

1. M.Müşfiqin "Həyat sevgisi" seirində rast **gəlinmir**:
1. Həyata, dünyaya vurğunluq hissinə
 2. Yazıb-yaratmaq arzusuna
 3. Qəhrəmanca gələcəkdə xoşbəxt günlər görəcəyinə inanmasına
 4. Dostlardan incikliyə
 5. Təbiət gözəlliyinin ifadəsinə
- A) 1, 3 B) 3, 4 C) 2, 5 D) 1, 4 E) 2, 3

2. Q.Zakirin "Badi-səbə mənim dərdi-dilimi" əsəri haqqında **yanlış** fikirləri müəyyən edin.
1. Aşıq sevgilisinə qovuşacağına ümidini itirir.
 2. Aşıq sevdliyindən daim xoş rəftar görür.
 3. Aşıqın ah-naləsi asimana yetir.
 4. Aşıq "Xublar şahı" adlandırdığı gözəlin qulluğunda durmaqdan məmnun qalır.
 5. Aşıqın çarəsizliyi, sevgilinin gözəlliyi barədə yaranmış təsəvvür daha da zənginləşir.
 6. Aşıqın günü xoş keçmir.
- A) 1, 2, 4 B) 3, 4, 5 C) 1, 2, 3
D) 1, 2, 6 E) 3, 5, 6

3. Nöqtələrin yerinə yazıla **bilməz**:
- "Sığmazam" rədifli qəzəlinə Nəsimi ... sığmadığını söyləyir.
1. şan-şöhrətə
 2. qapalı ağza
 3. güman və zənnə
 4. varlığa
 5. arif olanların xəyalına
- A) 1, 5 B) 2, 4 C) 3, 4
D) 3, 5 E) 1, 2

4. M. Şəhriyarın "Heydərbabaya salam" əsərində şairi kədərləndirir:
1. Yamanlığın yaxşılığı üstələməsi
 2. Sevgiliyə qovuşmaması
 3. Kəndlilərin yoxsul vəziyyəti
 4. İran hökumətinin zülmü
 5. Ayrılıq dərdi
 6. Ana dili problemi
- A) 1, 2, 6 B) 2, 3, 4 C) 1, 3, 5
D) 2, 4, 5 E) 2, 4, 6

5. Burla xatun sürəti ("Kitabi Dədə Qorqud" dastanı) ilə bağlı **uyğunsuzluğu** müəyyən edin.
- A) Bayandur xanın qızı, Qazan xanın xatunudur.
- B) Əsirlikdə öz ağıllı tədbiri nəticəsində düşmənin arzusunu puça çıxarır.
- C) Oğlunun ardınca düşmən elinə yollanır.
- D) Mənəvi dəyərlərin ləyaqətli daşıyıcısıdır.
- E) Evini yağmalamağa gələnlərlə döyüşür, igidlik göstərir.

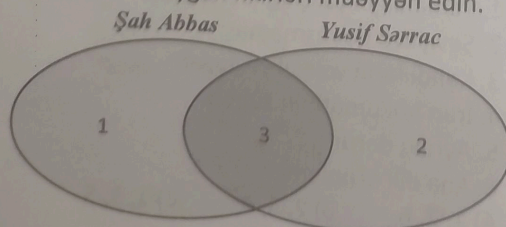
6. Ç.Aytmatovun "Manqurt" əsəri əsasında klasteri tamamlaya **bilməyən** fikirləri müəyyən edin.

oğlunun manqurt olduğunu görsə də, ona qarşı sevgisi azalmır.

Nayman - Ana

1. oğlunu düşdüyü vəziyyətdən xilas edə bilir.
2. oxuduğu layla ilə az da olsa, oğluna təsir edir.
3. oğluna niyə Jolaman adı verildiyindən danışır.
4. sövdəyərlərin sözünə əsasən oğlunun sağ qaldığına ümid edir.
5. səhədə pasibanlıq (qarovulçuluq) edir.
- A) 3, 5
- B) 1, 2
- C) 1, 5
- D) 2, 4
- E) 3, 4

7. M.F.Axundzadənin "Aldanmış kəvakib" povestindəki obrazlarla bağlı Eyler-Venn diaqramına uyğun fikirləri müəyyən edin.

a. İran taxtına sahiblik edir.

- b. Ulduzlardan gələn heç bir bəlaya inanmır.
- c. Xalqın xeyrinə olan islahatlar keçirir.
- d. Mollabaşı vəzifəsini ləğv edir.
- e. Öz əyanlarından məsləhət istəyir.
- A) 1-b,e; 2-a,d; 3-c
- B) 1-e; 2-b,c; 3-a
- C) 1-a; 2-b,c; 3-d
- D) 1-c,e; 2-a; 3-b
- E) 1-e; 2-c; 3-a,d

8. Cədvələ əsasən H.Cavidin verilmiş əsərləri ilə bağlı uyğun fikirləri müəyyən edin.

"Ana" faciəsi ilə bağlı doğru fikirlər	"İblis" faciəsi ilə bağlı yanlış fikirlər
1. Ana oğlundan gələn məktubu oxutdurub onun yaxın zamanda gələcəyini bilir.	4. Arif qızıl və silah sınağından təmiz mənəviyyətlə çıxıb bilmir.
2. Orxanın iç üzünü Qanpoladla söhbətində daha aydın duyulur.	5. İnsanların iradəsizliyi, mənəvi naqislikləri İblisi kədərləndirir.
3. Gördüyü qanlı yuxular Səlima ananı narahat edir.	6. Əsərdə qarşılaşan ordular deyil, müxtəlif xarakterli insanlardır.

- A) 1, 3, 5
- B) 1, 2, 5
- C) 2, 3, 4
- D) 1, 5, 6
- E) 2, 4, 6

9. "Durna teli" qolunda hansı hadisə daha əvvəl baş verir?
- A) Dəlilər qocanın bütün taxılını biçib sahmanlayırlar.
- B) Koroğlu aşiq qiyafəsində Aslan paşanın qarşısına çıxır.
- C) Koroğlu dəlilərlə "ilk salam verən" mərcinə girir.
- D) Koroğlu Giziroğlu ilə qarşılaşır.
- E) Qırat axsayır, onu nökrin atı bilirlər.

10. Müqayisə cədvəlinə əsasən obrazlarla bağlı düzgün fikirləri müəyyən edin.

Oqtay (C.Cabbarlı. "Oqtay Eloğlu")	Fəxrəddin (Ə.Haqverdiyev. "Müsibəti-Fəxrəddin")
1. Öz əmisi qızı ilə nişanlı olur.	3. Avropada təhsil alır.
2. Firəngizi öldürməklə ondan qisas alır.	4. Köhnəlmiş mühit onu qatilə çevirir.
5. Planlaşdırdığı işləri tamamlaya bilmir.	
6. Qan düşmənciliyinin qurbanı olur.	

- A) 4, 5, 6
B) 3, 6
C) 1, 2, 4
D) 1, 3, 5
E) 2, 5

11. Hansı fikir N.Gəncəvinin "Yaralı uşağın dastanı" əsərindəki yaralanmış uşaqla Mir Cəlalın "Vətən yaraları" hekayəsində hadisələri nəql edən əsgər üçün ortaq götürülə **bilməz**?

1. Etibarlı yoldaşları var idi.
2. Mühəribədə iştirak etmişdi.
3. Müəyyən xəsarət almışdı.
4. Valideyni tərəfindən xilas edilmişdi.
5. Dostları ilə vaxt keçirirdi.
A) 2, 3, 5
B) 1, 4, 5
C) 2, 3, 4
D) 1, 2, 5
E) 1, 2, 4

12. Biri orta dövr Azərbaycan ədəbiyyatına aid fikir hesab oluna **bilməz**:

- A) Ana dilində yazmaq ənənəsinin formalaşması
B) Quran motivləri əsasında poemaların yazılması
C) Hökmdar-şairlərin yaradıcılığı
D) Qəzəl janrının nüfuzdan düşməsi
E) Müəyyən fəlsəfi görüşlərin ədəbiyyata gəlişi

13. Aşıq Ələsgərin qoşmaları ilə bağlı hansı fikirlərin yeri dəyişdirilsə, uyğunluq bərpa olunar?

"Bahar fəslə, yaz ayları gələndə..."	"Bir ay yarım novbahardan keçəndə..."
1. İlin müxtəlif fəsillərində dağların mənzərəsi əks olunub.	4. Dağların məlul görkəminin təsviri öz əksini tapıb.
2. Doğma yurdun misilsiz gözəlliklərini əks etdirir.	5. Aşıq dağların başındakı qarı xəstə üçün məlhəm sayır.
3. Göllərin suları zəm-zəm suyuna bənzədilir.	6. Bir sıra dağların adı çəkilir.

- A) 1↔4
B) 2↔5
C) 3↔6
D) 1↔6
E) 3↔5

14. İ.Şıxlının "Dəli Kür" əsərində Cahandar ağa obrazına əsasən cədvəldəki **uyğunsuzluqları** müəyyən edin.

Xarakter	1. Mərddir. 2. Mübarizdir.
Əməli	3. Allahyarla ədavəti olduğu üçün Mələyi qaçırır. 4. Öz səhvini heç vaxt anlamır.
Nitqi	5. "Dur, şələ-küləni yığışdır, rədd ol burdan. Yolun altı ilə gəlmisən, üstü ilə qayıt xarabana".

- A) 1, 2, 3
B) 1, 5
C) 1, 3, 4
D) 2, 5
E) 3, 4, 5

15. Ş.İ.Xətayinin "Dəhnamə" əsəri haqqında **yanlış** fikri müəyyən edin.

- A) Şairin ən irihəcmli əsəridir.
B) İnsan və mifik varlığın məhəbbətindən bəhs olunur.
C) Əsər başdan-başa məktublardan ibarətdir.
D) Aşıq sevdini yuxuda görür.
E) Rəmzi obrazlar qasid rolunu oynayır.

16. Nümunədə işlənmiş bədii təsvir və ya ifadə vasitələrini müəyyən edin.

*Sən dəniz qoymuna atılmış çiçək,
Üstünə dalgalar atılacaqdır.
Saxta məhəbbətin, saxta sənədtək
Nə vaxtsa üstündə tutulacaqdır.*

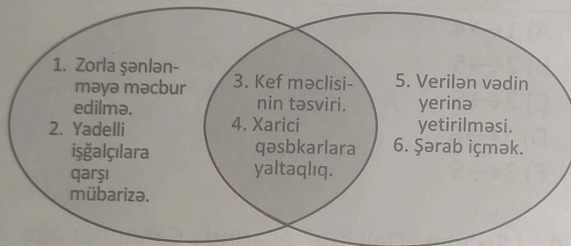
(N.Kəsəmənli)

- A) epitet, təşbeh, metafor
- B) epitet, metonimiya, inversiya
- C) bədii sual, epitet, təzad
- D) mübaligə, epitet, təşbeh
- E) anafora, təzad, simvol

17. Eyler-Venn diaqramında **yanlış** fikirləri müəyyən edin.

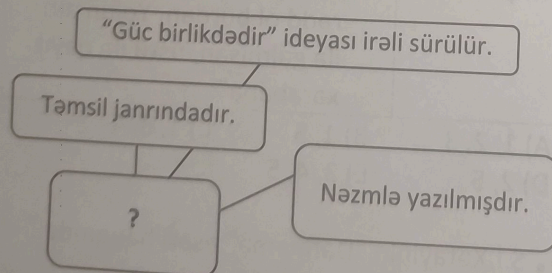
Ə.Cavad. "Səsli qız"

C.Məmmədquluzadə
"Qurbanəli bəy"

- A) 2, 3, 5
- B) 2, 4, 6
- C) 1, 4, 5
- D) 3, 4, 6
- E) 1, 5, 6

18. Sual işarəsinin yerinə hansı əsərin adı yazılmalıdır?

- A) "Ağac" (İ.Krıllov)
- B) "Kərgədan və Qarışqa" (H.Ziya)
- C) "Hikmətin fəziləti" (A.Bakıxanov)
- D) "Nurəddin" (S.S.Axundov)
- E) "İstiqlal" (V.Əliyev)

19. N.Gəncəvinin "İskəndərnamə" əsərindən verilən bir məsəl İskəndərin nə vaxt yadına düşür? "Dovşanını hər bir yerin - məsəl var Yənə də o yerin tazısı tutar".

- A) Daranın müharibəyə başlamaq istədiyini eşidəndə.
- B) Nüşabə ilə görüşəndə.
- C) Zənci ordusunun gəlişindən xəbərdar olanda.
- D) Yəhuc səddini bağladanda.
- E) Sərdarlarının Daraya xəyanət edəcəyini biləndə.

20. Nümunə ilə bağlı **yanlış** fikri müəyyən edin.

*Allahı çağırıb düşərəm yola,
Bu dərdi sinəmdə qala, qoymaram.
Həsrətdi Qıratım, yolum gözləyir,
Düşmanlar əlində qala, qoymaram.*

("Koroğlu" dastanından)

- A) Koroğlunun dilindən söylənilir.
- B) Rədifdən istifadə olunmuşdur.
- C) Inversiya işlənmişdir.
- D) Qoşmanın orta bəndlərindəndir.
- E) Nikbinlik və inam ifadə olunur.

21. R.Rzanın "Qızılgül olmayaydı" poemasına əsasən cədvəli tamamlayan fikirləri müəyyən edin.

Keçmişdə baş verənlər	İndiki zamanda baş verənlər
1. M.Müşfiq fəhlələr qarşısında çıxışlar edir.	4. Dilbər R.Rzanın evinə gəlib onu günahlandırır, vicdanını sorgulayır.
2. Yaşlı bir kişi göz yaşları ilə "Oxu tar" şeirindən misralar söyləyir.	5. Nigar xanım Dilbəri isti qarşılamaqdan ehtiyat edir.
3. Müşfiq qara terrordan qorxduğunu söyləyir.	6. Dilbər vaxtsız qocalmış, yaşlanmış kimi görünür.

- A) 1, 2, 6
- B) 2, 4, 6
- C) 2, 3, 5
- D) 1, 5, 6
- E) 3, 4, 5

22. S. Vurğunun "Vaqif" dramındakı hadisələrin başvermə ardıcılığını müəyyən edin.

1. İbrahim xan Əli bəyin toyundan incik çıxır.
2. İlyas namərdlik edərkən öldürülür.
3. Qacar Vaqifin məktubunu oxuyur.
4. Vaqif Qacarın təklifini rədd edir.
5. Vidadi Tükəzbanla Vaqif barəsində danışır.

- A) 5, 1, 3, 2, 4
- B) 1, 3, 4, 2, 5
- C) 3, 2, 4, 5, 1
- D) 5, 1, 2, 3, 4
- E) 1, 3, 4, 5, 2

23. M.P. Vaqifin "Pəri" qoşması haqqında **yanlış** fikirləri müəyyən edin.

1. Şair vəsf etdiyi qızın gözəlliyini ilahiləşdirir.
2. Pərinin süni bəzəyə ehtiyacı olmadığı qeyd edilir.
3. Şairi yalnız Pərinin zahiri gözəlliyi cəlb edir.
4. Pərinin gözəlliyi ilə onun yoxsul geyimi təzad yaradır.
5. Şeirdə ünsiyyət gözəlliyi xüsusilə vurğulanır.

24. Ə. Haqverdiyevin "Bomba" əsəri haqqında doğru fikirləri müəyyən edin.

1. Əsər Azərbaycanın Rusiya imperiyasının müstəmləkəsi olduğu dövrə aiddir.
2. Kərbəlayi Zal üçün dövlət qulluğu xüsusi əhəmiyyət daşıyır.
3. Yadelli ağalarına sədaqətini sübut etmək üçün dəridən-qabıqdan çıxan nökrə təbiətli obraz yaradılmışdır.
4. Sonda Kərbəlayi Zala yeni vəzifə verirlər.
5. Kərbəlayi Zal qulluqda yeni deyildir.
6. Pristav oğurluqdan xəbəri olmadığına görə Kərbəlayi Zalı danlayır.

25. C. Novruzun "Mən bizim anaları Günəşlə tən tuturam" əsəri ilə bağlı doğru fikirləri müəyyən edin.

1. Əyilməz təbiəti ilə heyrat doğuran lirik qəhrəman obrazı vardır.
2. Lirik qəhrəman bütün övladların adından danışır.
3. Mətarinin gətirdiyi fəlakətlərə də

4. "İnsana ən böyük şərəfdir əmək" aforizmi ilə səsləşən fikirlər təqdim edilmişdir.
5. Bir-biri üçün hər cür fədakarlığa hazır olan ana-övlad obrazları yaradılmışdır.

26. M. Füzulinin "Leyli və Məcnun" poemasının forma xüsusiyyətləri ilə bağlı doğru fikirləri müəyyən edin.

1. Əsərdə adət-ənənənin əsiri olan insan obrazları yaradılmışdır.
2. Məsnəvi şəklindədir.
3. Əruz vəzninin həzəc bəhrindədir.
4. Nakam məhəbbət haqqındadır.
5. Nəzm və nəsrin növbələşməsi şəklindədir.
6. Misraları *aa, bb, cc* şəklində qafiyələnir.

27. Müqayisə cədvəlinə əsasən İ. Əfəndiyevin "Xurşidbanu Natəvan" əsərindəki Natəvan obrazı ilə bağlı uyğunluğu müəyyən edin.

Knyaz Xasaydan ayrılmazdan əvvəl	Knyaz Xasaydan ayrılardan sonra
1	2
3	

- a. Azərbaycan xalqının ikiye parçalanmasını ürək ağrısı ilə dilə gətirir.
- b. Daşdəmirlə Bəyimi azad edir.
- c. Fərəc bəyə şillə vurur.
- d. İran şahzadəsinin edamına əmr verir.
- e. Şuşa qalasına bulaqlardan su çəkdirir.

**Mətni diqqətlə oxuyun və 28 – 30 saylı
tapşırıqları yerinə yetirin.**

Mirzə Səfər

Mirzə Səfər xəstə idi. Böyük oğlu Peterburq Universiteti məzunu təbib bir yanında əyləşib tez-tez atasının sinəsinə yaş məhrəbə salır, lazım olduqca atasına dərman içirdirdi. Kiçik oğlu İstanbul Universitetinin məzunu mühəndis böyük qardaşının əmrlərinə itaət edirdi. Əczaxanaya getmək, həkim yanına yüyürmək, kətan islatmaq və sairə. Usta Zeynal da bir tərəfdə məyus əyləşib dostunun üzünə baxırdı.

Mirzə gözlərini açdı.

– Balalarım, yaxına gəlin, əlinizi mənə verin.

Oğlanlarının əllərini əllərinə aldı.

– Balalarım, dünyada mən çox ömür etmişəm. Sizin yolunuzda nə qədər çalışıb məramıma çatmışam. Cəmi ömrümü işimdə təmiz olmuşam. Bir adama təməllüq, yaltaqlıq eləməmişəm, sizə mənim məsləhətim: ac qalsanız da, Həsən ağalara gedib yalvarmayın. Tülkü kimi adamlardan uzaq qaçın. Siz təmiz, namuslu dolanarsınızsa, həmişə müvəffəqiyyət sizi tapar. Sizə ikinci tövsiyəm: bu usta Zeynalı həmişə ata gözündə görərsiniz. Mən dünyada ancaq onda etibar gördüm.

(Ə.Haqverdiyevin "Mirzə Səfər"
hekayəsi əsasında hazırlanıb.)

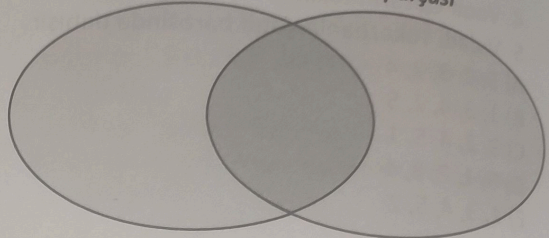
28. Ə. Haqverdiyevdən "Mirzə Səfərin nəsihəti" parçası ilə C.Məmmədquluzadənin "Anamın kitabı" əsərindəki obrazların müqayisəsi əsasında cədvəli tamamlayın.

Hər iki əsərdəki oğulların oxşar xüsusiyyəti	Zəhrabəyim ananın oğullarının xüsusiyyəti
	Mirzə Səfərin oğullarının xüsusiyyəti

29. Əsərlərin forma və janr xüsusiyyətlərinə əsasən Eyler-Venn diaqramını tamamlayın.

H.Ziya. "Kərgədan
və Qarışqa"

Ə. Haqverdiyevdən
"Mirzə Səfərin nəsihəti"
parçası

30. Tünd-qara hərflərlə verilmiş hissə əsasında cədvəli tamamlayın.

Bədii təsvir və ya ifadə vasitəsi	Nümunə